

**UCHWAŁA NR XXI/117/2026
RADY GMINY MIRÓW**

z dnia 18 maja 2026 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026-2036

Na podstawie art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025r., poz. 1153 ze zm.) oraz art. 3 pkt 3 i art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025r., poz. 198 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Mirów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Mirów

Leszek Suwara

Uzasadnienie

Na podstawie art. 10e ust. 1 oraz art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025r., poz. 1153 z dn. 22.08.2025r. ze zm.), a także art. 3 pkt 3 oraz art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025r., poz. 198 z dn. 14.02.2025r. ze zm.), przedkłada się projekt uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036. Przyjęcie Strategii Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036 wypełnia wskazane wyżej wymogi ustawowe dotyczące prowadzenia i programowania rozwoju na poziomie lokalnym. Proces opracowania Strategii został przeprowadzony zgodnie z uchwałą Rady Gminy Mirów XIV/81/2025 z dnia 30 lipca 2025 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji (art. 10f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym). Projekt Strategii został przedłożony Zarządowi Województwa Mazowieckiego, który wydał opinię dotyczącą sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej województwa określonych w strategii rozwoju województwa (art. 10f ust. 2 i 3 ustawy o samorządzie gminnym). Opinia nie zawierała uwag wymagających zmian w projekcie Strategii. W zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOS), na podstawie art. 48 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Wójt Gminy Mirów wystąpił o uzgodnienie odstąpienia od obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Otrzymano uzgodnienia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie. W konsekwencji, po dokonaniu analizy uwarunkowań, odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla niniejszego dokumentu. Informacja o odstąpieniu została podana do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia Wójta Gminy Mirów. Projekt Strategii został poddany konsultacjom społecznym, zgodnie z Zarządzeniem

Nr 65/2025 Wójta Gminy Mirów z dnia 29 grudnia 2025 r., w wyniku których wpłynęły uwagi interesariuszy, w tym Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie, które zostały uwzględnione w ostatecznej wersji dokumentu (zgodnie z przedstawionym sprawozdaniem z konsultacji społecznych). Strategia Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036 stanowi

kompleksowy dokument określający wizję, cele strategiczne oraz priorytety rozwoju gminy w perspektywie najbliższych lat. Dokument został opracowany w oparciu o diagnozę społeczno-gospodarczą gminy, analizę uwarunkowań i potrzeb mieszkańców oraz proces konsultacji społecznych, co zapewnia jego zgodność z realnymi potrzebami wspólnoty samorządowej. Strategia obejmuje kluczowe obszary rozwoju, w szczególności: poprawę dostępności i jakości infrastruktury technicznej i społecznej, rozwój lokalnej gospodarki oraz przedsiębiorczości, ochronę środowiska i adaptację do zmian klimatu, wsparcie edukacji, kultury i usług społecznych, a także działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców. Jednocześnie dokument zachowuje spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu na poziomie regionalnym i krajowym. Przyjęcie Strategii jest niezbędne dla skutecznego planowania i realizacji przedsięwzięć rozwojowych Gminy Mirów. Dokument stanowi podstawę do przygotowywania programów i projektów oraz ubiegania się o środki zewnętrzne, w tym fundusze Unii Europejskiej, środki krajowe i regionalne. Strategia porządkuje cele rozwojowe gminy, wzmacnia koordynację działań oraz umożliwia racjonalne gospodarowanie zasobami w warunkach zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych i środowiskowych. Powierzenie wykonania uchwały Wójtowi Gminy Mirów (zgodnie z § 2 projektu uchwały) wynika z jego kompetencji jako organu wykonawczego gminy, odpowiedzialnego za realizację polityki rozwoju oraz koordynację działań wynikających ze Strategii. Wdrożenie uchwały zapewni skuteczne wprowadzenie w życie założeń dokumentu strategicznego. Zgodnie z § 3 uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, co umożliwia niezwłoczne wykorzystanie Strategii jako podstawowego dokumentu planistycznego i wdrożeniowego dla polityki rozwoju gminy. Mając na uwadze powyższe, podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne i zgodne z interesem publicznym, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju Gminy Mirów oraz poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Strategia rozwoju gminy Mirów na lata 2026-2036

Spis treści

Spis treści	2
Wprowadzenie	5
Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, terytorialnej i klimatyczno-środowiskowej w gminie Mirów	7
Ankieta	8
Ocena pracy Urzędu Gminy	9
Przestrzeń i środowisko naturalne	11
Jakość i dostępność infrastruktury	12
Kwestie społeczne – edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, kultura i rekreacja	14
Rozwój gospodarczy i promocja gminy	21
Szczególnie istotne obszary problemowe	23
Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność ...	27
Położenie geograficzne	27
Ukształtowanie terenu	29
Bogactwa naturalne i eksploatacja	30
Dostępność komunikacyjna	30
Dostępność sieci Internet	32
Ludność i procesy demograficzne	34
Gospodarka i rynek pracy	39
Przedsiębiorczość	39
Rynek pracy	41
Środowisko naturalne i infrastruktura	47
Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe, różnorodność biologiczna	47
Ochrona przyrody	53
Infrastruktura sieciowa	54
Odpady	57
Kultura i dziedzictwo kulturowe	59
Instytucje kultury	59
Historia i obiekty zabytkowe	61
Sport, rekreacja i turystyka	64
Sport i rekreacja	64
Turystyka	64
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	66

Akty planowania przestrzennego w gminie Mirów	66
Założenia planistyczne i struktura funkcjonalno-przestrzenna	66
Bezpieczeństwo publiczne	68
Polityka społeczna.....	70
Pomoc społeczna.....	70
Ochrona zdrowia.....	73
Edukacja i wychowanie	74
Kapitał społeczny	77
Organizacje pozarządowe	77
Frekwencja w wyborach.....	78
Finanse samorządowe	81
Dochody	81
Wydatki.....	86
Analiza SWOT	88
Mocne strony (Strengths)	88
Słabe strony (Weaknesses)	89
Szanse (Opportunities)	90
Zagrożenia (Threats).....	91
Wnioski dla strategii rozwoju gminy Mirów.....	91
Część programowa strategii rozwoju gminy Mirów	93
Misja i wizja.....	94
Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	95
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	116
Przesłanki formułowania polityki przestrzennej gminy	116
Hierarchia ośrodków osadniczych	118
Istniejąca i planowana sieć transportowa	118
System powiązań przyrodniczych i wodnych w tym system obszarów chronionych....	119
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	123
Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa mazowieckiego wraz z zakresem planowanych działań	127
Obszary strategicznej interwencji w gminie Mirów	127
Spójność strategii rozwoju gminy Mirów ze strategią rozwoju województwa mazowieckiego.....	130
System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych.....	134
Ramy finansowe i źródła finansowania	136

Załączniki	139
Załącznik 1. Wzór ankiety	140

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

przekazuję Strategię Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036. To dokument, który porządkuje cele rozwojowe naszej gminy i wskazuje kierunki działań na najbliższą dekadę. Strategia jest potrzebna po to, aby konsekwentnie poprawiać jakość życia mieszkańców, lepiej planować inwestycje oraz skuteczniej pozyskiwać środki zewnętrzne na zadania ważne dla wszystkich sołectw.

Strategia powstała w oparciu o analizę danych i diagnozę sytuacji gminy, a także głos mieszkańców. Istotnym elementem prac było badanie ankietowe przeprowadzone w dniach 29 września - 13 października 2025 roku. Zgłoszone opinie i wskazane potrzeby pozwoliły lepiej zidentyfikować priorytety - zarówno w obszarze infrastruktury i usług publicznych, jak i spraw społecznych oraz rozwoju gospodarczego.

Wizja rozwoju zakłada, że w 2036 roku Mirów będzie nowoczesną i dobrze skomunikowaną gminą wiejską o uporządkowanej przestrzeni i zadbanych miejscowościach, zapewniającą mieszkańcom dostęp do podstawowych usług, edukacji, kultury i rekreacji. Jednocześnie chcemy zachować rolniczy i przyrodniczy charakter gminy, rozwijając lokalną przedsiębiorczość, odnawialne źródła energii oraz atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego. Tę wizję przekładamy na konkretne kierunki działań ujęte w trzech celach strategicznych: wzmacnianiu wspólnoty i jakości życia, rozwoju lokalnej gospodarki oraz poprawie infrastruktury, środowiska i bezpieczeństwa.

Strategia jest zobowiązaniem do działania, ale także do współpracy. Wiele przedsięwzięć wymaga partnerstwa z mieszkańcami, sołtysami i radami sołectkimi, organizacjami społecznymi, OSP, Kołami Gospodyń Wiejskich, lokalnymi przedsiębiorcami, a także instytucjami powiatowymi i wojewódzkimi. Będziemy realizować zadania etapowo, z uwzględnieniem możliwości budżetowych gminy i dostępności źródeł zewnętrznych, a postępy będziemy monitorować i komunikować w sposób przejrzysty.

Dziękuję wszystkim osobom, które włączyły się w prace nad dokumentem. Zachęcam do zapoznania się ze Strategią i do dalszego współtworzenia rozwoju Gminy Mirów poprzez zgłaszanie potrzeb, udział w konsultacjach oraz współpracę przy lokalnych inicjatywach. Tylko wspólnym wysiłkiem możemy osiągnąć cele, które postawiliśmy sobie na lata 2026–2036.

Z wyrazami szacunku,

Artur Siwiołek

Wójt Gminy Mirów

DIAGNOZA

**Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej,
terytorialnej i klimatyczno-środowiskowej
w gminie Mirów**

Ankieta

W celu lepszego rozpoznania potrzeb mieszkańców i wyznaczenia kierunków rozwoju Gminy Mirów na najbliższe lata zrealizowano badanie ankietowe – jeden z kluczowych etapów prac nad *Strategią Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036*. Dzięki niemu pozyskano opinie społeczności lokalnej o bieżącej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy oraz wskazano najważniejsze wyzwania i oczekiwania mieszkańców.

Ankiety udostępniono w formie elektronicznej, z możliwością wygodnego wypełnienia zarówno na komputerach, jak i urządzeniach mobilnych (wzór ankiety – załącznik nr 1). Konstrukcja kwestionariusza umożliwiała proste zaznaczanie odpowiedzi przy pełnym zachowaniu anonimowości respondentów.

Zgodnie z zaproszeniem opublikowanym przez Urząd Gminy, ankieta była dostępna w dniach 29 września – 13 października 2025 r. Zebrano łącznie 82 kompletne kwestionariusze (87 - licząc dodatkowe 5 niekompletnych kwestionariuszy), co odpowiada ok. 2,2% wszystkich mieszkańców oraz ponad 2,6% osób dorosłych. To wynik umiarkowany, świadczący o przeciętnym poziomie zaangażowania społeczności w proces współtworzenia strategii.¹

Tego typu badania stanowią ważne narzędzie planowania rozwoju lokalnego. Pozwalają pozyskać zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe, które odzwierciedlają rzeczywiste potrzeby, oczekiwania i doświadczenia mieszkańców. Na ich podstawie można projektować polityki publiczne i inwestycje lepiej dopasowane do lokalnych uwarunkowań. Co równie istotne, sam proces konsultacji wzmacnia zaufanie do władz samorządowych i sprzyja budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

Główne cele badania obejmowały:

- zebranie opinii mieszkańców o jakości życia w Gminie Mirów;
- ocenę funkcjonowania usług publicznych i infrastruktury;
- identyfikację priorytetów rozwojowych oraz kluczowych wyzwań lokalnych;
- rozpoznanie potrzeb w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej.

Kwestionariusz zawierał pytania zamknięte i otwarte, w tym metryczkę, a także zagadnienia dotyczące m.in.:

- funkcjonowania Urzędu Gminy;
- dostępności i jakości infrastruktury drogowej, transportowej oraz Internetu;
- stanu środowiska i działań proekologicznych;
- oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej;
- bezpieczeństwa, usług zdrowotnych i programów społecznych;
- najważniejszych problemów oraz proponowanych kierunków rozwoju gminy.

W pytaniach otwartych mieszkańcy mogli swobodnie dzielić się opiniami, uwagami i propozycjami. Zebrane w ten sposób dane jakościowe stanowią cenne uzupełnienie analiz

¹ Ze względu na dobór ochotniczy i formę online próba nie jest statystycznie reprezentatywna. Wyniki należy traktować jako wiarygodny sygnał preferencji i doświadczeń aktywnych mieszkańców, a nie pełny obraz całej populacji. Wnioski z ankiety triangulowano z danymi GUS, wskaźnikami lokalnymi i konsultacjami.

ilościowych i przyczynią się do przygotowania strategii odpowiadającej rzeczywistym potrzebom lokalnej społeczności.

Analiza demograficzna uczestników badania przedstawia się następująco:

- **Płeć:** Wśród 82 respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie, dominowały kobiety – 53,33% (40 osób), podczas gdy mężczyźni stanowili 46,67% (35 osób).
- **Wiek:** Najliczniejszą grupę wiekową stanowili mieszkańcy w wieku 25–34 lata – 34,67% (34 osoby). Kolejne grupy to osoby w wieku 35–44 lata – 32,00% (24 osoby) oraz 45–54 lata – 16,00% (12 osób). Osoby młodsze (18–24 lata) stanowiły 10,67% (8 osób), a mieszkańcy powyżej 55 roku życia – 6,67% (5 osób).
- **Wykształcenie:** Największy odsetek ankietowanych legitymował się wykształceniem wyższym – 50,67% (38 osób), a także średnim – 38,67% (29 osób). Wykształcenie zawodowe zadeklarowało 9,33% respondentów (7 osób), a podstawowe lub gimnazjalne – 1,33% (1 osoba).
- **Status zawodowy:** 35,14% uczestników pracowało w instytucjach publicznych (26 osób), a 22,97% w sektorze prywatnym (17 osób). Osoby prowadzące własną działalność gospodarczą stanowiły 9,46% (7 osób), rolnicy – 4,05% (3 osoby), emeryci i renciści – 2,7% (2 osoby), uczniowie i studenci – 5,41% (4 osoby), osoby bezrobotne – 10,81% (8 osób), a 9,46% (7 osób) wybrało odpowiedź „inne”.
- **Czas zamieszkania w gminie:** Większość respondentów – 57,33% (43 osoby) – mieszka w gminie Mirów od urodzenia, natomiast 25,33% (19 osób) od ponad 10 lat. Krócej niż 10 lat mieszka w gminie 16,00% (12 osób), a 1,33% (1 osoba) zadeklarowało, że nie jest mieszkańcem gminy.

Analiza rozkładu odpowiedzi według sołectw:

Spośród 87 osób, które wskazały swoje miejsce zamieszkania, najliczniej reprezentowane były następujące sołectwa:

- **Mirów Stary** – 30,21% (14 osób),
- **Rogów** – 16,6% (11 osób),
- **Mirów** – 9,79% (10 osób),

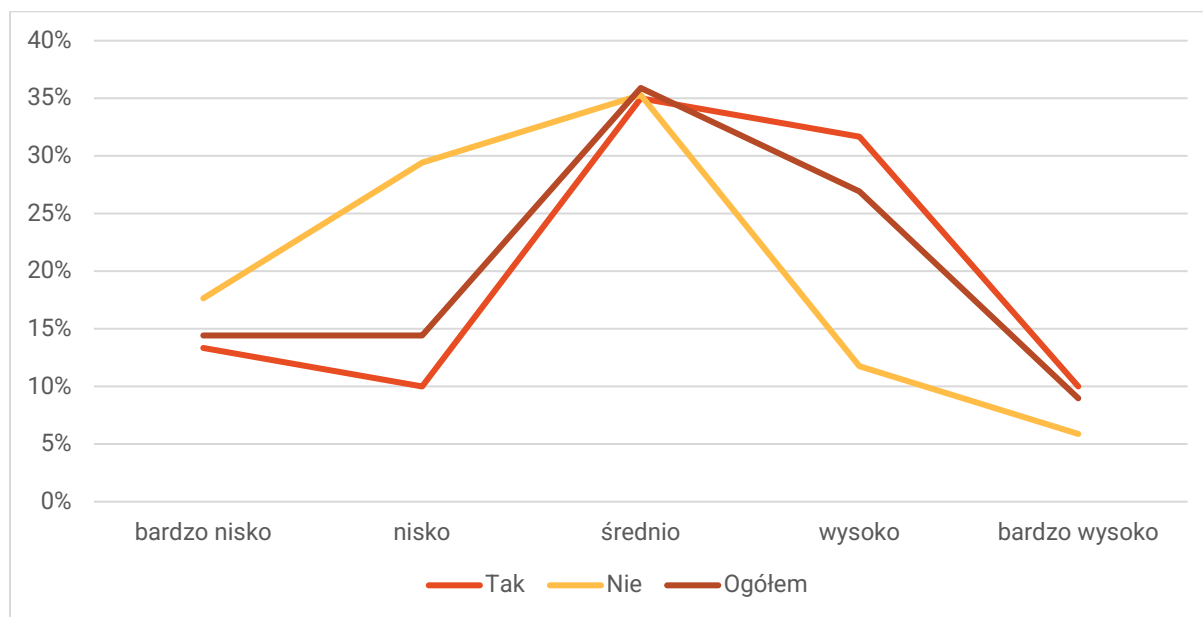
Pozostałe odpowiedzi rozłożyły się niemalże równomiernie wśród sołectw: Bieszków Dolny, Bieszków Górny, Mirówek, Mirów Nowy. Nie odnotowano odpowiedzi z sołectwa Zbijów Duży, a odsetek odpowiedzi z sołectwa Zbijów Mały nie przekroczył 3%.

Zebrane dane stanowią ważne źródło informacji, pozwalające na pogłębienie analizy potrzeb i oczekiwań mieszkańców gminy. Wyniki badania posłużą jako jeden z czynników uzupełniających przy opracowywaniu realistycznych i skutecznych działań strategicznych, których celem będzie zrównoważony rozwój gminy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

Ocena pracy Urzędu Gminy

Respondenci zostali poproszeni o ocenę pracy urzędników Urzędu Gminy w Mirowie w zależności od tego, jak często w ciągu ostatniego roku załatwiali sprawy urzędowe – osobiście lub zdalnie. Dane przedstawione na wykresie ukazują wyraźną zależność między częstotliwością kontaktu z urzędem a poziomem satysfakcji mieszkańców (por. wykres 1).

Wykres 1. Ogólna ocena pracy urzędników zatrudnionych w Urzędzie Gminy (procent ankietowanych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wyniki pokazują wyraźną zależność: osoby, które w ostatnim roku miały kontakt z urzędem, oceniają jego pracę znacząco lepiej niż pozostali. Realne doświadczenia z obsługą przeważnie są pozytywne, podczas gdy wizerunek urzędu wśród osób bez kontaktu jest wyraźnie słabszy i częściej opiera się na zasłyszanych opiniach. Duża grupa odpowiedzi „średnio” wskazuje na potencjał do szybkiej poprawy poprzez lepszą informację „na start”, przewidywalny czas załatwienia sprawy i prowadzenie krok po kroku. Wnioski te sugerują potrzebę utrzymania wysokiego standardu obsługi bezpośredniej oraz wzmocnienie działań komunikacyjnych, cyfrowych i terenowych, aby obniżyć barierę pierwszej wizyty i zmniejszyć różnicę między rzeczywistą jakością usług a ich społecznym obrazem.

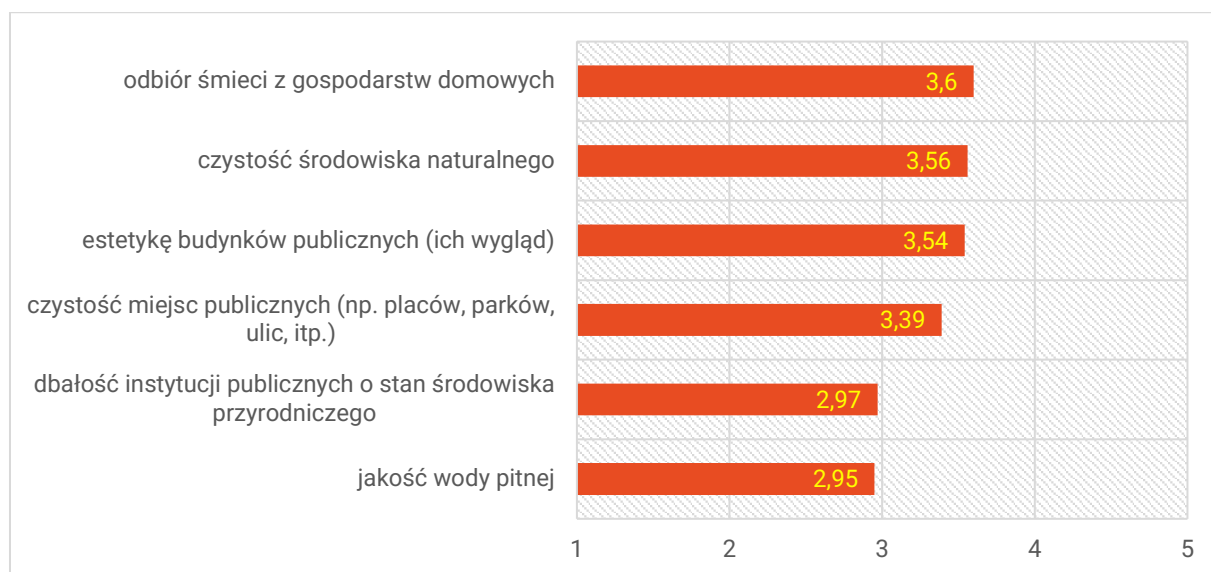
W odpowiedziach otwartych najczęściej pojawiały się oczekiwania dotyczące kultury i empatii w kontakcie z mieszkańcami, wyższej kompetencji i zaangażowania pracowników, lepszej dostępności w godzinach urzędowania (w tym ograniczenia nieobecności w pokojach), a także prostszej i bardziej bezpośredniej komunikacji – zwłaszcza telefonicznej i w zakresie doręczeń pism. Część głosów akcentowała potrzebę równego traktowania i większej przejrzystości zasad obsługi. Pojawiły się również postulaty udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami. Wnioski te przekładają się na możliwy pakiet działań: wprowadzenie krótkiego Standardu Obsługi, lepsze planowanie przerw i dyżurów, szkolenia z kompetencji miękkich i merytorycznych, ułatwienie pierwszego kontaktu („pierwszy raz w urzędzie”), poprawę dostępności i spójne reguły równego traktowania.

Wyniki te są zbieżne z obserwacjami z innych gmin wiejskich, gdzie mieszkańcy mający bezpośredni i częsty kontakt z administracją lokalną oceniają ją wyraźnie lepiej niż osoby kontaktujące się sporadycznie lub wcale. To pokazuje, że oprócz obiektywnej jakości usług, duże znaczenie ma także dostępność, komunikacja oraz osobiste doświadczenie mieszkańca w kontakcie z urzędem.

Przestrzeń i środowisko naturalne

Oceny mieszkańców dotyczące środowiska naturalnego układają się w obraz umiarkowanej satysfakcji z widoczną słabością w obszarze jakości wody pitnej. Najlepiej postrzegany jest odbiór odpadów komunalnych oraz czystość przestrzeni publicznych i estetyka obiektów gminnych, jednak w komentarzach wielokrotnie powraca wątek niepewności co do niezawodności dostaw wody i epizodów jej czasowej niespożywalności. To właśnie woda staje się tematem, który „przykrywa” inne, nawet dobrze funkcjonujące elementy systemu, i ma największy wpływ na ogólną ocenę dbałości instytucji o środowisko.

Wykres 2. Ocena w skali 1 (najslabiej) – 5 (najlepiej) przestrzeni publicznej i środowiska naturalnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wypowiedzi jakościowe wskazują, że oczekiwania mieszkańców wobec wodociągów dotyczą nie tylko technologii uzdatniania, ale także przewidywalności i przejrzystości działania całego systemu. W momentach kryzysowych zaakcentowano niedostateczną koordynację dystrybucji wody i komunikacji – pojawiło się poczucie chaosu i nierównego traktowania. W perspektywie strategii kluczowe jest połączenie modernizacji ujęć i magistrali z precyzyjnymi procedurami reagowania: jasnym podziałem ról, wskazaniem punktów wydawania, standardem informacji „co się stało, co robimy, kiedy przywracamy normalność” i cykliczną publikacją wyników badań jakości wody w zrozumiałej dla mieszkańców formie.

Gospodarka odpadami oceniana jest relatywnie wysoko, lecz praktyczne doświadczenia mieszkańców ujawniają luki w elastyczności usługi. Zgłaszano zbyt rzadkie odbiory niektórych frakcji, ograniczenia w przyjmowaniu odpadów problemowych, takie jak niskie limity na opony, oraz przypadki nieodbierania części posegregowanych odpadów. To nie podważa sensu segregacji, lecz wskazuje na oczekiwanie przewidywalnego harmonogramu, wzmocnienia i doposażenia punktu selektywnego zbierania odpadów oraz czytelnego trybu reklamacji. Transparentny standard jakości dla operatora i informowanie o przyczynach odstępstw od harmonogramu mogą szybko poprawić odbiór tej usługi bez konieczności dużych nakładów.

W przestrzeni publicznej dominuje potrzeba systematycznego, widocznego utrzymania. Mieszkańcy wskazują na konieczność częstszego koszenia i czyszczenia rowów, regularnego sprzątnięcia chodników oraz bieżącej pielęgnacji i odnowy placów zabaw i boisk. Silnie

wybrzmiewa prośba o reagowanie na zaniedbane, niezamieszkałe posesje, które psują otoczenie sąsiadom – tu oczekuje się zarówno egzekwowania obowiązków właścicieli, jak i wsparcia narzędziami porządkowymi ze strony gminy. W tle pojawiają się także kwestie porządku publicznego, w tym nadużywania alkoholu w przestrzeniach wspólnych i związanego z tym zaśmiecania, co wymaga połączenia działań prewencyjnych, punktowych patroli i szybkiego utrzymania czystości w miejscach wrażliwych.

Istotną częścią oczekiwań jest dostęp do zieleni i rekreacji „blisko domu”. Wskazywano na niedobór zadbanej, małych miejsc odpoczynku oraz potencjał doliny Iłżanki i stawów rybnych jako przestrzeni o wysokiej wartości przyrodniczej i społecznej. Mieszkańcy oczekują troski o czystość i dostępność tych terenów przy zachowaniu ich naturalnego charakteru. Rozwój zielonej infrastruktury – łączącej funkcje rekreacyjne i retencyjne – powinien iść w parze z ochroną ciągów przyrodniczych, tak aby unikać rozwiązań pogarszających stan ekosystemu, a jednocześnie tworzyć sieć małych, dobrze utrzymanych miejsc wypoczynku w sołectwach.

Część postulatów dotyczy infrastruktury technicznej, która bezpośrednio wpływa na odbiór środowiska: stanu dróg i chodników, doświetlenia oraz rozbudowy kanalizacji. Choć są to tematy szersze niż „czysto środowiskowe”, w praktyce kształtują codzienne doświadczenie mieszkańca i powinny być skoordynowane z działaniami porządkowymi. Strategia powinna w tej sferze przewidywać zgrywanie harmonogramów inwestycji i utrzymania oraz wyraźne informowanie o kolejności i kryteriach podejmowanych prac, aby ograniczać wrażenie przypadkowości decyzji.

Na poziomie zarządczym pojawia się oczekiwanie, by gmina pełniła rolę sprawnego koordynatora – jednego „adresu” dla spraw środowiskowych, nawet jeśli formalnie część zadań leży po stronie innych instytucji. Tak rozumiana odpowiedzialność przekłada się na potrzebę stałych, łatwo dostępnych kanałów zgłaszania problemów, szybkiej informacji zwrotnej oraz regularnych, publicznych raportów z kluczowych wskaźników: jakości wody, sprawności systemu odbioru odpadów, stanu utrzymania zieleni i rowów oraz postępów w porządkowaniu miejsc problemowych. Uporządkowana komunikacja i przewidywalność działań są – obok inwestycji – najskuteczniejszym narzędziem odbudowy zaufania i poprawy społecznego odbioru polityki środowiskowej gminy.

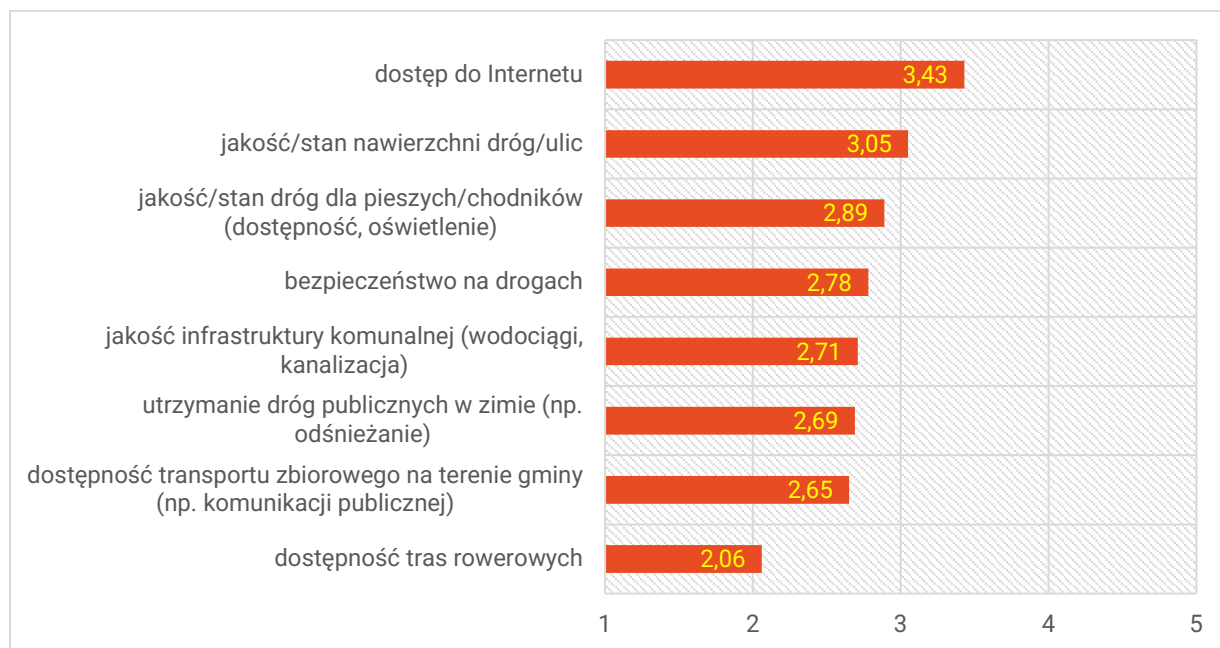
Jakość i dostępność infrastruktury

Oceny mieszkańców wskazują, że infrastruktura komunikacyjna jest jednym z najłabszych ogniw jakości życia w gminie. Najniżej postrzegana jest dostępność tras rowerowych, słabo oceniono także transport publiczny, zimowe utrzymanie dróg oraz jakość infrastruktury komunalnej. Relatywnie najlepiej wypada stan nawierzchni w ujęciu ogólnym oraz dostęp do Internetu, choć i tu pojawiają się zastrzeżenia dotyczące zasięgu sieci komórkowej. Obraz jest spójny: sieć jest niewystarczająca dla pieszych i rowerzystów, zimą brakuje przewidywalności, a komunikacja zbiorowa nie odpowiada na realny popyt.

W wypowiedziach jakościowych dominuje postulat bezpieczeństwa i ciągłości ruchu pieszego. Mieszkańcy wielokrotnie proszą o dokończenie i budowę nowych chodników w newralgicznych miejscach, przede wszystkim w Mirowie Nowym, Bieszkowie Górnym i Zbijowie Małym, a także o doświetlenie przejść i wprowadzenie fizycznych środków uspokajania ruchu. Padają konkretne lokalizacje progów zwalniających: Mirów Stary oraz okolice poczty i kościoła w Mirowie, a także droga powiatowa w Rogowie i ulica Pocztowa w Mirowie. Wskazywane są też potrzeby w strefach szkolnych: przejścia dla pieszych, bezpieczne dojścia i uporządkowanie przestrzeni w sąsiedztwie placówek.

Zimą mieszkańcy oczekują szybszej reakcji i lepszej jakości utrzymania. Pojawiają się skargi na śliskie odcinki nieposypywane w odpowiednim czasie, zaleganie nasypów piasku w pasie drogowym i brak sprzątnięcia po sezonie. Zwracana jest uwaga na wykaszanie i drożność rowów przydrożnych oraz utrzymanie zieleni w pasie drogowym, bo zaniedbania przekładają się zarówno na bezpieczeństwo, jak i trwałość nawierzchni. Wskazuje się także na konieczność naprawy ubytków „raz a porządnie”, zamiast doraźnych łatek.

Wykres 3. Ocena infrastruktury komunikacyjnej i jakości jej utrzymania (skala 1-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Transport publiczny oceniono nisko, ale krytyka jest konstruktywna. Mieszkańcy oczekują większej liczby połączeń z ośrodkami powiatowymi, lepszego dopasowania tras i godzin do rzeczywistych potrzeb oraz poprawy standardu przystanków. Padają prośby o budowę i modernizację wiat, czytelne oznakowanie przystanków, kosze na śmieci i utrzymanie porządku. Zgłaszany jest problem kursów „wożących powietrze” na odcinkach wewnątrzgminnych, co sugeruje potrzebę przeglądu siatki połączeń i rozważenia elastycznych form transportu na żądanie tam, gdzie popyt jest rozproszony.

Łączność cyfrowa jest oceniona lepiej niż pozostałe elementy, ale pojawia się wyraźny wątek „białych plam” w zasięgu mobilnym. Wskazywany jest brak nadajników operatorów GSM w części sołectw oraz potrzeba rozszerzania dostępu do światłowodu. W praktyce oznacza to, że strategia powinna obejmować zarówno wsparcie dla inwestycji operatorów i ułatwienia proceduralne, jak i negocjacje w sprawie lokalizacji stacji bazowych, tak aby poprawić łączność w miejscach dziś wykluczonych.

W tle tematów drogowych stale powraca infrastruktura komunalna, zwłaszcza kanalizacja. Część mieszkańców wprost stwierdza, że „ciężko ocenić coś, czego nie ma”, domagając się budowy sieci lub (tam gdzie jest to nieopłacalne) systemowego wsparcia dla przydomowych oczyszczalni. Wskazywana jest też konieczność uporządkowania oświetlenia ulicznego: mieszkańcy proszą o czujniki i harmonogramy adekwatne do pory roku, tak aby poprawić bezpieczeństwo po zmroku bez marnowania energii.

Z powyższych uwag wynika jasna sekwencja działań na lata 2026–2036. Priorytetem powinny być bezpieczne ciągi piesze i pieszo–rowerowe w sołectwach oraz w rejonach szkół, wraz z doświetleniem i fizycznym uspokajaniem ruchu na wskazanych odcinkach. Równolegle należy podnieść standard zimowego utrzymania, wprowadzając jednoznaczne czasy reakcji i sprzątanie materiałów po sezonie, oraz uporządkować gospodarkę w pasie drogowym, w tym rowy i odwodnienie. W zakresie transportu publicznego potrzebny jest audyt popytu i korekta rozkładów oraz infrastruktury przystankowej, z rozważeniem pilotażu transportu na żądanie. W sferze łączności cyfrowej i komunalnej strategia powinna przewidywać aktywną koordynację inwestycji: poprawę zasięgu GSM i rozwój światłowodu we współpracy z operatorami, a także etapowe rozwiązanie problemu kanalizacji – przez rozbudowę sieci tam, gdzie to racjonalne, i wsparcie technologii indywidualnych, gdzie sieć nie powstanie.

Ze względu na podział kompetencji między zarządców dróg, operatorów i samorządy różnych szczebli, kluczowa będzie rola gminy jako koordynatora. Przejrzysta komunikacja o harmonogramach, kryteriach wyboru zadań i postępach prac, a także stałe raportowanie wskaźników (bezpieczeństwo, czasy reakcji zimą, stan ciągów pieszych, dostępność połączeń oraz poprawa zasięgu) pozwolą przełożyć pojedyncze inwestycje i działania utrzymaniowe na odczuwalną poprawę bezpieczeństwa i komfortu codziennych dojazdów.

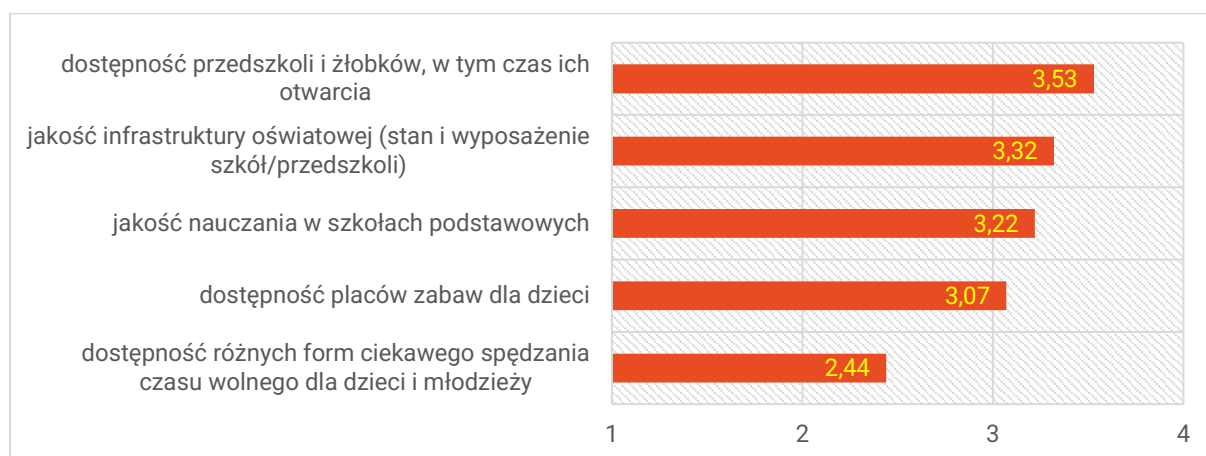
Kwestie społeczne – edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, kultura i rekreacja

Edukacja

Oceny mieszkańców w obszarze edukacji i rozwoju młodych pokazują wyraźny rozdźwięk między relatywnie przyzwoitą bazą instytucjonalną a słabą ofertą spędzania czasu poza lekcjami. Najlepiej postrzegana jest dostępność przedszkoli i żłobków oraz ogólny stan infrastruktury oświatowej; szkoły podstawowe oceniono umiarkowanie, a place zabaw przeciętnie. Najsłabszym ogniwem pozostaje dostęp do różnych, ciekawych form aktywności dla dzieci i młodzieży po zajęciach i w czasie wolnym. To właśnie brak oferty i przestrzeni do „bycia razem” najbardziej obniża całościową ocenę tej sfery.

W komentarzach wielokrotnie powraca motyw zamkniętych lub trudno dostępnych świetlic, braku klubów i nieczynnych obiektów sportowych. Młodzież (jak podkreślają respondenci) nie ma miejsca, w którym mogłaby bezpiecznie spędzać czas, a istniejące obiekty bywają zamknięte albo wymagają opłat, które zniechęcają do korzystania. Oczekiwane jest stałe otwarcie świetlic z wyraźnym harmonogramem, obecność opiekuna–animatora po południu oraz uruchomienie prostych, regularnych zajęć bezpłatnych lub niskokosztowych. Potrzeba dotyczy zarówno najmłodszych (opieka i zajęcia do późniejszych godzin), jak i nastolatków, którzy dziś wypadają z oferty.

Wykres 4. Edukacja i rozwój dzieci i młodzieży (skala 1-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Silnie akcentowana jest infrastruktura codzienna: place zabaw są nieliczne, nierównomiernie rozmieszczone i wymagają doposażenia oraz bieżącej pielęgnacji; w części szkół wskazywano brak placów lub ich niedostosowanie do młodszych dzieci. Zgłaszano potrzebę sal sportowych i odnowy boisk szkolnych, a także tworzenia niewielkich, rozproszonych stref rekreacji w sołectwach z elementami małej architektury, ścieżkami spacerowymi i prostymi urządzeniami do aktywności na świeżym powietrzu. Mieszkańcy oczekują, by obiekty były otwarte i dostępne po lekcjach, a utrzymanie (koszenie, naprawy, bezpieczeństwo) było systematyczne i widoczne.

W warstwie programowej powraca postulat „życia po szkole”: dłużej czynnych świetlic szkolnych, zajęć w ferie i wakacje, kółek zainteresowań oraz sportu prowadzonego przez realnych opiekunów, a nie doraźnie. Wskazywano na potrzebę dowozu i organizacji czasu do godzin, które pozwalają pracującym rodzicom bezpiecznie odebrać dziecko. Pojawia się także oczekiwanie uruchomienia dodatkowego żłobka lub zwiększenia dostępności w istniejących placówkach oraz wcześniejszego startu dnia (np. od godziny 7), co lepiej zgra życie rodzin z rytmem pracy.

Część wypowiedzi dotyczy jakości procesu edukacyjnego i standardów w szkołach. Obok pojedynczych zarzutów o faworyzowanie pojawia się prośba o większą przejrzystość zasad oceniania i komunikacji szkoła–dom, a także o systemowe doskonalenie kompetencji nauczycieli. W Strategii warto przewidzieć wspólne dla wszystkich placówek minimum: jasny kodeks komunikacji z rodzicami, przejrzyste reguły rekrutacji i oceniania, cykliczne przeglądy potrzeb szkolnych oraz program szkoleń łączący dydaktykę z pracą z grupą.

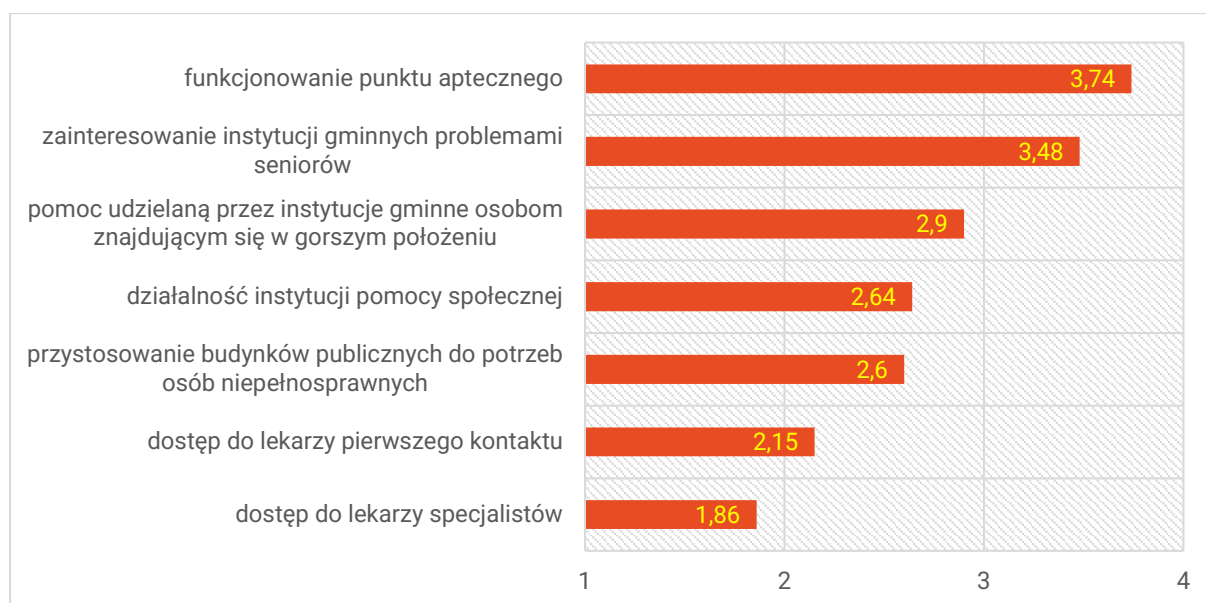
Zebrane wnioski prowadzą do prostej sekwencji działań: po pierwsze, otwarcie i animowanie istniejących zasobów (świetlice, boiska, orliki) z realnym gospodarzem i stałymi godzinami, po drugie, szybka modernizacja i doposażenie placów zabaw oraz tworzenie małych, lokalnych przestrzeni rekreacyjnych w sołectwach, po trzecie, rozwój oferty programowej po lekcjach i w przerwach od nauki, zsynchronizowanej z potrzebami pracujących rodzin. Równolegle należy wzmocnić standardy i przejrzystość w szkołach oraz zapewnić rodzicom lepszy dostęp do opieki wczesnodziecięcej. Taki pakiet – łączący infrastrukturę, dostępność i sensowną animację – najpełniej odpowiada na zgłoszone potrzeby i daje największą szansę na odczuwalną poprawę jakości życia rodzin w gminie.

Zdrowie i pomoc społeczna

Oceny mieszkańców w obszarze zdrowia i pomocy społecznej tworzą obraz systemu, który zapewnia podstawowe usługi, ale ma istotne luki w dostępie do świadczeń medycznych. Relatywnie najlepiej postrzegane jest funkcjonowanie punktu aptecznego oraz zaangażowanie instytucji w sprawy seniorów. Najniżej oceniono dostęp do lekarzy rodzinnych i – szczególnie – do specjalistów, a także przystosowanie budynków publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Działalność instytucji pomocy społecznej i realna pomoc dla osób w trudniejszej sytuacji odbierane są co najwyżej przeciętnie.

Wypowiedzi jakościowe bardzo konsekwentnie opisują problem organizacyjny podstawowej opieki zdrowotnej. Mieszkańcy skarżą się na krótkie godziny przyjęć i trudność w dostaniu się do lekarza po południu; często pojawia się doświadczenie „telefonicznej ściany”, gdy rejestracja odbywa się wyłącznie przez infolinię, a numery „kończą się” w kilka minut. Oczekiwany jest co najmniej jeden dyżur lekarski do wieczora, łatwiejsza rejestracja (telefoniczna i osobista, z jasnymi zasadami) oraz przewidywalna informacja o dostępności lekarzy. W tle pobrzmiewa utrata zaufania do lokalnej placówki – część rodzin deklaruje przeniesienie się do innych ośrodków.

Wykres 5. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna (skala 1-5) w gminie Mirów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Barierą jest także brak świadczeń specjalistycznych w gminie. Respondenci wyraźnie sygnalizują potrzebę pediatry, ginekologa i dostępu do badań podstawowych bez konieczności dojazdów do ośrodków powiatowych. Oczekiwana jest obecność punktu pobrań, dostęp do diagnostyki „na miejscu” (choćby w ograniczonym wymiarze) oraz rehabilitacji, zarówno finansowanej ze środków publicznych, jak i w ofercie komercyjnej. Wskazuje to na potrzebę lepszej koordynacji z podmiotami leczniczymi oraz budowania partnerstw, które uzupełnią lukę świadczeń blisko domu.

Kwestie organizacyjne dotyczą również zaplecza towarzyszącego opiece zdrowotnej. Mieszkańcy proszą o wydłużenie godzin pracy apteki i usunięcie „wąskich gardeł” w obsłudze pacjentów, które dziś kumulują frustrację – od braku jasnych komunikatów po nieczynne popołudniowe dyżury. Pojawia się też oczekiwanie regularnych komunikatów o godzinach

pracy lekarzy i zmianach grafiku, publikowanych w stałych kanałach, tak aby pacjent nie musiał zdobywać informacji „pocztą pantoflową”.

Nisko ocenione przystosowanie budynków publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami wskazuje, że mieszkańcy oczekują realnej dostępności (od podjazdów, wind i sanitariatów po czytelne oznakowanie, większą czcionkę w dokumentach i możliwość załatwienia sprawy z asystą). W praktyce oznacza to konieczność audytu dostępności obiektów i usług oraz włączenia standardów „projektowania dla wszystkich” do codziennego działania urzędu i jednostek.

Ocena pomocy społecznej sugeruje, że system wsparcia jest widoczny, ale jego skuteczność i „docieranie do realnych potrzeb” pozostawiają lekki niedosyt. W komentarzach pobrzmiwa oczekiwanie bardziej aktywnego, wychodzącego w teren wsparcia i jaśniejszych informacji o możliwościach pomocy. Wskazuje to na potrzebę wzmocnienia pracy środowiskowej, bardziej dostępnych dyżurów oraz lepszej współpracy ośrodka pomocy z placówkami zdrowia, szkołami i organizacjami lokalnymi.

Przekaz mieszkańców jest spójny: oczekują oni opieki zdrowotnej, do której można się dostać bez barier czasowych i organizacyjnych, podstawowych świadczeń dostępnych na miejscu, instytucji społecznych reagujących szybko i z empatią oraz przestrzeni publicznej wolnej od barier dla osób z ograniczoną mobilnością. Dla Strategii oznacza to koncentrację na poprawie dostępności lekarzy rodzinnych i specjalistów poprzez wydłużenie godzin dyżurów, uporządkowanie rejestracji i budowanie partnerstw świadczeniodawców, równoległe z podniesieniem standardów dostępności budynków i wzmocnieniem pracy środowiskowej pomocy społecznej. Wspólnym mianownikiem wszystkich postulatów jest przewidywalność i komunikacja: jasne, regularne informacje o grafiku, usługach i zasadach korzystania z nich są równie ważne, jak same dodatkowe godziny czy nowe świadczenia.

Najważniejsze problemy społeczne

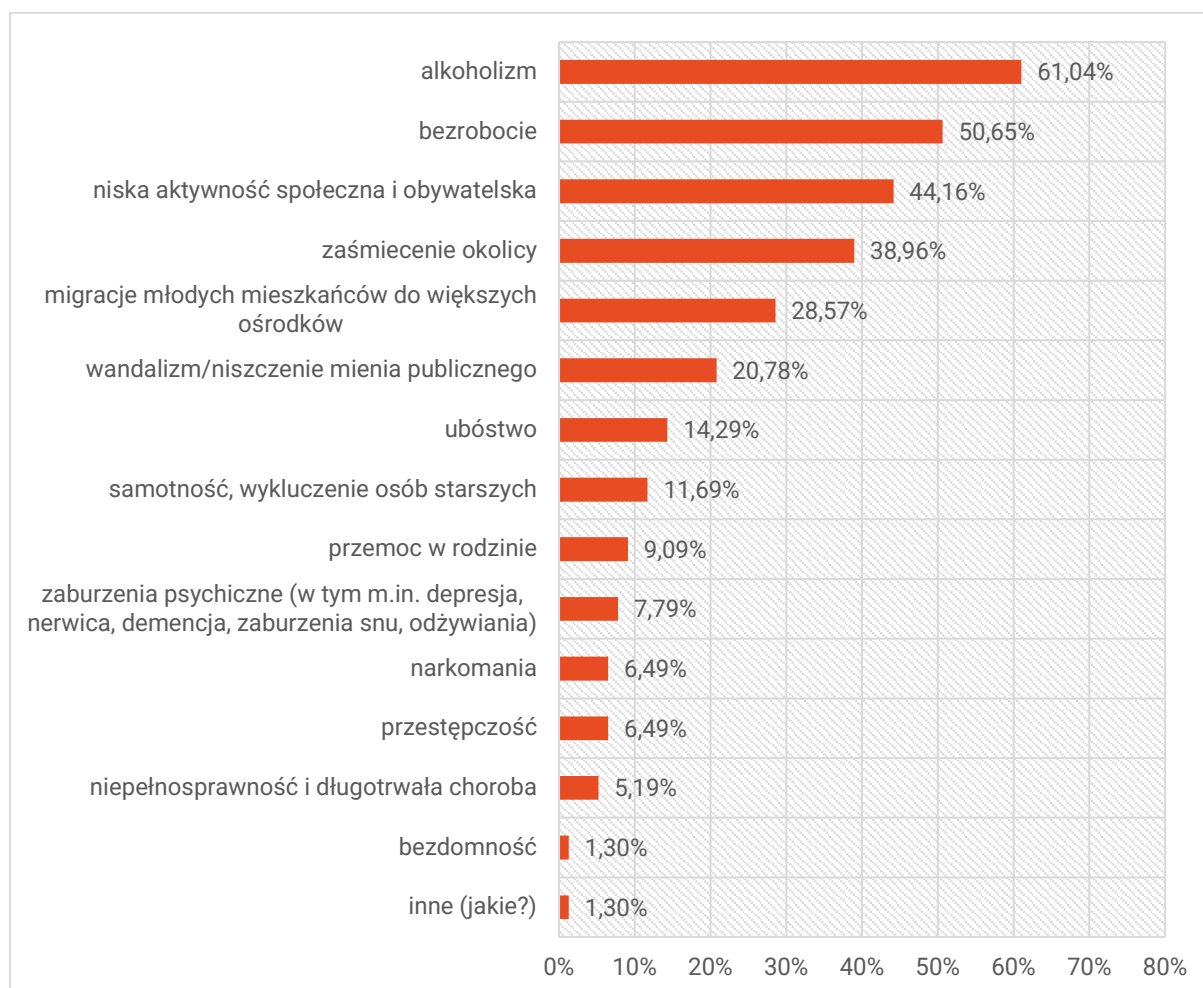
W odpowiedziach dotyczących wyzwań społecznych wyraźnie dominuje problem nadużywania alkoholu. To najczęściej wskazywana trudność, która – w ocenie mieszkańców – przenika wiele innych zjawisk: od zakłócania porządku i zaśmiecania przestrzeni, przez przemoc domową, po pogorszenie stanu zdrowia i bezpieczeństwa w miejscach publicznych. Skala wskazań sugeruje, że nie chodzi o incydenty, lecz o problem o charakterze środowiskowym, widoczny w codziennym życiu. W praktyce oznacza to potrzebę zdecydowanie szerszego niż dotąd pakietu działań: profilaktyki, pracy środowiskowej, egzekwowania prawa miejscowego oraz uporządkowania „miejsc problemowych”, w których nadużywanie alkoholu jest najbardziej widoczne.

Drugim silnym sygnałem jest bezrobocie i niska aktywność społeczno-obywatelska. Obydwa zjawiska często wzmacniają się nawzajem: brak stabilnej pracy osłabia gotowość do angażowania się we wspólne sprawy, a z kolei słabe więzi i brak lokalnych liderów zmniejszają zdolność społeczności do samoorganizacji i korzystania z dostępnych programów wsparcia. W tle powraca motyw migracji młodych do większych ośrodków, który dodatkowo „wyjaławia” kapitał społeczny i ogranicza dopływ nowych inicjatyw. Strategia powinna więc łączyć wątki rynku pracy (doradztwo, dojazdy, szkolenia, przedsiębiorczość) z rozwojem infrastruktury i oferty społecznej, które wzmacniają codzienne zaangażowanie mieszkańców.

Wysoko plasuje się również problem zaśmiecania okolicy, co koresponduje z wcześniejszymi ocenami czystości i utrzymania przestrzeni. Mieszkańcy widzą bezpośredni związek pomiędzy brakiem nawyków porządkowych, nadużywaniem alkoholu w miejscach

publicznych i niedostatkami utrzymania. To nie jest wyłącznie kwestia logistyki odpadów, lecz także kultury współkorzystania z przestrzeni, przewidywalnej obecności służb oraz szybkiej reakcji na „miejsca wrażliwe”, w których bałagan i dewastacja mają tendencję do narastania.

Wykres 6. Jakie problemy społeczne są największymi wyzwaniami? (odsetek respondentów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Zagadnienia rzadziej wskazywane – przemoc w rodzinie, samotność i wykluczenie seniorów, zaburzenia zdrowia psychicznego – mogą być „cichymi problemami”, niedoszacowanymi z powodu wstydu i stygmy. W praktyce wymagają one proaktywnej identyfikacji, lepszej współpracy szkoła–ośrodek zdrowia–pomoc społeczna oraz łatwo dostępnych, dyskretnych form wsparcia (punkt konsultacyjny, telefon zaufania, grupy samopomocowe, programy sąsiedzkie). Niskie wskazania przestępczości i narkomanii nie powinny usypiać czujności – raczej potwierdzają, że główny ciężar działań prewencyjnych warto kierować w stronę alkoholu i zjawisk z nim powiązanych.

Z powyższego obrazu wynika, że najskuteczniejsza będzie odpowiedź zintegrowana: jednocześnie porządkowanie przestrzeni i egzekwowanie porządku publicznego, wzmacnianie oferty dla młodzieży i rodzin „blisko domu”, realna praca środowiskowa z osobami w kryzysie uzależnienia oraz działania na rzecz pracy i aktywności obywatelskiej. Potrzebne jest także przywództwo koordynacyjne gminy – jeden, czytelny adres dla zgłaszania problemów i spójny system informacji o dostępnych formach pomocy. Tylko takie połączenie interwencji twardych

i miękkich przełoży się na trwałą poprawę jakości życia i ograniczenie najbardziej dotkliwych zjawisk społecznych.

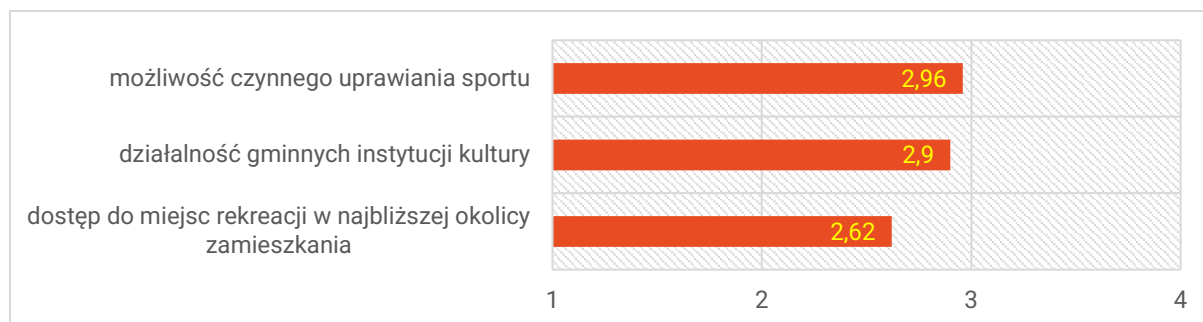
Instytucje kultury, sportu i rekreacji

Oceny mieszkańców w obszarze kultury, sportu i rekreacji układają się w obraz oferty, która istnieje, ale jest zbyt daleko, zbyt rzadko i za mało „na co dzień”. Najślabiej wypada dostęp do miejsc rekreacji w bezpośrednim sąsiedztwie domu, co potwierdza deficyt małych, lokalnych przestrzeni do odpoczynku i ruchu. Działalność instytucji kultury oraz możliwość czynnego uprawiania sportu oceniono nieco lepiej, lecz wciąż tylko przeciętnie – to sygnał, że mieszkańcy doceniają pojedyncze wydarzenia i infrastrukturę, ale nie mają poczucia stałej, przewidywalnej oferty blisko siebie.

Mieszkańcy potrzebują krótkiego, codziennego dystansu do placu zabaw, skweru z ławką, siłowni plenerowej, otwartego boiska czy oświetlonej pętli spacerowo-biegowej. Oczekiwania dotyczą nie tyle dużych, rzadkich inwestycji, ile sieci drobnych miejsc w sołectwach oraz realnej dostępności istniejących obiektów po godzinach. W sporcie równie ważna jak infrastruktura jest animacja: regularne zajęcia, ligi sąsiedzkie, programy „ruchu dla każdego” i wsparcie oddolnych inicjatyw, które wypełniają popołudnia i weekendy.

Instytucje kultury stoją przed wyzwaniem bycia „bliżej ludzi” i bardziej przewidywalnymi. Oceny wskazują na potrzebę stałego rytmu działań, lepszej komunikacji i wyjścia w teren - filii, objazdów, partnerstw ze szkołami i świetlicami, aby oferta pojawiała się w każdej miejscowości, a nie tylko w jednym ośrodku. Wysoka jakość nie musi oznaczać wysokiego kosztu, jeśli program będzie współtworzony z mieszkańcami: kołami gospodyń, klubami seniora, wolontariuszami, młodzieżą. Tam, gdzie kultura spotyka się z rekreacją, na skwerach, przy szkołach, nad Iłżanką, można zbudować żywe miejsca, które łączą ruch, muzykę, warsztaty i sąsiedzką integrację.

Wykres 7. Kultura, sport i rekreacja (skala 1-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Ponadto, wyniki ankiety (por. wykres 8) pokazują wyraźny głód życia kulturalnego „blisko domu”, z najsilniejszym akcentem na potrzeby młodzieży. Respondenci najczęściej wskazują brak stałych zajęć i aktywności adresowanych do nastolatków. To nie tyle oczekiwanie jednorazowych wydarzeń, ile regularnych spotkań i programów, które tworzą dla młodych bezpieczną, atrakcyjną przestrzeń po szkole. W tym sensie wyniki potwierdzają wcześniejsze diagnozy o niedostatku oferty popołudniowej i o zamkniętych świetlicach – mieszkańcy chcą, by gmina wypełniła tę pustkę.

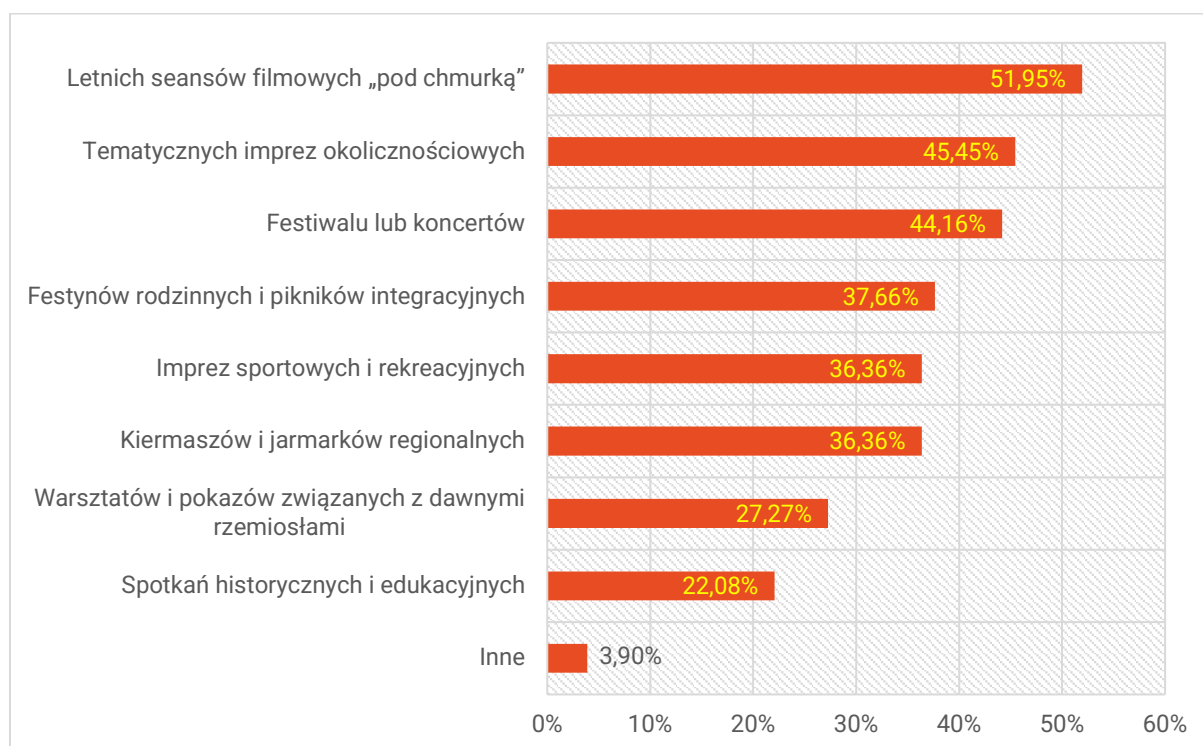
Drugim silnym wątkiem są plenerowe formy spędzania czasu latem. Kino „pod chmurką” pojawia się bardzo wysoko w preferencjach jako format prosty, rodzinny i integracyjny, który może wędrować między sołectwami i szybko budować nawyk wspólnego uczestnictwa.

Podobną funkcję pełnią festiwale, koncerty i tematyczne imprezy okolicznościowe: święta sołectw, dożynki w nowoczesnej oprawie, wieczory muzyczne czy potańcówki. Oczekiwania dotyczą nie tyle wielkich, kosztownych widowisk, ile przewidywalnego kalendarza wydarzeń, który „dzieje się” w każdej miejscowości, a nie tylko w jednym ośrodku.

Mieszkańcy sygnalizują również potrzebę formatów nastawionych na integrację międzypokoleniową i lokalną tożsamość. Festyny rodzinne, pikniki sąsiedzkie, jarmarki i kiermasze regionalne mają być okazją do spotkania, prezentacji produktów i rękodzieła, a także do uruchomienia drobnej przedsiębiorczości. W tym samym nurcie mieszczą się warsztaty dawnych rzemiosł oraz spotkania historyczne i edukacyjne (mniej spektakularne, ale budujące dumę miejsca i przekazujące kompetencje, których brakuje w codziennej ofercie).

Warto zwrócić uwagę na sport i rekreację jako naturalne dopełnienie kalendarza kulturalnego. Oczekiwane są proste imprezy ruchowe: biegi, rajdy, rodzinne turnieje, które można organizować niskim kosztem przy wykorzystaniu szkolnych boisk i przestrzeni plenerowych. Tego typu aktywności odpowiadają jednocześnie na zdiagnozowane deficyty w obszarze zdrowia publicznego i integracji społecznej - łatwo łączą pokolenia i zachęcają do regularnego uczestnictwa.

Wykres 8. Jakich wydarzeń kulturalnych/ rozrywkowych brakuje na terenie gminy? (odsetek respondentów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Z perspektywy Strategii wnioski są spójne: gmina powinna przejść z modelu „od święta” na model „blisko, często i w ruchu”. Oznacza to uruchomienie stałej oferty dla młodzieży, wprowadzenie mobilnych formatów plenerowych jak kino letnie i małe koncerty, zbudowanie rocznego, przewidywalnego kalendarza imprez rodzinnych i jarmarków w sołectwach oraz wzmacnianie działań edukacyjno-historycznych i rzemieślniczych. Taki zestaw odpowiada na

najczęściej zgłaszane braki i jednocześnie wspiera cele społeczne: integrację, aktywność obywatelską i lepsze samopoczucie mieszkańców.

Rozwój gospodarczy i promocja gminy

Oceny warunków ekonomicznych i inwestycyjnych układają się w klarowny obraz: mieszkańcy widzą dostępność działek budowlanych, ale sam rynek pracy i klimat dla przedsiębiorczości oceniane są słabo. Najniżej postrzegane są możliwości znalezienia satysfakcjonującej pracy i ogólna dostępność etatów, niewiele lepiej – wysokość wynagrodzeń. W tle wybrzmiewa brak lokalnych pracodawców o większej skali oraz konieczność dojazdów do ośrodków powiatowych, co z jednej strony obniża atrakcyjność osiedlania się, z drugiej – napędza emigrację młodych.

Słaby rezultat dotyczący warunków do prowadzenia firmy oraz wsparcia ze strony gminy sugeruje, że potencjał mikroprzedsiębiorczości nie przekłada się dziś na realny rozwój. Przedsiębiorcy oczekują prostych, przewidywalnych procedur, czytelnych informacji o terenach i mediach, a także miękkich form wsparcia: sieciowania, doradztwa, szkoleń i promocji lokalnych usług. Brak takiej infrastruktury instytucjonalnej sprawia, że start i rozwój działalności są postrzegane jako ryzykowne i czasochłonne.

Ocena dostępności terenów inwestycyjnych jest niska, co najczęściej oznacza, że grunty są formalnie dostępne, ale nie „gotowe do wejścia” – brakuje uzbrojenia, dojazdu, jasnych warunków planistycznych i jednej, kompletnej karty informacyjnej dla inwestora. Ten „ostatni kilometr” przesądza o decyzjach lokalizacyjnych. Jednocześnie relatywnie lepsza ocena podaży działek pod budownictwo mieszkaniowe pokazuje, że gmina może przyciągać nowych mieszkańców, o ile równolegle poprawi dojazdy, usługi i ofertę pracy.

Wykres 9. Kondycja lokalnej przedsiębiorczości i dostępność terenów inwestycyjnych (skala 1-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Z perspektywy strategii kluczowe jest połączenie trzech torów działania. Po pierwsze, wzmocnienie rynku pracy przez lepsze skomunikowanie z sąsiednimi rynkami (transport publiczny i drogowy), aktywne pośrednictwo pracy i programy podnoszenia kwalifikacji zgodne z popytem w regionie. Po drugie, budowa „ekosystemu przedsiębiorczości” opartego na prostych narzędziach: punkt obsługi przedsiębiorcy, jasne terminy i listy procedur, mały

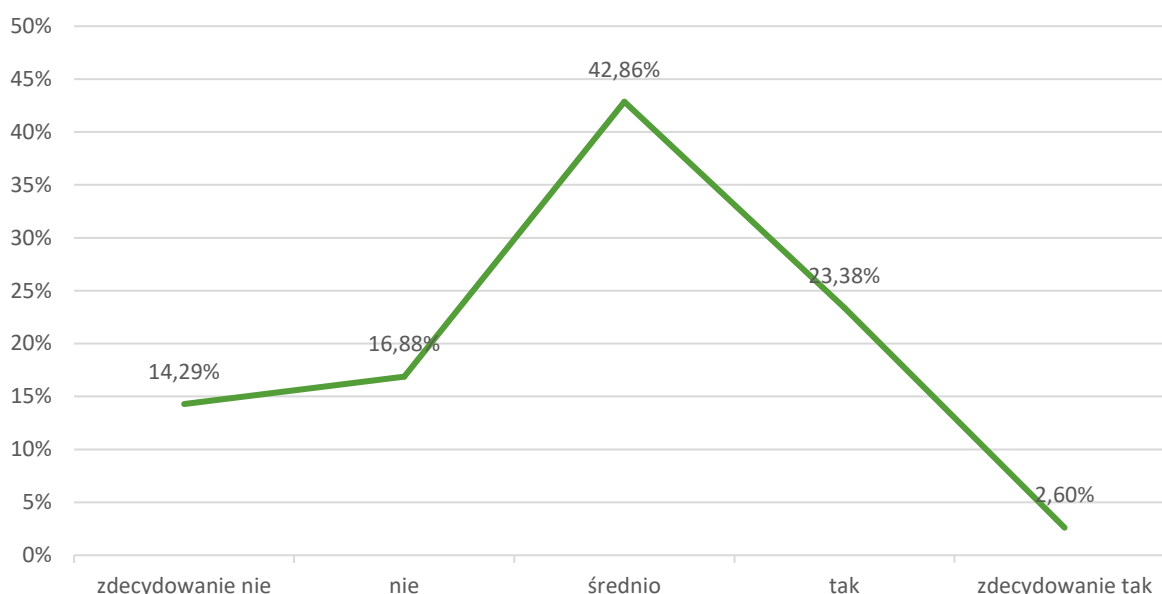
fundusz wsparcia na start i rozwój oraz stałe cykle szkoleń i spotkań branżowych. Po trzecie, przygotowanie portfela działek pod inwestycje: uporządkowane planowanie, uzbrojenie, dostęp drogowy, parametry mediów oraz czytelna oferta promocyjna, także dla małych zakładów i usług lokalnych.

Ważnym dopełnieniem jest poprawa jakości usług komunalnych i środowiskowych, bo to one decydują o kosztach i ryzyku prowadzenia działalności. Stabilna jakość wody, uporządkowana gospodarka ściekowa, przewidywalne odbiory odpadów, dobra łączność internetowa i komórkowa – to dziś elementarne warunki konkurencyjności nawet dla mikrofirm. Gdy te fundamenty są spełnione, działania promocyjne i zachęty mają realny sens; bez nich pozostają deklaracjami.

Całość zebranych opinii sprowadza się do jednej tezy: Mirów może rosnąć jako dobre miejsce do życia, jeśli w tym samym tempie poprawi „codzienną logistykę” pracy i przedsiębiorczości. Mieszkaniec potrzebuje krótszej drogi do zatrudnienia, przedsiębiorca – krótszej drogi do decyzji inwestycyjnej. Strategia powinna więc łączyć inwestycje w dostępność i uzbrojenie z odciążeniem procedur oraz stałym, partnerskim kontaktem z lokalnym biznesem. Taki pakiet daje szansę na odwrócenie trendu odpływu młodych, stopniowy wzrost płac i trwalsze zakorzenienie nowych rodzin na terenie gminy.

Ocena promocji zewnętrznej (por. wykres 10) jest raczej letnia: niewiele osób widzi ją jako zdecydowanie dobrą, sporo wskazuje „średnio”, a istotna grupa – „słabo”. To znak, że Mirów nie ma jeszcze rozpoznawalnej marki i regularnej obecności poza gminą.

Wykres 10. Ocena działań w zakresie promocji gminy na zewnątrz (odsetek odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

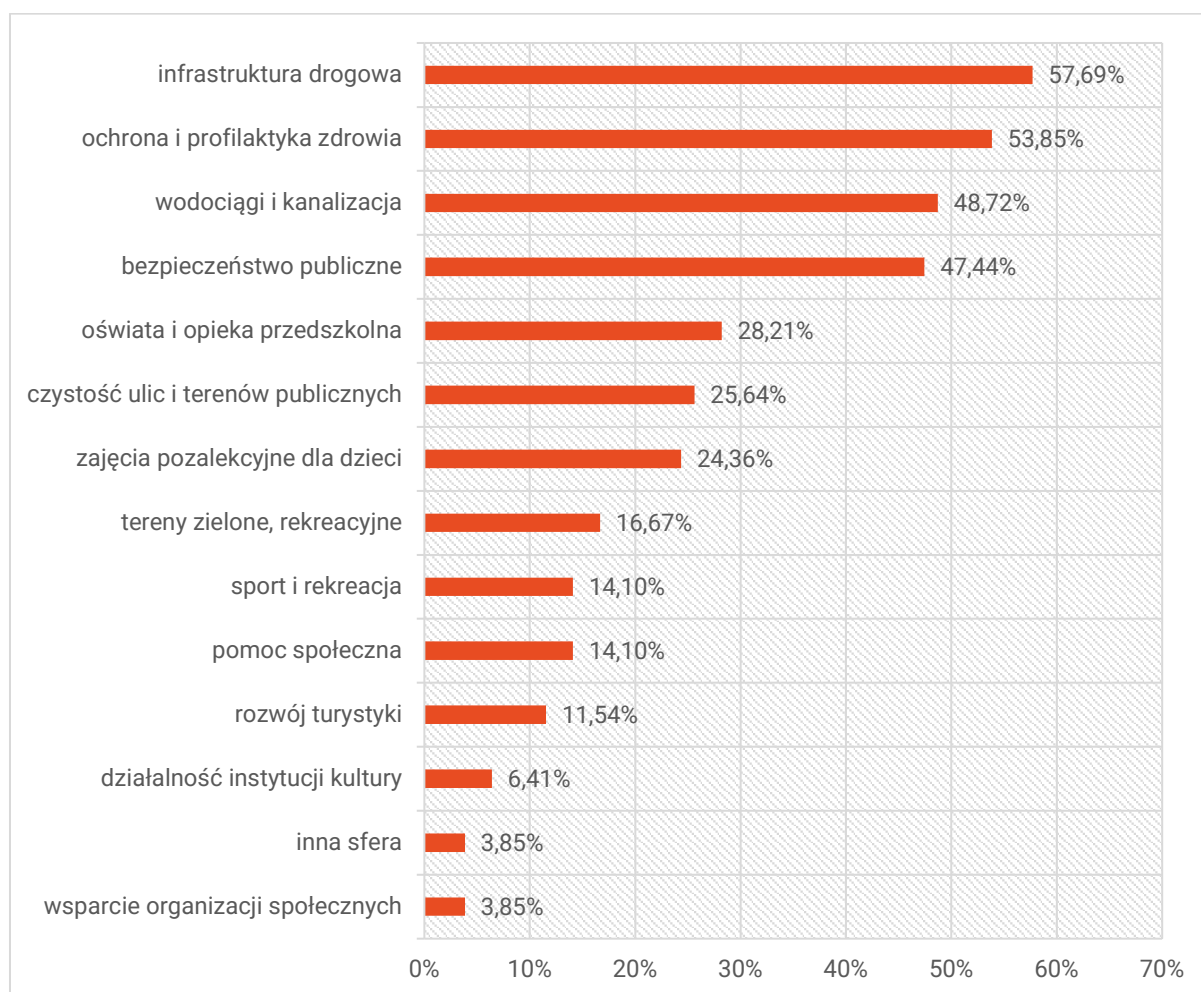
W kontekście warunków ekonomicznych to ważne, bo słaby wizerunek utrudnia przyciąganie mieszkańców, pracowników i drobnych inwestorów. Promocja nie zastąpi poprawy wody, dróg, łączności czy przygotowania działek, ale może zwielokrotnić efekt tych działań – pod warunkiem, że opiera się na realnych postępach.

Szczególnie istotne obszary problemowe

Wyniki pytania o priorytety budżetowe układają się w wyraźną hierarchię potrzeb skupioną na „twardych fundamentach” codziennego życia. Najmocniejszy głos mieszkańców dotyczy infrastruktury drogowej oraz ochrony i profilaktyki zdrowia, bardzo wysoko plasują się także wodociągi i kanalizacja oraz bezpieczeństwo publiczne. Ten zestaw mówi wprost: liczy się sprawny i bezpieczny dojazd, przewidywalny dostęp do podstawowych świadczeń zdrowotnych i czystej wody oraz poczucie porządku w przestrzeni publicznej. To dokładnie te obszary, w których w innych częściach badania pojawiały się najsilniejsze zastrzeżenia – trudny dostęp do lekarza, epizody z wodą, luki w chodnikach i oświetleniu, potrzeba uspokojenia ruchu.

Druga grupa priorytetów dotyczy „bliskiej codzienności rodzin”: oświaty i opieki przedszkolnej, zajęć pozalekcyjnych oraz utrzymania czystości ulic i terenów publicznych. Tu mieszkańcy oczekują przede wszystkim dostępności i przewidywalności, mniej fajerwerków, więcej solidnej organizacji. Chodzi o to, by dziecko miało gdzie bezpiecznie spędzić popołudnie, rodzic mógł pogodzić pracę z opieką, a otoczenie było zadbane bez doraźnych akcji „od święta”. Te obszary naturalnie domykają „fundamenty”, przekładając inwestycje techniczne na realny komfort dnia powszedniego.

Wykres 11. Dziedziny priorytetowe wymagające wsparcia z budżetu gminy (odsetek odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Niżej na liście znalazły się tereny zielone i rekreacyjne, sport i rekreacja, pomoc społeczna, rozwój turystyki, działalność instytucji kultury oraz wsparcie organizacji społecznych. Ich niższa pozycja nie oznacza, że są zbędne – raczej, że mieszkańcy widzą je jako wartościowe dopełnienie po zapewnieniu jakości w usługach podstawowych. To obszary, które dobrze „niosą się” wtedy, gdy są wplecione w szerszy porządek: zieleń i rekreacja przy modernizacji ulic, sport i zajęcia w oparciu o otwarte szkoły i świetlice, kultura wspierająca integrację sąsiedzka i lokalną przedsiębiorczość.

Warto pamiętać, że pytanie dopuszczało wybór maksymalnie trzech pozycji, więc odpowiedzi siłą rzeczy akcentują to, co najbardziej palące. Mimo tego ograniczenia obraz jest spójny: mieszkańcy oczekują przede wszystkim niezawodnych usług komunalnych i zdrowotnych oraz bezpiecznej, uporządkowanej infrastruktury transportowej, a w drugiej kolejności rozwiązań, które porządkują codzienność rodzin i wzmacniają ofertę czasu wolnego blisko domu. To czytelny Kompas przy podejmowaniu decyzji budżetowych: inwestować w to, co gwarantuje bezpieczeństwo, zdrowie i podstawowy komfort, jednocześnie dbając o to, by za tym szły widoczne w życiu codziennym efekty w edukacji, opiece i estetyce otoczenia.

W komentarzach do pytania o konkretne przedsięwzięcia mieszkańcy opisują bardzo spójny katalog potrzeb infrastrukturalnych. Padają prośby o naprawę i dokończenie dróg, budowę brakujących chodników, doświetlenie przejść, wytyczenie bezpiecznych ścieżek rowerowych oraz uspokojenie ruchu fizycznymi progami na najbardziej newralgicznych odcinkach. Mocno akcentowane jest utrzymanie: regularne koszenie i oczyszczanie rowów, porządkowanie poboczy, a zimą szybkie odśnieżanie i posypywanie bez pozostawiania hałd piasku w pasie drogowym. Wielu respondentów domaga się też odbudowy połączeń komunikacji zbiorowej i poprawy standardu przystanków, tak aby codzienne dojazdy były przewidywalne.

Równolegle powraca temat wody i ścieków jako kluczowej bariery jakości życia. Mieszkańcy proszą o modernizację wodociągów i uszczelnienie sieci, podkreślając problem przerw w dostawach i spadków jakości, zwłaszcza latem, m.in. w Bieszkowie Górnym i Dolnym. Silne jest oczekiwanie rozbudowy kanalizacji. W tle pojawiają się też postulaty towarzyszące, jak wsparcie wymiany przestarzałych pokryć dachowych, które łączą aspekt środowiskowy i zdrowotny.

Oceny i komentarze dotyczące zdrowia wskazują przede wszystkim na problemy organizacyjne miejscowej przychodni. Respondenci zwracają uwagę na barierę rejestracji wyłącznie telefonicznej, trudność w dostaniu się do lekarza „z dnia na dzień”, brak dyżurów popołudniowych oraz zbyt wąską ofertę świadczeń na miejscu. Oczekiwane są dłuższe godziny pracy (co najmniej jeden lekarz do godzin wieczornych), przywrócenie możliwości rejestracji osobistej, stała dostępność pediatry i lepszy dostęp do specjalistów, punkt pobrań oraz programy profilaktyczne. Pojawiają się także sugestie wydłużenia czasu pracy apteki i czytelnej informacji o grafikach.

Silnie wybrzmiewa potrzeba ożywienia i otwarcia przestrzeni społecznych. Mieszkańcy chcą, by świetlice wiejskie były realnie dostępne po południu, prowadzone przez animatora i wypełnione stałą ofertą dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Wskazywane są konkretne braki: bezpieczne place zabaw (m.in. przy szkole w Bieszkowie Dolnym), boisko w Mirowie, sale gimnastyczne przy szkołach oraz zajęcia pozalekcyjne i sezonowe wydarzenia „blisko domu” – od kina plenerowego po rodzinne pikniki. Równocześnie pada prośba o lepszą, jednolitą komunikację gminy: nowoczesną stronę i profile społecznościowe z aktualnymi informacjami, prosty moduł pytań i odpowiedzi oraz rozbudowane tablice ogłoszeń dla osób rzadziej korzystających z Internetu.

W warstwie gospodarczej mieszkańcy oczekują warunków sprzyjających pracy i drobnej przedsiębiorczości. Pojawiają się apele o zachęty dla firm do lokowania działalności na terenie gminy, uproszczenie procedur i czytelną informację o możliwościach wsparcia, a także o tworzenie bardziej „reprezentacyjnego” centrum Mirówka. Zgłaszane są również braki usług, które wpływają na poczucie bezpieczeństwa i komfort życia, jak posterunek policji czy punkt weterynaryjny.

Wspólnym mianownikiem wszystkich wniosków jest przewidywalność i bliskość usług publicznych. Mieszkańcy chcą, by najważniejsze dla nich sprawy, zdrowie, woda, drogi i bezpieczeństwo, działały niezawodnie i były pod ręką, a przestrzenie wspólne naprawdę żyły po południu i w weekendy. Taki obraz priorytetów dobrze uzupełnia wyniki części ilościowej: tam, gdzie wskazano największe braki, pojawiają się jednocześnie najbardziej konkretne propozycje zmian, od naprawy sieci i dróg, przez dyżury lekarskie i otwarte świetlice, po lepszą komunikację gminy z mieszkańcami i wsparcie dla lokalnego biznesu.

Największy atut gminy

Najczęściej wskazywanym atutem gminy jest jej środowisko przyrodnicze i wynikający z niego styl życia: spokój, cisza, czyste powietrze, dużo zieleni oraz mały ruch samochodowy. Wypowiedzi podkreślają także „malownicze położenie” oraz fakt, że Mirów stanowi wygodną bazę wypadową do większych ośrodków - to połączenie bliskości natury z rozsądną dostępnością usług poza gminą.

Część respondentów akcentuje rosnącą jakość infrastruktury „na co dzień”: modernizowane drogi i chodniki, obecność boisk i siłowni plenerowych, a także funkcjonujący żłobek. Pojawiają się głosy doceniające świetlice wiejskie oraz pozytywne doświadczenia we współpracy z urzędem i „kapitał ludzki” - życzliwych, zaangażowanych mieszkańców. W tle przewija się rolniczy charakter gminy jako element tożsamości i potencjału.

Warto zauważyć, że równolegle pojawia się grupa odpowiedzi negujących istnienie wyraźnego atutu lub wyrażających wątpliwość „nie wiem”. Ten dwugłos sugeruje, że choć realne walory, jak przyroda, spokój, położenie i podstawowa infrastruktura, są rozpoznawalne, brakuje im jeszcze silnego, wspólnego mianownika w świadomości mieszkańców. Najbardziej nośnym materiałem do budowania takiego wyróżnika wydają się dziś trzy filary: naturalne otoczenie sprzyjające rekreacji, rodzinny i spokojny charakter codzienności oraz korzystne usytuowanie względem większych miast.

Dodatkowe kwestie

Z wypowiedzi mieszkańców gminy Mirów na pytanie o dodatkowe kwestie, które ich zdaniem wymagają uwagi władz, wyłania się szerokie spektrum tematów. Najmocniej wybrzmiewa oczekiwanie większej aktywności władz w pozyskiwaniu środków zewnętrznych i budowaniu realnego dialogu z mieszkańcami. Respondenci proszą o częstsze i wcześniejsze konsultacje, przejrzyste informowanie o decyzjach i wydatkach oraz konsekwentne dotrzymywanie publicznych obietnic. Obok tego pojawia się sceptycyzm co do skuteczności ankiet. To sygnał, że oprócz zbierania opinii potrzebna jest widoczna odpowiedź: „co z tym robimy”.

Silny jest wątek mobilności i bezpieczeństwa. Wskazywano na potrzebę kontynuacji inwestycji w drogi, chodniki, oświetlenie i ścieżki rowerowe oraz egzekwowanie przepisów wobec nadmiernych prędkości i jazdy pod wpływem. Równolegle mieszkańcy regularnie przypominają o kanalizacji i modernizacji sieci wodociągowej, kwestiach traktowanych jako warunek podstawowej jakości życia.

W obszarze usług publicznych powracają obawy dotyczące organizacji opieki zdrowotnej i kompetencji personelu, prośby o wydłużenie dostępności lekarzy oraz o lepszą komunikację zasad rejestracji. Zgłaszano także potrzebę wsparcia dla bezdomnych zwierząt i stabilnego finansowania działań w tym zakresie. Część wypowiedzi dotyczy ładu finansowego: oczekuje się bardziej przemyślanych, „bliższych ludziom” inwestycji i rozsądnego ważenia wydatków.

Respondenci proszą również o ożywienie oferty dla dzieci i młodzieży: otwarte i sensownie zagospodarowane świetlice, zajęcia popołudniowe, bezpieczne place zabaw i boiska. W kilku głosach pojawia się postulat „czegoś ciekawego dla każdego” – cyklicznych, różnorodnych wydarzeń, które integrują, a nie tylko jednorazowych akcji. Zgłaszano też potrzebę prostych narzędzi komunikacji gmina–mieszkańcy (aktualna strona, media społecznościowe, tablice ogłoszeń) i (w duchu współodpowiedzialności) pomysły na włączenie osób bez pracy w prace porządkowe na rzecz wspólnoty.

W sumie to lista oczekiwań bardzo „praktycznych”: skuteczniejsze sięganie po pieniądze, twarda infrastruktura i bezpieczeństwo, przewidywalne i dostępne usługi, otwarte miejsca dla młodych oraz bardziej responsywna komunikacja. Mieszkańcy nie negują ograniczeń budżetowych, ale jasno sygnalizują kierunek: mniej deklaracji, więcej widocznych rezultatów i współpracy.

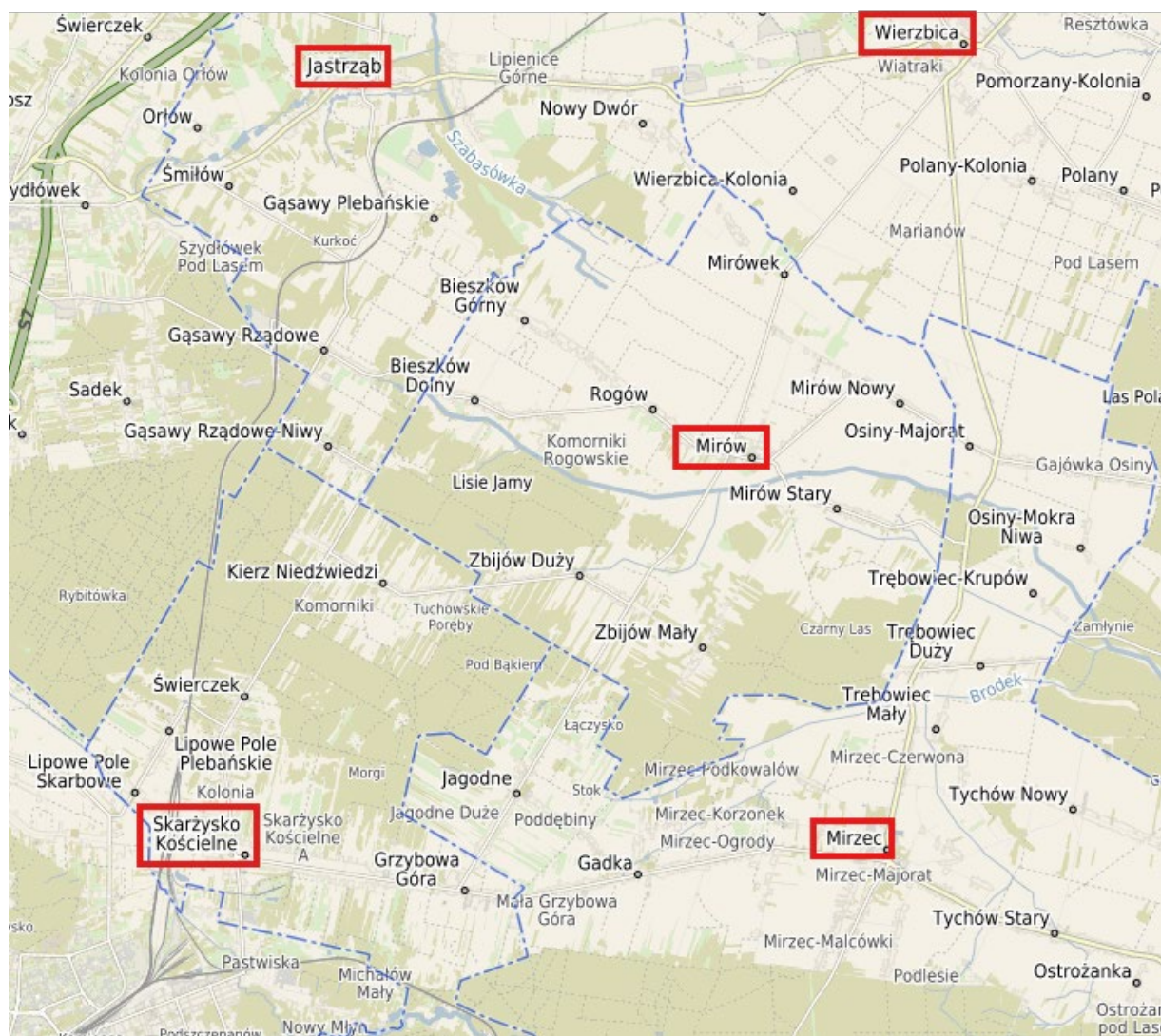
Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność

Położenie geograficzne

Gmina Mirów położona jest na pograniczu Mazowsza i ziemi świętokrzyskiej, w południowej części województwa mazowieckiego, w powiecie sztytłowieckim. Od północnego zachodu gmina Mirów graniczy z gminą Jastrzżb, od północnego wschodu z gminą Wierzbica, od południowego wschodu z gminą Mirzec (woj. świętokrzyskie), a od południowego zachodu z gminą Skarżysko Kościelne (woj. świętokrzyskie). Siedziba władz administracyjnych znajduje się w Mirowie.

Gmina Mirów jest gminą wiejską. Zajmuje powierzchnię 53,06 km², czyli 11,8% powierzchni powiatu, co czyni ją najmniejszą spośród gmin na jego terenie. Jej podział administracyjny obejmuje dziewięć sołectw.

Rysunek 1. Gmina Mirów i gminy sąsiadujące

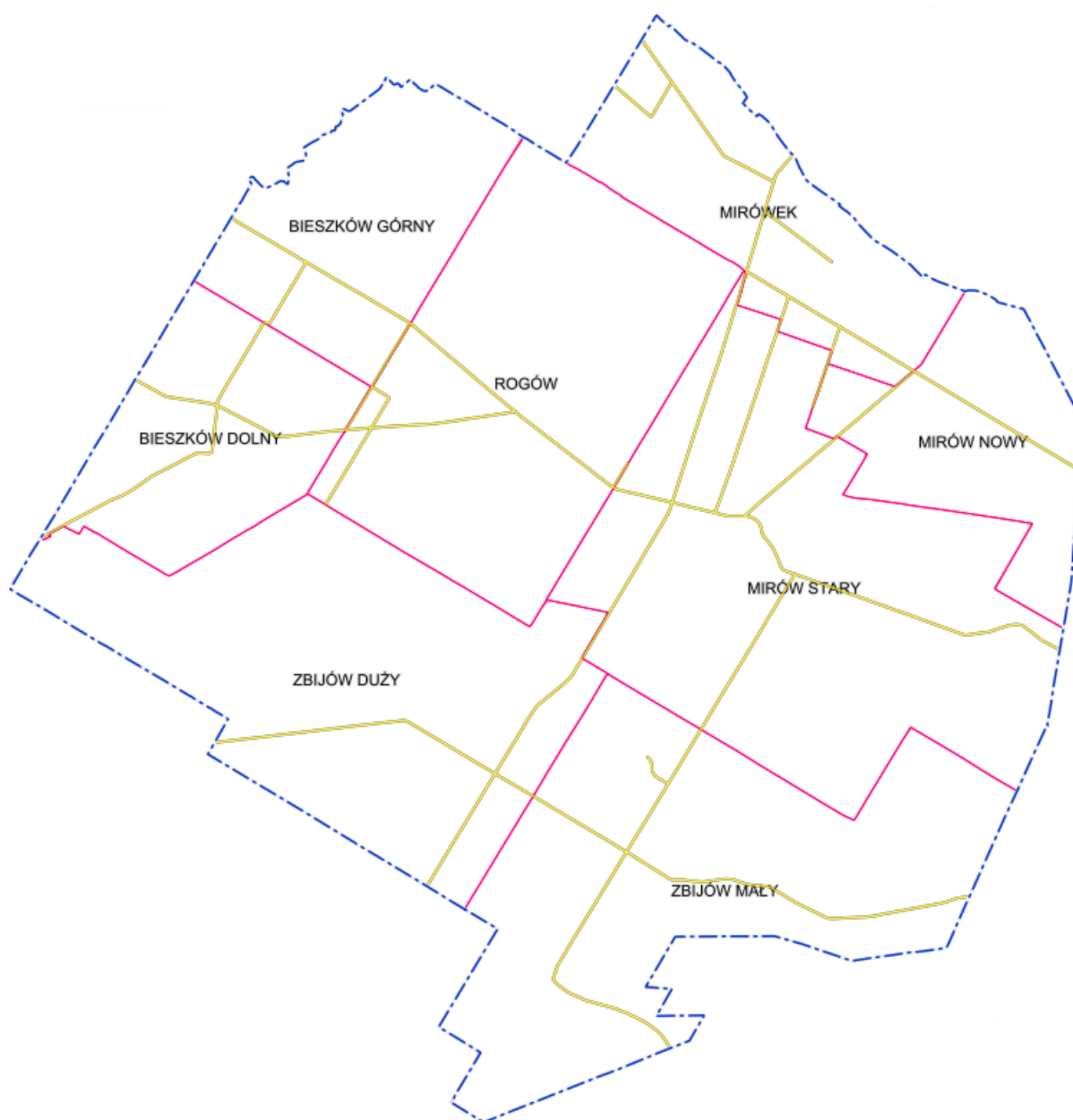
Źródło: <https://polska.e-mapa.net/>

Lokalizację gminy Mirów względem ważnych punktów węzłowych (ośrodków miejskich) można określić jako umiarkowanie korzystną. Najbliżej położone są:

- Radom – ok. 25 km na północ,
- Szydłowiec – ok. 14 km na zachód,
- Skarżysko-Kamienna – ok. 20 km na południowy wschód.

Aglomeracje miejskie wyższego rzędu, takie jak Warszawa czy Kielce, są położone w większej odległości od gminy Mirów, w związku z czym nie wywierają bezpośredniego wpływu na kształtowanie się lokalnej struktury przestrzennej gminy. Pod względem administracyjnym gmina pozostaje w granicach województwa mazowieckiego, z Warszawą jako ośrodkiem administracji wojewódzkiej.

Rysunek 2. Gmina Mirów – granice obrębów ewidencyjnych

Źródło: <https://mirow.e-mapa.net/>

Największy wpływ w sferze gospodarczej oraz społeczno-kulturalnej wywiera aglomeracja miejska Radomia oraz Szydłowiec, które koncentrują główne miejsca pracy, placówki oświaty ponadpodstawowej, wyspecjalizowane usługi zdrowotne, instytucje kultury oraz większe centra handlowe, stanowiąc podstawowe zaplecze usługowo-rynkowe dla mieszkańców gminy Mirów.

Status sołectw mają: Bieszków Dolny, Bieszków Górny, Mirów, Mirów Nowy, Mirów Stary, Mirówek, Rogów, Zbijów Duży i Zbijów Mały.

Gmina Mirów ma istotny potencjał rozwojowy wynikający z położenia na pograniczu Mazowsza i województwa świętokrzyskiego oraz na styku Równiny Radomskiej i Wzgórz Koneckich, co przekłada się na urozmaicony krajobraz rolniczo-leśny. Znaczny udział użytków rolnych i lasów, w tym obszary objęte ochroną w ramach Obszaru Chronionego Krajobrazu *Lasy Przysusko-Szydłowieckie* oraz dolina rzeki Iłżanki, tworzą dobre warunki dla rozwoju rolnictwa wysokiej jakości, agroturystyki, rekreacji weekendowej oraz edukacji przyrodniczej. Bliskość Radomia, Szydłowca i Skarżyska-Kamiennej, a także modernizowane drogi powiatowe zapewniają relatywnie dobre powiązania komunikacyjne i dostęp do rynków pracy oraz usług wyższego rzędu.

Otwarte tereny i rozproszona zabudowa sprzyjają ponadto rozwojowi małej energetyki odnawialnej oraz tworzeniu krótkich łańcuchów dostaw produktów rolnych, co daje podstawę do zrównoważonego rozwoju gminy Mirów w oparciu o rolnictwo, turystykę przyrodniczą i współpracę z sąsiednimi ośrodkami miejskimi.

Ukształtowanie terenu²

Według regionalizacji J. Kondrackiego gmina Mirów położona jest w mezoregionie Przedgórze Iłżeckie³, stanowiącym część makroregionu Wyżyna Kielecka. Jest to część prowincji Wyżyny Polskie. Rzeźba terenu gminy Mirów jest przeważnie płaska z nielicznymi wzgórzami lub garbami. Występują wzniesienia dochodzące do wysokości 225 metrów n.p.m., jak np. Góra Piekło czy też wzniesienie na południe od Wierzbicy. Obniżenia terenu to źródłiska rzeki Iłżanki oraz Szabasówki. Wysokość terenu kształtuje się tu w granicach od około 200 do 244 metrów n.p.m. Tereny dolinne biegną z zachodu na północny wschód, przecinając liczne wzgórza moren czołowych. Tutejsza rzeźba charakteryzuje się obecnością ostańców jurajskich w postaci zdenudowanych wzgórz, o wysokości względnej od 15 do 30 metrów. Układają się one ciągiem z północnego zachodu na południowy wschód. Zauważalne są dwa obszerniejsze wzniesienia na północy gminy oraz stopniowe podnoszenie się terenu w kierunku południowo zachodnim. Na północy i wschodzie terenu występują niewielkie formy wydymowe.

Dolina Iłżanki otoczona jest z każdej strony tarasami erozyjno - denudacyjnymi o wysokościach od 2 do 5 metrów ponad dnem doliny. Najwyżej położony punkt w gminie znajduje się na wysokości 243,7 metrów n.p.m. na południowym zachodzie gminy.

W wielu miejscach na terenie gminy występują tereny równin torfowych oraz wysoczyzn moreny płaskiej o wysokościach względnych do 10 metrów, na południu terenu występują równiny sandrowe i wodnolodowcowe.

² Za: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Mirów, 2023.

³ Mapa regionalizacji Polski z 2018 r. jako warstwa geoportalu „Geoserwis GDOŚ” w folderze „Inne dane środowiskowe”, warstwa „Mezoregiony fizycznogeograficzne”.

Gmina ma rzeźbę terenu dogodną do umiejscowienia zabudowy oraz dla uprawiania rolnictwa, z wyłączeniem terenów o spadkach powyżej 10% i okolic bezpośrednio przyległych do rzeki Iłżanki, gdzie występują grunty słabonośne.

Bogactwa naturalne i eksploatacja

Budowa geologiczna⁴

Warstwy utworów geologicznych układają się spadkowo w kierunku północnego wschodu, są to przeważnie piaskowce, mułowce, łupki ilaste i iłowce, pochodzące z okresu jurajskiego. Odnotowano je w okolicach Rogowa, Mirowa i na powierzchni „Góry Piekło”.

Pod powierzchnią ziemi występują również sydereyty, będące często spotykanymi minerałami. Wymienione wyżej utwory w znacznej mierze pokryte są piaskami i żwirami wodnolodowcowymi oraz glinami zwałowymi, bądź namułami den dolin rzecznych i torfami z holocenu.

W kilku miejscach utwory podziemne wychodzą na powierzchnię ziemi. W miejscach tych rozpoznano ility piaszczyste, łupki i piaskowce ilaste, piaski z sydereytami i piaski zlepieńcowe, a także piaski wapienne i wapienno-żelaziste. Piaski wapienne i wapienno-żelaziste odnotowano w okolicy Mirówka, Mirowa i Rogowa. W wielu przypadkach tworzą one wzgórza i pagórki.

Na północy gminy miejscami występują tu też piaski eoliczne, a na południu gminy na powierzchni terenu obecne są piaski i żwiry kemów, występujące w okolicy Zbijowa Małego.

Możliwości eksploatacji i wykorzystania

Na terenie gminy Mirów znajdują się złoża kopalin (podtypy kopaliny: piasek) udokumentowane w Bilansie zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 grudnia 2024 roku opracowanym przez Państwową Służbę Geologiczną⁵:

- złoża piasków i żwirów „Bieszków Górny” - eksploatowane;
- złoża piasków i żwirów „Bieszków Górny 1” - złoża, z którego wydobyć zostało zaniechane;
- złoża piasków i żwirów „Bieszków-Nogaj” - złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo;
- złoża piasków i żwirów „Bieszków Dolny” - eksploatowane.

Możliwymi kierunkami zastosowania wyżej wskazanych kopalin jest budownictwo oraz drogownictwo.

Dostępność komunikacyjna

Transport drogowy⁶

Trzon układu komunikacyjnego gminy Mirów stanowią drogi powiatowe nr: 3556W, 4015W i 4016W przebiegające przez gminę z zachodu w kierunku wschodnim oraz z północnego wschodu w kierunku południowo zachodnim. Droga powiatowa nr 3556W umożliwia połączenie gminy z największym okolicznym miastem – Radomiem oraz z drogą wojewódzką nr 727 znajdującymi się w odległości odpowiednio ok. 26,5 i 7,5 km w kierunku północnym od centrum gminy Mirów. Dwie pozostałe drogi powiatowe zapewniają połączenie z miastem

⁴ Za: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Mirów, 2023.

⁵ Państwowa Służba Geologiczna, Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2024 r. Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, 2025.

⁶ Za: Za: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Mirów, 2023.

Szydłowiec oraz z drogą ekspresową nr S7, znajdującymi się około 12 km na zachód od centralnego punktu gminy. Dwa kolejne większe miasta: Skarżysko-Kamienna oraz Starachowice znajdują się w odległości odpowiednio ok. 20 i 24 km od centrum gminy.

Wymienione drogi zapewniają dogodną komunikację dla mieszkańców gminy Mirów. Połączenia umożliwiają sprawny dojazd do większych arterii znajdujących się zarówno w województwie, jak i poza nim.

Dostępność komunikacyjną w zakresie ponadlokalnym oraz obsługę poszczególnych miejscowości zapewniają gminie również pozostałe drogi publiczne gminne. Drogi kategorii powiatowej poza pełnieniem funkcji ponadlokalnej stanowią również obsługę komunikacyjną położonych przy nich miejscowości. Stan techniczny zdecydowanej większości dróg publicznych położonych na terenie gminy, zarówno powiatowych jak i gminnych, jest bardzo dobry. Drogi w gorszym stanie są sukcesywnie przebudowywane. Częstym problemem jest natomiast brak poboczy i odwodnienia wielu dróg gminnych. Znaczna część z nich nie jest również wyposażona w chodniki.

Drogi powiatowe to:

- 3556W - Wierzbica – Mirów– gr. gminy Mirów;
- 4015W – Szydłowiec – Bieszków Dolny – Mirów Stary;
- 4016W - Mały Sadek – Kierz Niedźwiedzi – Zbijów Mały.

Drogi gminne to:

- 400302W: Stary Mirów - (Osiny);
- 400304W: Nowy Mirów – Mirówek - gr. gminy Mirów (Lipienice);
- 400305W: Nowy Mirów – Mirówek - gr. gminy Mirów (Nowy Dwór);
- 400306W: (Nowy Dwór) - gr. gminy Mirów - Bieszków Dolny- Komorniki Rogowskie;
- 400307W: Bieszków Górny - Rogów;
- 400308W: Nowy Mirów - Zbijów Mały - (Gadka);
- 400311W: Komorniki Rogowskie - Zbijów Duży;
- 400314W: (Gąsawy Niwy) - gr. gminy Mirów– Bieszków Dolny;
- 400315W: Mirów – Mirówek;
- Mirów - od drogi powiatowej 4015W;
- Mirów - od drogi gminnej 400304W⁷.

Transport publiczny – autobusowy

Transport publiczny na terenie gminy opiera się wyłącznie na przewozach autobusowych. Od stycznia 2024 roku funkcjonuje gminna komunikacja autobusowa, organizowana przez gminę i współfinansowana z Funduszu rozwoju przewozów autobusowych. Obejmuje ona sieć przystanków we wszystkich sołectwach, a przejazd dla mieszkańców jest odpłatny symbolicznie. Celem systemu jest zapewnienie codziennych dojazdów do szkół, urzędu gminy, ośrodka zdrowia i podstawowych usług, a także poprawa mobilności mieszkańców mniej zurbanizowanych części gminy.

Uzupełnieniem są powiatowe linie autobusowe organizowane przez Powiat Szydłowiecki, w szczególności linia 1430 100U Mirówek – Szydłowiec, przebiegająca przez wszystkie

⁷ Ostatnie dostępne dane GUS BDL na koniec 2024 roku wskazują, że długość gminnych dróg to 34,1 km, w tym o nawierzchni twardej 24,7 km.

główne miejscowości gminy (Mirówek, Mirów Nowy, Mirów Stary, Zbijów Mały i Duży, Mirów, Rogów, Bieszków Dolny) i zapewniająca bezpośrednie połączenie z Szydłowcem – głównym węzłem usług ponadpodstawowych i przesiadek na kierunek Radom oraz Skarżysko-Kamienna. Linia kursuje kilka razy dziennie w dni robocze.⁸

Transport kolejowy

Na terenie gminy nie ma stacji kolejowej, a najbliższa znajduje się w sąsiedniej gminie Jastrzęb, w miejscowości Gąsawy Plebańskie, w odległości ok. 7,5 km od siedziby gminy Mirów. Znajduje się ona na linii kolejowej nr 8 relacji Warszawa Zachodnia – Kraków Główny. Na tej samej linii kolejowej znajdują się również stacja kolejowa Szydłowiec, położona na styku miejscowości Sadek i Gąsawy Rządowe, oddalona od siedziby gminy Mirów o ok. 8 km, oraz stacja kolejowa Jastrzęb położona w miejscowości Lipienice Górne, w odległości ok. 9,5 km od siedziby gminy Mirów. Powyższa linia kolejowa zapewnia dogodne połączenia m.in. z takimi miastami jak Radom, Kielce, Warszawa czy Kraków.

Transport lotniczy

Gmina Mirów nie posiada własnej infrastruktury lotniczej, ale korzysta z bliskości dwóch portów obsługujących południową część Mazowsza. Najdostępniejszym z punktu widzenia mieszkańców jest Port Lotniczy Warszawa-Radom, położony w odległości ok. 35–40 km (ok. 40–50 minut jazdy drogą S7 i drogami powiatowymi), oferujący rosnącą liczbę połączeń krajowych i zagranicznych. Uzupełnieniem jest Port Lotniczy Chopina w Warszawie, oddalony od rejonu Szydłowca i Mirowa o ok. 125–130 km (ok. 1,5 godziny jazdy trasą S7 przez Radom), zapewniający gęstą siatkę regularnych lotów do głównych europejskich hubów oraz licznych destynacji międzykontynentalnych. Takie położenie daje gminie Mirów stosunkowo dobrą dostępność transportu lotniczego, ułatwiając kontakty gospodarcze, wyjazdy zarobkowe i turystyczne oraz sprzyjając powiązaniom regionu z dużymi ośrodkami miejskimi w kraju i za granicą.

Dostępność sieci Internet

W gminie jest 1361 punktów adresowych. Na koniec września 2025 roku w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 1351 punktów adresowych. Na wskazanym obszarze były 94 białe plamy NGA, w tym 10 pozostało bez żadnego zasięgu. Od 1 stycznia 2023 do 30 września 2025 roku obywatele zgłosili 4 zapotrzebowania na internet i weryfikację danych w systemie internet.gov.pl.⁹

Na terenie gminy usługi detalicznego dostępu do Internetu świadczy 17 podmiotów telekomunikacyjnych¹⁰. Są to: Exatel Spółka Akcyjna, Firma Handlowo-Usługowa "Multifox" Rojek Arkadiusz, Inea Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Itc Comtronik Katarzyna Marlica, Klikom.Net Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Landtech Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa - Państwowy Instytut Badawczy, "Netia" Spółka Akcyjna, Netmar Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Orange Polska Spółka Akcyjna, P4 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Polkomtel Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Rfc Internet Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Stanet Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, T-Mobile Polska Spółka Akcyjna, Uninet Światłowód Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Vectra Spółka Akcyjna.

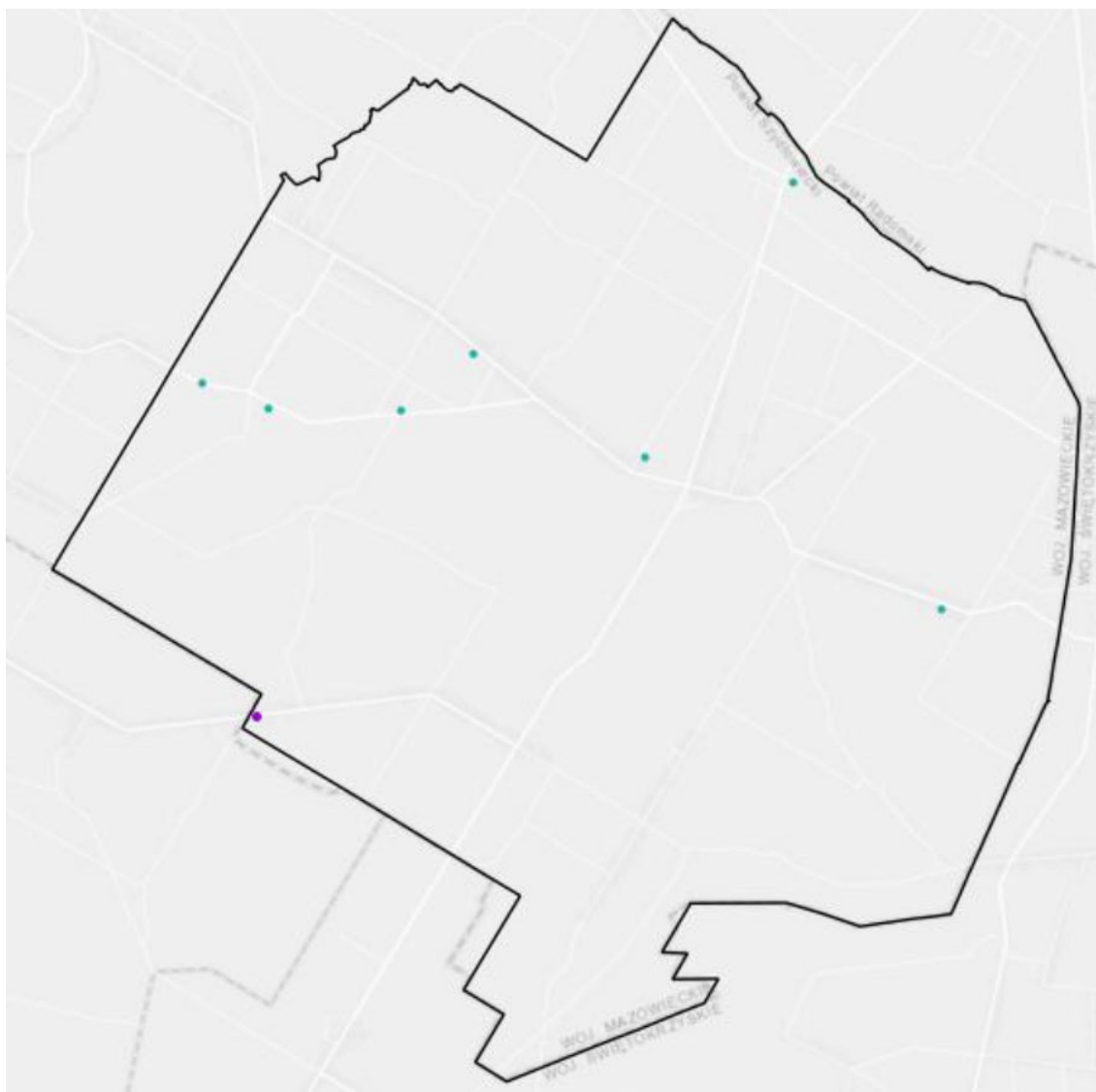
⁸ <https://www.mirów.pl/aktualnosci/nowe-linie-autobusowe-miedzy-gmina-mirów-a-szydłowcem>

⁹ *Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu*, III kwartał 2025, Minister Cyfryzacji, Instytut Łączności.

¹⁰ Wg danych: <https://internet.gov.pl/> (dostęp 20.11.2025 r.)

W gminie zgłoszone zostały plany inwestycyjne obejmujące 1 punkt adresowy (komercyjne) i 7 punktów adresowych (ze środków publicznych) – projekt z KPO.¹¹

Rysunek 3. Plany inwestycyjne realizowane ze środków publicznych

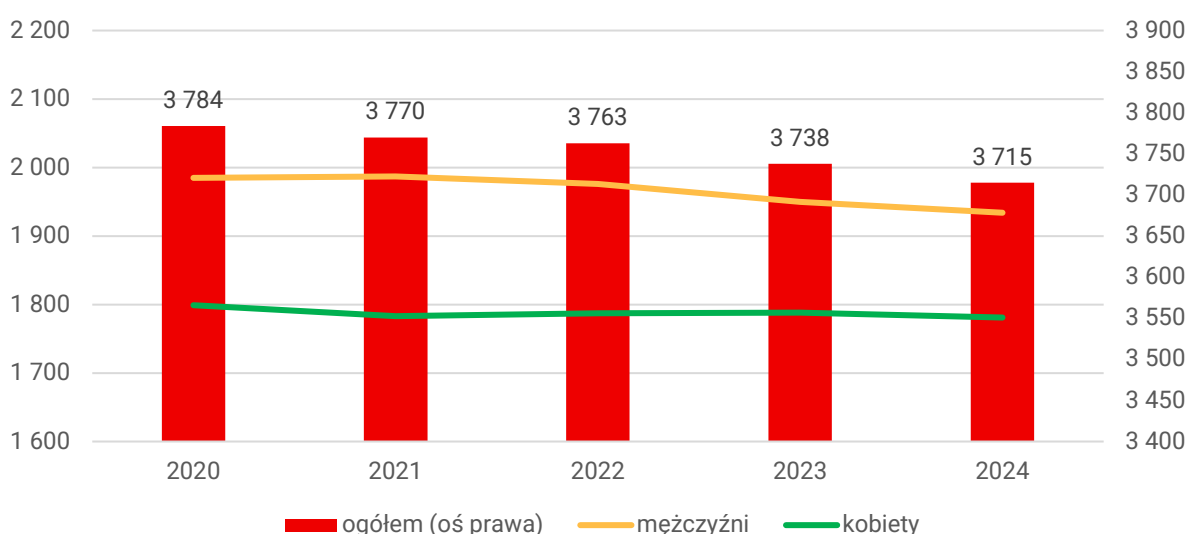
Źródło: Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu, III kwartał 2025, Minister Cyfryzacji, Instytut Łączności, s. 1485.

¹¹ Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu, III kwartał 2025, Minister Cyfryzacji, Instytut Łączności.

Ludność i procesy demograficzne

Na terenie gminy Mirów, według danych Głównego Urzędu Statystycznego¹² na dzień 31 grudnia 2024 roku, zameldowanych było 3715 osób (1934 mężczyzn i 1781 kobiet). Gęstość zaludnienia wynosiła dokładnie 70 osób na km². W ostatnich pięciu latach liczba mieszkańców gminy systematycznie spadała. Był to spadek rzędu 1,5–2% w ciągu pięciu lat. Spadek ten dotyczył zarówno liczby mężczyzn, jak i kobiet. Wykres 12 ilustruje dynamikę zmian ludności w ostatnich 5 latach (dostępnych w bazach BDL GUS).

Wykres 12. Liczba ludności w gminie Mirów w latach 2020-2024 (pobyt stały i czasowy, na 31 grudnia)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Zmiany te wpisują się w szerszy trend demograficznego kurczenia się peryferyjnych obszarów wiejskich Mazowsza. W opracowaniach Urzędu Statystycznego w Warszawie oraz w analizach gmin wiejskich województwa mazowieckiego podkreśla się, że w tzw. regionie mazowieckim regionalnym (obejmującym m.in. podregion radomski, do którego należy powiat szydłowiecki) obserwuje się stagnację lub spadek liczby ludności, podczas gdy wzrost koncentruje się w regionie warszawskim stołecznym i jego strefie podmiejskiej.¹³ Oznacza to, że sytuacja demograficzna gminy Mirów nie jest zjawiskiem odosobnionym, lecz odzwierciedla szersze procesy zachodzące na obszarach peryferyjnych Mazowsza.

Zmiany liczby ludności wynikają zarówno z procesów naturalnych, jak i migracyjnych. W zakresie przyrostu naturalnego w latach 2020–2024 widoczna jest wyraźna przewaga zgonów nad urodzeniami – w każdym z analizowanych lat bilans urodzeń i zgonów był ujemny (por. tabela 1). Liczba urodzeń żywych utrzymywała się na relatywnie niskim poziomie (kilkadziesiąt dzieci rocznie), natomiast liczba zgonów była wyższa, co przekładało się na coroczny ubytek naturalny rzędu kilku–kilkunastu osób. Szczególnie niekorzystne wartości

¹² Dane z rejestrów gminnych i bazy GUS nieznacznie się różnią, co wynika z nieznacznie odmiennych metod ich zbierania i częstotliwości aktualizacji obu baz. W dalszej części analiz będą wykorzystywane dane BDL GUS, ze względu na ich dostępność także dla innych JST i możliwość dokonywania analiz porównawczych.

¹³ Szalast-Piwińska, M. (2025). Sytuacja społeczno-gospodarcza gmin wiejskich Mazowsza w wybranych aspektach zrównoważonego rozwoju. Ubezpieczenia W Rolnictwie – Materiały I Studia, (1/83), 167–208.

odnotowano w latach 2020 i 2022, gdy ujemny przyrost naturalny osiągnął najwyższą skalę, co pozostaje spójne z obserwowanym w skali kraju zwiększonym poziomem umieralności w okresie pandemii COVID-19.

Tabela 1. Urodzenia, zgony oraz przyrost naturalny w gminie Mirów w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
urodzenia żywe	42	45	36	48	25
urodzenia żywe, mężczyźni	26	23	17	17	13
urodzenia żywe, kobiety	16	22	19	31	12
zgony ogółem	57	53	51	55	36
zgony ogółem, mężczyźni	32	27	29	31	22
zgony ogółem, kobiety	25	26	22	24	14
przyrost naturalny	-15	-8	-15	-7	-11
przyrost naturalny, mężczyźni	-6	-4	-12	-14	-9
przyrost naturalny, kobiety	-9	-4	-3	7	-2
przyrost naturalny na 1000 ludności	-3,93	-2,11	-3,99	-1,87	-2,95
przyrost naturalny na 1000 ludności w powiecie szydłowieckim	-5,71	-7,05	-5,42	-5,26	-4,26
przyrost naturalny na 1000 ludności w powiecie szydłowieckim (na wsi)	-5,50	-5,76	-4,83	-4,83	-3,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

W ujęciu względnym (na 1000 mieszkańców) przyrost naturalny w gminie Mirów kształtował się na poziomie ok. -2 do -4 osób na 1000 ludności rocznie, a więc lepszym od wartości notowanych w powiecie szydłowieckim oraz porównywalnym jak na obszarach wiejskich regionu mazowieckiego regionalnego. Oznacza to, że sytuacja gminy pod względem ruchu naturalnego nie odbiega w sposób istotnie negatywny od otoczenia – ujemny przyrost naturalny jest tu raczej elementem ogólnoregionalnego trendu niż szczególną słabością lokalną.

Tabela 2. Migracje na pobyt stały wg płci migrantów i kierunku (liczba osób) w kolejnych latach

	2020	2021	2022	2023	2024
zameldowania ogółem	12	40	42	28	43
zameldowania z miast	4	14	15	9	21
zameldowania ze wsi	8	26	27	18	22
wymeldowania ogółem	33	44	34	42	41
wymeldowania do miast	13	9	5	7	11
wymeldowania na wieś	20	35	29	33	30
saldo migracji	-21	-4	8	-14	2
saldo migracji na 1000 osób	-5,5	-1,1	2,1	-3,7	0,5
saldo migracji na 1000 osób w powiecie szydłowieckim	-3,1	-2,3	-1,6	-2,7	-1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Kolejnym czynnikiem kształtującym zmiany liczby ludności są migracje na pobyt stały (por. tabela 2). Dane BDL wskazują, że w latach 2020–2024 saldo migracji w gminie Mirów było zmienne – w trzech latach ujemne, w dwóch nieznacznie dodatnie – jednak w całym okresie pięcioletnim łączny bilans migracyjny pozostał ujemny. Struktura napływów i odpływów pokazuje przy tym wyraźnie, że migracje mają przede wszystkim charakter wieś–wieś. Około 60% wszystkich zameldowań stanowią osoby przybywające z innych obszarów wiejskich, natomiast ponad trzy czwarte wymeldowań dotyczy wyprowadzek na wieś (do innych gmin). W relacjach z miastami sytuacja jest odwrotna – łącznie odnotowano więcej zameldowań z miast niż wymeldowań do miast, co oznacza niewielkie dodatnie saldo migracji miejskich. W praktyce gmina Mirów traci więc mieszkańców przede wszystkim w wymianie z innymi gminami wiejskimi regionu, natomiast wobec części mieszkańców miast pełni funkcję obszaru osiedleńczego (migracje „z miasta na wieś”, powroty po okresie pracy poza gminą).

Analiza struktury demograficznej (por. tabela 3) wskazuje na stopniowe pogarszanie się proporcji między poszczególnymi grupami wieku. W latach 2020–2024 liczba dzieci i młodzieży w wieku do 14 lat zmniejszyła się, co przy już stosunkowo niewielkiej populacji najmłodszych mieszkańców jest sygnałem słabego potencjału demograficznego w przyszłości. Równolegle spada liczba osób w wieku produkcyjnym – w badanym okresie ubyło ich łącznie kilkadziesiąt, co przy niewielkiej populacji gminy jest zmianą odczuwalną z perspektywy lokalnego rynku pracy oraz bazy podatkowej samorządu.

Odwrotną dynamikę obserwujemy w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym – liczba seniorów w gminie Mirów w latach 2020–2024 wykazuje tendencję wzrostową, a ich udział w strukturze ludności ogółem zwiększa się z roku na rok. Dane BDL wskazują również na istotne różnice między płciami: w wieku produkcyjnym przeważają mężczyźni, natomiast w wieku poprodukcyjnym zdecydowaną większość stanowią kobiety, co jest konsekwencją ich dłuższego przeciętnego trwania życia.

Tabela 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci w latach 2020-2024

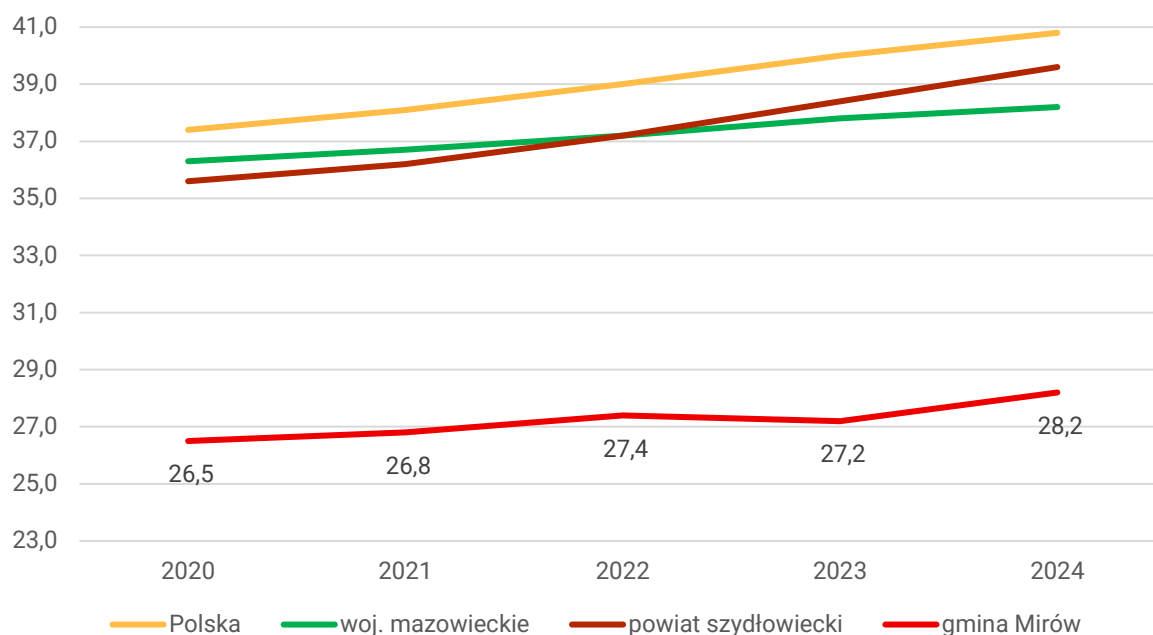
	2020	2021	2022	2023	2024
w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej	695	701	703	697	684
w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej: mężczyźni	374	377	373	367	353
w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej: kobiety	321	324	330	330	331
w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni	2 473	2 451	2 433	2 419	2 393
w wieku produkcyjnym: mężczyźni	1 410	1 400	1 384	1 364	1 348
w wieku produkcyjnym: kobiety	1 063	1 051	1 049	1 055	1 045
w wieku poprodukcyjnym	616	618	627	622	638
w wieku poprodukcyjnym: mężczyźni	201	210	219	219	233
w wieku poprodukcyjnym: kobiety	415	408	408	403	405

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Istotnym miernikiem procesów demograficznych jest współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, czyli liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym (por. wykres 13). W gminie Mirów w latach 2020–2024 wskaźnik ten wzrósł z ok. 26–27 do blisko 30 osób na 100 osób w wieku

produkcyjnym, co oznacza, że na każde sto osób aktywnych zawodowo przypada już niemal trzydziestu seniorów – o kilka więcej niż na początku analizowanego okresu. Skala tego wzrostu jest zbliżona do tendencji obserwowanych w województwie mazowieckim i w kraju, choć sam poziom wskaźnika pozostaje nieco niższy niż średnia wojewódzka i ogólnopolska. Sytuacja ta potwierdza, że proces starzenia się społeczeństwa w gminie postępuje i w coraz większym stopniu będzie oddziaływać na lokalny rynek pracy oraz zapotrzebowanie na usługi społeczne i opiekuńcze.

Wykres 13. Współczynnik obciążenia demograficznego (wartość w procentach) w latach 2020-2024 (etykiety z wartościami wyłącznie dla gminy Mirów)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Prognozy demograficzne GUS wskazują, że proces depopulacji i starzenia się ludności gminy Mirów będzie się w kolejnych dekadach utrwał. Eksperymentalna prognoza ludności gmin na lata 2017–2030 zakładała niewielki spadek liczby mieszkańców przy równoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym i spadku udziału dzieci oraz osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 4. Prognozowane zmiany liczby ludności w gminie Mirów w latach 2025-2045

	2025	2030	2035	2040	2045
ogółem	3615	3401	3168	2925	2671
0-14	601	471	334	290	277
15-64	2485	2402	2303	2057	1783
65 i więcej	529	528	531	578	611

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Prognozy demograficznej na lata 2023-2060 wydanej przez GUS.

Nowsze szacunki oparte na prognozie ludności na lata 2023–2060¹⁴ dla powiatów subregionu radomskiego sugerują jednak silniejsze tempo depopulacji, ze szczególnie dużym spadkiem liczby osób w wieku produkcyjnym i utrzymującym się wysokim udziałem seniorów.

Oznacza to, że bez podjęcia zdecydowanych działań prorozwojowych gmina Mirów będzie doświadczać coraz wyraźniejszego kurczenia się bazy ludnościowej, co przełoży się na ograniczenie potencjału gospodarczego i dochodowego samorządu.

Łącznie wyniki analizy pokazują, że depopulacja gminy Mirów ma charakter złożony: z jednej strony występuje trwale ujemny bilans naturalny, typowy dla obszarów wiejskich Mazowsza, z drugiej zaś ważnym czynnikiem jest niekorzystne saldo migracji, zwłaszcza w relacjach z innymi gminami wiejskimi. Równocześnie struktura wieku wskazuje na postępujące starzenie się mieszkańców – maleje liczba dzieci i osób w wieku produkcyjnym, a przybywa seniorów. Oznacza to, że kluczowym zadaniem polityki rozwoju gminy staje się zatrzymanie i przyciąganie mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz młodych rodzin, poprawa atrakcyjności osiedleńczej (m.in. poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną i techniczną, transport publiczny, jakość życia codziennego) oraz rozwijanie usług społecznych i opiekuńczych dla rosnącej grupy osób starszych. Tylko spójne i konsekwentne działania w tych obszarach mogą złagodzić negatywne trendy demograficzne i wzmocnić długofalowy potencjał rozwojowy gminy Mirów.

Prognoza GUS dla gminy oparta jest na metodzie kohortowo-składnikowej, która uwzględnia płodność, umieralność i migracje w poszczególnych grupach wiekowych. Choć to standardowe narzędzie, należy pamiętać, że jego trafność bywa ograniczona, zwłaszcza w przypadku prognoz lokalnych. Największą niepewność wprowadzają migracje, których skala i kierunki są trudne do przewidzenia i silnie zależą od sytuacji gospodarczej i społecznej. Również założenia dotyczące płodności i umieralności mogą szybko ulec zmianie pod wpływem działań samorządu czy czynników zewnętrznych.

Oznacza to, że choć prognoza GUS zakłada gwałtowny spadek populacji, nie musi się ona sprawdzić w praktyce, o ile gmina podejmie spójne i konsekwentne działania prorozwojowe. Kluczowe znaczenie mają tu programy wspierające młode rodziny, inwestycje w infrastrukturę społeczną i techniczną, poprawa jakości życia codziennego, a także aktywna polityka osiedleńcza i promocyjna. Dzięki takim działaniom możliwe jest zahamowanie ujemnych trendów i wzmocnienie atrakcyjności gminy, co w dłuższej perspektywie może przyciągnąć nowych mieszkańców i poprawić wskaźniki demograficzne.

¹⁴ GUS, Prognoza ludności wg płci i 5-letnich grup wieku na lata 2023-2060 (opracowana na bazie NSP 2021), 2023.

Gospodarka i rynek pracy

Przedsiębiorczość

W gminie Mirów na koniec 2024 roku zarejestrowanych było 343 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. W porównaniu z 2020 rokiem (318 podmiotów) oznacza to wzrost o 25 jednostek, czyli niespełna 8% w ciągu pięciu lat. Dynamika ta wskazuje na umiarkowany, ale wyraźnie dodatni rozwój lokalnej przedsiębiorczości, mimo ogólnie niekorzystnych tendencji demograficznych i odpływu ludności z obszarów wiejskich.

Struktura branżowa lokalnej gospodarki pokazuje wyraźną dominację budownictwa. W sekcji F (budownictwo) w 2024 roku funkcjonowało 98 podmiotów, wobec 87 w 2020 roku. Są to przede wszystkim mikrofirmy realizujące roboty budowlane, remontowe i wykończeniowe, obsługujące zarówno lokalny rynek mieszkaniowy, jak i zlecenia z sąsiednich gmin oraz Radomia. Świadczy to o utrzymującym się popycie na usługi budowlane w szerszym otoczeniu gminy. Drugą kluczową gałęzią jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G) – w 2024 roku działały tu 62 podmioty, czyli nieco więcej niż w 2020 roku (61). To głównie sklepy detaliczne, punkty usługowe oraz warsztaty samochodowe i serwisy ogumienia, które zapewniają mieszkańcom podstawową obsługę konsumpcyjną i komunikacyjną.

Istotną rolę pełni także szeroko rozumiany przemysł i przetwórstwo - sekcja C - w której w 2024 roku działało 39 podmiotów, o jedenaście więcej niż w 2020 roku. Są to zwykle niewielkie zakłady związane z obróbką metali, produkcją wyrobów z drewna, elementów budowlanych czy prostym przetwórstwem spożywczym. Uzupełnieniem są działalności z sekcji E (zaopatrzenie w wodę, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja) – 38 podmiotów w 2024 roku – obejmujące zarówno podmioty komunalne, jak i prywatne firmy specjalizujące się w usługach instalacyjnych, wodno-kanalizacyjnych czy wywozie odpadów. W mniejszej skali obecne są także transport i gospodarka magazynowa (sekcja H – 9 podmiotów), działalność związana z zakwaterowaniem i gastronomią (sekcja I – 2 podmioty) oraz informacja i komunikacja (sekcja J – 3 podmioty w 2024 roku, wobec 1 w 2020 roku). Stopniowo rośnie również znaczenie usług profesjonalnych, naukowych i technicznych (sekcja M – 9 podmiotów) oraz działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (sekcja N – 11 podmiotów), co oznacza powolną dywersyfikację lokalnej gospodarki w kierunku bardziej wyspecjalizowanych usług.

Sektor rolniczy, pomimo że w strukturze REGON reprezentowany jest jedynie przez kilka formalnie zarejestrowanych podmiotów (4 jednostki w sekcji A w 2024 roku), wciąż odgrywa ważną rolę w gospodarce gminy. Niewielka liczba firm w tej sekcji wynika z faktu, że większość gospodarstw rolnych funkcjonuje poza rejestrem REGON jako indywidualne gospodarstwa osób fizycznych, co jest typowe dla gmin o tradycyjnym, rolniczym profilu.

W strukturze podmiotów widoczna jest także grupa jednostek świadczących usługi publiczne i społeczne. W sekcjach O, P i Q (administracja publiczna, edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna) w 2024 roku działało odpowiednio 6, 9 i 7 podmiotów. Są to przede wszystkim jednostki samorządowe, szkoły, placówki ochrony zdrowia oraz instytucje pomocy społecznej, które zapewniają podstawowy dostęp do usług publicznych dla mieszkańców gminy. Uzupełniają je podmioty z sekcji R (kultura, rozrywka, rekreacja – 10 jednostek w 2024 roku), odpowiadające za ofertę kulturalną i sportowo-rekreacyjną.

Z punktu widzenia własności absolutnie dominującą rolę odgrywa sektor prywatny. W 2020 roku funkcjonowało 307 prywatnych podmiotów gospodarczych, a w 2024 roku już 331, co oznacza wzrost o 24 jednostki. Liczba podmiotów sektora publicznego w tym czasie pozostawała praktycznie niezmienna (od 11 do 12 jednostek). Oznacza to, że przyrost liczby firm w gminie Mirów w całości generowany jest przez przedsiębiorców prywatnych, podczas gdy sektor publiczny pełni stabilną, usługową funkcję zaplecza instytucjonalnego (por. tabela 5).

Tabela 5. Liczba podmiotów gospodarczych z podziałem na sektory w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
sektor publiczny	11	12	12	12	12
sektor prywatny	307	317	317	334	331

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane rejestru REGON wskazują, że w obrębie sektora prywatnego zdecydowaną przewagę mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba wzrosła w latach 2020–2024 z 262 do 283, co oznacza, że ta forma aktywności odpowiada za ponad 80% wszystkich podmiotów gospodarczych w gminie. Spółek handlowych jest zaledwie kilka (według danych REGON na poziomie ok. 7 jednostek), a liczba stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych oscyluje wokół 15–20. Struktura ta świadczy o dominacji mikroprzedsiębiorczości indywidualnej, typowej dla wiejskich gmin o rozproszonej zabudowie i lokalnym zasięgu rynku (por. tabela 6).

Tabela 6. Formy organizacyjne prowadzenia działalności gospodarczej w latach 2020-2024 za bazą REGON

	2020	2021	2022	2023	2024
sektor prywatny ogółem	307	317	317	334	331
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	262	272	275	289	283
spółki handlowe	9	9	6	7	7
stowarzyszenia i organizacje społeczne	15	16	16	18	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bardzo wyraźnie rysuje się także struktura gminnej gospodarki według klas wielkości przedsiębiorstw. W 2024 roku aż 337 z 343 podmiotów to jednostki zatrudniające do 9 osób, co daje ok. 98% wszystkich firm. Jedynie 6 podmiotów mieści się w przedziale 10–49 pracujących, natomiast w ogóle nie występują przedsiębiorstwa średnie i duże, zatrudniające powyżej 49 osób. Podobny układ obserwowano już w 2020 roku (313 mikrofirm i 5 małych przedsiębiorstw). Oznacza to, że gospodarka gminy Mirów opiera się niemal wyłącznie na mikroprzedsiębiorstwach, małych firmach rodzinnych, jednoosobowych działalnościach gospodarczych oraz nielicznych małych podmiotach zatrudniających kilkunastu pracowników (por. tabela 7).

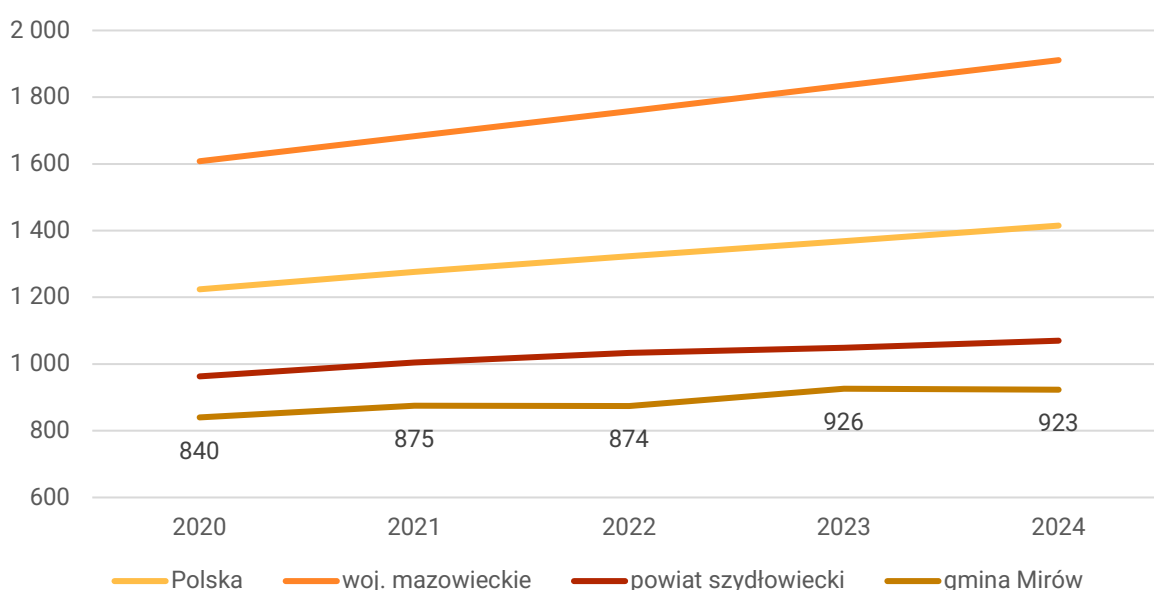
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości

	2020	2021	2022	2023	2024
0 – 9	313	325	324	340	337
10 – 49	5	5	5	6	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźniki natężenia przedsiębiorczości potwierdzają ten obraz. W latach 2020–2024 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. Mieszkańców wzrosła z 840 do 923, czyli o prawie 10% (por. wykres 14). Oznacza to, że na każdych 10 tys. Mieszkańców gminy przypada ponad 900 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, z czego ok. 760 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Choć poziom przedsiębiorczości jest niższy niż w dużych miastach i bardziej zurbanizowanych częściach województwa mazowieckiego, dynamika wzrostu wskaźników na przestrzeni ostatnich pięciu lat jest wyraźnie pozytywna. Mirów stopniowo zbliża się do przeciętnego poziomu przedsiębiorczości gmin wiejskich regionu radomskiego, a wzrost liczby firm następuje mimo równoległego spadku liczby mieszkańców.

Wykres 14. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podsumowując, przedsiębiorczość w gminie Mirów opiera się przede wszystkim na mikrofirmach z sektora budowlanego, handlu i prostych usług, uzupełnianych przez niewielką liczbę podmiotów przemysłowych oraz instytucji publicznych i społecznych. Struktura gospodarki jest silnie rozproszona, zdominowana przez jednoosobowe działalności gospodarcze i małe firmy rodzinne, a rola większych przedsiębiorstw jest praktycznie nieobecna. Z jednej strony zapewnia to elastyczność i odporność na pojedyncze wstrząsy gospodarcze, z drugiej jednak ogranicza możliwości tworzenia większej liczby stabilnych miejsc pracy i budowania szerszej bazy podatkowej. Kluczowym wyzwaniem rozwojowym staje się więc wspieranie lokalnych przedsiębiorców w przechodzeniu z poziomu mikrofirm do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, na przykład poprzez poprawę warunków prowadzenia działalności, dostęp do infrastruktury, usług doradczych i finansowania oraz aktywną promocję gminy Mirów jako miejsca atrakcyjnego do inwestowania i lokowania działalności gospodarczej.

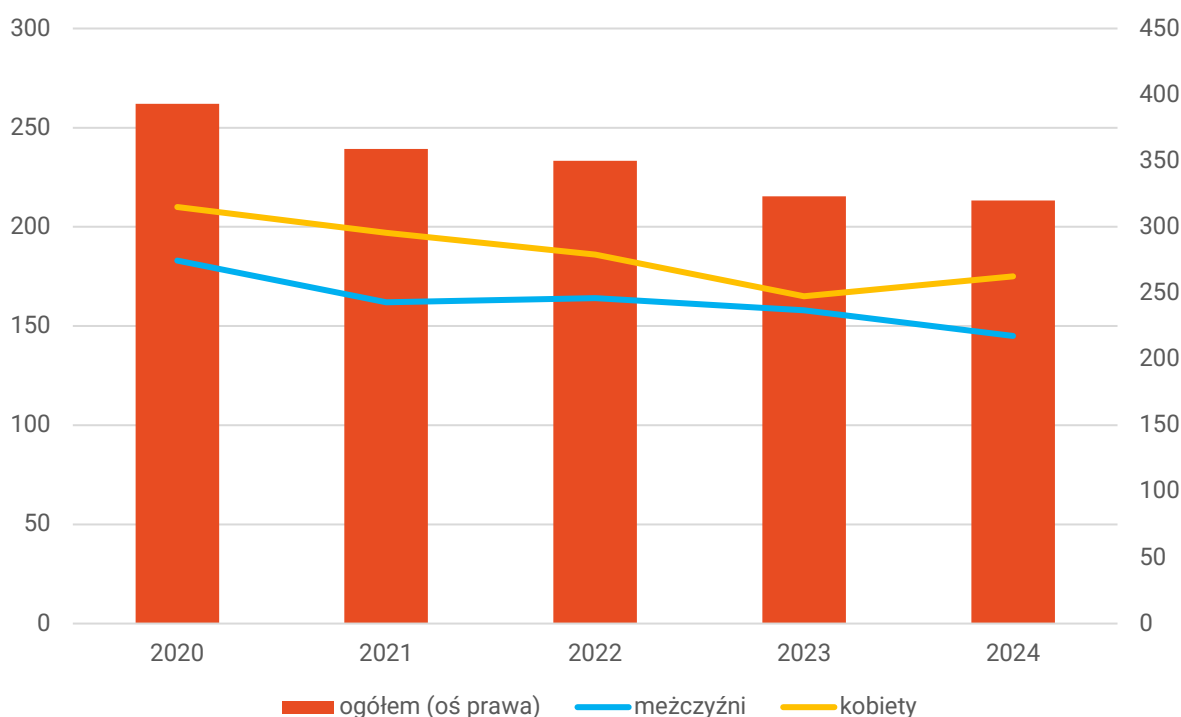
Rynek pracy

Na lokalny rynek pracy w gminie Mirów bardzo silnie oddziałuje sytuacja całego powiatu szydłowieckiego, który od lat należy do obszarów o najwyższej stopie bezrobocia w kraju.

Według danych GUS w końcu 2024 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie wynosiła ok. 23,3%, przy 5,1% w Polsce i 4,0% w województwie mazowieckim. Oznacza to, że mieszkańcy gminy Mirów funkcjonują na rynku pracy o bardzo ograniczonej liczbie ofert zatrudnienia, zwłaszcza poza rolnictwem i drobnymi usługami.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Szydłowcu na koniec 2024 roku w gminie Mirów zarejestrowanych było 320 osób bezrobotnych, w tym 145 kobiet (por. wykres 15), 69 osób do 30. roku życia, 92 osoby w wieku 50+ oraz aż 220 osób długotrwale bezrobotnych (por. wykres 16). Oznacza to, że mieszkańcy gminy stanowili ok. 11% wszystkich bezrobotnych w powiecie (2852 osoby), choć udział ludności gminy w populacji powiatu jest wyraźnie niższy. Już ten prosty wskaźnik pokazuje, że bezrobocie jest w Mirowie ponadprzeciętnie nasilone. Dane z pierwszego półrocza 2025 roku wskazują jednak na pewną poprawę. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła do 283 osób, w tym 118 kobiet, 70 osób w wieku do 30 lat, 82 w wieku 50+ oraz 183 długotrwale bezrobotnych. Oznacza to redukcję bezrobocia o ok. 11–12% w ciągu niespełna pół roku, przy jednoczesnym utrzymaniu bardzo wysokiego udziału osób pozostających bez pracy ponad rok.

Wykres 15. Bezrobotni zarejestrowani wg płci na koniec grudnia w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura bezrobocia w gminie potwierdza, że mamy do czynienia przede wszystkim z problemem strukturalnym, a nie krótkotrwałym „zawirowaniem” koniunktury. Na koniec 2024 roku kobiety stanowiły ok. 45% wszystkich bezrobotnych, a w połowie 2025 roku ok. 42%. W odróżnieniu od wielu innych gmin wiejskich, gdzie bezrobocie dotyka głównie mężczyzn zatrudnionych sezonowo, w Mirowie sytuacja kobiet na rynku pracy pozostaje wyraźnie trudniejsza. Potwierdzają to też analizy powiatowe, w których kobiety dominują wśród osób długotrwale bezrobotnych i bez doświadczenia zawodowego. Wskazuje to na konieczność łączenia polityki rynku pracy z działaniami w obszarze usług opiekuńczych (opieka nad dziećmi, osobami zależnymi) oraz podnoszenia kwalifikacji.

Dane przedstawione w tabeli 8 pokazują, że w latach 2020–2024 w gminie Mirów nastąpiła pewna poprawa sytuacji na rynku pracy, ale wciąż utrzymuje się wysoki poziom bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym. Udział bezrobotnych ogółem spadł z 16,9% w 2020 roku do 14,1% w 2024 roku, przy czym największa poprawa nastąpiła w pierwszych trzech latach, a w latach 2023–2024 wskaźnik się ustabilizował. Oznacza to, że łatwiejsza część „redukcji” bezrobocia została już wykonana, a dalsza poprawa może wymagać bardziej zdecydowanych działań rozwojowych i aktywizacyjnych.

Tabela 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci na koniec roku w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	16,9%	15,6%	15,3%	14,1%	14,1%
Mężczyźni	15,8%	14,9%	14,3%	12,8%	13,7%
Kobiety	18,3%	16,4%	16,6%	15,9%	14,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W całym okresie widoczna jest stała przewaga bezrobocia wśród kobiet. W 2020 roku odsetek bezrobotnych kobiet w wieku produkcyjnym wynosił 18,3% wobec 15,8% wśród mężczyzn (różnica 2,5 pkt proc.), natomiast w 2024 roku odpowiednio 14,7% i 13,7% (różnica 1 pkt proc.). Można więc mówić o stopniowym zmniejszaniu się luki między płciami, ale równocześnie kobiety pozostają grupą bardziej narażoną na pozostawanie bez pracy. Sugeruje to, że bariery w dostępie do zatrudnienia (ograniczona liczba miejsc pracy w usługach, trudności w łączeniu pracy z obowiązkami opiekuńczymi, mniejsza mobilność) wciąż silniej dotyczą kobiet niż mężczyzn.

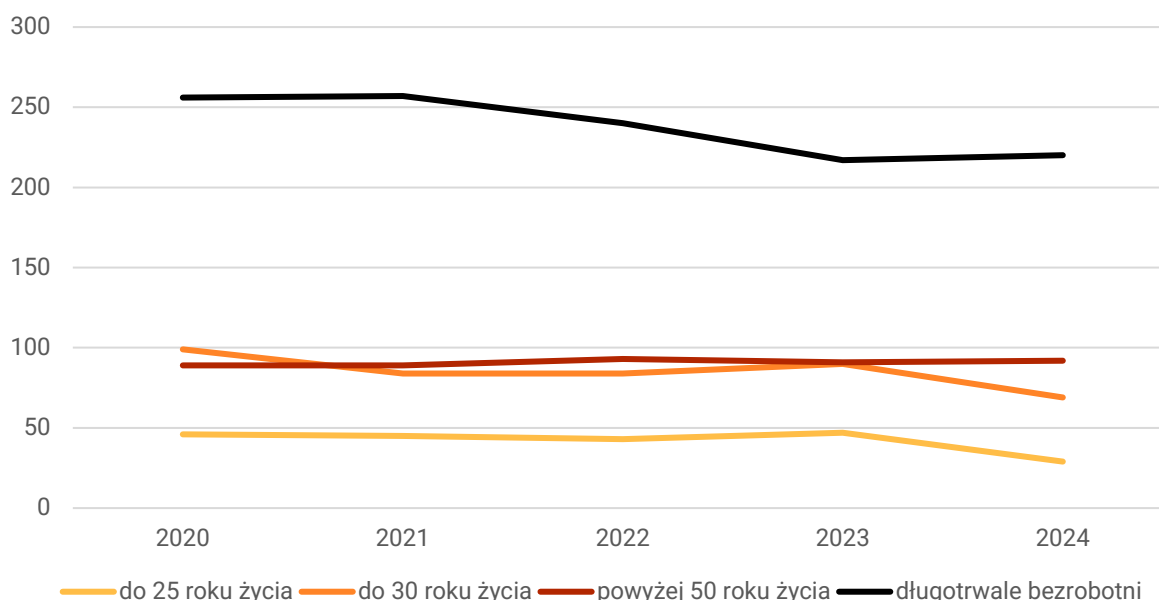
W przypadku mężczyzn wskaźnik bezrobocia spadał dość wyraźnie między 2020 a 2023 rokiem (z 15,8% do 12,8%), natomiast w 2024 roku odnotowano ponowny wzrost do 13,7%. Może to odzwierciedlać wrażliwość „męskich” segmentów lokalnego rynku pracy, takich jak budownictwo czy sezonowe prace usługowo-rolnicze, na krótkookresowe wahania koniunktury i liczby zleceń. U kobiet przebieg zmian jest bardziej wyrównany. Po spadku z 18,3% do 16,4% w 2021 roku wskaźnik utrzymywał się w przedziale 14,7–16,6%, co potwierdza raczej utrwalony, strukturalny charakter bezrobocia kobiet niż jego wyraźną cykliczność.

Istotną cechą lokalnego rynku pracy jest również „dwubiegunowość” struktury wiekowej bezrobotnych. Z jednej strony zauważalny jest znaczny udział osób młodych – na koniec 2024 roku niemal co piąta osoba bezrobotna miała mniej niż 30 lat, a w połowie 2025 roku udział ten wzrósł do blisko jednej czwartej. Problem ten jest typowy dla peryferyjnych gmin wiejskich Mazowsza: młodzi po zakończeniu nauki napotykają bardzo ograniczoną liczbę stabilnych ofert pracy, a jednocześnie nie wszyscy decydują się na wyjazd do większych ośrodków (Radom, Kielce, Warszawa). Z drugiej strony w gminie silnie reprezentowana jest grupa osób starszych – osoby w wieku 50+ stanowią około 29% ogółu bezrobotnych. To właśnie ta grupa jest najbardziej zagrożona trwałą biernością zawodową, ze względu na niski poziom kwalifikacji, stan zdrowia, ograniczoną mobilność przestrzenną i małą elastyczność lokalnego rynku pracy.

Przedstawione na wykresie 17 dane jednoznacznie pokazują, że gmina Mirów należy do obszarów o jednym z najwyższych poziomów bezrobocia w skali kraju, nawet na tle już bardzo trudnej sytuacji powiatu szydłowieckiego. W latach 2020–2024 udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Polsce wahał się w granicach

3,6–4,6%, a w województwie mazowieckim 3,4–4,5%. Oznacza to stosunkowo stabilną i niską skalę bezrobocia w ujęciu krajowym i wojewódzkim. W tym samym czasie w powiecie szydłowieckim wskaźnik ten utrzymywał się na poziomie 13,1–15,2%, czyli ponad trzykrotnie wyższym niż średnia dla Mazowsza.

Wykres 16. Bezrobotni zarejestrowani wg grup wiekowych na koniec grudnia w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

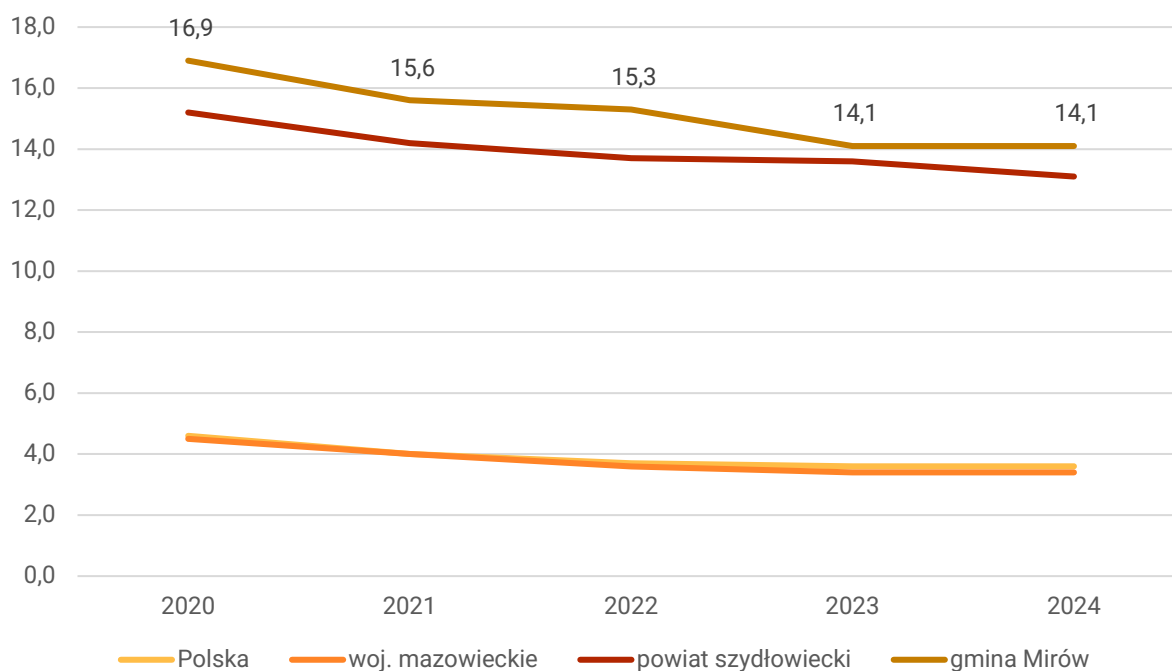
Na tym tle sytuacja gminy Mirów wygląda jeszcze trudniej. W całym analizowanym okresie wskaźnik udziału bezrobotnych był tu wyższy niż średnio w powiecie szydłowieckim – od 1,7 punktu procentowego więcej w 2020 roku (16,9% wobec 15,2%) do 1,0 p.p. w 2024 roku (14,1% wobec 13,1%). Oznacza to, że Mirów, mimo niewielkiej poprawy, należy do grupy najbardziej dotkniętych bezrobociem gmin w powiecie, a przeciętny mieszkaniec w wieku produkcyjnym ma tu znacznie mniejsze szanse na zatrudnienie niż przeciętny mieszkaniec Mazowsza czy Polski. W 2024 roku udział bezrobotnych w gminie Mirów był niemal czterokrotnie wyższy niż średnio w kraju (14,1% vs 3,6%) i ponad czterokrotnie wyższy niż w województwie mazowieckim (3,4%).

Z pozytywnej strony widać jednak stopniową poprawę sytuacji. Wskaźnik w gminie spadł z 16,9% do 14,1%, a więc o 2,8 punktu procentowego w ciągu pięciu lat. Co ważne, spadek ten jest nieco szybszy niż w powiecie szydłowieckim (z 15,2% do 13,1%, czyli o 2,1 p.p.), co może świadczyć o pewnej, choć wciąż słabej, zdolności gminy do poprawy sytuacji na rynku pracy. Mimo tego gmina Mirów pozostaje obszarem o trwale wysokim, strukturalnym bezrobociu, a różnica wobec średnich krajowych i wojewódzkich jest tak duża, że bez zdecydowanych działań prorozwojowych (wsparcie przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy, poprawa dostępności transportowej, aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych) nie ma szans na jej istotne zmniejszenie w krótkim okresie.

Szczególnie alarmującym zjawiskiem jest skala bezrobocia długotrwałego. Na koniec 2024 roku osoby pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy stanowiły niemal 69% wszystkich bezrobotnych w gminie (220 osób), a w połowie 2025 roku – ok. 65% (183 osoby). Wskaźniki te są zbliżone, a prawdopodobnie nawet wyższe niż przeciętnie w całym powiecie

szydłowieckim, gdzie udział długotrwale bezrobotnych na koniec 2024 roku wynosił około 39% ogółu zarejestrowanych. Oznacza to, że w gminie Mirów problemem nie jest jedynie brak pracy, lecz utrwalone wykluczenie z rynku pracy znacznej części mieszkańców. Osoby takie rzadziej korzystają z krótkich epizodów zatrudnienia sezonowego, mają słabsze kontakty z pracodawcami, a ich kompetencje zawodowe często są nieaktualne.

Wykres 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie na tle powiatu, województwa i kraju na koniec roku (dane w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednocześnie, podobnie jak pozostałe gminy wiejskie, Mirów jest objęty zjawiskiem „bezrobocia wiejskiego”. W całym powiecie aż 75% zarejestrowanych bezrobotnych mieszka na wsi, co wynika z przewagi rolnictwa, niewielkiej liczby większych zakładów pracy i słabej dostępności transportu publicznego. W praktyce oznacza to, że mieszkańcy gminy są uzależnieni od bardzo ograniczonej oferty pracy w lokalnych gospodarstwach rolnych, niewielkich firmach budowlanych i usługowych oraz od dojazdów do Szydłowca i Radomia, które dla części osób (zwłaszcza starszych) stanowią realną barierę.

Analizy powiatowe wskazują, że dominująca część bezrobotnych to osoby o niskich kwalifikacjach, często bez doświadczenia zawodowego, a także osoby, które pozostają bez pracy powyżej 12 miesięcy. Można przyjąć, że struktura ta w dużej mierze odzwierciedla również sytuację w gminie Mirów, gdzie lokalny rynek pracy opiera się na rolnictwie, prostych usługach i niewielkich zakładach produkcyjnych. W takich warunkach trudniej o powstawanie nowych, zróżnicowanych miejsc pracy wymagających wyższych kwalifikacji, co dodatkowo ogranicza motywację do podnoszenia kompetencji i sprzyja trwaniu w bezrobociu długotrwałym.

Podsumowując, rynek pracy w gminie Mirów charakteryzuje się bardzo wysokim (na tle kraju i województwa) poziomem bezrobocia wynikającym z sytuacji całego powiatu szydłowieckiego, niekorzystną strukturą wiekową bezrobotnych (duży udział osób młodych oraz 50+), znaczną skalą bezrobocia długotrwałego oraz trudną sytuacją kobiet, a także silnie

rolniczym i rozdrobnionym charakterem lokalnej gospodarki. Choć w ostatnich latach widoczny jest umiarkowany spadek liczby bezrobotnych, to zmiany te mają ograniczony charakter i nie przekładają się jeszcze na trwałą poprawę sytuacji. Dlatego kluczowe kierunki polityki lokalnej powinny obejmować rozwój pozarolniczej przedsiębiorczości (zwłaszcza w usługach i małym przetwórstwie), wsparcie osób młodych w wejściu na rynek pracy, specjalne programy dla osób 50+ i długotrwale bezrobotnych, poprawę dostępności transportu publicznego do ośrodków pracy w Szydłowcu i Radomiu oraz działania łączące politykę rynku pracy z rozwojem edukacji i usług opiekuńczych.

Środowisko naturalne i infrastruktura

Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe, różnorodność biologiczna

Klimat

Według podziału polski na regiony klimatyczne W. Okołowicza gmina Mirów położona jest w rejonie mazowiecko-podlaskim.

Wybrane elementy klimatu dla gminy przedstawiają się następująco:

- średnia temperatura powietrza +7,2°C,
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca + 19°C,
- średnia temperatura najzimniejszego miesiąca – 2°C,
- średnia roczna ilość dni z temperaturą poniżej 0°C – 121,
- średnia roczna ilość dni z temperaturą powyżej 25°C – 31,
- średnia roczna wilgotność względna 79%,
- średnia roczna ilość dni z mgłą – 30,
- średni roczny opad atmosferyczny – 587 mm,
- średnia roczna ilość dni pochmurnych – 156,5,
- okres wegetacji roślin trwa 210 dni.

Na terenie gminy dominują wiatry z kierunków zachodnich. Najrzadziej notowane są wiatry z kierunków południowych i północnych.

Łącznie klimat gminy Mirów można scharakteryzować jako umiarkowanie chłodny, stosunkowo wilgotny, z wyraźnie zaznaczonymi porami roku, przewagą opadów letnich i znaczną zmiennością warunków pogodowych między poszczególnymi latami. Warunki te sprzyjają tradycyjnemu rolnictwu i gospodarce leśnej, ale jednocześnie powodują okresowe zagrożenia – wiosenno-letnie susze, ulewne deszcze i burze w lecie oraz silne mrozy i oblodzenia zimą, które trzeba uwzględniać przy planowaniu infrastruktury i zagospodarowania przestrzennego gminy.

Według mapy „Zasoby energii wiatru w Polsce” sygnowanej przez IMGW Oddział Warszawski Ośrodek Meteorologii Autor Halina Lorenc, teren Gminy Mirów leży w pasie południowego Mazowsza, który w tym opracowaniu zaliczany jest do stref o umiarkowanie korzystnych zasobach energii wiatru (średnio ok. 4–4,5 m/s na wysokości 10 m w terenie otwartym). Na tle kraju jest to poziom wyraźnie słabszy niż w strefach nadmorskich i na wyżynach północno-wschodniej Polski, ale lepszy niż w najslabiej przewietrzanych obszarach centralnej i południowo-zachodniej części kraju.

Wody powierzchniowe i wody podziemne¹⁵

Podstawową jednostką gospodarki wodnej w myśl polskiego prawa, zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną jest Jednolita Część Wód (JCW). Jednolite części wód dzielimy na Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) i Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U z 2023 r. poz. 300), gmina Mirów,

¹⁵ W niniejszej strategii rozwoju uwzględniono uwarunkowania wynikające z wymienionych w art. 315 pkt. 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624, z późn. zm.) dokumentów, tj. z planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz planu przeciwdziałania skutkom suszy.

położona na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie¹⁶, znajduje się, w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód:

- 1) Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP):
 - RW20001023619 (Iłżanka do Małyszyńca);
 - RW20001025223 (Szabasówka do Kobyłki).
- 2) Jednolite części wód podziemnych (JCWPd):
 - GW200086.

W gminie Mirów sieć wodna jest stosunkowo bogata. Stanowią ją drobne ciekі odwadniające wzniesienia, wpadające do potoków płynących dnami dolin.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę najważniejszych cieków przepływających przez gminę Mirów:

- Iłżanka – rzeka na Przedgórzu Iłżeckim, lewobrzeżny dopływ Wisły. Odwadnia teren gmin Jastrzęb, Mirów, Iłża, Kazanów, Ciepeliów, Chotcza. Źródło rzeki jest we wsi Gąsawy Rządowe na wysokości 230 m n.p.m., następnie przepływa przez Przedgórze Iłżeckie i Równinę Radomską. Uchodzi do Wisły jako jej lewy dopływ, w pobliżu wsi Chotcza Górna (gmina Chotcza), w obrębie Małopolskiego Przełomu Wisły.
- Szabasówka – rzeka na Przedgórzu Iłżeckim, prawobrzeżny dopływ Radomki. Odwadnia teren gmin Mirów, Jastrzęb, Orońsko, Wolanów, Wieniawa. Źródło rzeki jest we wsi Bieszków Górny. Uchodzi do Radomki jako jej prawy dopływ, w pobliżu wsi Brzozowica (gmina Wieniawa).¹⁷

Wszystkie gminne jednolite części wód powierzchniowych scharakteryzowane są w tabeli 9.

Tabela 9. Wyniki oceny stanu jakościowego i zasobów wód powierzchniowych na terenie gminy Mirów¹⁸

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Stan (ogólny)	Stan chemiczny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
Iłżanka do Małyszyńca	RW20001023619	zły stan wód	poniżej dobrego	zagrożona
Szabasówka do Kobyłki	RW20001025223	zły stan wód	poniżej dobrego	zagrożona

Źródło: Dane z kart charakterystyk JCWP dostępnych w ramach portalu Informatycznego Systemu Ochrony Kraju <https://wody.isok.gov.pl/>.

Jak wyżej wskazano, wody powierzchniowe gminy Mirów związane są z dwiema jednolitymi częściami wód powierzchniowych: Iłżanką do Małyszyńca (JCWP RW20001023619) oraz Szabasówką do Kobyłki (JCWP RW20001025223), które zaliczono do typu „potok lub strumień nizinny piaszczysty” w regionie wodnym Środkowej Wisły. Obie JCWP mają charakter cieków naturalnych, jednak ich stan jest oceniany jako zły – odnotowano słaby stan ekologiczny oraz

¹⁶ Całość gminy znajduje się w zasięgu Dorzecza Wisły PL2000, w regionie wodnym Środkowej Wisły o kodzie PL2000SW.

¹⁷ Częściowo na podstawie: Studium..., op. cit.

¹⁸ Informacje dotyczące jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych przedstawiono zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r. poz. 300). Karty charakterystyk jednolitych części wód oraz mapa jednolitych części wód dostępne są pod linkiem: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje> oraz na Hydroportalu: <https://isok.gov.pl/hydroportal.html> w sekcji Planu gospodarowania wodami.

stan chemiczny poniżej dobrego, co skutkuje niespełnieniem celów środowiskowych Ramowej Dyrektywy Wodnej. W przypadku Iłżanki o długości ok. 62,7 km i powierzchni zlewni 219,9 km² dominują użytkowanie rolnicze (ok. 57% powierzchni) i leśne (ok. 32%), przy niewielkim udziale terenów zurbanizowanych (ok. 5%). Główne presje to zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych oraz rozproszony spływ z gruntów ornych, które prowadzą do przeżyźnienia wód, a także przekształcenia hydromorfologiczne (prostowanie koryta, budowle piętrzące). Dodatkowo w wodach stwierdzono podwyższone stężenia wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, m.in. benzo(a)pirenu, benzo(g,h,i)perylenu i fluorantenu.

Szabasówka do Kobyłki o długości ok. 45,4 km i powierzchni zlewni 200,5 km² charakteryzuje się jeszcze większym udziałem gruntów rolnych (ok. 74%) i nieco większym udziałem terenów zabudowanych (ok. 8%). W jej zlewni, oprócz eutrofizacji związanej z gospodarką komunalną i rolnictwem, istotną rolę odgrywają zanieczyszczenia chemiczne pochodzące z transportu i obszarów zurbanizowanych, w tym pestycydy (np. cypermetryna, dichlorfos) oraz substancje trwałe, jak bromowane difenyletery i heptachlor. Także w tej JCWP odnotowano słaby stan ekologiczny oraz chemiczny poniżej dobrego, przy jednoczesnym zagrożeniu nieosiągnięcia celów środowiskowych.

Całe zlewnie obu cieków zostały zakwalifikowane jako obszary wrażliwe na eutrofizację ze źródeł komunalnych, a jednocześnie znaczące ich fragmenty wchodzi w skład obszarów chronionego krajobrazu Iłża–Makowiec i Lasy Przysusko-Szydłowieckie oraz innych form ochrony przyrody, co podkreśla konieczność łączenia działań naprawczych w sferze gospodarki ściekowej, ograniczania spływu biogenów z pól, renaturyzacji koryt i wzmacniania retencji dolinnej z ochroną cennych ekosystemów dolinnych Iłżanki i Szabasówki.

Na obszarze gminy Mirów wody podziemne należą do jednolitej części wód podziemnych JCWPd nr 86 (kod GW200086), położonej w dorzeczu Wisły, w regionie wodnym Środkowej Wisły, w zasięgu działania RZGW w Warszawie i Zarządu Zlewni w Radomiu.

Hydrogeologicznie podstawowe znaczenie mają piętra czwartorzędowe oraz jurajskie. Kompleks czwartorzędowy (ośrodek porowy) budują głównie piaski i żwiry rzeczne oraz wodnolodowcowe. To z niego czerpana jest większość wód użytkowych dla ludności, ujęć komunalnych i indywidualnych studni. W głębszym podłożu występują piętra jurajskie (ośrodek szczelinowo-krasowy i szczelinowo-porowy), które tworzą główne i lokalne zbiorniki wód podziemnych o znaczeniu ponadlokalnym.

Na terenie gminy znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych GZWP 413 Goszczewice – Szydłowiec oraz GZWP 420 Wierzbica-Ostrowiec.

Zgodnie z kartą charakterystyki JCWPd GW200086, zarówno stan chemiczny, jak i ilościowy wód podziemnych oceniono w 2019 roku jako dobry, a całłościowy stan tej części wód jest dobry. W porównaniu z oceną z 2012 roku, kiedy stan ilościowy był słaby, nastąpiła wyraźna poprawa związana m.in. z lepszym bilansem poboru i zasobów. Pobór rejestrowany na potrzeby komunalne i gospodarcze wynosi ok. 3,5 mln m³/rok, przy dostępnych zasobach rzędu 41,3 mln m³/rok, co oznacza wykorzystanie na poziomie zaledwie ok. 8% (brak jest więc presji ilościowej na zasoby).

Za główne zagrożenia uznano rozproszone zanieczyszczenia chemiczne związane z rolnictwem, gospodarką komunalną i w mniejszym stopniu przemysłem (presja obszarowa). Nie stwierdzono istotnych presji punktowych ani problemów związanych z odwodnieniami górniczymi. JCWPd jest monitorowana w ramach państwowego monitoringu wód

Wody podziemne tej części dorzecza zostały objęte ochroną jako zasoby przeznaczone do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz jako podstawa funkcjonowania licznych form ochrony przyrody (parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne). Cele środowiskowe dla JCWPd GW200086 koncentrują się na utrzymaniu dobrego stanu chemicznego i ilościowego, zachowaniu bilansu wodnego poniżej 70% wykorzystania zasobów oraz ochronie ekosystemów zależnych od wód podziemnych. W praktyce oznacza to konieczność ograniczania dopływu zanieczyszczeń z rolnictwa i ścieków komunalnych, właściwego zagospodarowania nawozów i gnojowicy, a także racjonalnej gospodarki ujęciami wód podziemnych na terenie gminy Mirów.

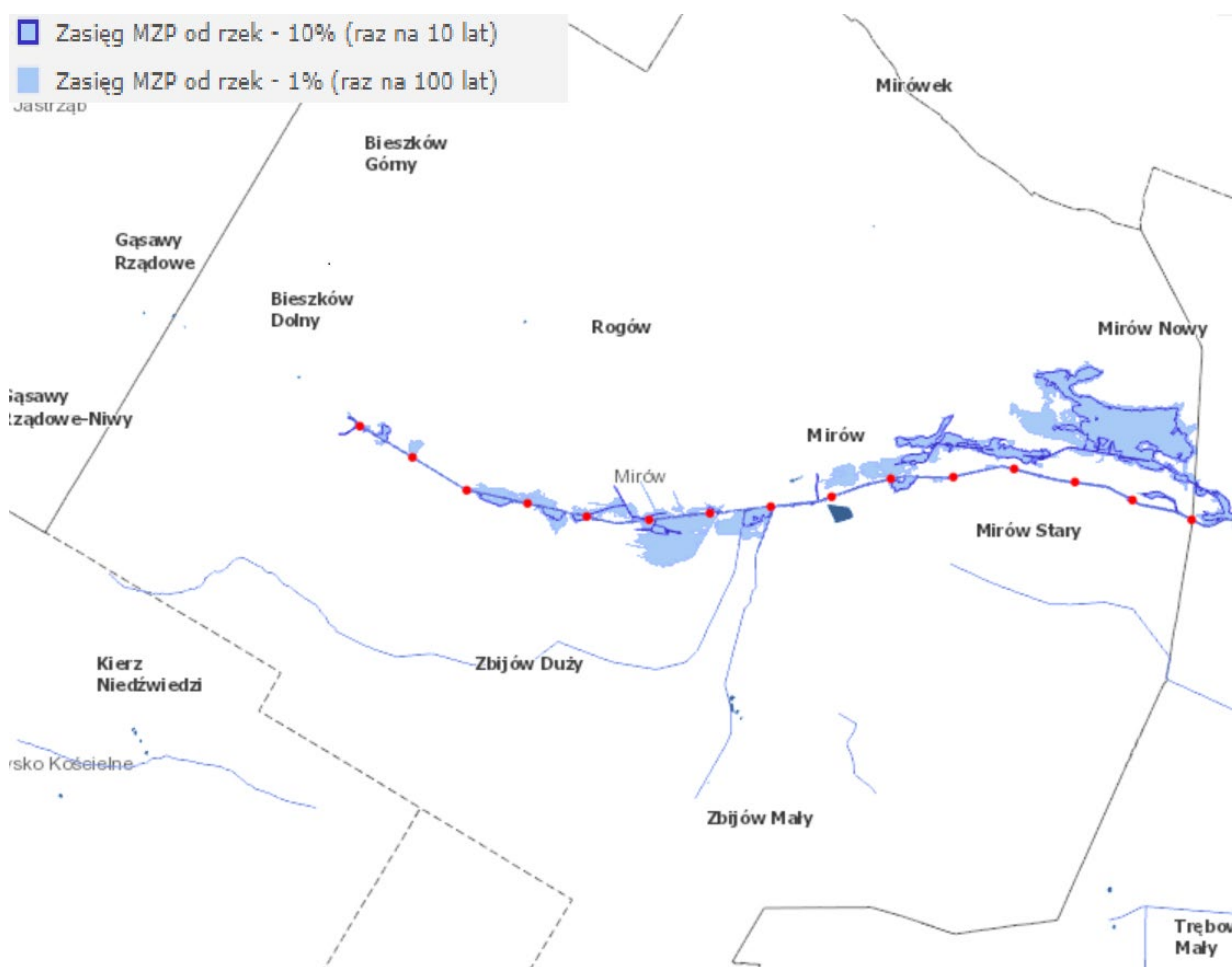
[illegible]

50 | Strona

Na podstawie *Mapy łącznego zagrożenia suszą (1987-2018)*¹⁹ opracowanej w ramach *Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy* stwierdzono, że na terenie gminy Mirów dominuje klasa ekstremalnego zagrożenia suszą, przy jednoczesnej obecności terenów silnie zagrożonych.

Na podstawie map zagrożenia powodziowego o godłach arkuszy: M-34-30-B-d-4; M-34-31-A-c-3; M-34-31-A-c-4 udostępnionych do publicznej wiadomości na Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Infrastruktury w dniu 7 września 2022 r. ustalono, że teren gminy znajduje się w zasięgu występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią dla zalewu wodą Q1% oraz dla zalewu wodą Q10% od rzeki Iłżanka (por. rysunek 5).

Rysunek 5. Mapa zagrożenia powodzią uwzględniająca obszary szczególnego zagrożenia powodzią Q1% i Q10% wg danych ISOK

Źródło: opracowanie własne na podstawie Hydroportal: <https://wody.isok.gov.pl/>.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią zostały zdefiniowane w art. 16 pkt. 34 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960 ze zm.). Zgodnie z tymi definicjami, za obszary szczególnego zagrożenia powodzią uważa się:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,

¹⁹ Suma klas zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną.

- obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
- pas techniczny.

Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne planowane zagospodarowanie nie może m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym. Ponadto w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022. poz. 2739), zostały zidentyfikowane główne cele zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym cel główny obejmujący zapewnienie racjonalnego gospodarowania obszarami zagrożenia powodziowego.

W przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią m.in. nowych obiektów budowlanych oraz gromadzenia ścieków, niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy Prawo wodne.

Gmina Mirów nie figuruje również na mapach SOPO (System Osłony Przeciwosuwiskowej). Na terenie gminy nie ma zidentyfikowanych osuwisk ani terenów zagrożonych.²⁰

Zgodnie z II aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (IIaPGW), przyjętą 17 lutego 2023 r., gminy odpowiadają za realizację działań podstawowych (obowiązkowych, wynikających z ramowej dyrektywy wodnej – RDW, oraz prawa krajowego) oraz działań uzupełniających (dodatkowych, w przypadku ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych). W kontekście gminy Mirów, działania obejmują:

- Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP;
- Uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami;
- Analizy techniczno-ekonomiczne gospodarowania ściekami w obszarze gminy poza aglomeracjami.

Celem tych działań jest osiągnięcie lub utrzymanie dobrego stanu/potencjału ekologicznego dla wód powierzchniowych oraz dobrego stanu ilościowego i chemicznego dla wód podziemnych, zgodnie z RDW.

Gleby

Gleby gminy Mirów są typowe dla południowej części powiatu szydłowieckiego i całego arkusza geologiczno-środowiskowego „Szydłowiec”. Dominują tu gleby piaszczyste i piaszczysto-gliniaste wykształcone na kwaśnych skałach krzemionkowych, czyli głównie gleby pseudobielicowe i brunatne wylugowane, miejscami przechodzące w zdegradowane czarne ziemie. Są to gleby lekkie, ubogie w próchnicę i składniki pokarmowe, łatwo ulegające zakwaszeniu, co wymaga regularnego wapnowania oraz stosowania nawozów organicznych i mineralnych, aby utrzymać odpowiednią żyzność.

²⁰ Na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego, Centrum Geozagrożeń, Nowa aplikacja SOPO: <https://www.pgi.gov.pl/osuwiska/123/aplikacja.html> (dostęp 25.11.2025 r.)

W dolinach Iłżanki, Szabasówki i mniejszych cieków występują gleby pochodzenia organicznego i mineralnego – mady, gleby torfowe, mułowo-torfowe i murszowe, zajęte głównie przez użytki zielone (łąki i pastwiska). Charakteryzują się one lepszym uwilgotnieniem, ale bywają okresowo podmokłe, co ogranicza możliwość upraw polowych i sprzyja wykorzystaniu paszowo-łąkowemu.

Gmina Mirów posiada średnie warunki glebowe. W głównej mierze są to grunty rolne klasy IV-VI. Grunty orne chronionych klas bonitacyjnych (II i III klasy) stanowią 6,68% wszystkich gruntów ornych oraz pokrywają 4,98% powierzchni gminy. Największym udziałem gleb chronionych klas bonitacyjnych charakteryzuje się obręb Mirów Stary. Gleby zaliczane do II i III klasy bonitacyjnej zajmują powierzchnię 152,5619 ha co stanowi 14,1% powierzchni tego obrębu. Drugim obrębem, o największym udziale gleb II i III klasy bonitacyjnej jest obręb Mirówek, gdzie gleby II i III klasy zajmują 52,4761 ha, co stanowi 12,34% powierzchni tego obrębu. Z kolei obręby o najłagodniejszych glebach, gdzie występują tylko gleby IV-VI klasy bonitacyjnej to Bieszków Górny, Zbijów Duży oraz Zbijów Mały. Przekłada się to na mało korzystną waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej przez co uprawa roślin wymagających (np. pszenicy wysokiej jakości, buraków cukrowych) jest tu trudniejsza i opłacalna głównie na lepszych stanowiskach, natomiast dominują zboża mniej wymagające (żyto, mieszanki zbożowe), ziemniaki oraz trawy na paszę.

Struktura gleb gminy ma też znaczenie środowiskowe. Lekkie, piaszczyste utwory są podatne na erozję wietrzną i wodną oraz na szybkie przemieszczanie się zanieczyszczeń (np. azotu azotanowego, pestycydów) do wód podziemnych i powierzchniowych. Z kolei gleby dolinne o wysokim poziomie wód gruntowych pełnią ważną funkcję retencyjną i przyrodniczą, ale są wrażliwe na melioracje odwadniające. Z punktu widzenia polityki gminy oznacza to, że rozwój rolnictwa powinien opierać się na zrównoważonych praktykach: utrzymywaniu okrywy roślinnej, tworzeniu pasów buforowych wzdłuż cieków, ograniczaniu intensywnego nawożenia na glebach lekkich oraz ochronie podmokłych łąk i torfowisk, które stabilizują stosunki wodne w zlewniach Iłżanki i Szabasówki.

Lasy i różnorodność biologiczna

Grunty leśne stanowią 21% całkowitej powierzchni gminy Mirów, czyli ogółem 1 148,49 ha. Znaczna część z nich to grunty leśne publiczne – 1 057,49 ha, z czego w zarządzie Lasów Państwowych znajduje się 1 052,92 ha. Lasy prywatne to niecałe 8% powierzchni wszystkich gruntów leśnych (tj. 91,00 ha).²¹

Teren gminy Mirów ma wyraźnie leśno-rolniczy charakter. Mozaika pól uprawnych, łąk dolinnych oraz rozległych kompleksów leśnych powoduje, że krajobraz jest stosunkowo mało przekształcony i zachowuje wysoki potencjał przyrodniczy. Największe kompleksy leśne gminy znajdują się w południowo-wschodniej i południowo-zachodniej jej części. Są to fragmenty Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko Szydłowieckie.

Ochrona przyrody

W Polsce główne obszarowe formy ochrony przyrody to: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i obszary Natura 2000.

²¹ Dane BDL GUS na koniec 2024 roku.

Obszary prawnie chronione stanowią 59,7%²² ogólnej powierzchni gminy Mirów i zajmują 3166,30 ha.²³

Schemat systemu obszarów chronionych został przedstawiona na rysunku 9 (znajdującym się w rozdziale zatytułowanym *Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy*),

Obowiązujące w gminie formy ochrony przyrody to wyłącznie obszar chronionego krajobrazu oraz 13 pomników przyrody. Obszar chronionego krajobrazu na terenie gminy (3166,30 ha) to Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko – Szydłowieckie. Obejmuje on całą część gminy położoną na południe od granicy drogi powiatowej nr 4015W oraz rzeki Iłżanki. Według opisu GDOŚ są to tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.²⁴

Obszary chronionego krajobrazu są mało restrykcyjną formą ochrony przyrody, nastawioną głównie na działalność rekreacyjną.

Zgodnie z mapą opracowaną przez Zakład Badania Ssaków PAN w Białowieży w ramach projektu korytarzy ekologicznych łączących Europejską sieć Natura 2000 w Polsce przez południową część obszaru opracowania przebiega korytarz ekologiczny Puszcza Świętokrzyska–Dolina Wisły (GKPD-5C). Opracowanie zostało wykonane w 2005 roku na zlecenie Ministerstwa Środowiska. W roku 2011, wspólnie z Pracownią na rzecz Wszystkich Istot została opracowana kompletna mapa korytarzy ekologicznych, które są istotne dla populacji dużych ssaków leśnych, a także spójności siedlisk leśnych i wodno-błotnych w skali krajowej i kontynentalnej.²⁵

Infrastruktura sieciowa²⁶

Podstawowym zadaniem z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców gminy jest utrzymanie sieci i urządzeń wodociągowych oraz kanalizacyjnych.

Zaopatrzenie w wodę na terenie gminy Mirów realizowane jest poprzez dwa ujęcia wody zlokalizowane w Mirówku oraz Zbijowie Dużym.

Ujęcie w Mirówku składa się z dwóch studni głębinowych oraz budynku pompowni, a w 2024 roku zostało zmodernizowane poprzez m.in. remont budynku, budowę zbiornika retencyjnego, montaż II stopnia pompowania, co poprawiło stabilność zaopatrzenia w wodę i zwiększyło wydajność ujęcia. Obsługuje ono miejscowości: Mirów Stary, Mirów Nowy, Mirówek, Rogów, Bieszków Górny, Bieszków Dolny oraz Osiny-Majorat.

²² GUS podając powierzchnię obszarów prawnie chronionych, w celu wyeliminowania podwójnego liczenia tej samej powierzchni nie uwzględnia rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych położonych w granicach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Dane dotyczące powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej nie uwzględniają informacji o obszarach Natura 2000.

²³ Dane GUS na koniec 2024 roku.

²⁴ <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewobszarchronionegokrajobrazu.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.OCHK.271> - nr rej. CRFOP: PL.ZIPOP.1393.OCHK.271.

²⁵ Studium..., op. cit.

²⁶ Wykorzystano informacje zawarte w Raporcie o stanie Gminy Mirów za 2024 rok.

Ujęcie w Zbijowie Dużym, wyposażone w dwie studnie głębinowe oraz stację uzdatniania wody z systemem odżelaziania i odmanganiania, zaopatruje miejscowości Zbijów Mały oraz Zbijów Duży.

W 2024 roku Gmina Mirów przeprowadziła badania jakości wody w ramach monitoringu kontrolnego i przeglądownego, potwierdzając zgodność parametrów wody z normami sanitarnymi.

Tabela 10. Parametry sieci wodociągowej w gminie Mirów w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) (km)	34,8	34,8	34,8	37,0	37,0
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	969	969	984	986	997
awarie sieci wodociągowej	48	64	70	22	9
woda dostarczona (dam3)	85,2	80,0	115,0	113,0	102,0
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	3 374	3 363	3 362	3 341	3 324

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

System zaopatrzenia w wodę obsługiwał na koniec 2024 roku 1174 odbiorców²⁷, zapewniając stabilne dostawy wody pitnej na terenie gminy.

Dane za lata 2020–2024 pokazują, że system wodociągowy gminy Mirów jest stabilny, dobrze rozwinięty i obejmuje zdecydowaną większość mieszkańców, przy czym obserwowany niewielki spadek liczby korzystających z sieci (z 3 374 do 3 324 osób) wynika przede wszystkim z niekorzystnych trendów demograficznych, a nie z rezygnacji z korzystania z wodociągu. Potwierdza to równoczesny wzrost liczby przyłączy do budynków mieszkalnych (z 969 do 997), co oznacza, że sieć jest stopniowo dogęszczana i doprowadzana do kolejnych gospodarstw, mimo ogólnego spadku liczby ludności. W efekcie wskaźnik zwodociągowania pozostaje bardzo wysoki.

Rozbudowa długości czynnej sieci (z 34,8 km do 37,0 km) oraz wyraźne ograniczenie awaryjności (liczba awarii na 1 km spadła z ponad 1,8–2,0 do 0,24) wskazują na skuteczność prowadzonych modernizacji i poprawę bieżącego utrzymania infrastruktury. Jednocześnie całkowita ilość wody dostarczonej do sieci i gospodarstw domowych w 2024 roku jest nadal wyższa niż w roku 2020, choć po szczycie z lat 2022–2023 zanotowano pewne obniżenie. Zużycie wody na 1 mieszkańca i na 1 korzystającego wyraźnie wzrosło względem roku bazowego, stabilizując się w ostatnim roku na poziomie nieco niższym niż w latach 2022–2023; może to wynikać zarówno z warunków pogodowych (mniejsze potrzeby podlewania, krótszy okres suszy), jak i lepszego świadomości oszczędzania wody.

Na szczególną uwagę zasługuje wskaźnik strat wody, który, mimo poprawy w środkowych latach okresu (ok. 21–24% w 2022–2023 roku), w 2024 roku ponownie wzrósł do ponad 35% całkowitej ilości wody dostarczonej. Przy dużej rezerwie mocy produkcyjnych urządzeń (wykorzystanie dobowej zdolności na poziomie zaledwie 12–15%) nie powoduje to zagrożenia ciągłości dostaw, ale stanowi istotne wyzwanie ekonomiczne i środowiskowe. Dane sugerują potrzebę kontynuacji wymiany najbardziej wyeksploatowanych odcinków sieci, dalszego

²⁷ Ibidem.

rozwijania monitoringu przepływów, bilansowania wody oraz ograniczania nielegalnych i nieopomiarowanych poborów.

System zaopatrzenia w wodę w gminie Mirów zapewnia wysoki poziom usług przy rosnącej niezawodności, natomiast priorytetem na kolejne lata powinno być ograniczanie strat wody i wykorzystanie potencjału istniejącej infrastruktury w kontekście zmian demograficznych.

Tabela 11. Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Polska (z wyłączeniem obszaru miast)	85,7	85,9	86,2	86,4	86,6
woj. mazowieckie (z wyłączeniem obszaru miast)	84,8	85,2	85,5	85,9	86,2
powiat szydłowiecki (z wyłączeniem obszaru miast)	93,0	93,1	93,2	94,8	94,9
gmina Mirów	89,2	89,2	89,3	89,4	89,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźniki zaprezentowane w tabeli 11 potwierdzają, że gmina Mirów należy do relatywnie dobrze zwodociągowanych gmin wiejskich. Udział mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej utrzymuje się na stabilnym, rosnącym poziomie (z 89,2% w 2020 roku do 89,5% w 2024 roku) i jest wyraźnie wyższy niż średnia dla obszarów wiejskich w Polsce oraz w województwie mazowieckim. Oznacza to, że dostęp do wodociągu nie jest tu barierą strukturalną, lecz standardem dla zdecydowanej większości gospodarstw domowych.

Jednocześnie poziom wskaźnika w gminie Mirów pozostaje nieco niższy niż w skali powiatu szydłowieckiego (ok. 95% na obszarach wiejskich), co sygnalizuje, że nadal istnieje pewna (niewielka) grupa mieszkańców nieobjętych siecią. Z punktu widzenia planowania rozwoju lokalnego gmina znajduje się więc na etapie przechodzenia z fazy podstawowej rozbudowy infrastruktury wodociągowej do fazy jej doskonalenia (ograniczanie strat, modernizacja, poprawa jakości usług), przy jednoczesnym podłączaniu pozostałych obiektów.

Na terenie gminy Mirów znajduje się pięć oczyszczalni ścieków, które odbierają ścieki od budynków użyteczności publicznej oraz jednego budynku wielorodzinnego. Pozostała część gospodarki ściekowej oparta jest na zbiornikach bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalniach.²⁸

Dane z lat 2020–2024 dobrze pokazują specyfikę gospodarki ściekowej w gminie. Liczba zbiorników bezodpływowych pozostaje praktycznie stała (833–839 szt.), co potwierdza ich dominującą rolę w systemie. Równolegle utrzymuje się stopniowy rozwój przydomowych oczyszczalni (według danych GUS ich liczba wzrosła z 135 do 141 szt., natomiast zaktualizowane informacje gminne wskazują, że na koniec 2024 roku z takich instalacji korzystało już 187 gospodarstw domowych). Oznacza to powolne, ale wyraźne przesuwanie się części mieszkańców w stronę rozwiązań bardziej przyjaznych środowisku, przy wciąż bardzo dużym udziale tradycyjnych szamb.

Najsilniej zmienia się wolumen nieczystości ciekłych faktycznie odbieranych i przekazywanych do oczyszczania. Ilość ścieków bytowych odebranych w ciągu roku wzrosła z ok. 0,8 tys. m³ na początku okresu do 2,5 tys. m³ w 2023 roku i blisko 6,5 tys. m³ w 2024 roku, przy czym praktycznie całość trafia do stacji zlewnych i oczyszczalni. Podobny, choć ilościowo mniejszy trend widoczny jest w kategorii ścieków komunalnych. Skokowy wzrost

²⁸ Ibidem.

wartości w ostatnich latach można wiązać z uszczelnieniem systemu (lepszą ewidencją usług asenizacyjnych, większa liczba zawieranych umów), wzrostem świadomości mieszkańców oraz bardziej konsekwentnym egzekwowaniem obowiązku przekazywania nieczystości do oczyszczania.

Jednocześnie, jeśli zestawić te wielkości z rocznym zużyciem wody z sieci wodociągowej, nadal widoczna jest znaczna różnica między ilością wody pobieranej a zarejestrowaną ilością ścieków dowożonych. Może to oznaczać, że część ładunku ściekowego jest wciąż zagospodarowywana w sposób nieewidencjonowany (np. zbyt rzadkie opróżnianie zbiorników), co generuje ryzyka środowiskowe. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwoju systemu kontroli opróżniania zbiorników, sukcesywnego zwiększania udziału przydomowych oczyszczalni oraz badanie zasadności inwestycji w kanalizację zbiorczą na najbardziej zurbanizowanych obszarach gminy.

Na terenie gminy dominuje zabudowa wolnostojąca, co implikuje zaopatrzenie w ciepło obiektów głównie poprzez rozproszone źródła energii. Nadal głównym paliwem wśród odbiorców indywidualnych jest węgiel, gaz, biomasa (przede wszystkim drewno i jego pochodne) oraz, rzadziej, olej opałowy i energia elektryczna. Na obszarze gminy nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy. Zaopatrzenie w energię ciepłą jest realizowane przez indywidualne źródła ciepła, zazwyczaj piece opalane paliwem stałym, czyli węglem lub drewnem, co jest źródłem tzw. niskiej emisji. Z punktu widzenia ochrony środowiska, najlepszym rozwiązaniem jest ciepło pochodzące z odnawialnych źródeł energii.

Gmina Mirów nie posiada sieci gazowej zarówno wysokiego, jak i średniego ciśnienia zaopatrującej odbiorców indywidualnych oraz przedsiębiorstwa w gaz ziemny, a gazyfikacja nie jest planowana. Stosowane są indywidualne rozwiązania zaopatrzenia w gaz, poprzez butle gazowe oraz zbiorniki magazynowe. Ilość prywatnych punktów wymiany butli jest wystarczająca i pozwala na swobodny dostęp do tego nośnika energii. Gaz jest głównie wykorzystywany do celów grzewczych oraz przygotowywania posiłków.²⁹

Przez teren gminy przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Rożki-Szerzawy.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w energię elektryczną w gminie jest sieć niskiego i średniego napięcia. Miejscowości Bieszków Dolny, Bieszków Górny, Rogów, Zbijów Mały i Zbijów Duży zasilane są z GPZ Szydłowiec, natomiast miejscowości Mirów Stary, Mirów Nowy i Mirówek z GPZ Iłża. Długość sieci wysokiego napięcia na obszarze gminy Mirów wynosi ok. 7 km. Długość sieci średniego napięcia – ok. 27,7 km. Na terenie gminy znajdują się 22 stacje transformatorowe.

Odpady

Na terenie Gminy Mirów działa zintegrowany system zbiórki odpadów komunalnych. Operatorem odpowiedzialnym za odbiór odpadów komunalnych w 2024 roku była firma MARKO Marek Pogorzelski z siedzibą w Skarżysku Kamiennej. Odpady zebrane na terenie gminy trafiły na regionalne składowisko odpadów RADKOM w Radomiu.

W 2024 roku z terenu gminy Mirów odebrano i przekazano do zagospodarowania 623 tony odpadów komunalnych.³⁰

²⁹ Dane: https://www.psgaz.pl/mapasystemu/PSG_data/index_2502.html.

³⁰ Raport o stanie Gminy Mirów za 2024 rok.

W latach 2020–2024 w gminie Mirów obserwowany jest wyraźny wzrost ilości wytwarzanych odpadów komunalnych, co ilustruje tabela 12 (z ok. 387 ton do ok. 579 ton, czyli o blisko 50%). Jednocześnie w tym samym okresie liczba mieszkańców nie ulega wzrostowi, co oznacza, że dynamika masy odpadów jest w dużej mierze efektem wzrostu konsumpcji, zmian stylu życia mieszkańców (więcej opakowań, produktów jednorazowych) oraz prawdopodobnie poprawy sprawności systemu ich odbioru (mniej odpadów odbieranych poza system gminy).

Tabela 12. Podstawowe parametry gospodarki odpadami komunalnymi w gminie w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Odpady wytworzone – ton ogółem	386,59	445,92	434,21	525,27	579,31
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku – ton ogółem	261,05	244,04	230,91	273,65	309,80
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	67,5	54,7	53,2	52,1	53,5
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	101	118	115	140	155

Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Potwierdza to wskaźnik masy wytworzonych odpadów komunalnych na mieszkańca, który notuje wzrost z 101 kg w 2020 roku do 155 kg w 2024 roku. Można przyjąć, że głównym wyzwaniem nie jest już objęcie mieszkańców usługą, lecz ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów i poprawa ich jakości (segregacji).

Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost masy odpadów zebranych selektywnie z 261 do prawie 310 ton (ok. +19%). Jednak wzrost ten jest znacznie wolniejszy niż przyrost całkowitej ilości odpadów, przez co udział selektywnej zbiórki w ogólnej masie odpadów spadł z 67,5% do 53,5%. W kontekście rosnących wymogów unijnych i krajowych co do poziomów recyklingu oznacza to narastające ryzyko konieczności ponoszenia wyższych kosztów zagospodarowania frakcji zmieszanej oraz opłat za niespełnienie poziomów odzysku.

Zestawienie z innymi wskaźnikami infrastrukturalnymi pokazuje, że Mirów jest gminą dobrze wyposażoną w podstawową infrastrukturę wodociągową, przy praktycznym braku sieci kanalizacyjnej i gazowej oraz dominacji indywidualnych źródeł energii. W takiej strukturze kluczowe staje się powiązanie gospodarki odpadami z polityką energetyczną i środowiskową, m.in. przez rozwój selektywnej zbiórki bioodpadów, kompostowania przydomowego i wykorzystania frakcji ulegającej biodegradacji, a także konsekwentne działania edukacyjne, które będą ograniczały ilość odpadów.

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Instytucje kultury

W gminie Mirów system instytucji kultury ma charakter skoncentrowany i opiera się przede wszystkim na jednej samorządowej instytucji kultury, czyli Gminnej Bibliotece Publicznej, uzupełnianej przez sieć świetlic wiejskich oraz aktywność szkół i organizacji pozarządowych.

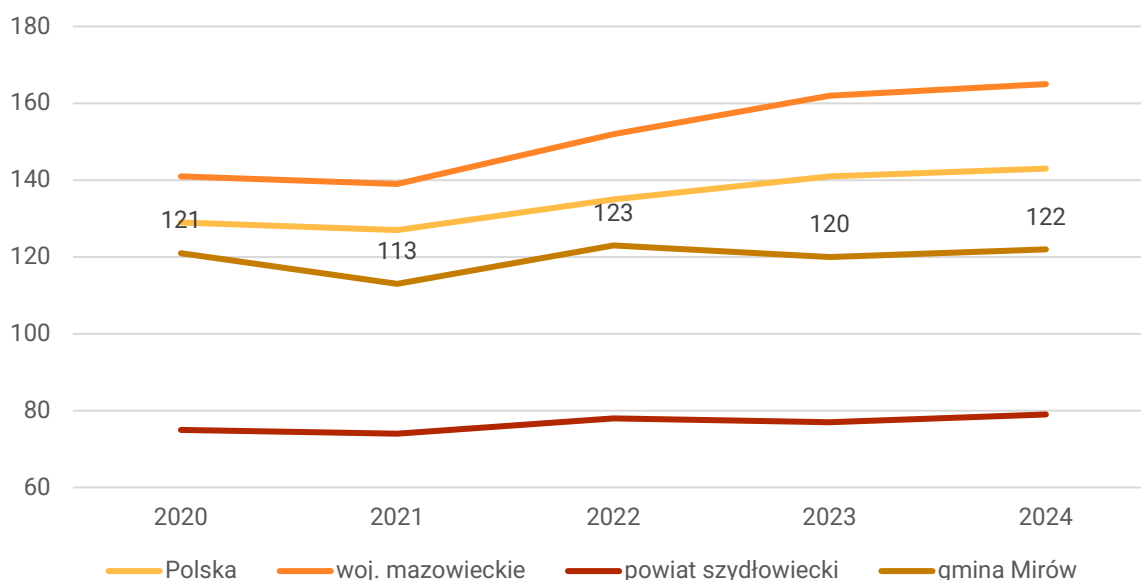
Gminna Biblioteka Publiczna w Mirowie

Gminna Biblioteka Publiczna w Mirowie jest jedyną samorządową instytucją kultury gminy, wpisaną do Rejestru Instytucji Kultury prowadzonego przez Gminę Mirów. Placówka działa w układzie dwuogniskowym, tzn. biblioteka główna w Mirowie oraz Filia Biblioteczna w Zbijowie Małym.³¹ Oferta obejmuje oddział dla dzieci z kąciem czytelniczym, wypożyczalnię dla dorosłych, czytelnię ogólną oraz salę komputerową, co pozwala traktować bibliotekę jako lokalne centrum dostępu do informacji i kultury, a nie tylko tradycyjną wypożyczalnię książek.

Biblioteka realizuje pełen zakres zadań właściwych instytucji bibliotecznej: gromadzenie i opracowanie zbiorów, udostępnianie księgozbioru podręcznego, prowadzenie katalogów oraz selekcję zniszczonych zbiorów. Równolegle prowadzi liczne działania animacyjne na rzecz społeczności lokalnej.

Zasoby i skala działania biblioteki są relatywnie wysokie jak na niewielką, w pełni wiejską gminę. Na koniec 2024 roku księgozbiór liczył 21 202 woluminy (15 822 w bibliotece głównej i 5 380 w filii), co daje 5,6 woluminu na mieszkańca. W ciągu roku zakupiono 251 woluminów, z czego część sfinansowano ze środków własnych, a część z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0).

Wykres 18. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2024 roku zarejestrowanych było 454 czytelników (340 w bibliotece głównej i 114 w filii), co odpowiada ok. 12% mieszkańców gminy. Dokonali oni 5 407 wypożyczeń, czyli średnio 11,9

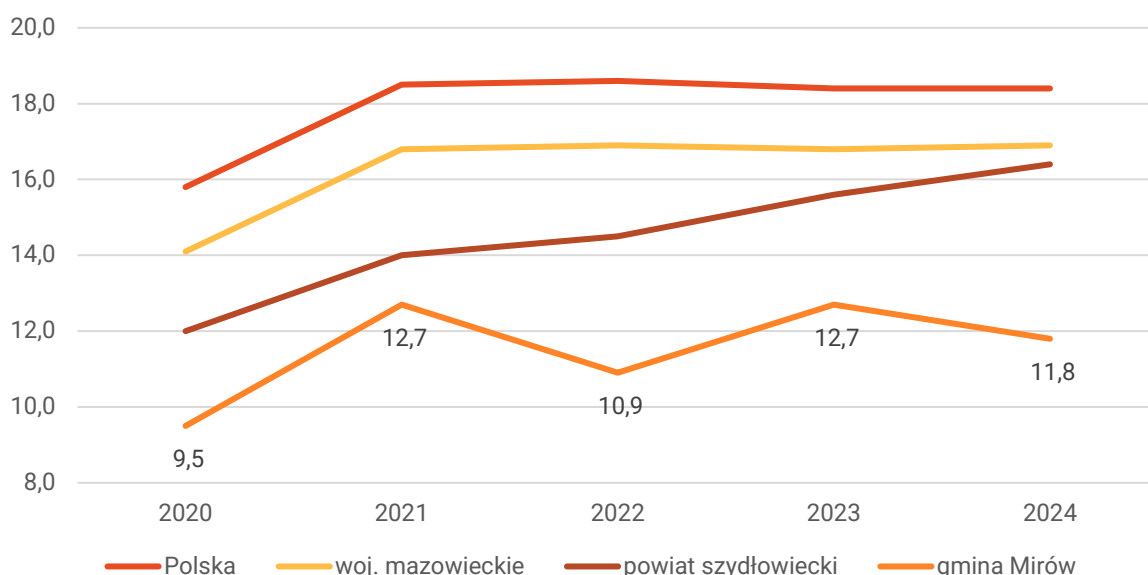
³¹ <https://mirow.bibliotekimazowska.pl/o-bibliotece/>

wypożyczenia na czytelnika i 1,4 na jednego mieszkańca. Dane te pokazują, że biblioteka jest ważną, ale wciąż nie powszechną formą uczestnictwa w kulturze. To wskazuje, że potencjał dalszego zwiększania zasięgu oddziaływania jest znaczący.

Zestawiając dane z Mirowa z analogicznymi dla jednostek wyższego rzędu można zauważyć, że liczba czytelników na 1000 mieszkańców utrzymuje się na stabilnym poziomie ok. 120–123 osób, wyraźnie powyżej średniej dla powiatu szydłowieckiego, ale poniżej wartości notowanych w województwie mazowieckim i w kraju. Oznacza to, że zasięg oddziaływania biblioteki jest relatywnie dobry jak na gminę wiejską, ale wciąż istnieje potencjał pozyskania nowych użytkowników.

Średnia liczba wypożyczeń na jednego czytelnika w Mirowie pozostaje niższa niż w Polsce, województwie i powiecie, oscylując wokół 11–13 woluminów rocznie. Po wyraźnym wzroście w 2021 r. widoczne są wahania i brak trwałej tendencji wzrostowej, co wskazuje, że kluczowym wyzwaniem jest nie tylko pozyskiwanie nowych czytelników, ale także zwiększanie częstotliwości korzystania z oferty biblioteki przez osoby już zapisane.

Wykres 19. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotną cechą GBP w Mirowie jest wykorzystywanie zewnętrznych źródeł finansowania. Oprócz wspomnianej wyżej dotacji, w 2024 roku biblioteka pozyskała także środki z budżetu województwa mazowieckiego na organizację występów artystów podczas Dożynek Gminnych.

W poprzednich latach biblioteka korzystała z programów ministerialnych „Infrastruktura bibliotek” i kolejnych edycji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa, przeznaczając środki na modernizację budynku i systematyczne uzupełnianie księgozbioru. Potwierdza to zdolność instytucji do sięgania po fundusze zewnętrzne, co jest ważne z punktu widzenia przyszłej strategii.

Profil działalności GBP wykracza daleko poza klasyczne usługi biblioteczne. W 2024 roku zorganizowano bogaty program działań: konkursy i quizy, prezentacje multimedialne, liczne lekcje biblioteczne, warsztaty rękodzielnicze i świąteczne, zajęcia dla dzieci, wyjazdy do teatru

i na wycieczki krajoznawcze, a także wystawy okolicznościowe i artystyczne. Biblioteka koordynuje także udział gminy w ogólnopolskich akcjach, takich jak „Tydzień Bibliotek” czy kampania „Mała książka – wielki człowiek”, w ramach której najmłodszy czytelnicy otrzymują wyprawki czytelnicze.

W wymiarze infrastrukturalnym biblioteka korzysta z istotnych inwestycji proekologicznych – w 2024 roku zainstalowano w budynku GBP pompy ciepła oraz instalację fotowoltaiczną, współfinansowane z rządowego programu „Polski Ład”. Zwiększa to komfort użytkowników, obniża koszty funkcjonowania instytucji i wzmacnia jej wizerunek jako nowoczesnego, przyjaznego środowisku centrum kultury.

Świetlice wiejskie i inne zaplecze dla działań kulturalnych

Choć formalnie nie są odrębnymi instytucjami kultury, ważnym elementem systemu kulturalnego gminy jest sieć świetlic wiejskich oraz altan i przestrzeni spotkań w sołectwach (m.in. Bieszków Dolny, Bieszków Górny, Zbijów Duży, Zbijów Mały, Mirów Nowy, Mirówek, Mirów Stary). W latach 2023–2024 gmina intensywnie inwestowała w ich infrastrukturę: przy świetlicach budowano przydomowe oczyszczalnie ścieków, a w 2024 roku zamontowano pompy ciepła i instalacje fotowoltaiczne w kilku obiektach, co znacząco poprawiło warunki do całorocznej organizacji zajęć i spotkań.

Z funduszu sołectkiego finansowano m.in. doposażenie świetlic (sprzęt, rolety, oświetlenie, wyposażenie kuchenne), remonty elewacji i montaż monitoringu, a także działania „miękkie” – zajęcia związane z tradycją i kulturą ludową prowadzone przez mieszkańców i koła gospodyń wiejskich.

W praktyce świetlice pełnią więc funkcję lokalnych domów kultury, szczególnie w miejscowościach oddalonych od siedziby gminy, choć formalnie nie są wyodrębnionymi instytucjami.

Otoczenie instytucjonalne i życie kulturalne

Raport o stanie Gminy Mirów za 2024 rok pokazuje, że obok biblioteki istotną rolę w życiu kulturalnym odgrywają szkoły, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Do najważniejszych należy dziecięcy zespół ludowy „Radosne Nutki” działający przy Publicznej Szkole Podstawowej w Mirowie, będący rozpoznawalną marką gminy na przeglądach i festiwalach folklorystycznych. Gminne Dożynki, organizowane przy znacznym udziale biblioteki, kół gospodyń i lokalnych artystów, stanowią największe wydarzenie kulturalne roku, łączące elementy tradycji ludowej, gastronomii regionalnej i współczesnej rozrywki.

Historia i obiekty zabytkowe

Początki współczesnej jednostki samorządu terytorialnego wiążą się z reformą podziału administracyjnego wsi z 1954 roku. Od 1 stycznia 1955 roku funkcjonowała gromada Mirów, obejmująca m.in. Rogów, Mirów, Mirówek, Mirów Nowy, Mirów Stary, Zbijów Duży i Zbijów Mały. Z czasem, w wyniku kolejnych reform administracyjnych i reaktywowania gmin wiejskich, ukształtowała się obecna gmina Mirów.

Tradycje osadnicze na tym obszarze sięgają jednak znacznie dalej. Już Jan Długosz w XV wieku wzmiankował Mirów Stary i Mirów Nowy jako miejscowości należące do biskupstwa krakowskiego, co potwierdza wielowiekowy, wiejski i folwarczno-rolniczy charakter tych terenów. Przez kolejne stulecia rozwój lokalny był ściśle związany z uprawą roli, gospodarką leśną i drobnym rzemiosłem, a rozdrobniona struktura gospodarstw, charakterystyczna już w czasach gromady Mirów, w dużej mierze utrzymała się do dziś.

Istotnym elementem tożsamości gminy jest otoczenie przyrodnicze: kompleksy leśne Ziemi Odrowążów, dolina Iłżanki oraz charakterystyczne wzniesienia, takie jak Góra Piekło, stanowią ważne tło historyczne i krajobrazowe, wzmacniające potencjał turystyczny i rekreacyjny obszaru. Na przełomie XX i XXI wieku, podobnie jak wiele gmin wiejskich Mazowsza, Mirów doświadczał procesów depopulacji i starzenia się ludności oraz odpływu części młodszych mieszkańców do większych ośrodków miejskich. Jednocześnie następowało stopniowe unowocześnianie rolnictwa, rozwój funkcji mieszkaniowych oraz pierwsze próby wykorzystywania walorów przyrodniczych i kulturowych w kierunku turystyki weekendowej i lokalnych usług.

Na terenie gminy znajduje się 13 obiektów zabytkowych (ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków), w tym 2 obiekty ujęte w rejestrze zabytków.

Do rejestru zabytków nieruchomych z terenu gminy Mirów wpisano najcenniejsze zabytki³². Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obiekty wpisane do rejestru podlegają ochronie na podstawie art. 6 i 7 tejże ustawy. Są to:

- Dzwonnica przy kościele pw. Matki Boskiej Częstochowskiej - dzwonnica drewniana z 1948 lub 1949 roku o konstrukcji drewnianej, kryty gontem drewnianym. Budynek wzniesiony na rzucie kwadratu z jednoprzestrzennym wnętrzem i wejściem pośrodku ściany północnej oraz otworem okiennym w ścianie wschodniej. Dzwonnica pełniła swoje funkcje do czasu wzniesienia nowej dzwonnicy murowanej w końcu lat 90-tych XX w. Obecnie użytkowana jest jedynie jako składzik gospodarczy.
- Park Podworski - park zlokalizowany w obrębie Mirów Stary przy drodze powiatowej nr 4015W. Na terenie parku stoi dwór modrzewiowy, dwutraktowy, dziewięcioosiowy, niepodpiwniczony z dwoma dobudówkami. Przed dworem w kierunku wschodnim rosną dwa dęby szypułkowe oraz jeden jesion wyniosły, które są pomnikami przyrody.

Gmina posiada Gminną ewidencję zabytków, w której znajduje się 13 obiektów. Gminna ewidencja zabytków w gminie Mirów obejmuje przede wszystkim niewielkie obiekty sakralne przydrożne, krzyże na cokołach i kapliczki, zlokalizowane w Bieszkowie Górnym, Mirowie Starym i Rogowie. Są to głównie fundacje z pierwszej połowy XX wieku (okres 1903–1956), związane z lokalną pobożnością, ważnymi wydarzeniami rodzinnymi i historycznymi oraz z tradycją stawiania znaków wiary w przestrzeni publicznej wsi. Uzupełniają one historyczny krajobraz kulturowy gminy, wyznaczając dawniej ważne trakty, skrzyżowania dróg czy punkty orientacyjne, a współcześnie stanowią czytelny ślad ciągłości osadniczej i religijnej społeczności.

Na szczególne podkreślenie zasługują wskazane wcześniej obiekty o randze rejestrowej: dzwonnica przy kościele pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Mirowie Starym (lata 1948–1949) oraz park podworski z XVIII wieku z przekształceniami z I połowy XX wieku. Oba te obiekty są kluczowe dla tożsamości gminy: dzwonnica i kościół tworzą historyczne centrum życia religijnego i społecznego, natomiast park podworski przypomina o tradycjach ziemiańskich oraz dawnym układzie własnościowym i przestrzennym wsi. Razem z siecią kapliczek i krzyży przydrożnych tworzą one spójny, rozproszony zespół dziedzictwa, który może być punktem wyjścia dla szlaków kulturowych, działań edukacyjnych i promocji gminy.

³² Rejestr dostępny w wersji tabelarycznej po adresem: <https://dane.gov.pl/pl/dataset/1130/resource/67123/table>.

Dodatkowo w ewidencji zabytków oraz w ewidencji grobów i cmentarzy znajduje się 68 obiektów z terenu gminy³³ ich szczegółowe rozlokowanie przedstawiają mapy udostępniane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa³⁴.

Gmina Mirów została objęta badaniami archeologicznymi na obszarach AZP 78-66, 79-66, 78-67, wobec czego posiada rozpoznanie archeologiczne. Na terenie gminy zewidencjonowano 51 stanowisk archeologicznych.³⁵

³³ Szerzej: <https://samorzad.nid.pl/wyszukiwarka-zabytkow/>.

³⁴ Zakładka „Ewidencja zabytków” w ramach mapy: <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>.

³⁵ Studium..., op. cit.

Sport, rekreacja i turystyka

Sport i rekreacja

W gminie Mirów sport i rekreacja pełnią ważną funkcję integrującą społeczność lokalną oraz wspierającą zdrowy styl życia mieszkańców. Działają tu dwa dobrze zorganizowane kluby piłkarskie: Gminny Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Gryfia” Mirów oraz Akademia Piłkarska „Gryfia” Mirów.

GLUKS „Gryfia” prowadzi szkolenie w szerokim spektrum wiekowym, od drużyn dziecięcych po seniorską (łącznie pięć zespołów), uczestnicząc w rozgrywkach klasy A ligi okręgowej (grupa Radom I) i zatrudniając czterech trenerów. Akademia Piłkarska koncentruje się na pracy z dziećmi i młodzieżą w wieku 6–15 lat, prowadząc trzy drużyny pod opieką dwóch trenerów. Zaplecze klubów systematycznie się poprawia. Oprócz kompleksu sportowego przy szkole w Bieszkowie Dolnym i hali przy szkole w Mirowie, zbudowany został nowy, nowoczesny budynek klubowo-szatniowy w Bieszkowie Dolnym z pełnym zapleczem sanitarnym i socjalnym, wyposażony w pompę ciepła i instalację fotowoltaiczną, co podnosi standard organizacji treningów i zawodów oraz wydłuża sezon sportowy.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna gminy jest stosunkowo dobrze rozwinięta jak na jednostkę typowo wiejską i stwarza podstawy do dalszej rozbudowy oferty. Tworzą ją m.in. hala gimnastyczna i boiska wielofunkcyjne przy PSP w Mirowie, boisko do piłki nożnej klubu GLUKS „Gryfia” Mirów, kompleks boisk (w tym Orlik) przy PSP w Bieszkowie Dolnym oraz boisko piłkarskie przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Zbijowie Małym. Uzupełniają je plenerowe siłownie w Rogowie, Mirówku i Mirowie Nowym oraz place zabaw w Rogowie, Mirowie Starym, Mirówku i Mirowie Nowym, co pozwala na aktywizację nie tylko młodzieży, lecz także rodzin z dziećmi i osób starszych. Coraz większe znaczenie ma także oferta rekreacji terenowej: Nordic Walking Park „Mirów” i pętla Mirów Nordic Walking oraz sieć kilkunastu tras rowerowych o łącznej długości ok. 500 km, powiązana z rozległymi kompleksami leśnymi sprzyjającymi turystyce pieszej i rowerowej. Wydarzenia takie jak rekreacyjne rajdy rowerowe (np. trasa Iłża–Mirów) pokazują potencjał gminy do rozwijania oferty sportu masowego i turystyki aktywnej, który może być w przyszłości silnym filarem promocji gminy i budowania jej marki.

Turystyka

Gmina Mirów posiada umiarkowany, lecz realny potencjał turystyczny, oparty przede wszystkim na walorach przyrodniczych i możliwościach rekreacji aktywnej. Na jej obszarze znajduje się fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie z charakterystycznymi wzniesieniami Góra Piekło i Czerwona Góra, a także dolina rzeki Iłżanki oraz liczne pomniki przyrody. Tereny leśne oraz mozaika pól i łąk sprzyjają turystyce pieszej i rowerowej, stanowiąc atrakcyjne tło krajobrazowe, mimo braku silnie wypromowanych, unikatowych atrakcji na skalę ponadregionalną.

Istotnym atutem gminy jest rozwinięta sieć tras rowerowych i ścieżek rekreacyjnych. Przez Mirów przebiegają trzy znakowane szlaki rowerowe: czarny, czerwony (R-20c) i niebieski (R-46s), łączące Lasy Przysusko-Szydłowieckie z sąsiednimi gminami oraz ośrodkami takimi jak Iłża, Chlewiska czy Szydłowiec. Uzupełnieniem jest 8,6-kilometrowa pętla „Mirów Nordic Walking”, rozpoczynająca się w centrum miejscowości w „Mirów Nordic Walking Park” i prowadząca przez Mirów Stary, Zbijów Mały i Zbijów Duży lokalnymi drogami o małym natężeniu ruchu. Potencjał turystyczny gminy nie jest obecnie na tyle silny, by samodzielnie generować wyraźny wzrost gospodarczy i znaczący wzrost zatrudnienia, może jednak

stanowiąc ważne uzupełnienie oferty rozwojowej, szczególnie w powiązaniu z lokalną bazą sportową, produktami lokalnymi i ofertą krótkotrwałego wypoczynku weekendowego.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Akty planowania przestrzennego w gminie Mirów

Najważniejszymi aktami planowania przestrzennego w gminie są Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mirów uchwalone w 2023 roku³⁶ oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.³⁷

Na obszarze gminy Mirów obowiązuje jeden plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP) przyjęty uchwałą nr XLVI/268/2023 Rady Gminy Mirów z dnia 14 lipca 2023 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części miejscowości Mirów Stary, część nr 1 (powierzchnia planu 18,07 ha).³⁸

Większość obszaru gminy nie jest objęta MPZP. Zgodnie z obowiązującymi przepisami gmina Mirów przystąpiła do sporządzania planu ogólnego.

Założenia planistyczne i struktura funkcjonalno-przestrzenna³⁹

Analizując strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy można wyróżnić trzy kategorie ośrodków:

- ośrodek główny – Mirów Stary: Siedziba władz gminy i lokalny ośrodek usługowy. Zlokalizowane są tu: urząd gminy, kościół parafialny, placówki oświatowe i finansowe oraz podstawowa oferta handlowo-usługowa. Jest to podstawowy biegun koncentracji funkcji publicznych i usług komercyjnych dla całej gminy.
- ośrodki uzupełniające: Bieszków Dolny, Zbijów Mały i częściowo Mirów Nowy pełnią funkcje wtórnych centrów usługowych, związanych głównie z oświatą, sportem i rekreacją (szkoły, boiska, obiekty sportowe). Służą obsłudze codziennych potrzeb mieszkańców własnych sołectw oraz miejscowości sąsiednich.
- pozostałe wsie rolnicze: Bieszków Górny, Rogów, Zbijów Duży i Mirówek pełnią funkcję osiedleńczo-rolniczą. Dominuje w nich zabudowa mieszkaniowo-zagrodowa o niskiej intensywności, ściśle powiązana z produkcją rolną i wykorzystaniem terenów leśnych. Funkcje usługowe ograniczają się do pojedynczych obiektów (sklep, świetlica, obiekty kultu religijnego).

Taki model osadniczy, silnie powiązany z układem dróg powiatowych, sprzyja obsłudze transportowej całej gminy, ale jednocześnie wymaga konsekwentnego kształtowania zabudowy wzdłuż dróg w sposób uporządkowany i bezpieczny (dojazdy, zjazdy, ochrona przed hałasem).

Polityka przestrzenna gminy Mirów opiera się na następujących zasadach:

³⁶ Uchwała nr XLIV/258/2023 Rady Gminy Mirów z dnia 26 maja 2023 roku w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mirów.

³⁷ Zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1688, ze zm.), studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego traci moc z dniem wejścia w życie planu ogólnego gminy, jednak nie później niż z dniem 30 czerwca 2026 roku.

³⁸ <https://mirow.e-mapa.net/wykazplanow/>

³⁹ Opracowano w całości na podstawie zapisów aktualnego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mirów.

- Koncentracja zabudowy w obrębie istniejących wsi: Ograniczanie wyznaczania nowych terenów budowlanych poza zwartą strukturą osadniczą; preferencja dla uzupełniania i dogęszczania zabudowy w ramach już zainwestowanych jednostek.
- Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej i gleb chronionych: Zachowanie ciągłości przestrzeni rolniczych, zwłaszcza gleb klas II–III, oraz ukierunkowanie większych przekształceń na glebach niższych klas bonitacyjnych, przy równoczesnym rozwoju nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa.
- Ochrona lasów i terenów cennych przyrodniczo: Wzmacnianie funkcji ochronnych i rekreacyjnych kompleksów leśnych, w tym fragmentów Obszaru Chronionego Krajobrazu, oraz ograniczanie zabudowy i infrastruktury mogącej pogorszyć stan środowiska.
- Porządkowanie ładu przestrzennego: Kształtowanie parametrów zabudowy (wysokość, intensywność, linia zabudowy, udział zieleni) w sposób zapewniający spójność krajobrazu wiejskiego; stopniowe porządkowanie obszarów zabudowy chaotycznej poprzez planowanie miejscowe i działania rewitalizacyjne.
- Wzmacnianie roli lokalnych ośrodków usługowych: Koncentracja usług publicznych i komercyjnych w Mirów Starym oraz w wybranych ośrodkach uzupełniających, aby zmniejszyć konieczność dojazdów do ośrodków zewnętrznych i jednocześnie nie rozpraszać funkcji usługowych po całej gminie.
- Integracja działań funkcjonalnych i środowiskowych: Łączenie rozwoju infrastruktury, budownictwa mieszkaniowego, usług, rolnictwa i turystyki z działaniami na rzecz poprawy jakości środowiska (retencja wód, zieleń urządzona, OZE, ochrona gleb i wód).

Przyjęty model planistyczny i struktura funkcjonalno-przestrzenna mają zapewnić zrównoważony rozwój gminy, z jednej strony tworząc warunki dla rozwoju osadnictwa, usług i gospodarki lokalnej, z drugiej zaś chroniąc najcenniejsze zasoby: rolnicze, leśne i krajobrazowe oraz wiejski charakter gminy Mirów.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo na terenie gminy Mirów zapewniają jednostki Straży Pożarnej oraz Policja (Komenda Powiatowa Policji w Szydłowcu).

Ochotnicze straże pożarne (OSP) to jednostki ochrony przeciwpożarowej będące jednocześnie stowarzyszeniami. Jednostki OSP są umundurowanymi, wyposażonymi w specjalistyczny sprzęt, przeznaczonymi do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami, w tym prowadzącymi działania w zakresie ratownictwa specjalistycznego, jednostkami ochrony przeciwpożarowej.

Jednostki OSP ściśle współdziałają z jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej (PSP) oraz innymi podmiotami i instytucjami w celu zapewnienia bezpieczeństwa obywateli na terenie swego działania lub wspomagają sąsiednie obszary w ramach poczynionych uzgodnień lub umów.

Największe znaczenie operacyjne mają jednostki włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG). Oznacza to, że jednostka spełnia wysokie standardy wyszkolenia i wyposażenia, dzięki czemu może brać udział nie tylko w akcjach lokalnych, ale także w działaniach koordynowanych na szczeblu powiatowym czy wojewódzkim.

Ochronę przeciwpożarową w Gminie Mirów zapewniają następujące jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych: Bieszków Górny, Mirów Stary, Rogów.

Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu gminy w razie potrzeb są wspomagane przez Komendę Państwowej Straży Pożarnej w Szydłowcu (położoną 13 kilometrów od centrum gminy). Ponadto jednostki z Bieszkowa Górnego i Rogowa działają w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

W 2024 roku na terenie Gminy Mirów doszło do 38 zdarzeń, w tym 14 pożarów oraz 18 miejscowych zagrożeń. Ponadto odnotowano 6 fałszywych alarmów.⁴⁰

W ostatnich latach gmina przeznacza środki finansowe na doposażenie jednostek OSP, czyli zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego, modernizację remiz czy wymianę umundurowania. Systematycznie podnoszony jest standard wyposażenia, co zwiększa skuteczność działań ratowniczych. OSP, obok swojej funkcji stricte ratowniczej, pozostaje również ważnym elementem lokalnej tożsamości, skupia mieszkańców, zwłaszcza młodzież, wokół aktywności społecznej i wolontariatu.

Na obszarze gminy Mirów nie funkcjonuje samodzielny posterunek Policji. W zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego Gmina Mirów jest obsługiwana przez Powiatową Komendę Policji w Szydłowcu, położoną ok. 13,5 km od centrum miejscowości Mirów. W odległości 7,6 km znajduje się również Posterunek Policji w Wierzbicy, podlegający Komendzie Miejskiej Policji w Radomiu. Policjanci prowadzą zarówno działania interwencyjne, jak i prewencyjne, a ich aktywność koncentruje się przede wszystkim na zapewnieniu ładu i porządku w przestrzeni publicznej, bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz przeciwdziałaniu przestępczości pospolitej.

W 2024 roku na terenie gminy odnotowano 24 przestępstwa oraz zarejestrowano 27 spraw o wykroczenia (w tym 16 wykroczeń dotyczących ruchu drogowego) oraz 181 interwencji

⁴⁰ Dane za: Raport o stanie Gminy Mirów za 2024 rok.

policyjnych. Sporządzono 10 wniosków do sądu o ukaranie (w tym 8 za wykroczenia w ruchu drogowym). W 2024 roku na terenie gminy Mirów odnotowano 2 przestępstwa drogowe. Odnotowano również 17 zdarzeń drogowych, w tym 14 kolizji oraz 3 wypadki drogowe, w których 4 osoby zostały ranne.

Tabela 13. Liczba przestępstw i interwencji na terenie gminy Mirów w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Przestępstwa	51	28	32	39	24
Interwencje	217	233	214	75	181

Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie Gminy Mirów za 2024 rok.

Na terenie powiatu szydłowieckiego w 2024 roku odnotowano łącznie 326 przestępstw, w związku z tym 24 przestępstwa odnotowane na terenie gminy Mirów stanowią 7,36% przestępstw odnotowanych na terenie powiatu.

Działania Policji w gminie Mirów koncentrują się na zapewnieniu ładu i porządku, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ograniczaniu zjawiska nadużywania alkoholu w przestrzeni publicznej oraz na edukacji i profilaktyce adresowanej do dzieci i młodzieży. Dzięki połączeniu interwencji, patroli i działań prewencyjnych gmina utrzymuje stabilny poziom bezpieczeństwa, a współpraca Policji z samorządem i społecznością lokalną stanowi istotny element tego systemu.

Polityka społeczna

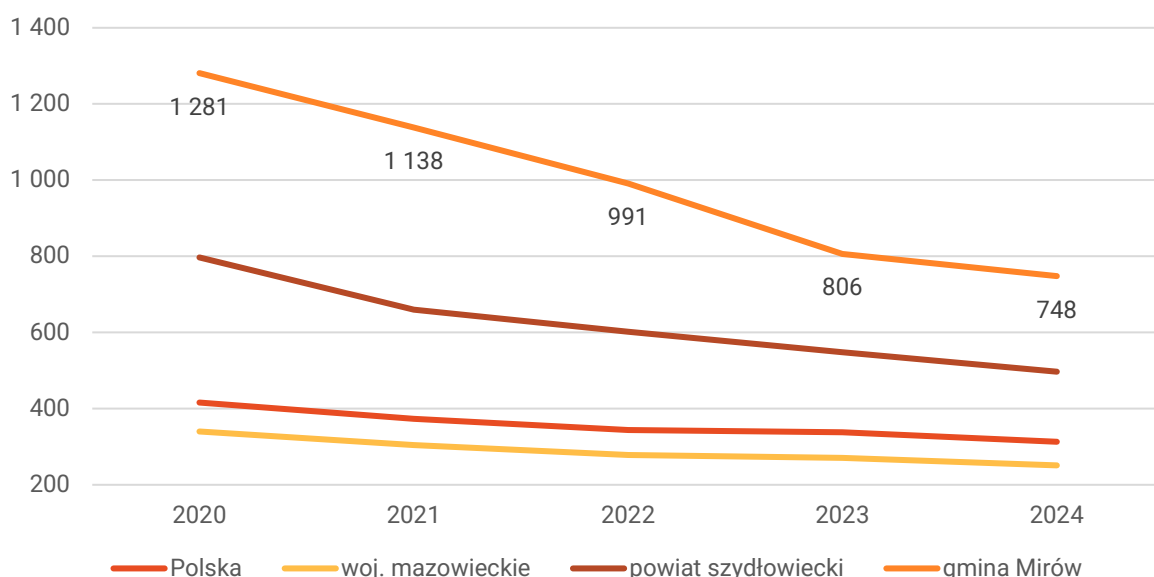
Pomoc społeczna

W zakresie pomocy społecznej gmina realizuje szereg zadań, zarówno własnych, jak i zleconych przez administrację rządową.

Pomoc społeczna w gminie Mirów ma na celu zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu. Adresowana jest do mieszkańców, którzy z uwagi na kumulację problemów (zdrowotnych, rodzinnych, finansowych czy mieszkaniowych) nie są w stanie samodzielnie pokonać trudnej sytuacji. Kluczową rolę odgrywa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mirowie, będący jednostką organizacyjną gminy odpowiedzialną za realizację zarówno zadań własnych, jak i zleconych z zakresu pomocy społecznej. GOPS udziela wsparcia w formie świadczeń pieniężnych (zasiłki stałe, okresowe, celowe), pomocy rzeczowej (posiłki, żywność, lekarstwa, opał), organizuje usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz kieruje osoby wymagające całodobowej opieki do domów pomocy społecznej.

W 2024 roku GOPS realizował zadania w sposób systemowy i kompleksowy, łącząc doraźną pomoc finansowo-rzeczową z działaniami nastawionymi na usamodzielnianie osób i rodzin oraz ich ponowną integrację ze środowiskiem lokalnym. Ośrodek prowadził stały monitoring zjawisk społecznych generujących zapotrzebowanie na świadczenia (m.in. ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, przemoc w rodzinie), a także opracowywał i wdrażał programy osłonowe dostosowane do specyfiki problemów występujących na terenie gminy. Tak zorganizowany system pomocy społecznej stanowi ważny element lokalnej polityki społecznej, wspierając realizację celów strategicznych gminy w obszarze jakości życia i włączenia społecznego.

Wykres 20. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2020–2024 wskaźnik beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie Mirów systematycznie malał. Była to zmiana z bardzo wysokiego poziomu

1 281 osób do 748 osób. Mimo tej poprawy gmina nadal znacząco odbiega in minus od średnich: w 2024 roku wskaźnik był wyraźnie wyższy niż w powiecie szydłowieckim (497), a ponad dwukrotnie wyższy niż przeciętnie w województwie mazowieckim (251) i w kraju (313). Oznacza to, że stopień uzależnienia części mieszkańców od systemu pomocy społecznej pozostaje wysoki, choć skala problemu jest mniejsza niż kilka lat temu.

Źródła takiej sytuacji należy szukać przede wszystkim w strukturze społeczno-ekonomicznej gminy: wiejskim charakterze, niższym poziomie dochodów, ograniczonej liczbie miejsc pracy w samej gminie oraz konieczności dojazdów do Szydłowca, Radomia czy innych ośrodków. Istotną rolę odgrywa także niekorzystna struktura demograficzna, wysoki udział osób starszych, samotnych i nieaktywnych zawodowo, często obciążonych chorobami przewlekłymi, oraz rodzin o niskich kwalifikacjach i kumulujących się problemach (ubóstwo, zadłużenia, niepełnosprawność, dysfunkcje wychowawcze). Spadek wskaźnika w ostatnich latach można wiązać z poprawą sytuacji na rynku pracy, wzrostem dochodów części gospodarstw (w tym dzięki świadczeniom poza systemem pomocy społecznej), bardziej aktywizującym podejściem GOPS nastawionym na usamodzielnianie klientów, a także z weryfikacją uprawnień i przesuwaniem części świadczeniobiorców do innych systemów wsparcia (np. świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami).

W latach 2020–2024 udział mieszkańców gminy Mirów korzystających z pomocy społecznej wyraźnie spadł z 12,8% do 7,5% ludności, a więc o ponad 5 pkt proc. Mimo tego postępu gmina nadal znacząco odbiega od średnich wartości: w 2024 roku wskaźnik dla Polski wynosi 3,1%, dla województwa mazowieckiego 2,5%, a dla powiatu szydłowieckiego 5,0%. Oznacza to, że odsetek osób objętych pomocą pozostaje w Mirowie najwyższy w skali powiatu, co potwierdza utrzymującą się kumulację problemów społeczno-ekonomicznych. Jednocześnie tempo spadku wskaźnika jest wyraźnie szybsze niż w otoczeniu, co sugeruje poprawę sytuacji części rodzin oraz skuteczniejsze działania GOPS. (por tabela 14).

Tabela 14. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2020-2024

	ogółem (w %)					poniżej kryterium dochodowego (w %)				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
Polska	4,2	3,7	3,4	3,4	3,1	2,4	2,2	2,2	2,0	1,7
woj. maz.	3,4	3,0	2,8	2,7	2,5	1,9	1,8	2,0	1,8	1,5
powiat szydlów.	8,0	6,6	6,0	5,5	5,0	5,2	4,3	3,9	3,2	2,3
gmina Mirów	12,8	11,4	9,9	8,1	7,5	8,0	7,7	6,8	5,3	3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jeszcze wyraźniej widać to w danych dotyczących osób żyjących poniżej ustawowego kryterium dochodowego. W gminie Mirów udział tej grupy zmniejszył się z 8,0% do 3,8%, a więc o ponad połowę, podczas gdy w powiecie szydłowieckim zanotowano spadek z 5,2% do 2,3%, a w województwie mazowieckim z 1,9% do 1,5%. Nadal oznacza to wyższe niż przeciętnie ubóstwo dochodowe, ale różnice w stosunku do średniej powiatu są już znacznie mniejsze niż na początku okresu. Przyczyn takiej sytuacji należy upatrywać w kilku zjawiskach: poprawie sytuacji na rynku pracy i migracji zarobkowej, wzroście dochodów części gospodarstw dzięki programom rodzinnym i świadczeniom pozasocjalnym, a także w bardziej aktywizującym podejściu do klientów pomocy społecznej (kładącym nacisk na pracę, edukację i wsparcie środowiskowe). Jednocześnie fakt, że odsetek wszystkich korzystających z pomocy jest wyższy niż udział osób poniżej kryterium dochodowego, wskazuje na istotne znaczenie przesłanek pozadochodowych, czyli niepełnosprawności, długotrwałej choroby, problemów

opiekuńczo-wychowawczych czy sytuacji kryzysowych, które nadal silnie obciążają część rodzin w gminie.

Jak wskazuje tabela 15, obserwuje się bardzo wyraźny spadek liczby rodzin oraz dzieci korzystających z zasiłku rodzinnego. Liczba rodzin pobierających świadczenie zmniejszyła się z 162 do 71, a liczba dzieci objętych wsparciem z 360 do 165. Szczególnie istotny jest spadek udziału dzieci w wieku do 17 lat, na które przyznawany jest zasiłek: z 39,2% populacji dzieci w 2020 roku do 18,2% w 2024 roku, a więc o ponad połowę. Oznacza to, że coraz mniejsza część rodzin z dziećmi spełnia kryteria dochodowe uprawniające do tego świadczenia.

Tabela 15. Dystrybucja zasiłków rodzinnych na dzieci w latach 2020-2024 w gminie Mirów

	2020	2021	2022	2023	2024
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	162	133	116	98	71
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem	360	303	273	231	165
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	337	282	253	210	150
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (w %)	39,2	33,0	29,8	25,2	18,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać przede wszystkim w rosnących dochodach gospodarstw domowych oraz w zmianie struktury systemu wsparcia rodzin. Zasiłek rodzinny jest świadczeniem ściśle uzależnionym od niskiego dochodu na osobę, podczas gdy głównym narzędziem polityki rodzinnej stało się w analizowanym okresie powszechne świadczenie wychowawcze 500+ (od 2024 roku 800+), niezależne od kryterium dochodowego. Wzrost płac, dochodów z pracy za granicą i działalności gospodarczej powoduje, że część rodzin przekracza próg uprawniający do zasiłku, nawet jeśli ich sytuacja materialna nadal jest relatywnie skromna. Dodatkowo wpływ ma demografia. Spadek liczby dzieci w gminie sprawia, że także potencjalna liczba uprawnionych maleje. W rezultacie rola zasiłku rodzinnego jako podstawowego instrumentu wsparcia dochodowego rodzin z dziećmi maleje, a system pomocy społecznej koncentruje się coraz bardziej na rodzinach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji dochodowej lub stawiających czoło złożonym problemom społecznym.

Na poziomie gminy Mirów lokalny system pomocy i wsparcia, obok Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, tworzą również m.in. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działający przy GOPS. Struktury te koordynują działania profilaktyczne, prowadzą procedurę „Niebieskiej Karty”, współpracują z policją, szkołami i służbą zdrowia oraz inicjują lokalne programy ograniczania skutków uzależnień i przemocy domowej.

Potrzeby mieszkańców wykraczające poza możliwości gminy zabezpieczają instytucje prowadzone na szczeblu powiatu szydłowieckiego, w szczególności Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szydłowcu (świadczenia i specjalistyczne poradnictwo, piecza zastępcza, wsparcie osób z niepełnosprawnościami) oraz powiatowe domy pomocy społecznej i placówka opiekuńczo-wychowawcza, zapewniające całodobową opiekę osobom niesamodzielnym i dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej.

System uzupełniają instytucje związane z edukacją i rynkiem pracy. To przede wszystkim Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Powiatowy Urząd Pracy w Szydłowcu, realizujące poradnictwo, diagnozę i działania aktywizujące osoby bezrobotne, ale także

organizacje pozarządowe i kościelne (m.in. Caritas Diecezji Radomskiej), prowadzące programy wsparcia żywnościowego i pomoc rzeczową dostępne także dla mieszkańców gminy Mirów.

Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy Mirów funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, który zapewnia mieszkańcom kompleksową podstawową i częściowo specjalistyczną opiekę zdrowotną. Przychodnia świadczy usługi lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki i położnej POZ, obejmuje opieką pielęgniarską uczniów szkół na terenie gminy oraz prowadzi ambulatoryjną opiekę specjalistyczną w zakresie położnictwa i ginekologii oraz okulistyki.

Na koniec 2024 roku w placówce zarejestrowanych było 3 443 pacjentów, w tym 840 dzieci w wieku 0–18 lat, co oznacza, że praktycznie cała populacja gminy ma dostęp do lekarza rodzinnego „na miejscu”. W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 roku udzielono 13 198 porad z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, natomiast poradnie specjalistyczne zrealizowały 713 porad okulistycznych oraz 337 porad w zakresie ginekologii i położnictwa.

Nocna i świąteczna opieka zdrowotna jest zabezpieczana przez podmiot zlokalizowany w Szydłowcu, co uzupełnia lokalny system opieki i zapewnia całodobową możliwość uzyskania pomocy medycznej. Strukturę i dynamikę udzielanych świadczeń w ujęciu wieloletnim przedstawia tabela 16.

Tabela 16. Opieka zdrowotna – liczba udzielonych porad w gminie Mirów

		2020	2021	2022	2023	2024
Podstawowa opieka zdrowotna - porady	porady ogółem	14 191	14 558	14 409	13 761	13 198
Specjalistyczna opieka zdrowotna – porady lekarskie	porady ogółem	978	1 133	1 141	1 175	1 083

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2020–2024 liczba porad w podstawowej opiece zdrowotnej w gminie Mirów utrzymywała się na wysokim, lecz lekko malejącym poziomie: z 14 191 w 2020 roku do 13 198 w 2024 roku. Spadek ten, rzędu około 7% względem roku 2020, można wiązać ze stopniowym zmniejszaniem się liczby mieszkańców, wyhamowaniem części świadczeń związanych z pandemią COVID-19, zmianami organizacji pracy przychodni oraz poprawą skuteczności profilaktyki i kontroli chorób przewlekłych, ograniczającą konieczność częstych wizyt. Liczba porad specjalistycznych pozostawała w całym okresie relatywnie stabilna, w przedziale od 978 do 1 175 rocznie, przy czym w 2024 roku odnotowano jej spadek do 1 083 porad. Świadczy to o utrzymującym się, umiarkowanym dostępie do okulisty i ginekologa/położnika na poziomie gminy, przy jednoczesnym kierowaniu części pacjentów do poradni w Szydłowcu, Radomiu i innych większych ośrodkach, co rozprasza strumień świadczeń poza Mirów, ale zwiększa wybór i dostępność specjalistów dla mieszkańców.

W gminie Mirów funkcjonuje także punkt apteczny otwarty pięć dni w tygodniu.

Edukacja i wychowanie

Zadania jednostki samorządu terytorialnego w zakresie oświaty są jednymi z najistotniejszych zadań publicznych i obligatoryjnych zadań własnych gminy.

Do zadań samorządu terytorialnego należą między innymi: ustalanie sieci publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, określanie granic obwodów szkół podstawowych. Organ prowadzący ma obowiązek zapewnić jednostce odpowiednie warunki działalności, w tym warunki materialno – organizacyjne, bazę lokalową i sprawność techniczną obiektów oraz zapewnić środki rzeczowe i finansowe dla działalności, zabezpieczyć kadrę pedagogiczną i administracyjno - usługową oraz bezpieczne i higieniczne warunki nauki.

Zamierzeniem Gminy Mirów jest zarządzanie oświatą w sposób racjonalny i efektywny, by wdrażać edukację wysokiej jakości z dobrymi wynikami edukacyjnymi.

Na terenie gminy funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Świętego Jana Pawła II w Mirowie;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Bieszkowie Dolnym;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 w Zbijowie Małym;
- Żłobek Gminny w Mirowie.

We wrześniu 2024 roku naukę w szkołach prowadzonych przez Gminę Mirów rozpoczęło 439 uczniów (116 dzieci w oddziałach przedszkolnych). Do publicznego przedszkola Miś w Zbijowie Małym we wrześniu 2024 roku uczęszczało 30 dzieci. W szkołach odbywa się obowiązkowa nauka języka angielskiego, natomiast dodatkowego drugiego języka obcego – niemieckiego uczyło się 88 uczniów. Do jednej klasy (oddziału) uczęszczało w 2024 roku średnio 13,3 uczniów.⁴¹

W 2024 roku we wszystkich szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę zatrudnionych było łącznie 57 nauczycieli w przeliczeniu na pełne etaty, w tym 3 etaty nauczycieli początkujących, 10 etatów nauczycieli mianowanych oraz 44 etaty nauczycieli dyplomowanych. Średnio na jednego nauczyciela przypadało 8,22 uczniów, co wskazuje na relatywnie korzystne warunki kształcenia.

W tym samym roku edukację na poziomie szkoły podstawowej zakończyło 31 uczniów, a zdawalność egzaminu ósmoklasisty wyniosła 100%. Wójt gminy przyznał stypendia za wyniki w nauce i osiągnięcia jednokierunkowe 63 uczniom oraz nagrody rzeczowe 37 uczniom, wspierając w ten sposób rozwój edukacyjny i motywację uczniów. System wychowania przedszkolnego obejmował jedno przedszkole, do którego uczęszczało 30 dzieci, w tym 16 dziewczynek i 14 chłopców.

Na tle otoczenia szczególnie wyróżnia się Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Bieszkowie Dolnym. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2025 roku (rocznik 2024/2025) plasują tę szkołę na pierwszym miejscu w całym powiecie szydłowieckim: średnio 70,33% z języka polskiego, aż 82,83% z matematyki i 69,00% z języka angielskiego. Są to rezultaty wyraźnie lepsze od średnich gminnych oraz większości sąsiednich gmin (Chlewiska, Jastrząb, Orońsko, Szydłowiec), przy czym szczególnie imponujący jest wynik z matematyki, zdecydowanie przewyższający średnie powiatowe i wojewódzkie. Na tle całego województwa

⁴¹ Raport o stanie Gminy Mirów za 2024 rok.

mazowieckiego szkoła osiąga wyniki wyższe z języka polskiego i matematyki, a z języka angielskiego – zbliżone do średniej wojewódzkiej, nieznacznie od niej niższe.

Średnie wyniki dla całej gminy Mirów (liczone łącznie dla szkół z terenu gminy) sytuują się już bardziej przeciętnie: język polski (ok. 67,2%) jest porównywalny z województwem mazowieckim, natomiast matematyka (ok. 43,2%) i język angielski (ok. 54,9%) są wyraźnie słabsze niż średnie wojewódzkie oraz wyniki kilku sąsiednich gmin.

W świetle powyższego gminę Mirów można charakteryzować jako obszar o potencjale edukacyjnym wyższym niż wskazywałyby na to średnie wskaźniki egzaminacyjne, lecz z wyraźną wewnętrzną dysproporcją. Dla potrzeb strategii rozwoju oznacza to, że kluczowym kierunkiem powinno być upowszechnianie sprawdzających się rozwiązań organizacyjnych, metodycznych i wychowawczych na całą sieć szkół w gminie, przy jednoczesnym wykorzystaniu atutu małych oddziałów i stabilnej kadry nauczycielskiej.

Dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego z lat 2020–2024 rzucają więcej światła na kontekst strukturalny edukacji w gminie.

Przez cały okres liczba uczniów (szkół podstawowych) wahała się w wąskim przedziale nieco ponad 300 osób, co przy małych, około dwunastoosobowych klasach oznacza bardzo dobre warunki organizacyjne do pracy dydaktycznej i wychowawczej. Współczynniki skolaryzacji brutto i netto⁴² dla szkolnictwa podstawowego kształtują się na poziomie ponad 80%, co wskazuje, że zasadnicza część dzieci w wieku szkolnym korzysta z oferty edukacyjnej na terenie gminy, choć część uczniów wybiera szkoły w gminach sąsiednich (por. tabela 17).

Tabela 17. Wartość współczynnika skolaryzacji w wybranych jednostkach samorządu terytorialnego

	współczynnik skolaryzacji brutto (%)					współczynnik skolaryzacji netto (%)				
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
Polska	95,95	95,71	95,96	93,20	100,08	94,74	94,63	94,72	92,00	98,92
woj. maz.	99,20	98,13	99,83	97,00	102,91	98,03	97,07	98,60	95,80	101,77
powiat sztydlów.	88,91	89,30	86,41	86,20	92,14	88,31	88,65	85,73	85,50	91,53
gmina Mirów	87,47	84,95	80,79	84,10	84,25	86,91	84,14	80,53	83,80	83,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura roczników pokazuje wyraźny wpływ niżu demograficznego. Liczba absolwentów szkół podstawowych spadła w analizowanym okresie o blisko połowę, natomiast w młodszych rocznikach (w klasach pierwszych) obserwowany jest wyraźny wzrost rekrutacji w stosunku do lat 2020–2022. Oznacza to, że w perspektywie kilku lat można oczekiwać stopniowego „odmłodzenia” struktury uczniów, przy utrzymaniu małych oddziałów. Jednocześnie w systemie oświaty gminy obecna jest niewielka, ale stabilna grupa uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (około kilkunastu osób rocznie), uczących się

⁴² Współczynnik skolaryzacji brutto dla poziomu szkoły podstawowej wyliczamy dzieląc liczbę wszystkich uczniów szkół podstawowych bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności w wieku 7-15 lat według stanu w dniu 31 XII tego samego roku.

Analogiczny współczynnik skolaryzacji netto wyliczamy dzieląc liczbę uczniów szkół podstawowych w wieku 7-15 lat na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności w wieku 7-15 lat według stanu w dniu 31 XII tego samego roku.

w oddziałach ogólnodostępnych i integracyjnych, co potwierdza kierunek na edukację włączającą.

Wyniki dotyczące nauczania języków obcych wskazują na pełne objęcie wszystkich uczniów nauką języka angielskiego oraz zmienną, dostosowywaną do potrzeb i możliwości kadrowych ofertę nauki języka niemieckiego. W połączeniu z niewielką liczebnością klas i stabilną kadrą pedagogiczną tworzy to dobre warunki do dalszego wzmacniania kompetencji kluczowych uczniów, zwłaszcza językowych i matematycznych, co jest spójne z kierunkami rozwoju oświaty zapisanymi w strategii.

Kapitał społeczny

Organizacje pozarządowe

Sektor organizacji pozarządowych w gminie Mirów jest niewielki, ale zróżnicowany i dobrze osadzony terytorialnie. Według bazy KRS⁴³ na terenie gminy zarejestrowanych w rejestrze „Stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji, ZOZ” znajduje się 12 podmiotów, w tym stowarzyszenia rozwoju lokalnego, kluby sportowe, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz podmioty działające w sferze kultury i integracji społecznej.

Wśród nich znajdują się m.in.: Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Ziemi Zbijowskiej, Stowarzyszenie „Razem dla Mirowa”, Stowarzyszenie dla Rozwoju Gminy Mirów, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Mirów Nowy i Okolic, Młodzieżowy Uczniowski Klub Sportowy „Gryfia” Mirów oraz cztery jednostki OSP (w Bieszkowie Górnym, Mirowie Starym, Rogowie i Zbijowie Dużym). Część organizacji o charakterze kulturalnym (np. Grupa Teatralna „Cymes”, Stowarzyszenie „Szesnastu Serc”) znajduje się w stanie likwidacji, co wskazuje na pewną rotację i wrażliwość trzeciego sektora na zmiany kadrowe i finansowe. Odmienny status ma Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mirowie, który – choć figuruje w KRS – jest przede wszystkim podmiotem leczniczym, a nie klasyczną organizacją pozarządową.

Istotną rolę w życiu lokalnym odgrywają stowarzyszenia rozwoju i aktywizacji społecznej. Stowarzyszenie dla Rozwoju Gminy Mirów realizuje projekty finansowane ze środków zewnętrznych. Są to m.in. przedsięwzięcia na rzecz aktywizacji i integracji mieszkańców 55+ oraz promocji walorów gminy, współfinansowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego oraz lokalne grupy działania. Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Ziemi Zbijowskiej angażuje się w działania edukacyjne i cyfrowe, takie jak projekty zwiększające kompetencje komputerowe mieszkańców, współfinansowane z funduszy wojewódzkich. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Mirów Nowy i Okolic koncentruje się na wzmacnianiu tożsamości miejscowości i integracji mieszkańców, w tym wokół funkcjonowania lokalnych instytucji publicznych. Dzięki temu trzeciemu sektorowi gmina dysponuje partnerami zdolnymi do przygotowywania i realizacji miękkich projektów społecznych, edukacyjnych i promocyjnych, co stanowi ważne uzupełnienie działań samorządu.

Silny filar lokalnego sektora obywatelskiego tworzą jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz organizacje sportowe. OSP, oprócz podstawowej działalności ratowniczo-gaśniczej, biorą udział w organizacji wydarzeń integracyjnych, festynów i uroczystości patriotycznych, współpracując ściśle z gminą, szkołami, parafiami i kołami gospodyń wiejskich. Z kolei Młodzieżowy Uczniowski Klub Sportowy „Gryfia” Mirów, działający od 2003 roku, rozwija szkolenie piłkarskie dzieci i młodzieży, korzystając z bazy boisk przy szkołach podstawowych i uczestnicząc w rozgrywkach ligowych oraz turniejach regionalnych. Organizacje te są również naturalnymi partnerami gminy przy realizacji zadań z zakresu upowszechniania kultury fizycznej, bezpieczeństwa publicznego i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży, co jest odnotowane w raporcie o stanie gminy m.in. poprzez współorganizację imprez sportowych i wydarzeń plenerowych.

Uzupełniając obraz lokalnego sektora obywatelskiego, ważną rolę odgrywają Koła Gospodyń Wiejskich działające na podstawie odrębnego rejestru ARiMR. Na terenie gminy Mirów funkcjonuje siedem kół: w Zbijowie Dużym, Mirówku („Ale Babki”), Mirowie Starym („Mirowianki”), Mirowie Nowym („Razem”), Bieszkowie Dolnym („Bieszkowianki”), Bieszkowie

⁴³ <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/>

Górnym („Górnianki”) oraz w Rogowie („Rogowianki”). Rozmieszczenie kół w każdej z głównych miejscowości sprawia, że stanowią one gęstą sieć animacji społecznej i kulturalnej, obejmując swym oddziaływaniem praktycznie całą gminę.

Koła gospodyń organizują i współorganizują większość lokalnych wydarzeń integracyjnych, jak dożynki, festyny rodzinne, spotkania międzypokoleniowe, kiermasze świąteczne, a także biorą udział w konkursach kulinarnych i inicjatywach promujących produkty lokalne. Angażują mieszkańców, zwłaszcza kobiety, w działania na rzecz wsi, wspierają szkoły, OSP i parafie oraz uczestniczą w projektach finansowanych z funduszy zewnętrznych. W perspektywie strategii rozwoju gminy KGW są kluczowym partnerem dla działań z obszaru kultury, dziedzictwa, turystyki kulinarnej i integracji społecznej, a także ważnym kanałem docierania z programami zdrowotnymi, edukacyjnymi i proekologicznymi do mieszkańców poszczególnych sołectw.

Raport o stanie gminy wskazuje, że tego typu podmioty, obok Gminnej Biblioteki Publicznej i placówek oświatowych, są stałymi partnerami organizacji wydarzeń kulturalnych i integracyjnych, których skala rośnie z roku na rok. W praktyce oznacza to, że znacząca część oferty społeczno-kulturalnej gminy jest współtworzona właśnie przez trzeci sektor.

Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi ma przede wszystkim charakter finansowy i partnerski. Gmina Mirów ogłasza otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych i udziela dotacji na przedsięwzięcia w obszarze kultury, sportu, podtrzymywania tradycji, integracji międzypokoleniowej oraz profilaktyki społecznej. Dodatkowo organizacje mogą korzystać z nieodpłatnego użyczenia infrastruktury gminnej (sale, boiska, teren rekreacyjny) oraz wsparcia merytorycznego urzędu przy przygotowywaniu wniosków grantowych do programów regionalnych i krajowych. Wiele projektów realizowanych przez stowarzyszenia z Mirowa współfinansowanych jest ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz lokalnych grup działania, co wskazuje na zdolność tych podmiotów do sięgania po zewnętrzne źródła finansowania.

Ocena potencjału sektora pozarządowego w gminie Mirów wskazuje na kilka istotnych wniosków dla strategii rozwoju. Po pierwsze, mimo stosunkowo niewielkiej liczby podmiotów, organizacje te mają dobrą dystrybucję przestrzenną, działają w kluczowych miejscowościach (Mirów Stary, Mirów Nowy, Zbijów Duży, Bieszków Górny, Rogów), co sprzyja równomiernemu dostępowi mieszkańców do oferty społecznej. Po drugie, istnieje rdzeń kilku aktywnych stowarzyszeń, które mają doświadczenie w realizacji projektów i pozyskiwaniu grantów, co stanowi ważny zasób dla gminy w kontekście wdrażania strategii (np. projekty senioralne, edukacyjne, promocyjne). Jednocześnie widoczna jest wrażliwość części organizacji na bariery kadrowe i finansowe, czego przejawem są procesy likwidacyjne niektórych podmiotów. Z punktu widzenia polityki rozwoju konieczne jest więc dalsze wzmacnianie kompetencji liderów organizacji (szkolenia, doradztwo), utrzymanie stabilnego systemu małych grantów gminnych oraz włączanie NGO do planowania i realizacji kluczowych przedsięwzięć strategicznych, aby sektor obywatelski pozostawał trwałym partnerem samorządu w budowaniu jakości życia mieszkańców.

Frekwencja w wyborach

Frekwencja wyborcza jest jednym z istotnych wskaźników poziomu kapitału społecznego. Odzwierciedla ona stopień zaangażowania obywateli w życie publiczne, ich zainteresowanie sprawami wspólnoty oraz poczucie wpływu na kierunki rozwoju lokalnego i krajowego. Z reguły przyjmuje się, że wysoka frekwencja świadczy o dojrzałości obywatelskiej i większej świadomości politycznej mieszkańców.

Ostatnie wybory Prezydenta RP, tj. z 2025 roku, w II turze przyniosły frekwencję w gminie Mirów na poziomie 69,36%, podczas gdy w powiecie szydłowieckim wynosiła ona 68,96%, a w województwie mazowieckim 77,51%. Na tle otoczenia frekwencja w gminie Mirów świadczy o relatywnie wysokiej aktywności obywateli, jest nieco wyższa niż średnia dla powiatu szydłowieckiego, choć niższa niż uśredniony wynik województwa mazowieckiego. Należy jednak podkreślić, że na poziom frekwencji na Mazowszu silnie wpływają bardzo wysokie wskaźniki udziału w głosowaniu w Warszawie i większych miastach regionu. Oznacza to, że w porównaniu z typowo wiejskimi gminami Mazowsza, poziom uczestnictwa mieszkańców Mirowa w wyborach prezydenckich można ocenić jako co najmniej zadowalający, a zarazem stanowiący dobrą bazę do dalszego wzmacniania postaw obywatelskich i partycypacji w życiu publicznym.

Wyniki frekwencji w wyborach do Sejmu i Senatu w 2023 roku potwierdzają obraz gminy Mirów jako społeczności o umiarkowanie wysokiej, lecz niewykorzystanej w pełni aktywności obywatelskiej. Udział mieszkańców w głosowaniu (68,31%) był bardzo zbliżony do średniej powiatu szydłowieckiego, choć nieznacznie od niej niższy, przy jednocześnie wyraźnie niższych wartościach niż średnia dla województwa mazowieckiego, gdzie frekwencja przekroczyła 79%. Różnica między wynikami gminy a poziomem wojewódzkim ma jednak charakter strukturalny, podobnie jak w przypadku wyborów prezydenckich na wskaźniki dla Mazowsza silnie oddziałuje bardzo wysoka frekwencja w Warszawie i większych ośrodkach miejskich (por. tabela 18).

Tabela 18. Wybory do Sejmu i Senatu 2023 roku – wyniki frekwencji

	Sejm	Senat
woj. mazowieckie	79,27%	79,17%
pow. szydłowiecki	69,92%	69,94%
gmina Mirów	68,31%	68,31%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Z perspektywy strategicznej oznacza to, że gmina Mirów plasuje się w grupie samorządów o stabilnej, ale jeszcze nie maksymalnej mobilizacji wyborczej. Stwarza to z jednej strony dobrą bazę kapitału społecznego, a z drugiej ujawnia potencjał do dalszego wzmacniania uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, m.in. poprzez rozwój narzędzi partycypacji lokalnej, lepsze informowanie o znaczeniu wyborów oraz włączanie mieszkańców w procesy konsultacji i współdecydowania o kierunkach rozwoju gminy.

Wybory wójta w gminie Mirów w 2024 roku miały wyraźnie konkurencyjny charakter. Z perspektywy zarządczej jest to istotna informacja dla strategii, gdyż wynik sugeruje, że w gminie istnieją co najmniej dwa silne środowiska/kręgi poparcia, a utrzymanie spójności społecznej i skuteczności wdrażania działań będzie wymagało akcentowania dialogu, transparentności i włączania różnych grup (zwłaszcza w tematach inwestycyjnych oraz usług publicznych).

Na tym tle szczególnie wyróżnia się frekwencja w gminie Mirów, która wyniosła 71,91%, czyli była wyższa niż w powiecie szydłowieckim (61,29%) i wyraźnie wyższa od średniej województwa mazowieckiego (57,04%). Taki poziom uczestnictwa zwykle wiąże się z większym poczuciem związku wyborów z codziennym życiem mieszkańców w małej wspólnocie oraz z mobilizacją wynikającą z realnej rywalizacji.

Tabela 19. Wybory samorządowe Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Miast w 2024 roku – frekwencja końcowa

	I tura	II tura
woj. mazowieckie	57,04%	46,91%
pow. szydłowiecki	61,29%	50,03%
gmina Mirów	71,91%	nie dotyczy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku była w gminie Mirów niska (28,40%) i wyraźnie niższa niż w powiecie (33,55%) oraz województwie (46,95%). Różnica względem Mazowsza wynika w dużej mierze z wysokiej mobilizacji w największych ośrodkach (zwłaszcza Warszawie), natomiast na poziomie lokalnym wynik potwierdza, że wybory bezpośrednio mniej istotne dla spraw gminy angażują mieszkańców słabiej niż wybory samorządowe.

Z perspektywy strategii rozwoju gmina Mirów dysponuje solidnym, lokalnie zakorzenionym kapitałem społecznym. Mieszkańcy szczególnie silnie mobilizują się w sprawach bezpośrednio dotyczących wspólnoty, a w wyborach ogólnokrajowych utrzymują stabilny, porównywalny z otoczeniem poziom uczestnictwa, przy czym niższe wskaźniki względem średniej dla Mazowsza mają w dużej mierze charakter strukturalny (zawyżenie województwa przez wysoką frekwencję w Warszawie i dużych miastach). Jednocześnie niska frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego wskazuje na niewykorzystany potencjał aktywności obywatelskiej w procesach postrzeganych jako mniej bezpośrednio związane z codziennym funkcjonowaniem gminy. W praktyce oznacza to potrzebę konsekwentnego wzmacniania partycypacji między wyborami poprzez lepszą komunikację o decyzjach i inwestycjach, rozwój konsultacji, budżetu obywatelskiego oraz edukację obywatelską, tak aby utrwalić wysokie zaangażowanie w sprawy lokalne i stopniowo rozszerzać je na szersze procesy publiczne.

Finanse samorządowe

Nawet najbardziej istotne potrzeby lokalnej wspólnoty oraz gotowość samorządu do ich zaspokajania są w praktyce ograniczane skalą dostępnych środków finansowych. W niniejszej części diagnozy przedstawiono analizę dochodów i wydatków gminy, ich struktury oraz wynikających z tego uwarunkowań dla prowadzenia polityki inwestycyjnej.

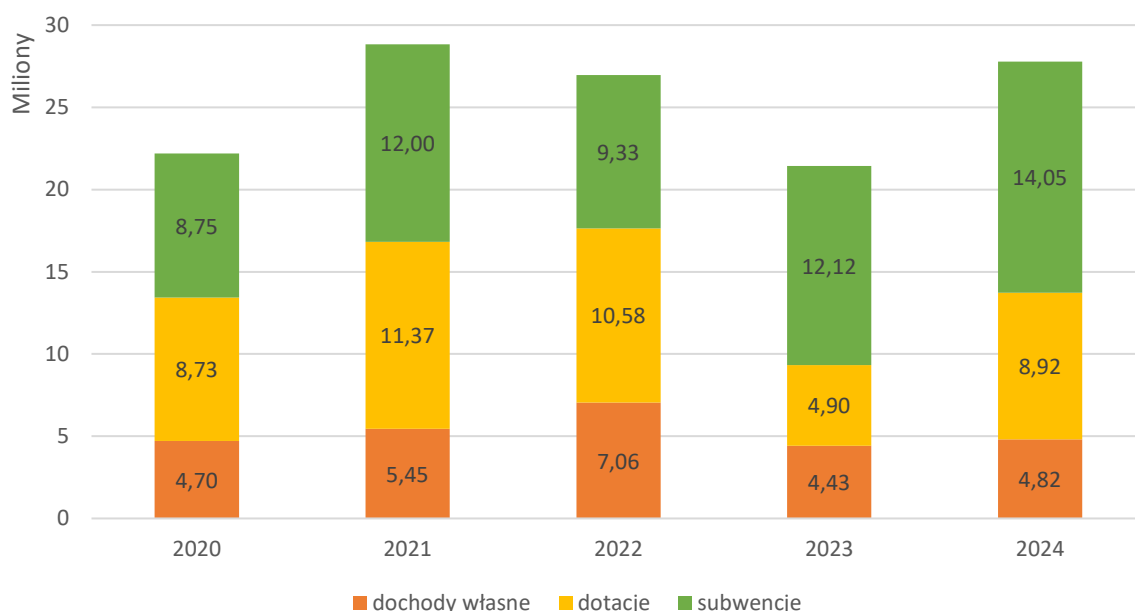
Dochody

Dochody gminy można klasyfikować w trzy podstawowe kategorie: dochody własne, dotacje oraz subwencje. W latach 2020–2024 struktura dochodów Gminy Mirów ulegała zauważalnym przeobrażeniom, co odzwierciedlało zarówno lokalne decyzje zarządcze, jak i zmiany w polityce finansów publicznych na poziomie krajowym. Na obserwowane wahania wpływały również uwarunkowania makroekonomiczne oraz zmienna dynamika aktywności społeczno-gospodarczej na poziomie lokalnym. Widoczna zmienność źródeł finansowania potwierdza typową dla niewielkich gmin relatywnie wysoką zależność od transferów z budżetu państwa.

W latach 2020–2024 dochody ogółem gminy Mirów cechowały się wyraźną zmiennością (co ilustruje wykres 21). Struktura dochodów sygnalizuje, że gmina w całym okresie pozostawała w dużym stopniu uzależniona od transferów zewnętrznych: suma dotacji i subwencji stanowiła ok. 74–83% dochodów ogółem, podczas gdy dochody własne odpowiadały za ok. 16–26% całości, co jest typowe dla gmin wiejskich o ograniczonej bazie podatkowej.

Na zmienność dochodów własnych gminy poza czynnikami demograficznymi czy gospodarczymi miały wpływ również skutki pandemii COVID-19, ale także zmiany legislacyjne wpływające na dochody gmin z udziału w PIT i CIT.

Wykres 21. Zrealizowane dochody gminy w podziale na kategorie w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dotacje cechowała tendencja silnie wzrostowa w latach 2021–2022, co mogło być efektem realizacji programów rządowych i inwestycyjnych, w tym środków w ramach tarcz antycovidowych, programów społecznych, funduszy inwestycji lokalnych oraz wsparcia zadań

oświatowych i opiekuńczych. W 2023 roku dotacje wyraźnie spadły, co można wiązać z wygaszeniem części programów dotacyjnych oraz zakończeniem cyklu niektórych inwestycji współfinansowanych ze środków zewnętrznych. Ponowny ich wzrost był widoczny w 2024 roku.

Subwencje również podlegały dynamicznym zmianom, co może być związane z reformą systemu finansowania oświaty oraz wahań algorytmu podziału subwencji zależnych od liczby uczniów i wskaźników demograficznych. Istotne były także zmiany w mechanizmie redystrybucji środków wyrównawczych.

Dzięki dokładnej analizie struktury dochodów własnych gminy (por. tabela poniżej) można zaobserwować kilka interesujących zjawisk i trendów, które pomagają zrozumieć zarówno źródła finansowania samorządu, jak i wpływ szerszych procesów gospodarczych oraz zmian legislacyjnych. Charakteryzuje się ona znacznymi wahaniami, które wynikają zarówno z czynników zewnętrznych (m.in. zmiany w systemie podatkowym, sytuacja gospodarcza), jak i wewnętrznych, związanych z realizacją inwestycji oraz możliwością pozyskiwania środków dodatkowych.

Tabela pokazuje typową dla wiejskich gmin, ograniczoną bazę dochodów własnych i silną wrażliwość na decyzje państwa, zwłaszcza w części udziałów w PIT. Największe wahania w latach 2020–2024 wynikają nie z lokalnej polityki podatkowej, lecz z systemowych zmian w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz mechanizmów kompensacyjnych wprowadzanych przez rząd. Po reformach podatkowych (m.in. podwyższenie kwoty wolnej i zmiany stawek/rozliczeń) samorządy odczuły istotne ubytki w dochodach z PIT, a jednocześnie pojawiły się jednorazowe lub korygujące transfery mające stabilizować płynność JST, co w sprawozdaniach potrafi sztucznie podbić dany rok, a w kolejnym wywołać pozorny spadek. Ten mechanizm dobrze tłumaczy skokowy charakter pozycji „udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa” i ich późniejsze odbicie w kolejnych latach.

W przypadku Mirowa znaczenie udziałów w PIT jest relatywnie duże w strukturze dochodów własnych, bo gmina ma ograniczone możliwości generowania silnych, rosnących wpływów stricte lokalnych. Baza przedsiębiorstw jest niewielka, co widać w marginalnych wpływach z CIT, a podatek od nieruchomości w gminach wiejskich nie zasila zwykle budżetu w takim stopniu jak w ośrodkach zurbanizowanych. W efekcie nawet niewielkie zmiany ustawowe dotyczące PIT (ulgi, progi, stawki, sposób przekazywania zaliczek, rozwiązania kompensacyjne) powodują w małej gminie wahania wyraźnie widoczne w tabeli, mimo że realna aktywność gospodarcza mieszkańców może zmieniać się znacznie łagodniej.

Pozostałe kategorie dochodów podatkowych są bardziej przewidywalne. Podatek rolny i leśny rosną tu przede wszystkim dlatego, że ich stawki są powiązane z ogólnopolskimi wskaźnikami (cena skupu żyta oraz cena sprzedaży drewna ogłaszane w komunikatach/statystyce publicznej), a nie z decyzjami inwestycyjnymi gminy. To sprzyja stopniowemu wzrostowi wpływów w otoczeniu inflacyjnym i przy wahaniami cen surowców, ale jednocześnie ogranicza możliwość oddziaływania na te dochody na poziomie lokalnym.

Wahania w podatkach transakcyjnych (PCC, spadki i darowizny) są z kolei mocno skorelowane z koniunkturą na rynku nieruchomości i ogólną sytuacją gospodarczą. W gminie wiejskiej, gdzie liczba takich zdarzeń jest z natury ograniczona, pojedyncze większe transakcje potrafią istotnie zmienić wynik roczny, stąd zmienność jest naturalna i nie musi oznaczać trwałego trendu.

Wzrost „wpływów z usług” oraz „innych lokalnych opłat” można interpretować przede wszystkim jako efekt kosztowy i regulacyjny. Po 2021 roku presja inflacyjna oraz skok kosztów energii i usług zewnętrznych wymuszały korekty stawek opłat/taryf (np. w usługach komunalnych), co podnosiło nominalne wpływy nawet bez wzrostu liczby odbiorców. Z punktu widzenia strategii jest to ważny sygnał, gdyż ta część dochodów rośnie głównie reaktywnie, a nie jako stabilne źródło nadwyżki inwestycyjnej.

Tabela 20. Dochody własne gminy w podziale na kategorie dochodów w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Razem	4 703 926,21	5 449 741,05	7 056 074,48	4 425 682,24	4 817 340,47
dochody podatkowe - podatek rolny	177 115,08	181 813,35	204 875,63	245 494,83	310 138,82
dochody podatkowe - podatek leśny	41 792,00	42 908,00	46 740,00	71 331,00	72 334,38
dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	304 332,49	300 250,68	301 276,26	317 553,78	343 377,46
dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	71 738,17	85 466,33	79 743,67	78 111,92	74 232,90
dochody podatkowe - podatek od spadków i darowizn	10 154,00	20 414,00	3 936,00	14 294,00	14 578,85
dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	51 292,00	78 437,09	118 125,64	104 710,79	130 071,68
dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	656 423,74	709 289,45	754 697,20	831 496,32	944 734,09
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	1 518 705,06	1 881 612,93	4 434 648,57	1 475 119,00	1 933 369,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	1 517 657,00	1 880 862,00	4 433 003,57	1 472 585,00	1 931 339,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	1 048,06	750,93	1 645,00	2 534,00	2 030,00
wpływy z opłaty skarbowej	10 819,50	13 283,95	8 705,00	11 464,00	10 917,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	16 729,32	40 783,78	9 817,00	54 988,60	51 997,92
pozostałe dochody - wpływy z usług	290 484,34	325 344,48	363 845,34	425 056,46	456 927,95
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	411 146,93	422 005,19	516 527,95	551 938,93	544 561,37
dochody z majątku	54 694,76	39 430,83	57 582,31	75 624,20	78 139,95
dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy oraz innych umów o podobnym charakterze	53 116,67	39 430,83	57 582,31	75 624,20	78 139,95
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - razem	730 456,55	157 045,71	1 220,99	5 000,00	0,00
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - inwestycyjne	730 456,55	157 045,71	1 220,99	5 000,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

Wspólny wniosek z całej tabeli jest taki, że o zmienności dochodów własnych Mirowa w większym stopniu decydują reguły systemu finansów JST i polityka podatkowa państwa niż lokalne parametry rozwoju, co uzasadnia ostrożne prognozowanie i budowanie zdolności

inwestycyjnej w oparciu o konserwatywne scenariusze oraz dywersyfikację źródeł finansowania.

W strukturze finansowania gminy Mirów dotacje mają w dużej mierze charakter transferów zadaniowych, a więc środków kierowanych na realizację zadań zleconych i własnych, których zakres i standard określa państwo. Ta część dotacji jest relatywnie stabilna w sensie funkcji, natomiast jej poziom może się zmieniać wraz ze zmianami przepisów, stawek, katalogu świadczeń, liczby uprawnionych oraz sposobu rozliczania zadań. W praktyce oznacza to, że gmina odpowiada za sprawną realizację zadań, ale poziom finansowania zależy od decyzji centralnych i uwarunkowań społecznych (por. tabela poniżej).

Tabela 21. Dotacje otrzymywane w latach 2020-2024 z wyróżnieniem dotacji inwestycyjnych

		2020	2021	2022	2023	2024
dotacje ogółem (celowe + dotacje §§ 200, 620 + dotacje §§ 205, 625)	ogółem	8 732 506,88	11 371 350,09	10 583 600,56	4 900 138,65	8 917 465,61
j.w.	inwest.	71 072,95	2 974 198,17	125 087,13	1 226 679,24	4 553 841,78
dotacje celowe	ogółem	8 078 921,88	9 190 926,45	10 222 938,06	4 815 138,65	8 824 822,31
j.w.	inwest.	71 072,95	1 374 538,37	69 894,28	1 141 679,24	4 515 009,48
dotacje celowe z budżetu państwa	ogółem	7 959 565,45	7 650 841,58	5 790 547,58	3 522 207,77	4 311 524,52
j.w.	inwest.	18 779,65	11 427,77	19 894,28	9 209,36	49 916,69
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej	ogółem	7 122 672,56	6 866 860,01	4 885 895,86	2 683 567,91	3 092 449,35
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne	ogółem	816 351,89	783 981,57	889 651,72	838 639,86	1 219 075,17
j.w.	inwest.	18 779,65	11 427,77	19 894,28	9 209,36	49 916,69
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	ogółem	20 541,00	0,00	15 000,00	0,00	0,00
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego	ogółem	59 538,19	118 000,19	0,00	339 887,06	981 303,79
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego	inwest.	32 355,19	103 110,59	0,00	339 887,06	981 303,79
dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jst na dofinansowanie własnych zadań	ogółem	59 818,24	1 260 000,01	146 534,00	189 037,15	137 965,00
dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jst na dofinansowanie własnych zadań	inwest.	-	-	50 000,00	49 996,15	89 760,00
dotacje §§ 205, 625	ogółem	653 585,00	2 180 423,64	360 662,50	85 000,00	92 643,30
dotacje §§ 205, 625	inwest.	0,00	1 599 659,80	55 192,85	85 000,00	38 832,30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

Największą zmienność w tabeli widać w części inwestycyjnej, co jest typowe dla małych gmin. Dotacje majątkowe są silnie zależne od cykli konkursowych i programowych (rządowych oraz unijnych), a także od harmonogramów rzeczowo-finansowych projektów i terminów refundacji. W latach, w których kumulują się rozstrzygnięcia naborów, podpisywanie umów i rozliczanie etapów inwestycji, pojawiają się skokowe wzrosty dotacji inwestycyjnych.

Z perspektywy strategii rozwoju istotne jest, że dotacje inwestycyjne stanowią ważne, ale niestabilne źródło finansowania rozwoju, co wymaga utrzymywania portfela projektów o różnym stopniu dojrzałości, elastycznego tzw. montażu finansowego oraz zabezpieczania wkładu własnego w wieloletniej prognozie finansowej. Jednocześnie wysoki udział dotacji celowych w całości transferów potwierdza, że znacząca część strumieni budżetowych jest pochodną zmian systemowych i prawnych, a nie lokalnej aktywności gospodarczej, co wzmacnia potrzebę ostrożnego planowania, budowy rezerw i dywersyfikacji źródeł finansowania inwestycji.

W latach 2020–2024 subwencja ogólna pozostawała kluczowym, relatywnie stabilnym filarem finansowania zadań bieżących gminy, ale jej wewnętrzna struktura wyraźnie się przesuwiała. Najsilniejszy wzrost widoczny jest w części oświatowej, co należy wiązać przede wszystkim z rosnącymi kosztami funkcjonowania systemu edukacji oraz decyzjami centralnymi wpływającymi na poziom finansowania. Równolegle systematycznie rosła część wyrównawcza, co jest typowe dla gmin o ograniczonej bazie dochodowej. Mechanizm wyrównawczy jest wrażliwy na relację potencjału dochodów podatkowych do średnich krajowych oraz na parametry demograficzne (por. tabela poniżej).

Tabela 22. Subwencje w podziale na części w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Subwencja ogólna - razem	8 752 532,00	12 004 242,00	9 328 714,00	12 116 159,35	14 047 989,00
część oświatowa	4 080 041,00	3 922 616,00	4 301 328,00	4 788 813,00	6 630 730,00
uzupełnienie subwencji ogólnej	58 537,00	3 111 450,00	0,00	1 928 622,35	803 131,00
część wyrównawcza	4 338 591,00	4 683 412,00	4 715 766,00	5 071 965,00	6 427 999,00
część równoważąca	275 363,00	286 764,00	311 620,00	326 759,00	0,00
część rozwojowa	-	-	-	-	186 129,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

Duża zmienność dotyczyła pozycji „uzupełnienie subwencji ogólnej”, która ma charakter interwencyjny i zależy od doraźnych rozwiązań budżetowych państwa. Skok w 2021 roku można interpretować jako efekt uruchamiania jednorazowych strumieni wsparcia dla JST (w tym instrumentów kierowanych na infrastrukturę komunalną), które nie są elementem stałej konstrukcji subwencji, lecz okresowo wzmacniają budżety gmin. Z kolei uzupełnienie w 2023 roku wpisuje się w szerszy kontekst nadzwyczajnych zasileń samorządów w warunkach podwyższonej presji kosztowej i napięć dochodowych w systemie JST. W 2024 roku widać jednocześnie przejście od tradycyjnej części równoważącej do nowych rozwiązań, w tym pojawienie się komponentu rozwojowego, co wynika z kierunków przebudowy systemu dochodów JST utrwalonych w najnowszych zmianach legislacyjnych.

Z perspektywy strategicznej tabela 22 potwierdza dwie kluczowe implikacje dla polityki finansowej gminy Mirów. Po pierwsze, wysoka waga subwencji oznacza konieczność ostrożnego planowania wieloletniego i zabezpieczania środków na zadania obligatoryjne (szczególnie oświatę), po drugie, komponenty uzupełniające i rozwojowe powinny być

traktowane jako źródła o podwyższonym ryzyku zmienności, wymagające elastycznego podejścia.

Wydatki

Struktura wydatków gminy Mirów w latach 2020–2024 pokazuje wyraźne wahania między finansowaniem działań bieżących a inwestycjami, co odzwierciedla specyfikę małych gmin, w których duże projekty infrastrukturalne silnie kształtują roczne budżety (por. tabela poniżej).

Rok 2024 wyróżniał się skokowym wzrostem wydatków inwestycyjnych i ich udziału w wydatkach ogółem, zrealizowano w nim łącznie 18 inwestycji, a wśród kluczowych znalazły się m.in. modernizacje sieci wodociągowej i stacji uzdatniania (w tym Mirówek), rozbudowy odcinków sieci, przydomowe oczyszczalnie i elementy monitoringu pracy sieci; część zadań była dofinansowana ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego oraz PROW, co wyjaśnia, dlaczego nakłady inwestycyjne są tak zmienne rok do roku.

Tabela 23. Wydatki w podziale na kategorie w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	22 708 347,02	24 536 069,11	26 731 290,45	23 621 825,67	32 438 939,29
wydatki majątkowe ogółem	2 428 436,36	3 844 251,96	3 281 846,59	2 434 703,18	8 969 878,84
wydatki majątkowe inwestycyjne	2 428 436,36	3 844 251,96	3 281 846,59	2 434 703,18	8 969 878,84
udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (w %)	10,7	15,7	12,3	10,3	27,7
wydatki bieżące ogółem	20 279 910,66	20 691 817,15	23 449 443,86	21 187 122,49	23 469 060,45
wydatki bieżące na wynagrodzenia	7 476 234,37	7 896 982,04	8 482 973,40	8 872 011,84	11 495 295,59
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	1 357 983,18	1 555 419,35	1 612 529,05	1 883 198,97	2 368 117,91
wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	2 806 625,06	2 863 941,13	3 688 576,98	4 278 264,70	4 205 026,51
dotacje ogółem	302 016,06	390 093,10	388 206,57	456 699,01	535 444,79
świadczenia na rzecz osób fizycznych	7 616 684,33	7 306 235,85	8 273 348,13	3 343 695,87	3 428 133,50
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	12 280 644,86	12 945 654,15	14 426 629,08	16 948 522,06	19 107 127,88
wydatki na obsługę długu (obsługa długu publicznego bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń)	66 941,17	49 834,05	361 260,08	438 205,55	398 354,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych gminy oraz danych GUS.

Po stronie bieżącej kluczowym kosztem pozostawała w całym analizowanym okresie oświata, co w praktyce ograniczało elastyczność budżetu i podbijało presję na wydatki na wynagrodzenia (wraz z pochodnymi). Wydatki na oświatę w 2024 roku wyniosły 10,75 mln zł, z czego subwencja oświatowa pokryła 61,7%, a to oznaczało konieczność stałego dopłacania ze środków własnych i utrzymywania wysokich wydatków bieżących nawet przy spadkach inwestycji w latach niższych dochodów. Dodatkowo na dynamikę kosztów osobowych w 2024 roku wpływały czynniki systemowe, w tym zmiany wynagrodzeń w sektorze edukacji wynikające z przepisów wykonawczych do Karty Nauczyciela.

Jednocześnie spadek pozycji „świadczenia na rzecz osób fizycznych” widoczny w tabeli nie oznaczał spadku potrzeb społecznych, lecz był w dużej mierze efektem zmian organizacyjno-systemowych w obsłudze części świadczeń rodzinnych (przeniesienie wypłat świadczenia wychowawczego do ZUS), a także tego, że część wsparcia w latach kryzysów energetycznych przyjmowała formę programów celowych rozliczanych inaczej niż klasyczne transfery gminne.

Podsumowując, w latach 2020–2024 sytuacja finansowa gminy Mirów była w dużej mierze determinowana wysoką zależnością od transferów zewnętrznych, co jest typowe dla gmin wiejskich o ograniczonej bazie podatkowej i jednocześnie zwiększa zmienność rocznych wyników budżetowych. Wahania dochodów własnych wynikały głównie z czynników systemowych, a nie z lokalnej polityki podatkowej, w szczególności ze zmian w PIT i mechanizmach kompensacyjnych po reformach podatkowych oraz z wcześniejszych skutków pandemii. Równolegle dochody z podatku rolnego i leśnego rosły przede wszystkim wskutek ogólnopolskich wskaźników, natomiast wpływ z danin transakcyjnych pozostawały naturalnie niestabilne przy małej skali. Dotacje miały w dużej części charakter zadaniowy zależny od decyzji centralnych, a ich komponent inwestycyjny był cykliczny i uzależniony od naborów, umów oraz rozliczeń, co tłumaczy skokowe zmiany, szczególnie przy kumulacji projektów w 2024 roku. Subwencja ogólna stabilizowała finansowanie bieżące, przy przesuwaniu się jej struktury w stronę rosnących potrzeb oświatowych i mechanizmów wyrównawczych. Po stronie wydatków widoczna jest typowa dla małych JST zmienność między latami inwestycyjnymi a okresami koncentracji na utrzymaniu usług. W 2024 roku nastąpił wyraźny wzrost nakładów majątkowych, natomiast w wydatkach bieżących dominowała presja kosztowa związana z oświatą i wynagrodzeniami, a spadek świadczeń dla osób fizycznych należy wiązać przede wszystkim ze zmianami systemowo-organizacyjnymi.

Z perspektywy strategicznej kluczowe jest konserwatywne planowanie dochodów, budowanie rezerw i elastyczności WPF, utrzymywanie portfela projektów gotowych do finansowania zewnętrznego oraz wzmacnianie dochodów bardziej sterowalnych i kontrola kosztów usług obowiązkowych, zwłaszcza edukacji, która najmocniej ogranicza trwałą zdolność inwestycyjną gminy.

Analiza SWOT

Analiza SWOT, jako kluczowe narzędzie strategicznego planowania, odgrywa fundamentalną rolę w procesie opracowywania długoterminowej wizji rozwoju Gminy Mirów. Stanowi ona systematyczną ocenę wewnętrznych mocnych i słabych stron gminy, w połączeniu z zewnętrznymi szansami i zagrożeniami, co umożliwia całościowe spojrzenie na bieżącą sytuację oraz realne perspektywy rozwoju. W warunkach gminy wiejskiej, gdzie skala zasobów finansowych i organizacyjnych jest ograniczona, a wyzwania rozwojowe często wynikają z uwarunkowań demograficznych, gospodarczych, infrastrukturalnych i środowiskowych, analiza SWOT pełni podwójną funkcję: z jednej strony identyfikuje atuty, które mogą stać się dźwignią rozwoju (np. walory przyrodnicze i rekreacyjne, potencjał turystyki aktywnej, relatywnie dobra dostępność drogowa), z drugiej – pozwala wskazać obszary wymagające interwencji i uporządkowania (m.in. gotowość inwestycyjna terenów, mobilność mieszkańców, gospodarka wodno-ściekowa, jakość usług publicznych). Narzędzie to wspiera priorytetyzację działań, ograniczanie ryzyk oraz maksymalizację korzyści z dostępnych programów i źródeł finansowania, umożliwiając jednocześnie przekształcanie słabości w szansę poprzez racjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów i partnerstw społecznych. W przypadku Gminy Mirów analiza SWOT stanowi pomost pomiędzy diagnozą stanu obecnego a formułowaniem celów strategicznych i operacyjnych na lata 2026–2036, ukierunkowanych na zrównoważony rozwój, wzmocnienie spójności społecznej oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Poniżej przedstawiono kluczowe elementy tej analizy w czterech kategoriach.

Mocne strony (Strengths)

- Umiarkowanie korzystne położenie względem głównych ośrodków usług i rynku pracy (m.in. Radom ok. 25 km, Szydłowiec ok. 14 km, Skarżysko-Kamienna ok. 20 km);
- Dobre powiązania drogowe z układem ponadlokalnym (m.in. dostęp do S7 i DW 727 poprzez drogi powiatowe);
- Bardzo dobry stan techniczny większości dróg publicznych na terenie gminy i kontynuacja przebudów odcinków słabszych;
- Uruchomiona gminna komunikacja autobusowa (od stycznia 2024 roku) jako instrument poprawy dostępności do usług publicznych;
- Uzupełniające połączenia autobusowe powiatu, zapewniające relację z Szydłowcem jako węzłem usług ponadpodstawowych i przesiadek;
- Bliskość stacji kolejowych na linii nr 8, co wzmacnia potencjał dojazdowy;
- Zaktualizowane podstawy polityki przestrzennej (Studium uchwalone w 2023 roku) i formalne rozpoczęcie prac nad planem ogólnym;
- Czytelny model struktury osadniczej (ośrodek główny, ośrodki uzupełniające, pozostałe wsie rolnicze) ułatwiający kierunkowanie usług i inwestycji;
- Spójnie opisane zasady polityki przestrzennej (koncentracja zabudowy, ochrona gleb i lasów, porządkowanie ładu, wzmacnianie ośrodków usługowych, integracja działań środowiskowych);
- Dwa ujęcia wody, modernizacja ujęcia w Mirówku w 2024 roku oraz potwierdzona jakość wody w monitoringu;
- Wysoki poziom zwodociągowania i dogęszczanie sieci (wzrost liczby przyłączy 2020–2024), przy wyraźnym spadku awaryjności sieci;
- Funkcjonowanie instytucji i infrastruktury społecznej: szkoły, zespół szkolno-przedszkolny oraz gminny żłobek;

- Relatywnie dobre warunki do rozwijania kompetencji uczniów (małe oddziały, stabilna kadra; powszechna nauka angielskiego);
- Skoncentrowany, ale realnie działający system kultury z biblioteką jako lokalnym centrum dostępu do informacji (biblioteka główna, filia, sala komputerowa, aktywność animacyjna);
- Silna baza sportowo-rekreacyjna oraz aktywne kluby piłkarskie z rozwijaną infrastrukturą (w tym nowy budynek klubowo-szatniowy);
- Rozpoznawalny potencjał turystyki aktywnej (Nordic Walking Park, pętla NW, sieć tras rowerowych ok. 500 km, powiązania szlaków z sąsiednimi gminami);
- Dobrze osadzony lokalnie sektor obywatelski (KRS: 12 podmiotów) oraz sieć OSP i klubów sportowych jako partnerów realizacji zadań publicznych;
- Gęsta sieć KGW (7 kół) jako stabilny mechanizm animacji społecznej, organizacji wydarzeń i promocji produktów lokalnych;
- Zintegrowany system odbioru odpadów komunalnych (organizacyjna ciągłość świadczenia usługi).

Słabe strony (Weaknesses)

- Większość obszaru gminy nie jest objęta MPZP (poza jednym planem obejmującym 18,07 ha), co ogranicza przewidywalność warunków inwestowania i utrudnia aktywną politykę terenową;
- Nisko oceniany klimat dla przedsiębiorczości oraz słabo oceniane wsparcie gminy dla prowadzenia działalności;
- Niska ocena dostępności terenów inwestycyjnych w praktyce (braki w uzbrojeniu, dojazdach, warunkach planistycznych i przygotowanej ofercie informacyjnej);
- Słabo oceniane perspektywy zatrudnienia i poziom wynagrodzeń oraz brak większych pracodawców, co wzmacnia konieczność dojazdów i presję migracyjną;
- Braki w infrastrukturze pieszej i rowerowej (chodniki, pobocza, odwodnienie), szczególnie w kontekście bezpieczeństwa dojść do usług i szkół;
- Deficyty w standardzie utrzymaniowym (zwłaszcza zimą) oraz problemy porządkowe w pasach drogowych i przy rowach;
- Niska ocena transportu publicznego w części potrzeb (dopasowanie tras i godzin, standard przystanków) mimo uruchomienia systemu gminnego;
- Brak stacji kolejowej na terenie gminy (konieczność dojazdu do stacji w gminach sąsiednich);
- Wysoki wskaźnik strat wody (ponowny wzrost w 2024 roku do ponad 35%), stanowiący obciążenie ekonomiczne i środowiskowe;
- Dominacja rozwiązań indywidualnych w gospodarce ściekowej (zbiorniki bezodpływowe) przy jedynie punktowym odbiorze ścieków z oczyszczalni;
- Ryzyko nieewidencjonowanego zagospodarowania części ścieków (różnica między poborem wody a ilością ścieków dowożonych) i potrzeba dalszego uszczelniania kontroli;
- Brak sieci gazowej (brak planów gazyfikacji) oraz brak centralnego systemu ciepłowniczego, co ogranicza opcje transformacji energetycznej opartej o paliwa sieciowe;
- Wysoki udział ogrzewania paliwami stałymi (niska emisja) jako istotna bariera środowiskowa i zdrowotna;
- Silny wzrost ilości odpadów komunalnych per capita (2020–2024) przy spadku udziału selektywnej zbiórki w masie ogółem;

- Konieczność przejścia z podejścia „odbiór i organizacja systemu” do podejścia „redukcja strumienia odpadów i poprawa jakości segregacji” jako zadanie wymagające stałej edukacji i narzędzi;
- Skoncentrowany model instytucji kultury (jedna instytucja samorządowa), co ogranicza skalowanie oferty bez partnerstw i animacji w sołectwach;
- Rotacja i wrażliwość części organizacji społecznych (część podmiotów w likwidacji), co utrudnia długofalowe programowanie działań miękkich;
- Umiarkowana partycypacja w badaniu ankietowym (82 kompletne ankiety; ok. 2,2% mieszkańców), wskazująca na przeciętny poziom zaangażowania w proces współtworzenia strategii;
- Zdiagnozowana potrzeba lepszych narzędzi komunikacji gmina–mieszkańcy oraz większej przejrzystości decyzji i wydatków (deficyt zaufania wdrożeniowego);
- Silnie artykułowane oczekiwanie kontynuacji inwestycji „codziennych” (drogi, chodniki, oświetlenie, bezpieczeństwo), co wskazuje na wciąż istotne luki w standardzie życia.

Szanse (Opportunities)

- Wykorzystanie trzech filarów budowy rozpoznawalnej marki gminy: otoczenie przyrodnicze sprzyjające rekreacji, spokojny charakter życia rodzinnego oraz korzystne usytuowanie względem większych miast;
- Rozwój turystyki aktywnej jako realnego, choć uzupełniającego filaru rozwoju (w powiązaniu z bazą sportową i produktami lokalnymi);
- Skalowanie wydarzeń sportowo-rekreacyjnych (rajdy, imprezy plenerowe) jako narzędzie promocji i aktywizacji, możliwe dzięki istniejącej bazie i partnerom społecznym;
- Rozwój turystyki kulinarnej i oferty lokalnych produktów z wykorzystaniem sieci KGW jako kanału organizacyjnego i promocyjnego;
- Włączenie dziedzictwa (m.in. rozpoznanie archeologiczne i stanowiska) do oferty edukacyjno-turystycznej i tożsamościowej;
- Uporządkowanie i przyspieszenie polityki przestrzennej poprzez plan ogólny oraz stopniowe zwiększanie pokrycia MPZP w lokalizacjach kluczowych dla osadnictwa i usług;
- Budowa „portfela inwestycyjnego” (karty terenów, uzbrojenie, dojazd, parametry mediów, klarowne warunki planistyczne) w odpowiedzi na zidentyfikowaną lukę gotowości terenów;
- Rozwój ekosystemu przedsiębiorczości (punkt obsługi przedsiębiorcy, procedury, doradztwo, szkolenia, sieciowanie, promocja usług lokalnych) jako odpowiedź na słabe oceny warunków prowadzenia firmy;
- Wykorzystanie gminnej i powiatowej komunikacji autobusowej do lepszego domykania dostępu do rynku pracy oraz usług wyższego rzędu w Szydłowcu i Radomiu;
- Lepsze wykorzystanie potencjału wodociągowego (stabilność i modernizacje) dla atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej, przy równoległym programie redukcji strat wody;
- Przyspieszenie „uszczelnienia” gospodarki ściekowej (kontrola opróżniania, wzrost udziału przydomowych oczyszczalni, analiza opłacalności kanalizacji na obszarach bardziej zurbanizowanych);
- Powielanie dobrych praktyk energetycznych (np. obiekty sportowe z pompą ciepła i fotowoltaiką) na budynkach publicznych oraz w programach dla mieszkańców, jako odpowiedź na niską emisję;

- Wzmocnienie kompetencji cyfrowych i projektów edukacyjnych z wykorzystaniem aktywności stowarzyszeń oraz infrastruktury biblioteki (rola biblioteki jako lokalnego hubu informacyjnego);
- Rozwój działań redukujących strumień odpadów (bioodpady, kompostowanie, edukacja) w odpowiedzi na trend wzrostowy masy odpadów i presję na poziomy recyklingu;
- Wykorzystanie środków pomocowych z tytułu członkostwa w LGD „Razem na Piskowcu”.

Zagrożenia (Threats)

- Utrwalenie słabej sytuacji rynku pracy i niskiej atrakcyjności zatrudnieniowej, wzmacniające odpływ młodych i osłabiające atrakcyjność osiedleńczą;
- Przedłużające się luki w gotowości inwestycyjnej terenów (uzbrojenie, dojazdy, planistyka) skutkujące wybieraniem gmin konkurencyjnych;
- Narastające koszty systemu odpadów i ryzyko kosztów/obciążeń wynikających z niespełniania rosnących wymogów recyklingu przy spadającym udziale selektywnej zbiórki;
- Utrzymywanie się wysokich strat wody jako trwałego obciążenia ekonomicznego i środowiskowego, mimo braku ryzyka ciągłości dostaw;
- Ryzyka środowiskowe wynikające z niepełnego „domknięcia” gospodarki ściekowej (różnica między poborem wody a ewidencją ścieków);
- Wysoka zależność od paliw stałych w ogrzewaniu i związane z tym wyzwania niskiej emisji, trudne do rozwiązania bez działań programowych i finansowania zewnętrznego;
- Ograniczenia rozwojowe wynikające z konieczności ochrony zasobów (gleby wysokich klas, lasy, krajobraz) i potencjalne konflikty przestrzenne przy presji na rozproszone budownictwo;
- Utrzymywanie się deficytów bezpieczeństwa ruchu (braki chodników, potrzeba uspokojenia ruchu) jako czynnik obniżający jakość życia i atrakcyjność osiedleńczą;
- Ryzyko osłabienia zaufania społecznego przy niedostatku transparentnej komunikacji;
- Uzależnienie skuteczności realizacji strategii od trwałości i kondycji partnerów społecznych (rotacja organizacji, wrażliwość kadrowo-finansowa);
- Ograniczona partycypacja mieszkańców w procesach planistyczno-strategicznych jako bariera dla współodpowiedzialności i wdrażania działań miękkich.

Wnioski dla strategii rozwoju gminy Mirów

Analiza SWOT oparta na twardych danych wskazuje na solidny fundament rozwojowy gminy, ale także na konieczność przeciwdziałania kluczowym wyzwaniom. Rekomendacje strategiczne:

1. Ustawić jakość życia jako główną oś strategii: bezpieczeństwo i komfort mieszkańców wymagają domykania braków w chodnikach, poboczach i odwodnieniu, poprawy standardów utrzymaniowych oraz lepszego dopasowania transportu zbiorowego do potrzeb dojazdowych.
2. Przetłumaczyć politykę przestrzenną na podejście proinwestycyjne i porządkujące: plan ogólny oraz selektywne zwiększanie pokrycia MPZP w kluczowych lokalizacjach powinny służyć koncentracji zabudowy, ochronie zasobów i ograniczaniu rozproszenia.

3. Zbudować portfel inwestycyjny gminy i podnieść gotowość terenów: przygotowanie kart terenów, uzbrojenia, dojazdów i jasnych warunków planistycznych jest konieczne, aby konkurować o inwestycje, usługi i miejsca pracy.
4. Skoncentrować rozwój gospodarczy na wzmacnianiu mikrofirm i usług lokalnych: strategia powinna obejmować pakiet wsparcia przedsiębiorczości, jako odpowiedź na słabe perspektywy zatrudnienia i dojazdowy charakter rynku pracy.
5. Uczynić turystykę aktywną i rekreację rozpoznawalnym produktem terytorialnym: Nordic Walking Park, sieć tras rowerowych i baza sportowa powinny zostać przekute w spójną ofertę, obejmującą wydarzenia, infrastrukturę towarzyszącą i współpracę z KGW oraz NGO, wspierając lokalne usługi i promocję.
6. Wdrożyć program ograniczania strat wody i wzmocnić zaufanie do usług komunalnych: obok działań technicznych, takich jak monitoring, lokalizacja wycieków i modernizacje, potrzebna jest przejrzysta komunikacja wyników i procedur.
7. Uszczelnić i zmodernizować gospodarkę ściekową w modelu mieszanym: strategia powinna promować i wspierać przydomowe oczyszczalnie oraz wzmocniać kontrolę opróżniania zbiorników, aby ograniczać ryzyka środowiskowe i wizerunkowe.
8. Włączyć transformację energetyczną w cele strategiczne, ze szczególnym naciskiem na ograniczanie niskiej emisji: brak sieci gazowej i dominacja paliw stałych wymagają programów termomodernizacji i OZE, w powiązaniu z finansowaniem zewnętrznym.
9. Przeprojektować system gospodarki odpadami w kierunku redukcji strumienia i poprawy segregacji: rosnąca ilość odpadów i spadek udziału selektywnej zbiórki wymagają działań edukacyjnych, narzędzi motywacyjnych oraz rozwiązań dla bioodpadów i kompostowania, aby ograniczyć koszty i ryzyka regulacyjne.
10. Oprzeć wdrażanie strategii na partnerstwach i transparentnym zarządzaniu: potencjał KGW, OSP, klubów i stowarzyszeń powinien zostać wpisany w mechanizmy realizacyjne, takie jak konkursy, mikrodotacje i współorganizacja zadań, równoległe z poprawą komunikacji i czytelnym rozliczaniem efektów konsultacji.

STRATEGIA

**Część programowa
strategii rozwoju gminy Mirów**

Misja i wizja

W strategii rozwoju gminy misja i wizja odgrywają zasadniczą rolę, służąc jako przewodnik dla podejmowanych decyzji i inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności. Pomagają one w ustaleniu podstawowych zasad, priorytetów oraz dążeń, które gmina planuje wdrażać i urzeczywistniać w nadchodzących latach.

Wizja w strategii rozwoju gminy przedstawia pożądaný stan w przyszłości, jaki gmina dąży do osiągnięcia w horyzoncie kilku lub kilkunastu lat. Określa ona cele i marzenia związane z postępowaniem oraz pozycją, jaką gmina pragnie uzyskać. Stanowi odpowiedź na pytanie: „Jak pragniemy, by nasza gmina prezentowała się w przyszłości?” Wizja winna być osiągalna, lecz zarazem motywująca, by zachęcać zarówno mieszkańców, jak i samorząd do wspólnego wysiłku w kierunku realizacji tych zamierzeń.

WIZJA GMINY MIRÓW W 2036 ROKU

Gmina Mirów w 2036 roku to nowoczesna, dobrze skomunikowana gmina wiejska o uporządkowanej przestrzeni i zadbanych miejscowościach, w której mieszkańcy mają blisko do usług, edukacji, kultury i rekreacji, a poziom bezpieczeństwa i infrastruktury sprzyja spokojnemu, wygodnemu życiu. Gmina zachowuje swój rolniczy i przyrodniczy charakter, jednocześnie rozwijając lokalną przedsiębiorczość, odnawialne źródła energii i ofertę spędzania czasu wolnego, co sprawia, że jest chętnie wybieranym miejscem do osiedlania się i pozostawania w niej na całe życie.

Realizacji opisanego w wizji stanu przyszłościowego służy misja, definiująca kierunek i styl postępowania na kolejne lata. W misji zawarte są kluczowe wartości dla gminy, mające na celu spójne działanie władz samorządowych w kwestiach istotnych dla lokalnego środowiska.

MISJA GMINY MIRÓW

Misją Gminy Mirów jest konsekwentne podnoszenie jakości życia wszystkich mieszkańców poprzez zapewnienie niezawodnych i dostępnych usług publicznych, rozwój nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury technicznej oraz wspieranie przedsiębiorczości lokalnej i różnych form aktywności zawodowej jako podstawy lokalnej gospodarki. Samorząd realizuje tę misję w dialogu z mieszkańcami, racjonalnie wykorzystując środki zewnętrzne oraz dbając o ład przestrzenny, środowisko naturalne i dziedzictwo kulturowe, tak aby gmina była atrakcyjnym miejscem do życia, pracy i wypoczynku.

Misja w strategii rozwoju gminy określa główne motto i nadrzędny zamiar, którym kieruje się gmina. Odpowiada na pytanie: „Po co gmina funkcjonuje i jakie oczekiwania mieszkańców planuje zaspokajać?” Jest to oświadczenie o podstawowej funkcji gminy, podkreślające jej dedykację wobec społeczności i ich wymagań. Misja wskazuje na obowiązki Urzędu oraz priorytetowe wartości i kroki – na przykład podnoszenie standardów egzystencji, promowanie zrównoważonego rozwoju, rozbudowę sieci infrastrukturalnej, dbałość o naturę i dziedzictwo. Misja ma charakter uniwersalny, ale powinna motywować, stając się bazą dla planów i przedsięwzięć rozwojowych gminy na dłuższy okres.

Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

W wyniku przeprowadzonej diagnozy aktualnej sytuacji Gminy Mirów wyodrębniono trzy nadrzędne cele strategiczne, których realizacja ma stopniowo urzeczywistniać pożądany obraz przyszłości określony w wizji rozwoju gminy. Cele te odnoszą się do czterech fundamentalnych obszarów spójności: społecznego, gospodarczego, przestrzennego oraz klimatyczno-srodowiskowego, w pełni korespondując z ujęciem spójności rozwojowej wskazanym w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Postępy w każdej z tych sfer wzmacniają się wzajemnie, generując efekt synergii i podnosząc łączną skuteczność interwencji.

Wszystkie cele sformułowano zgodnie z koncepcją SMART, która określa kryteria prawidłowego wyznaczania zamierzeń: są one konkretne (Specific), mierzalne (Measurable), osiągalne (Achievable), istotne z punktu widzenia rozwoju gminy (Relevant) oraz określone w czasie (Time-bound). Takie ujęcie zapewnia zarówno klarowność kierunku działań, jak i możliwość bieżącego monitoringu postępów oraz oceny skuteczności wdrażania.

Rysunek 6. Cechy celów zgodnie z koncepcją SMART

S	• Simple, czyli proste i konkretne - cele nie mogą być nadmiernie rozbudowane lub opisane w niejasny sposób
M	• Measurable, czyli mierzalne - do każdego z celów powinno być możliwe wyznaczenie wskaźnika umożliwiającego ocenę stopnia jego realizacji
A	• Acceptable, czyli akceptowalne - cele powinny być jasne i uznane za ważne przez społeczność lokalną, pracowników Urzędu oraz inne osoby zaangażowane w ich realizację
R	• Realistic, czyli realistyczne - wszystkie z celów powinny być możliwe do realizacji przy posiadanych zasobach
T	• Time-bounded, czyli określone w czasie

Źródło: opracowanie własne.

Cele strategiczne te uwzględniają zrównoważony rozwój, w tym ochronę walorów krajobrazowych i przyrodniczych, oraz są sformułowane w sposób umożliwiający korzystanie z programów pomocowych na szczeblu rządowym i wojewódzkim (np. fundusze UE na cyfryzację, OZE, infrastrukturę i integrację społeczną). Realizacja tych celów ma bezpośrednio

przyczynić się do osiągnięcia wizji gminy jako dynamicznej, zrównoważonej społeczności z godnym poziomem jakości życia.

CELE STRATEGICZNE

- 1. Wspólnota, zdrowie i jakość życia: zaangażowani mieszkańcy, edukacja i bezpieczeństwo**
- 2. Gospodarka lokalna i praca blisko domu: inwestycje, usługi i nowe miejsca pracy**
- 3. Czysta, bezpieczna i dobrze skomunikowana gmina: infrastruktura, środowisko i energia**

Cele strategiczne wskazują jedynie ogólny kierunek, w którym podążać będą inicjatywy władz gminnych. Aby urzeczywistnić założoną wizję samorządu, niezbędne jest opracowanie i wdrożenie precyzyjnie skierowanych przedsięwzięć. Z tego powodu cele strategiczne zostały uzupełnione o bardziej konkretne cele operacyjne, które określają kluczowe pola skupienia ograniczonych środków gminy.

Wspólnota, zdrowie i jakość życia: zaangażowani mieszkańcy, edukacja i bezpieczeństwo

- 1.1. Poprawa dostępności i przewidywalności usług zdrowotnych, społecznych i opiekuńczych
- 1.2. Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin
- 1.3. Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, więzi sąsiedzkich i zaangażowania obywatelskiego mieszkańców

Gospodarka lokalna i praca blisko domu: inwestycje, usługi i nowe miejsca pracy

- 2.1. Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych
- 2.2. Cyfryzacja i zwiększenie efektywności świadczenia usług urzędu dla lepszej administracji
- 2.3. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców zagrożonych długotrwałym bezrobociem

Czysta, bezpieczna i dobrze skomunikowana gmina: infrastruktura, środowisko i energia

- 3.1. Modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej oraz systemu gospodarowania odpadami
- 3.2. Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej
- 3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii

Przy formułowaniu celów strategicznych i operacyjnych konieczne jest uwzględnienie zarówno zakresu kompetencji samorządu gminnego, jak i realnych możliwości finansowych oraz kadrowych, którymi gmina dysponuje. Oznacza to, że nie wszystkie – nawet bardzo istotne dla mieszkańców – zagadnienia rozwoju lokalnego mogą być ujęte jako działania realizowane bezpośrednio przez gminę.

Część obszarów znajduje się w gestii innych poziomów administracji publicznej lub wymaga współdziałania wielu podmiotów. Dobrym przykładem jest polityka rynku pracy, za którą w głównej mierze odpowiada samorząd powiatowy (m.in. poprzez powiatowe urzędy pracy) oraz administracja rządowa. Z tego powodu cele takie jak podnoszenie poziomu wynagrodzeń nie mogą być formułowane jako zadania gminy, choć gmina może oddziaływać na warunki funkcjonowania rynku pracy poprzez rozwój infrastruktury, promocję przedsiębiorczości czy podnoszenie jakości usług publicznych.

W tym kontekście przyjęte w strategii cele stanowią realistyczną, osadzoną w mandacie gminy podstawę planowanych interwencji. Zostały one zaprojektowane tak, aby:

- mieściły się w kompetencjach gminy,
- były możliwe do wdrożenia przy dostępnych do pozyskania zasobach,
- koncentrowały się na efektach, które można mierzyć i rozliczać,
- przynosiły realną poprawę jakości życia mieszkańców.

Równocześnie założono, że w obszarach wykraczających poza kompetencje gminy konieczne będzie prowadzenie aktywnej współpracy i reprezentowania interesów gminy wobec właściwych instytucji: powiatu, województwa, administracji rządowej, instytucji rynku pracy, organizacji społecznych i lokalnych przedsiębiorców.

Współpraca ta obejmuje m.in.:

- inicjowanie, przygotowywanie i koordynowanie wspólnych projektów,
- występowanie o zewnętrzne środki finansowe,
- uzgadnianie stanowisk i wspólne działania w obszarach strategicznych,
- monitorowanie programów i polityk realizowanych na wyższych szczeblach administracji,
- dbanie o komplementarność działań gminy z politykami regionalnymi i krajowymi.

Tak ujęta strategia pozwala gminie Mirów działać ambitnie, ale i odpowiedzialnie. Maksymalizuje szanse rozwojowe przy jednoczesnym poszanowaniu ograniczeń, w jakich funkcjonuje samorząd lokalny.

Bardzo ważne jest podkreślenie, że realizacja wskazanych celów i opisanych niżej kierunków działań będzie w dużej mierze uzależniona od pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania.

Budżet gminy Mirów jest silnie obciążony kosztami stałymi związanymi z bieżącym funkcjonowaniem samorządu i podległych mu instytucji, a możliwość finansowania nowych przedsięwzięć ze środków własnych pozostaje ograniczona. Oznacza to, że skala, tempo i pełny zakres działań opisanych w strategii będą zależeć przede wszystkim od dostępności funduszy unijnych, krajowych i regionalnych, a także od skuteczności w aplikowaniu o środki zewnętrzne oraz współpracy z partnerami instytucjonalnymi.

CEL STRATEGICZNY 1: Wspólnota, zdrowie i jakość życia: zaangażowani mieszkańcy, edukacja i bezpieczeństwo

Cel operacyjny 1.1: Poprawa dostępności i przewidywalności usług zdrowotnych, społecznych i opiekuńczych

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS).	Zwiększenie efektywności rozwiązywania problemów społecznych.	Realizacja celów określonych w SRPS (w %).
2. Rozszerzenie godzin pracy i zakresu usług POZ na terenie gminy (w tym teleporady).	Łatwiejszy dostęp do lekarza rodzinnego; mniej wyjazdów do Szydłowca/Radomia; krótszy czas oczekiwania.	Liczba godzin przyjęć POZ/tydzień w gminie; średni czas oczekiwania na wizytę; liczba udzielonych porad/rok.
3. Wprowadzenie ambulatoryjnych usług specjalistycznych (np. diabetolog, kardiolog, rehabilitacja) w określone dni w tygodniu.	Częstsze konsultacje specjalistyczne na miejscu; wcześniejsze wykrywanie chorób przewlekłych.	Liczba dni z obecnością specjalistów/miesiąc; liczba porad specjalistycznych; liczba mieszkańców objętych rehabilitacją.
4. Utworzenie „Punktu pierwszego kontaktu” ds. zdrowia i usług społecznych (pielęgniarka/koordynator).	Mieszkańcy wiedzą, gdzie zgłosić się po pomoc; szybsze kierowanie do lekarzy, świadczeń OPS, CIS, PUP.	Liczba udzielonych porad; liczba skutecznych skierowań do dalszych usług; średni czas reakcji.
5. Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych w miejscu zamieszkania (opieka środowiskowa).	Więcej seniorów i osób niesamodzielnych może pozostać w domu; odciążenie rodzin.	Liczba godzin usług opiekuńczych/rok; liczba osób objętych usługami; czas oczekiwania na usługę.
6. Program opieki wytchnieniowej dla rodzin opiekujących się osobami zależnymi.	Zmniejszenie wypalenia opiekunów; lepsza jakość życia rodzin obciążonych opieką.	Liczba godzin opieki wytchnieniowej; liczba rodzin korzystających z usługi; ocena usługi przez beneficjentów.
7. Rozwój form dziennego wsparcia dla seniorów (Klub Seniora, Dienne Domy „Senior+”).	Ograniczenie samotności; poprawa kondycji psychicznej i fizycznej seniorów; rozwój aktywności społecznej.	Liczba miejsc w klubach/dziennych domach; liczba uczestników; liczba godzin zajęć/tydzień.
8. Mobilne punkty badań profilaktycznych (onkologiczne, kardiologiczne, metaboliczne, stomatologiczne dla dzieci).	Wyższy odsetek mieszkańców objętych badaniami przesiewowymi; wcześniejsze wykrywanie chorób.	Liczba przeprowadzonych akcji profilaktycznych/rok; liczba wykonanych badań; udział % populacji objętej screeningiem.
9. Utworzenie lub doposażenie gabinetów profilaktyki zdrowotnej w szkołach (pielęgniarka, dietetyk, programy zdrowia psychicznego).	Lepsza dostępność profilaktyki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży; wcześniejsze wykrywanie problemów zdrowotnych i psychicznych.	Liczba szkół z działającym gabinetem profilaktyki zdrowotnej; liczba uczniów objętych badaniami profilaktycznymi/rok; liczba godzin dyżurów specjalistów (pielęgniarka, psycholog, dietetyk).
10. Wzmocnienie systemu pomocy rodzinom w kryzysie (mediacje, wsparcie psychologiczne, terapia rodzinna).	Szybsze „wyłapywanie” problemów; mniej przypadków eskalacji konfliktów rodzinnych i przemocy.	Liczba rodzin objętych wsparciem; liczba godzin konsultacji; liczba spraw zakończonych poprawą sytuacji (wg oceny pracowników).

11. Rozszerzenie oferty wsparcia zdrowia psychicznego (psycholog w gminie, grupy wsparcia, działania w szkołach)	Szybsze reagowanie na kryzysy psychiczne u dzieci, młodzieży i dorosłych; mniej prób samobójczych.	Liczba osób objętych pomocą psychologiczną; liczba grup wsparcia; liczba godzin zajęć profilaktycznych w szkołach.
12. Rozwój usług dla osób z niepełnosprawnościami (asystenci, transport, sprzęt rehabilitacyjny).	Większa samodzielność osób z niepełnosprawnościami; lepszy dostęp do edukacji, pracy i usług.	Liczba osób korzystających z asystenta; liczba przewozów specjalistycznych; liczba wypożyczonego sprzętu.
13. Wprowadzenie programów edukacji ekologiczno-klimatycznej w szkołach (zielone laboratoria, ogrody edukacyjne, warsztaty OZE).	Wyższa świadomość ekologiczna uczniów; kształtowanie proklimatycznych postaw; większe wykorzystanie zielonej infrastruktury przy szkołach.	Liczba szkół realizujących programy edukacji klimatycznej; liczba zrealizowanych projektów terenowych/rok; liczba uczniów uczestniczących w zajęciach.
14. Rozwój opieki nad dziećmi do lat 3.	Ułatwienie powrotu rodziców (zwłaszcza kobiet) na rynek pracy; wyrównanie szans rozwojowych najmłodszych.	Liczba miejsc opieki do lat 3; odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną; liczba rodzin korzystających z usługi.
15. Transport asystujący do usług zdrowotnych i społecznych (bus gminny, bony transportowe).	Zmniejszenie bariery dojazdu do lekarzy, rehabilitacji, OPS i CIS; większy udział mieszkańców z mniejszych miejscowości w usługach.	Liczba przejazdów/rok; liczba osób korzystających; liczba kursów/miesiąc.
16. Systematyczna aktualizacja i promocja informacji o dostępnych usługach zdrowotnych i społecznych.	Mieszkańcy wiedzą, jakie mają możliwości; mniej „zagubionych” osób, które nie korzystają z należnych świadczeń.	Liczba aktualizacji informacji (strona www, media społecznościowe, ulotki); liczba wejść/telefonów po informacji; deklarowana znajomość oferty (ankiety).
17. Program koordynacji usług dla osób potrzebujących wsparcia kilku instytucji.	Lepsza współpraca OPS, POZ, szkół, PUP; spójne plany pomocy; ograniczenie dublowania działań.	Liczba osób objętych koordynacją; liczba partnerów zaangażowanych; liczba zrealizowanych planów wsparcia.
18. Stałe podnoszenie kompetencji pracowników ochrony zdrowia i pomocy społecznej w gminie.	Wyższa jakość usług; większa wrażliwość na potrzeby mieszkańców; lepsza współpraca międzysektorowa.	Liczba szkoleń/rok; liczba uczestników; ocena przydatności szkoleń.

Cel operacyjny 1.2: Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Modernizacja i doposażenie placówek opiekuńczych i edukacyjnych.	Poprawa warunków opieki i nauki; niższe koszty utrzymania budynków; atrakcyjniejsze zajęcia.	Liczba zmodernizowanych placówek.
2. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych (m. in. wyrównawcze, językowe, przedmiotowe, artystyczne, sportowe)	Lepsze wyniki edukacyjne; rozwój talentów; konstruktywne formy spędzania czasu po lekcjach.	Liczba kół i zajęć; liczba uczestników; liczba godzin zajęć/tydzień.

3. Zajęcia z kompetencji kluczowych: cyfrowych, nauk przyrodniczych, matematyki, przedsiębiorczości.	Lepsze przygotowanie do dalszej nauki i rynku pracy; wyższe kompetencje STEM.	Liczba uczestników; wyniki testów/konkursów; liczba projektów uczniowskich.
4. Tworzenie szkolnych i gminnych stref młodzieżowych (przestrzeń do spotkań, nauki i działań twórczych).	Bezpieczne miejsca spotkań po lekcjach; mniej zachowań ryzykownych „na ulicy”.	Liczba utworzonych stref; liczba użytkowników/dzień; godziny otwarcia/tydzień.
5. Rozwój oferty biblioteki i jej filii (księgozbiór, e-booki, dostęp do internetu, zajęcia animacyjne).	Wzrost czytelnictwa; biblioteka jako lokalne centrum edukacji i kultury.	Liczba czytelników; liczba wydarzeń w bibliotece; liczba udostępnionych materiałów cyfrowych.
6. Organizacja gminnych programów „Aktywne ferie” i „Aktywne wakacje”.	Atrakcyjna oferta zajęć w czasie wolnym; mniejsze ryzyko wykluczenia dzieci z uboższych rodzin.	Liczba cykli zajęć; liczba uczestników; liczba sołectw objętych programem.
7. Wzmocnienie wychowania przedszkolnego (rozszerzenie liczby miejsc, wydłużenie godzin pracy).	Lepsze przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej; ułatwienie pracy zawodowej rodziców.	Liczba miejsc przedszkolnych; odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym; liczba godzin pracy przedszkola.
8. Program wsparcia uczniów z trudnościami w nauce (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, tutoring).	Mniejsze zróżnicowanie wyników; ograniczenie odsetka uczniów z niepowodzeniami.	Liczba dzieci objętych wsparciem; liczba godzin zajęć; wyniki nauczania w tej grupie.
9. Rozwój programu stypendialnego wójta dla uczniów zdolnych oraz nagrody za osiągnięcia sportowe i artystyczne.	Motywacja do nauki i działań twórczych; promocja pozytywnych wzorców.	Liczba przyznanych stypendiów; liczba wyróżnionych uczniów; osiągnięcia w konkursach i zawodach.
10. Wspieranie lokalnych klubów sportowych i sekcji młodzieżowych (sprzęt, szkolenie trenerów).	Zwiększenie aktywności fizycznej; lepsze warunki do szkolenia młodzieży w gminie.	Liczba wspieranych klubów/sekcji; liczba zawodników; liczba godzin treningów/tydzień.
11. Organizacja cyklicznych wydarzeń kulturalnych skierowanych do rodzin (festyny, koncerty, kino plenerowe).	Integracja rodzin; budowanie oferty spędzania czasu „na miejscu”; promocja gminy.	Liczba wydarzeń/rok; liczba uczestników; liczba partnerów zaangażowanych.
12. Edukacja o dziedzictwie lokalnym i przyrodzie (projekty terenowe, questy, ścieżki edukacyjne).	Wzrost dumy z gminy; większa troska o środowisko; rozwój kompetencji prezentacyjnych młodzieży.	Liczba zrealizowanych projektów; liczba uczestników; liczba opracowanych materiałów edukacyjnych.
13. Program ochrony i promocji niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy (tradycje, kuchnia regionalna, gwara, muzyka, rękodzieło), realizowany we współpracy z Kołami Gospodyń Wiejskich, OSP, szkołami i organizacjami społecznymi.	Utrwalenie lokalnych tradycji; wzrost dumy z miejsca zamieszkania; większe zaangażowanie mieszkańców w działania kulturalne; przekaz międzypokoleniowy.	Liczba zrealizowanych projektów/warsztatów dotyczących dziedzictwa niematerialnego/rok; liczba uczestników; liczba zarejestrowanych i opisanych elementów dziedzictwa (np. przepisy, pieśni, zwyczaje);

		liczba wydanych publikacji lub nagrań.
14. Stworzenie Mirowskiego Szlaku Dziedzictwa Kulturowego łączącego najważniejsze zabytki (kościół, dzwonnica, park dworski, kapliczki, krzyże, cmentarze, wybrane stanowiska archeologiczne) wraz z systemem oznakowania i materiałami edukacyjnymi).	Powstanie spójnego produktu edukacyjno-turystycznego; lepsza ekspozycja walorów kulturowych gminy; wzrost liczby odwiedzających i wycieczek szkolnych.	Długość szlaku (km); liczba oznakowanych obiektów na szlaku; liczba przygotowanych materiałów edukacyjnych (mapy, questy, karty zadań); liczba zorganizowanych spacerów/wycieczek po szlaku/rok; liczba uczestników.
15. Szkolenia dla nauczycieli z nowoczesnych metod nauczania i pracy z klasą zróżnicowaną.	Wyższa jakość lekcji; lepsza praca z uczniami o zróżnicowanych potrzebach.	Liczba przeszkolonych nauczycieli; liczba godzin szkoleń; ocena przydatności szkoleń.
16. Tworzenie i rozwój gminnych programów profilaktyki zdrowotnej i sportowej w szkołach.	Lepsze nawyki żywieniowe i ruchowe; zmniejszenie nadwagi i problemów zdrowotnych wśród dzieci.	Liczba programów/rok; liczba uczestników; zmiany w wynikach badań przesiewowych (np. BMI).
17. Zapewnienie transportu na wydarzenia edukacyjne, sportowe i kulturalne w gminie i poza nią.	Wyrównanie szans dla dzieci z mniejszych sołectw; częstszy udział w konkursach i wydarzeniach.	liczba zorganizowanych wyjazdów; liczba uczestników; liczba wydarzeń objętych transportem.

Cel operacyjny 1.3: Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, więzi sąsiedzkich i zaangażowania obywatelskiego mieszkańców

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Doposażenie i profesjonalizacja jednostek OSP (sprzęt, umundurowanie, szkolenia).	Szybsza i skuteczniejsza reakcja na zagrożenia; wyższe poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.	Liczba doposażonych jednostek; wartość zakupionego sprzętu; liczba szkoleń strażaków.
2. Program profilaktyki bezpieczeństwa we współpracy z Policją (szkoły, seniorzy, kierowcy).	Większa świadomość zagrożeń; mniej wykroczeń i przestępstw; bardziej bezpieczne zachowania.	Liczba spotkań i kampanii; liczba uczestników; zmiana statystyk wykroczeń w wybranych kategoriach.
3. Program „Bezpieczna droga do szkoły” (odblaski, szkolenia, działania infrastrukturalne drobnej skali).	mnijšie ryzyko wypadków z udziałem dzieci; lepsze nawyki komunikacyjne.	Liczba dzieci objętych programem; liczba punktów poprawy bezpieczeństwa (np. przejść, oznakowań); liczba zdarzeń z udziałem dzieci.
4. Realizacja programu „Bezpieczna przestrzeń publiczna” (m. in. monitoring wizyjny, oświetlenie solarne, czujniki jakości powietrza w kluczowych lokalizacjach).	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców; szybsza reakcja służb na zdarzenia; większa świadomość zagrożeń środowiskowych.	Liczba zainstalowanych kamer i punktów oświetlenia solarne; liczba zainstalowanych czujników jakości powietrza; liczba zdarzeń zarejestrowanych przez system monitoringu.

5. System mikrograntów sołeckich na inicjatywy integrujące mieszkańców.	więcej oddolnych działań; zaangażowanie liderów; wzmocnienie tożsamości lokalnej.	Liczba dofinansowanych inicjatyw/rok; odsetek sołectw korzystających z mikrograntów; liczba uczestników wydarzeń.
6. Szkolenia z kompetencji liderek i organizacyjnych m. in. dla sołtysów, rad sołeckich, liderów klubów/OSP.	Mocniejsi liderzy; lepsza jakość wydarzeń; mniejsze ryzyko wypalenia społeczników.	Liczba szkoleń; liczba uczestników; liczba projektów zrealizowanych po szkoleniach.
7. Rozwój wolontariatu lokalnego.	Wiecej osób włączających się w działania społeczne; lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich.	Liczba zarejestrowanych wolontariuszy; liczba akcji wolontariackich; liczba wyróżnień/rok.
8. Stała komunikacja o planach gminy (biuletyn, strona www, media społecznościowe, tablice w sołectwach).	Mieszkańcy lepiej rozumieją inwestycje i decyzje; mniej nieporozumień; większy udział w konsultacjach.	Liczba publikacji/rok; zasięgi; liczba uczestników konsultacji.
9. Wprowadzenie i rozwój form partycypacji (budżet obywatelski, panele, konsultacje on-line).	Większy wpływ mieszkańców na wydatkowanie środków; lepsze dopasowanie inwestycji do potrzeb.	Liczba zgłoszonych projektów; liczba osób głosujących; liczba przeprowadzonych konsultacji.
10. Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej i wsparcia ofiar.	Lepsza ochrona osób doświadczających przemocy; większa gotowość do zgłaszania problemu.	Liczba osób objętych wsparciem; liczba zrealizowanych interwencji; liczba kampanii informacyjnych.
11. Utworzenie centrum aktywności młodzieżowej (Youth Hub) jako miejsca spotkań, działań społecznych i wolontariatu.	Większe zaangażowanie młodzieży w życie gminy; rozwój kompetencji społecznych; ograniczenie zachowań ryzykownych.	Liczba uczestników korzystających z Youth Hub; liczba zrealizowanych inicjatyw młodzieżowych/rok; liczba godzin otwarcia centrum/tydzień.
12. Organizacja cyklicznych wydarzeń międzypokoleniowych (święta sołeckie, turnieje, warsztaty).	Częstsze kontakty między pokoleniami; przekazywanie tradycji; wzmocnienie więzi sąsiedzkich.	Liczba wydarzeń/rok; liczba uczestników; liczba zaangażowanych organizacji.
13. Program integracji nowych mieszkańców i rodzin powracających do gminy.	Szybsze włączenie nowych osób w życie lokalne; mniejsze poczucie „obcości”.	Liczba osób uczestniczących w działaniach integracyjnych; liczba inicjatyw skierowanych do nowych mieszkańców.
14. Rozwój i wyposażenie przestrzeni publicznych jako „centrów wsi” (m. in. mała architektura, zielen, miejsca spotkań).	Wyraźne, zadbane centra sołectw; miejsca integracji i wydarzeń lokalnych.	Liczba zmodernizowanych przestrzeni; powierzchnia nowych/odnowionych terenów; liczba wydarzeń w tych miejscach
15. Kompleksowa rewitalizacja centrów miejscowości (place, otoczenie świetlic, OSP, szkół, kościoła) powiązana z działaniami społecznymi i kulturalnymi.	Odnowione, funkcjonalne i spójne przestrzenie publiczne sprzyjające integracji mieszkańców; wzrost liczby wydarzeń i aktywności w centrach wsi.	Liczba miejscowości objętych kompleksową rewitalizacją; powierzchnia zrewitalizowanych przestrzeni publicznych (ha); liczba wydarzeń organizowanych w

		zrewitalizowanych przestrzeniach/rok.
16. Wspólne planowanie i uzgadnianie kalendarza działań OSP, Kół Gospodyń, klubów sportowych i biblioteki.	Brak kolizji terminów; większe zasięgi wydarzeń; silniejsze partnerstwa między organizacjami.	Liczba wspólnych wydarzeń; liczba podmiotów objętych kalendarzem; zasięgi wydarzeń.
17. Edukacja obywatelska w szkołach i świetlicach („jak działa gmina”, budżet, konsultacje).	Młodzi rozumieją mechanizmy samorządu; większa gotowość do udziału w życiu publicznym w przyszłości.	Liczba lekcji/warsztatów; liczba uczniów; wyniki prostych testów wiedzy przed/po.
18. Wzmacnianie gotowości gminy w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej poprzez rozwój infrastruktury ochronnej, przygotowanie procedur kryzysowych oraz działania edukacyjno-szkoleniowe.	Zwiększenie odporności gminy na zagrożenia o charakterze wojennym, hybrydowym, kryzysowym i klęskowym; lepsze przygotowanie mieszkańców, służb gminnych i jednostek oświatowych do sytuacji nadzwyczajnych.	Liczba zrealizowanych zadań z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej; wartość pozyskanych środków zewnętrznych na ten cel; liczba przeprowadzonych szkoleń, ćwiczeń i działań edukacyjnych; liczba obiektów użyteczności publicznej przygotowanych do funkcji ochronnych.

CEL STRATEGICZNY 2: Gospodarka lokalna i praca blisko domu: inwestycje, usługi i nowe miejsca pracy

Cel operacyjny 2.1: Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Standaryzacja obsługi przedsiębiorców w urzędzie, w oparciu o istniejącą funkcję opiekuna przedsiębiorców, wraz z checklistami i publikacją procedur.	Uproszczenie kontaktu firm z urzędem; skrócenie czasu załatwiania spraw; mniejsza liczba błędów formalnych.	Średni czas obsługi spraw gospodarczych; liczba spraw załatwionych w terminie; liczba przedsiębiorców obsługiwanych w punkcie/rok.
2. Opracowanie i prowadzenie publicznej bazy terenów i lokali pod działalność gospodarczą (mapa on-line, MPZP, uzbrojenie, kontakt).	Lepsza ekspozycja oferty inwestycyjnej; szybsze rozmowy z inwestorami; wykorzystanie pustych lokali.	Liczba lokalizacji w bazie; liczba zapytań inwestorów/rok; liczba umów najmu/sprzedaży zawartych dzięki bazie.
3. Program ulg i preferencji w podatkach lokalnych dla nowych inwestycji i rozbudowy MŚP (w ramach dopuszczalnej pomocy de minimis).	Zachęta do lokowania i rozwijania działalności w Mirowie; większa liczba inwestycji i modernizacji.	Liczba firm korzystających z ulg; wartość udzielonej pomocy; liczba nowych miejsc pracy powstałych w firmach objętych ulgami.
4. Cykl szkoleń i doradztwa dla mikro- i małych przedsiębiorców oraz osób planujących działalność (we współpracy z PUP, PARP, BGK, LGD).	Wyższe kompetencje biznesowe; lepsze przygotowanie wniosków o środki zewnętrzne; więcej firm zakładanych i rozwijanych lokalnie.	Liczba zorganizowanych szkoleń; liczba uczestników; liczba nowych działalności gospodarczych uruchomionych po udziale w programie.
5. Sieciowanie lokalnych firm i rolników (spotkania branżowe,	Powstanie lokalnych łańcuchów dostaw; wzajemne zlecenia „u	Liczba spotkań/rok; liczba firm biorących udział; liczba

„śniadania biznesowe”, giełda usług lokalnych).	sąsiadów”; oszczędności kosztów i czasu.	zainicjowanych współprac/kontraktów.
6. Wsparcie dywersyfikacji działalności rolniczej (przetwórstwo na małą skalę, sprzedaż bezpośrednia, RHD, rolniczy handel detaliczny).	Nowe źródła dochodów w gospodarstwach; większa oferta lokalnych produktów żywnościowych; krótsze łańcuchy dostaw.	Liczba gospodarstw objętych wsparciem; liczba nowych produktów lokalnych; wartość sprzedaży w ramach krótkich łańcuchów dostaw.
7. Rozwój weekendowej oferty turystyczno-rekreacyjnej opartej o Lasy Przysusko-Szydłowieckie, dolinę Iłżanki i szlaki rowerowe.	Większa liczba odwiedzających; nowe usługi (noclegi, gastronomia, przewodnictwo, wypożyczalnie); dłuższy pobyt gości.	Liczba funkcjonujących usług turystycznych; liczba odwiedzających/rok; średnia długość pobytu.
8. Wprowadzenie marki „z Mirowa” dla produktów i usług lokalnych (certyfikat, wspólna promocja, strona www).	Wzrost rozpoznawalności lokalnych produktów; lepsza pozycja na rynku regionalnym.	Liczba produktów/usług objętych marką; liczba podmiotów korzystających z marki; wartość sprzedaży produktów z marką.
9. Program promocji gospodarczej gminy „Inwestuj w Mirowie” – materiały, udział w targach, kampanie internetowe.	Zwiększenie liczby zapytań inwestycyjnych; poprawa wizerunku gminy jako miejsca przyjaznego biznesowi.	Liczba kampanii/rok; liczba zapytań inwestorów; liczba inwestycji lokowanych po kampaniach.
10. Przygotowanie małej strefy usługowo-produkcyjnej / inkubatora (modułowe hale, media, dostęp drogowy).	Miejsce startu dla nowych firm; możliwość przeniesienia działalności do profesjonalnej przestrzeni.	Powierzchnia oddana do działalności (m ²); liczba wynajętych modułów; liczba firm korzystających ze strefy.
11. Adaptacja pustostanów i zdegradowanych budynków (w tym poprzemysłowych i powarsztatowych) na cele usługowe, społeczne, kulturalne lub inkubatory przedsiębiorczości.	Zmniejszenie liczby pustostanów; nowe powierzchnie dla działalności gospodarczej i społecznej; poprawa estetyki i funkcjonalności zabudowy.	Liczba zaadaptowanych budynków; łączna powierzchnia użytkowa oddana do nowych funkcji (m ²); liczba podmiotów korzystających z zaadaptowanych obiektów.
12. Program wsparcia właścicieli zabytków i obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków (doradztwo konserwatorskie i prawne, pomoc w przygotowaniu wniosków o dotacje, współfinansowanie wkładu własnego).	Większa liczba przeprowadzonych prac remontowych i konserwatorskich; poprawa stanu zachowania zabytków; wzmocnienie współpracy gminy z właścicielami obiektów zabytkowych.	Liczba właścicieli objętych doradztwem/rok; liczba złożonych wniosków o dofinansowanie prac przy zabytkach z terenu gminy; liczba zrealizowanych projektów remontowych; łączna wartość pozyskanych środków zewnętrznych na zabytki.
13. Wsparcie cyfryzacji lokalnych firm (szkolenia z e-handlu, marketingu internetowego, e-faktur, księgowości on-line).	Wejście firm na rynek internetowy; łatwiejsze rozliczenia; większy zasięg sprzedaży.	Liczba przedsiębiorców przeszkolonych; liczba firm, które uruchomiły sklep/stronę on-line; udział sprzedaży internetowej w obrotach.
14. Poprawa dostępu do szybkiego, stabilnego internetu stacjonarnego i mobilnego na terenie całej gminy (światłowod, sieci radiowe, sieć komórkowa).	Mieszkańcy i przedsiębiorcy na terenie całej gminy mają realny dostęp do internetu o parametrach pozwalających na pracę zdalną, świadczenie usług on-line, sprzedaż w internecie	Odsetek gospodarstw domowych mających dostęp do łącza o prędkości co najmniej 100 Mb/s; liczba miejscowości w gminie z pełnym zasięgiem internetu mobilnego (LTE/5G);

	oraz korzystanie z e-usług publicznych; stopniowa likwidacja „białych plam” zasięgu.	liczba zgłoszeń mieszkańców dotyczących problemów z dostępem do internetu (w skali roku).
15. Program „Zielony biznes w Mirowie”, audyty energetyczne, OZE, gospodarka o obiegu zamkniętym.	Niższe koszty energii i mediów; lepszy wizerunek firm; mniejszy wpływ na środowisko.	Liczba przeprowadzonych audytów; liczba firm, które wdrożyły inwestycje proekologiczne; szacowana oszczędność energii/rok.
16. Tworzenie przestrzeni do pracy zdalnej i coworkingu (internet szerokopasmowy, stanowiska, mała sala spotkań).	Utrzymanie mieszkańców pracujących zdalnie w gminie; nowe formy pracy dostępne blisko domu.	Liczba stanowisk pracy zdalnej; liczba użytkowników/miesiąc; obłożenie stanowisk w %.
17. System współpracy firm z edukacją (praktyki dla młodzieży, patronaty klas, wizyty zawodoznawcze).	Lepsze dopasowanie kompetencji absolwentów do potrzeb firm; krótszy proces rekrutacji; wyższa jakość staży.	Liczba firm współpracujących ze szkołami; liczba uczniów objętych praktykami; odsetek uczniów zatrudnionych po stażu.
18. Organizacja cyklicznych targów, jarmarków i festiwali lokalnych produktów oraz usług.	Większa ekspozycja mikrofirm; nowe kontakty klientów z ofertą lokalną; integracja mieszkańców.	Liczba wydarzeń gospodarczych/rok; liczba wystawców; liczba odwiedzających.
19. Systematyczne badanie potrzeb przedsiębiorców (ankiety, panel przedsiębiorców).	Możliwość szybkiego dostosowania działań gminy; decyzje oparte na danych.	Liczba przeprowadzonych badań; liczba uczestników panelu; liczba zmian wprowadzonych w odpowiedzi na zgłoszone potrzeby.

Cel operacyjny 2.2: Cyfryzacja i zwiększenie efektywności świadczenia usług urzędu dla lepszej administracji

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Przyjęcie Gminnego Planu Cyfryzacji (mapa drogowa e-usług, priorytety inwestycyjne, standardy bezpieczeństwa).	Jasny kierunek rozwoju cyfrowego urzędu; uporządkowanie projektów informatycznych; lepsza koordynacja inwestycji.	Uchwalony dokument; liczba zadań zrealizowanych z planu; odsetek budżetu IT realizowanego zgodnie z planem.
2. Modernizacja infrastruktury IT (serwery, sieć, kopie bezpieczeństwa, sprzęt dla pracowników).	Stabilna i bezpieczna praca systemów; gotowość do wdrażania nowych e-usług; mniejsze ryzyko awarii.	Wartość inwestycji IT; liczba zmodernizowanych stanowisk; liczba poważnych awarii/rok.
3. Wdrożenie zintegrowanego elektronicznego obiegu dokumentów w urzędzie i podległych jednostkach.	Skrócenie czasu załatwiania spraw; mniejsze zużycie papieru; lepsza kontrola statusu spraw.	Odsetek spraw prowadzonych w pełni elektronicznie; średni czas obsługi wybranych procedur; zużycie papieru/rok.
4. Rozszerzenie katalogu e-usług dostępnych przez portal gminy i ePUAP (wnioski, zaświadczenia, opłaty, zgłoszenia).	Więcej spraw załatwianych bez wizyty w urzędzie; większa wygoda mieszkańców pracujących poza gminą.	Liczba usług dostępnych online; liczba spraw złożonych elektronicznie; udział e-usług w ogólnej liczbie spraw.

5. Utworzenie „konta mieszkańca/przedsiębiorcy” – panelu do śledzenia spraw, zobowiązań i powiadomień.	Przejrzystość relacji z urzędem; mniejsza liczba telefonów i wizyt „tylko po informację”.	Liczba zarejestrowanych kont; liczba logowań/miesiąc; liczba powiadomień wysyłanych systemowo.
6. Uruchomienie prostej aplikacji mobilnej lub PWA gminy (aktualności, zgłoszenia usterek, inwestycje, konsultacje).	Szybki kanał kontaktu; większe zaangażowanie mieszkańców; szybsze wychwytywanie problemów w terenie.	Liczba użytkowników aplikacji; liczba zgłoszeń przesłanych przez aplikację; średni czas reakcji.
7. Cyfrowe formularze zgłoszeń usterek i interwencji z mapą (drogi, oświetlenie, odpady, bezpieczeństwo).	Transparentny system obsługi zgłoszeń; lepsze planowanie prac interwencyjnych i remontowych.	Liczba zgłoszeń/rok; odsetek zgłoszeń zrealizowanych w założonym czasie; liczba publicznie dostępnych raportów.
8. Uspójnienie baz danych między jednostkami (dane adresowe, nieruchomości, inwestycje, w ramach przepisów).	Mniej „biegania z papierkami” między urzędami; lepsza jakość danych; mniej błędów.	Liczba zintegrowanych baz; liczba procedur, w których obywatel nie musi dostarczać danych już posiadanych przez gminę; liczba korekt danych.
9. Program szkoleń dla pracowników urzędu z obsługi systemów IT, e-usług i komunikacji z mieszkańcami.	Wzrost kompetencji cyfrowych i miękkich urzędników; lepsza jakość obsługi.	Liczba przeszkolonych osób; liczba godzin szkoleń; wyniki ankiet satysfakcji mieszkańców z obsługi.
10. Program wsparcia cyfrowego dla seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym (dyżury, mini-szkolenia).	Możliwość korzystania z e-usług także przez seniorów; mniejsze wykluczenie cyfrowe.	Liczba osób objętych wsparciem; liczba przeprowadzonych dyżurów; liczba spraw zrealizowanych z pomocą asystenta cyfrowego.
11. Rozwój gminnych punktów publicznego dostępu do internetu (np. w bibliotece, świetlicach).	Możliwość załatwienia spraw on-line przez osoby bez własnego sprzętu; lepszy dostęp do informacji.	Liczba punktów dostępu; liczba użytkowników; liczba godzin dostępności/tydzień.
12. Monitoring jakości obsługi (mierzenie czasu załatwiania spraw, prosty system ankiet po wizycie/on-line)	Możliwość szybkiego reagowania na problemy; wzmocnienie kultury „obsługi klienta”.	Średni czas obsługi wybranych spraw; liczba wypełnionych ankiet; średnia ocena satysfakcji mieszkańców.
13. Podniesienie poziomu cyberbezpieczeństwa (audyty, polityki bezpieczeństwa, szkolenia z phishingu, kopie zapasowe)	Mniejsze ryzyko utraty danych i ataków; spełnienie wymogów bezpieczeństwa informacji.	Liczba przeprowadzonych audytów; liczba zidentyfikowanych i usuniętych luk; liczba szkoleń z cyberbezpieczeństwa.
14. Uproszczenie i standaryzacja formularzy i pism urzędowych (język prosty, czytelne wzory, instrukcje krok po kroku)	Mniej pomyłek we wnioskach; mniejsza liczba wizyt „tylko po wyjaśnienie”; większa przejrzystość procedur.	Liczba ujednoliconych formularzy; liczba wniosków zwracanych z brakami; ocena zrozumiałości formularzy przez mieszkańców.

Cel operacyjny 2.3: Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców zagrożonych długotrwałym bezrobociem

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Rozszerzenie działalności Centrum Integracji Społecznej.	Większa liczba osób długotrwale bezrobotnych przygotowanych do pracy; lepsze dopasowanie profili CIS do lokalnego rynku.	Liczba uczestników CIS/rok; liczba profili zawodowych; liczba osób, które podjęły pracę po zakończeniu programu.
2. Indywidualne Ścieżki Aktywizacji (IPD) dla długotrwale bezrobotnych we współpracy z PUP Szydłowiec.	Diagnoza potrzeb każdej osoby; lepsze dopasowanie szkoleń i form wsparcia; większa skuteczność aktywizacji.	Liczba osób objętych IPD; liczba IPD zakończonych zatrudnieniem; liczba spotkań doradczych.
3. Kursy i szkolenia zawodowe odpowiadające realnym potrzebom regionu (budownictwo, usługi remontowe, handel, logistyka).	Lepsze dopasowanie kwalifikacji do popytu pracy; większe szanse na zatrudnienie w lokalnych firmach i w Radomiu/Szydłowcu.	Liczba zrealizowanych kursów; liczba uczestników; odsetek osób, które znalazły pracę w zawodzie po kursie.
4. Program aktywizacji kobiet (szkolenia, wsparcie w zakładaniu działalności, elastyczne formy pracy, opieka nad dziećmi).	Zwiększenie aktywności zawodowej kobiet, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych; lepsze godzenie pracy z opieką.	Liczba kobiet objętych programem; liczba kobiet, które podjęły pracę lub działalność; liczba nowo utworzonych działalności gospodarczych.
5. Program wsparcia młodzieży NEET (18–29 lat bez pracy, nauki i szkolenia).	Ograniczenie wchodzenia młodych w długotrwale bezrobocie; przybliżenie ich do rynku pracy lub edukacji.	Liczba młodych objętych programem; liczba osób, które podjęły naukę/pracę/staż; liczba indywidualnych planów działania.
6. Program „Aktywni 50+” – poradnictwo, szkolenia, pośrednictwo dla osób starszych.	Wydłużenie aktywności zawodowej; wykorzystanie doświadczenia osób 50+; mniejsze ryzyko trwałego wykluczenia z rynku pracy.	Liczba uczestników 50+; liczba osób, które podjęły zatrudnienie; liczba pracodawców zatrudniających osoby 50+.
7. Rozszerzenie robót publicznych i prac społecznie użytecznych na rzecz gminy (utrzymanie zieleni, drobne remonty, pomoc instytucjom).	Możliwość zdobycia doświadczenia przez osoby bezrobotne; poprawa estetyki i funkcjonowania gminy.	Liczba osób objętych pracami; liczba godzin przepracowanych; liczba wykonanych zadań na rzecz gminy.
8. Wsparcie samozatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych (mikrodotacje + doradztwo biznesowe i księgowe).	Część osób tworzy sobie miejsce pracy; wzrost liczby aktywnych przedsiębiorców w gminie.	Liczba przyznanych mikrodotacji; liczba firm działających po 12 i 24 miesiącach; liczba godzin doradztwa na osobę.
9. Program mobilności zawodowej, dopłaty do dojazdów do pracy, organizacja transportu pracowniczego do Radomia i Szydłowca.	Zmniejszenie bariery odległości; większa liczba osób korzystających z ofert pracy poza gminą.	Liczba osób korzystających z dopłat/transportu; liczba realizowanych kursów; liczba osób dojeżdżających do pracy w ramach programu.
10. „Klub pracy”, regularne zajęcia z doradcą (pisanie CV, rozmowy kwalifikacyjne, wyszukiwanie ofert).	Wzrost kompetencji poszukiwania pracy; większa aktywność własna osób bezrobotnych.	Liczba spotkań klubu/rok; liczba uczestników; liczba osób, które znalazły pracę po udziale w klubie.

11. System staży i praktyk zawodowych w lokalnych firmach i instytucjach (gmina, szkoły, OPS, CIS, usługi, budownictwo).	Możliwość sprawdzenia się w realnych warunkach pracy; łatwiejsze zatrudnienie po stażu.	Liczba zawartych porozumień o staż; liczba osób odbywających staże; odsetek stażystów zatrudnionych po zakończeniu.
12. Współpraca z pracodawcami z Radomia, Szydłowca i Skarżyska (organizacja giełd pracy, dni rekrutacyjnych w Mirowie).	Skrócenie dystansu między osobami bezrobotnymi a większymi pracodawcami; więcej konkretnych ofert „na miejscu”.	Liczba zorganizowanych giełd/dni pracy; liczba pracodawców uczestniczących; liczba ofert pracy i zatrudnionych.
13. Szkolenia z kompetencji cyfrowych i pracy zdalnej (m. in. obsługa komputera, komunikatory, platformy pracy).	Otwarcie drogi do pracy zdalnej lub hybrydowej; lepsze przygotowanie do szkoleń on-line.	Liczba uczestników szkoleń; liczba godzin szkoleniowych; liczba osób, które podjęły pracę z elementem pracy zdalnej.
14. Poradnictwo prawne i finansowe przy wchodzeniu lub powrocie na rynek pracy (umowy, świadczenia, zadłużenia).	Mniejszy lęk przed podjęciem pracy; mniejsze ryzyko problemów z zadłużeniem; wyższa stabilność zatrudnienia.	Liczba osób objętych poradnictwem; liczba godzin doradztwa; liczba przypadków, w których rozwiązano problem prawno-finansowy.
15. Monitoring sytuacji osób, które podjęły zatrudnienie (follow-up, możliwość szybkiej reakcji w razie kryzysu).	Ograniczenie powrotów do rejestru bezrobotnych; stabilizacja nowych miejsc pracy.	Liczba osób objętych monitoringiem; liczba interwencji podtrzymujących zatrudnienie; odsetek osób utrzymujących pracę min. 12 miesięcy.
16. Rozwój ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa społeczne w obszarach usług lokalnych, opieki, zieleni).	Dodatkowe miejsca pracy dla osób z największymi trudnościami; świadczenie potrzebnych usług na terenie gminy.	Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej; liczba miejsc pracy w tych podmiotach; liczba mieszkańców korzystających z ich usług.

CEL STRATEGICZNY 3: Czysta, bezpieczna i dobrze skomunikowana gmina: infrastruktura, środowisko i energia

Cel operacyjny 3.1: Modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej oraz systemu gospodarowania odpadami

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Kompleksowa inwentaryzacja i diagnoza stanu sieci wodociągowej, ujęć wody i gospodarki ściekowej.	Pełna wiedza o stanie technicznym infrastruktury wodno-ściekowej i potrzebach inwestycyjnych.	Opracowany raport diagnozy; liczba odcinków sieci objętych inwentaryzacją; liczba wskazanych priorytetowych zadań inwestycyjnych.
2. Rozbudowa sieci wodociągowej.	Zapewnienie wody wodociągowej dla większej liczby mieszkańców; poprawa bezpieczeństwa sanitarnego.	Długość nowowybudowanej sieci wodociągowej (km); liczba nowych przyłączy; odsetek mieszkańców korzystających z wodociągu.
3. Budowa oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją sanitarną w najbardziej	Ograniczenie odprowadzania ścieków do zbiorników bezodpływowych; poprawa	Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km); liczba przyłączy kanalizacyjnych;

zurbanizowanych miejscowościach oraz w sąsiedztwie głównych ciągów drogowych.	jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	odsetek mieszkańców korzystających z odbioru ścieków.
4. Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej, w tym wymiana zużytych odcinków oraz ograniczenie strat wody.	Zmniejszenie awaryjności sieci; obniżenie strat wody; poprawa ciągłości dostaw.	Liczba zmodernizowanych odcinków sieci; szacowany spadek strat wody (%); liczba awarii sieci/rok.
5. Wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w rozproszonych częściach gminy, gdzie budowa sieci jest nieuzasadniona ekonomicznie.	Ograniczenie zanieczyszczenia gleb i wód w obszarach rozproszonych; poprawa warunków sanitarnych.	Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni; liczba gospodarstw domowych objętych wsparciem; szacowany spadek liczby zbiorników bezodpływowych.
6. Wprowadzenie systemu zdalnego monitoringu i zarządzania ujęciami wody, stacjami uzdatniania oraz kluczowymi elementami sieci.	Szybsze wykrywanie awarii i nieprawidłowości; efektywniejsze zarządzanie infrastrukturą wodociągową.	Liczba obiektów objętych monitoringiem; liczba awarii wykrytych zdalnie; średni czas reakcji na zgłoszone zdarzenia.
7. Poprawa zabezpieczenia ujęć wody i stref ochronnych przed zanieczyszczeniami oraz niekontrolowaną zabudową.	Ochrona jakości wody pitnej; ograniczenie ryzyka skażenia ujęć.	Liczba ujęć wody z wyznaczoną i egzekwowaną strefą ochronną; liczba naruszeń zasad ochrony; wyniki badań jakości wody.
8. Uporządkowanie systemu zbiórki i zagospodarowania bioodpadów oraz odpadów zielonych.	Zmniejszenie ilości bioodpadów w strumieniu odpadów zmieszanych; lepsze wykorzystanie materii organicznej.	Masa bioodpadów zebranych selektywnie; liczba gospodarstw korzystających z kompostowników; liczba przeprowadzonych akcji informacyjnych.
9. Systematyczna edukacja mieszkańców dotycząca oszczędzania wody, zasad korzystania z kanalizacji oraz prawidłowej segregacji odpadów.	Wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców; mniejsza liczba nieprawidłowości w korzystaniu z infrastruktury.	Liczba kampanii edukacyjnych; liczba uczestników spotkań i warsztatów; wyniki kontroli segregacji odpadów.
10. Likwidacja nielegalnych zrzutów ścieków oraz dzikich wysypisk odpadów poprzez kontrole, monitoring i akcje porządkowe.	Poprawa stanu środowiska; zahamowanie degradacji krajobrazu; ograniczenie zagrożeń sanitarnych.	Liczba stwierdzonych i zlikwidowanych dzikich wysypisk; liczba interwencji w sprawie nielegalnych zrzutów ścieków; liczba postępowań administracyjnych i mandatów.
11. Uporządkowanie systemu odbioru odpadów wielkogabarytowych, problemowych i niebezpiecznych, w tym organizacja cyklicznych zbiórek objazdowych.	Łatwiejsze pozbywanie się kłopotliwych odpadów; mniejsza skala ich porzucania w miejscach niedozwolonych.	Liczba zorganizowanych zbiórek/rok; masa odebranych odpadów wielkogabarytowych i problemowych; liczba zgłoszeń dotyczących nielegalnego porzucania takich odpadów.
12. Budowa systemów małej retencji wzdłuż dróg i na terenach zielonych (zbiorniki,	Zmniejszenie ryzyka lokalnych podtopień; lepsze wykorzystanie wód opadowych; poprawa mikroklimatu.	Liczba zrealizowanych obiektów małej retencji; szacowana pojemność retencyjna systemów; liczba lokalizacji, w

muldy chłonne, ogrody deszczowe).		których odnotowano spadek podtopień.
13. Rozwój systemów retencji i odprowadzania wód opadowych w newralgicznych obszarach narażonych na podtopienia.	Zmniejszenie ryzyka lokalnych podtopień; lepsze zagospodarowanie wód deszczowych.	Długość zmodernizowanych lub wybudowanych systemów odwodnienia (km); liczba zrealizowanych inwestycji retencyjnych; liczba zgłaszanych podtopień po realizacji działań.
14. Dostosowanie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i systemów odprowadzania wód opadowych do skutków zmian klimatu (susze, ulew).	Większa odporność systemu na ekstremalne zjawiska pogodowe; ograniczenie strat związanych z suszą i nawałnymi deszczami.	Liczba zidentyfikowanych i zrealizowanych inwestycji adaptacyjnych; liczba zdarzeń awaryjnych związanych z opadami ekstremalnymi; ocena odporności systemu w dokumentach planistycznych.
15. Optymalizacja systemu taryf za wodę, ścieki i odpady z uwzględnieniem kosztów utrzymania infrastruktury i zachęt proekologicznych.	Stabilne finansowanie usług zaopatrzenia w wodę, odbioru nieczystości ciekłych i odpadów komunalnych oraz motywowanie mieszkańców do racjonalnego korzystania z wody, ograniczania ilości wytwarzanych odpadów i przekazywania ich do zorganizowanego systemu.	Relacja kosztów systemu do wpływów z opłat, średnie zużycie wody na mieszkańca, ilość odpadów komunalnych na mieszkańca.
16. Utworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).	Ułatwienie mieszkańcom legalnego przekazywania odpadów wielkogabarytowych, problemowych i niebezpiecznych; ograniczenie zjawiska dzikich wysypisk; poprawa poziomów selektywnej zbiórki i recyklingu; zwiększenie kontroli nad strumieniem odpadów.	Uruchomienie PSZOK (tak/nie); liczba mieszkańców korzystających z PSZOK/rok; masa odpadów zebranych w PSZOK (Mg/rok) z podziałem na frakcje; liczba zgłoszeń i interwencji dotyczących dzikich wysypisk/rok.

Cel operacyjny 3.2: Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszorowerowej

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Opracowanie wieloletniego planu modernizacji i rozwoju dróg gminnych, chodników oraz infrastruktury pieszorowerowej.	Priorytetyzacja inwestycji drogowych; lepsze planowanie wydatków; spójna sieć komunikacyjna w skali gminy.	Przyjęty dokument planistyczny; liczba zadań ujętych w planie; odsetek inwestycji realizowanych zgodnie z planem.
2. Modernizacja i przebudowa kluczowych odcinków dróg gminnych, w szczególności prowadzących do szkół, urzędu i głównych szlaków ponadlokalnych.	Poprawa komfortu i bezpieczeństwa podróży; lepsza dostępność instytucji publicznych i usług.	Długość dróg zmodernizowanych (km); liczba odcinków o podwyższonym standardzie nawierzchni; liczba zgłoszeń dotyczących złego stanu dróg.

3. Utwardzanie i stopniowa modernizacja dróg gruntowych o najwyższym natężeniu ruchu oraz znaczeniu transportowym.	Lepsza przejezdność przez cały rok; mniejsze problemy w okresach intensywnych opadów i roztopów.	Długość dróg gruntowych, które uzyskały utwardzoną nawierzchnię; liczba interwencji dotyczących nieprzejezdności dróg; ocena mieszkańców w ankietach.
4. Budowa i modernizacja chodników w szczególnie niebezpiecznych odcinkach, zwłaszcza przy szkołach, kościele, przystankach i obiektach usługowych.	Zwiększenie bezpieczeństwa pieszych; ograniczenie liczby zdarzeń z udziałem pieszych.	Długość wybudowanych i zmodernizowanych chodników (km); liczba przejść dla pieszych objętych poprawą infrastruktury; liczba wypadków z udziałem pieszych.
5. Budowa bezpiecznych przejść dla pieszych, w tym przejść wyniesionych i doświetlonych, w miejscach o największym natężeniu ruchu.	Poprawa widoczności i bezpieczeństwa na przejściach; ograniczenie prędkości pojazdów w strefach wrażliwych.	Liczba wybudowanych i zmodernizowanych przejść dla pieszych; liczba zdarzeń drogowych w rejonie przejść; wyniki pomiarów prędkości przed i po realizacji.
6. Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej łączącej sołectwa, szkoły, obiekty sportowe oraz tereny rekreacyjne. ⁴⁴	Większe wykorzystanie roweru i ruchu pieszego jako środka transportu; rozwój turystyki rowerowej.	Długość wybudowanych tras pieszo-rowerowych (km); liczba użytkowników tras; liczba wydarzeń promujących ruch pieszo-rowerowy.
7. Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego, w tym wymiana opraw na energooszczędne oraz doświetlenie newralgicznych miejsc.	Poprawa bezpieczeństwa po zmroku; obniżenie kosztów energii elektrycznej i emisji CO ₂ .	Liczba wymienionych opraw oświetleniowych; liczba nowych punktów oświetleniowych; zużycie energii na oświetlenie uliczne.
8. Wprowadzenie inteligentnego sterowania oświetleniem ulicznym (strefy, harmonogramy, czujniki ruchu) w wybranych lokalizacjach.	Dalsza redukcja kosztów eksploatacji; lepsze dostosowanie oświetlenia do rzeczywistych potrzeb.	Liczba punktów oświetleniowych objętych inteligentnym sterowaniem; oszczędność energii w stosunku do stanu wyjściowego; liczba zgłoszeń mieszkańców dotyczących oświetlenia.
9. Modernizacja i doposażenie przystanków komunikacji publicznej (wiaty, ławki, oświetlenie, informacje dla pasażerów).	Poprawa komfortu oczekiwania na autobus; większa atrakcyjność transportu publicznego.	Liczba zmodernizowanych przystanków; liczba przystanków z zadaszeniem; ocena zadowolenia mieszkańców z infrastruktury przystankowej.
10. Współpraca z przewoźnikami i samorządem powiatowym w celu dostosowania rozkładów jazdy	Lepsze dopasowanie połączeń autobusowych do godzin pracy i nauki; stabilizacja oferty transportu publicznego.	Liczba skorygowanych linii lub kursów; liczba pasażerów na kluczowych liniach; liczba

⁴⁴ Przy zapisach dot. infrastruktury rowerowej stosowane są terminy wynikające z przepisów ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1047 z późn. zm.), tj. „drogi dla rowerów”, „pasy ruchu dla rowerów” oraz „drogi dla pieszych i rowerów”, bądź określenie „trasa rowerowa”, zgodnie z dokumentem Standardy infrastruktury rowerowej i koncepcja tras rowerowych wskazanych do realizacji w perspektywie do 2030 roku w województwie mazowieckim (dalej: Standardy), przyjętym uchwałą Zarządu Województwa Mazowieckiego Nr 1100/333/22 z 28 czerwca 2022 r. Ponadto ujęcie w dokumencie zgodności infrastruktury rowerowej ze Standardami wojewódzkimi powinno zapewnić efektywne wydatkowanie środków, jak też ułatwi ewentualne pozyskanie dofinansowania na ten cel z programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

do potrzeb mieszkańców (praca, szkoła, usługi).		zgłoszeń mieszkańców dotyczących rozkładów jazdy.
11. Budowa i wyznaczenie miejsc postojowych w pobliżu obiektów użyteczności publicznej oraz w sąsiedztwie głównych węzłów komunikacyjnych.	Ułatwienie dostępu do usług publicznych; uporządkowanie parkowania w centrach miejscowości.	Liczba nowych miejsc parkingowych; liczba lokalizacji objętych uporządkowaniem parkowania; liczba skarg na brak miejsc postojowych.
12. Budowa ogólnodostępnych stacji ładowania pojazdów elektrycznych i rowerów w centrach miejscowości.	Zwiększenie atrakcyjności elektromobilności; możliwość korzystania z pojazdów elektrycznych na terenie gminy.	Liczba zainstalowanych punktów ładowania; liczba użytkowników korzystających ze stacji; ilość energii elektrycznej zużytej na ładowanie/rok.
13. System bieżącego utrzymania dróg, w tym regularne łatanie ubytków, utrzymanie poboczy, rowów i odwodnienia.	Poprawa bezpieczeństwa i komfortu jazdy; wydłużenie trwałości nawierzchni drogowych.	Liczba interwencji utrzymaniowych/rok; powierzchnia naprawionych ubytków; ocena stanu dróg w przeglądach okresowych.
14. Wprowadzenie rozwiązań uspokajania ruchu w miejscach szczególnie wrażliwych (progi zwalniające, wyniesione skrzyżowania, strefy tempo 30).	Obniżenie prędkości pojazdów w strefach zabudowanych; poprawa bezpieczeństwa mieszkańców.	Liczba lokalizacji z wprowadzonymi rozwiązaniami uspokajania ruchu; wyniki pomiarów prędkości; liczba zdarzeń drogowych w tych strefach.
15. Likwidacja barier architektonicznych w ciągach pieszych oraz przy obiektach użyteczności publicznej.	Lepsza dostępność przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów i rodziców z wózkami.	Liczba obiektów i ciągów pieszych dostosowanych do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością; liczba zlikwidowanych barier; wyniki audytów dostępności.
16. Wprowadzenie systemu zgłaszania uszkodzeń dróg, chodników i oświetlenia przez mieszkańców (formularz on-line, aplikacja, infolinia).	Szybsze wykrywanie i usuwanie usterek; większe zaangażowanie mieszkańców w dbanie o infrastrukturę.	Liczba zgłoszeń/rok; średni czas reakcji na zgłoszenie; odsetek zgłoszeń zakończonych naprawą w założonym terminie.
17. Opracowanie i stosowanie standardów projektowania dróg, chodników i tras rowerowych zgodnych z zasadami bezpieczeństwa i zrównoważonej mobilności.	Spójne i bezpieczne rozwiązania infrastrukturalne; łatwiejsze planowanie kolejnych inwestycji.	Przyjęty zestaw standardów; liczba inwestycji realizowanych według standardów; ocena bezpieczeństwa infrastruktury w audytach.

Cel operacyjny 3.3: Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii

Kierunki działań	Rezultaty działań	Wskaźniki osiągnięcia celów
1. Opracowanie i aktualizacja gminnego programu ochrony środowiska i klimatu wraz z planem działań adaptacyjnych.	Spójny dokument wyznaczający kierunki działań środowiskowych i klimatycznych w gminie.	Przyjęty program ochrony środowiska i klimatu; liczba zadań ujętych w programie; odsetek zadań realizowanych zgodnie z harmonogramem.

2. Tworzenie nowych oraz rewitalizacja istniejących terenów zieleni w centrach miejscowości (parki, skwery, zieleńce).	Poprawa estetyki przestrzeni publicznej; więcej miejsc odpoczynku i rekreacji dla mieszkańców.	Powierzchnia nowo urządzonych i zrewitalizowanych terenów zieleni (ha); liczba lokalizacji objętych działaniami; liczba użytkowników terenów zielonych.
3. Rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury (ogrody deszczowe, rowy chłonne, zbiorniki retencyjne, stawy) w przestrzeni publicznej.	Zwiększenie retencji wód opadowych; łagodzenie skutków ulewnych deszczy i suszy; poprawa mikroklimatu.	Liczba zrealizowanych elementów zielono-niebieskiej infrastruktury; szacowana pojemność retencyjna systemów; powierzchnia terenów objętych rozwiązaniami opartymi na przyrodzie.
4. Program systematycznych nasadzeń drzew i krzewów rodzimych wzdłuż dróg, przy obiektach publicznych i w terenach rekreacyjnych.	Zwiększenie udziału zieleni wysokiej; poprawa jakości powietrza i walorów krajobrazowych.	Liczba posadzonych drzew i krzewów; liczba lokalizacji nasadzeń; wskaźnik przeżywalności nowych nasadzeń po 3 latach.
5. Ochrona i zrównoważone udostępnianie cennych przyrodniczo obszarów gminy, w tym dolin rzecznych i kompleksów leśnych.	Zachowanie różnorodności biologicznej; możliwość korzystania z walorów przyrodniczych w sposób niepowodujący degradacji.	Liczba objętych ochroną lub programem opieki obszarów; liczba ścieżek i miejsc obserwacyjnych; liczba działań ochronnych przeprowadzonych na tych terenach.
6. Likwidacja i rekultywacja terenów zdegradowanych oraz dzikich wysypisk odpadów.	Przywrócenie wartości użytkowych i krajobrazowych zaniedbanym terenom; poprawa wizerunku gminy.	Powierzchnia terenów zrehabilitowanych (ha); liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk; liczba zgłoszeń dotyczących nowych wysypisk.
7. Rewitalizacja terenów przemysłowych i zdegradowanych.	Przywrócenie funkcji użytkowych i rekreacyjnych zaniedbanym terenom; poprawa wizerunku gminy.	Powierzchnia terenów objętych rewitalizacją (ha); liczba nowych funkcji uruchomionych na zrewitalizowanych terenach; liczba użytkowników terenów po rewitalizacji.
8. Realizacja ponadlokalnego projektu „Zielony Szlak Doliny Iłżanki” we współpracy z sąsiednimi gminami (trasy pieszo-rowerowe, edukacja przyrodnicza, mała retencja).	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu; rozwój oferty rekreacyjnej; wzmocnienie współpracy między gminami.	Długość nowo powstałych lub oznakowanych tras w ramach szlaku (km); liczba wspólnych projektów międzygminnych; liczba turystów i uczestników wydarzeń na szlaku.
9. Rozwój ścieżek edukacyjnych i punktów informacyjnych dotyczących przyrody, krajobrazu oraz historii lokalnej.	Wzrost wiedzy mieszkańców i odwiedzających o walorach przyrodniczych i kulturowych gminy; promocja odpowiedzialnych postaw.	Liczba ścieżek edukacyjnych; długość ścieżek (km); liczba zorganizowanych wyjść edukacyjnych i uczestników.
10. Instalacja odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej (fotowoltaika, pompy ciepła, kolektory słoneczne).	Zmniejszenie kosztów energii w sektorze publicznym; redukcja emisji gazów cieplarnianych.	Liczba budynków publicznych wyposażonych w instalacje OZE; łączna moc zainstalowanych źródeł; szacowana redukcja emisji CO ₂ .

11. Wspieranie instalacji odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach domowych i przedsiębiorstwach na terenie gminy.	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w lokalnym miksie energetycznym; obniżenie kosztów energii dla mieszkańców i firm.	Liczba instalacji OZE zainstalowanych u mieszkańców i przedsiębiorstw; łączna moc zainstalowana; liczba wnioskodawców objętych wsparciem.
12. Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła poprzez wymianę przestarzałych pieców na niskoemisyjne i ekologiczne systemy ogrzewania.	Redukcja niskiej emisji; poprawa jakości powietrza w miejscowościach gminy.	Liczba wymienionych źródeł ciepła; szacowana redukcja emisji pyłów i benzo(a)pirenu; liczba beneficjentów programów wymiany pieców.
13. Rozwój systemu monitoringu jakości powietrza i wód oraz upowszechnianie wyników wśród mieszkańców.	Większa świadomość skali zanieczyszczeń; lepsza podstawa do podejmowania decyzji inwestycyjnych i regulacyjnych.	Liczba punktów pomiarowych; liczba publikowanych raportów; liczba wejść na stronę z danymi środowiskowymi.
14. Program retencji wód opadowych na terenach publicznych i w gospodarstwach domowych (zbiorniki, systemy odzysku wody deszczowej).	Lepsze wykorzystanie wód opadowych; zmniejszenie obciążenia systemów kanalizacyjnych oraz zapotrzebowania na wodę wodociągową.	Liczba zainstalowanych systemów retencji; szacowana pojemność retencyjna; liczba beneficjentów programu retencyjnego.
15. Prowadzenie cyklicznej edukacji ekologicznej mieszkańców w zakresie odpadów, wody, energii i bioróżnorodności.	Utrwalanie proekologicznych nawyków; większe zaangażowanie mieszkańców w działania na rzecz środowiska.	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych; liczba uczestników; wyniki ankiet oceniających zmianę świadomości i postaw.
16. Wspieranie oddolnych inicjatyw proekologicznych organizacji pozarządowych, szkół, kół gospodyń i grup nieformalnych.	Aktywizacja społeczności lokalnej; realizacja wielu małych projektów poprawiających stan środowiska.	Liczba dofinansowanych lub wspartych inicjatyw; liczba organizacji i grup zaangażowanych; liczba uczestników działań.
17. Opracowanie i wdrożenie standardów estetycznych dla szyldów, reklam, ogrodzeń i małej architektury w kluczowych przestrzeniach publicznych.	Uporządkowany krajobraz miejscowości; poprawa wizerunku gminy w oczach mieszkańców i odwiedzających.	Przyjęty dokument standardów; liczba zrealizowanych inwestycji zgodnych ze standardami; liczba interwencji dotyczących łamania zasad estetycznych.
18. Uwzględnianie ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy (strefy ochrony konserwatorskiej, zasady kształtowania zabudowy w otoczeniu parku dworsko-parkowego, kościoła, kapliczek oraz stanowisk archeologicznych).	Lepsza ochrona krajobrazu kulturowego; ograniczenie konfliktów inwestycyjnych w sąsiedztwie zabytków; zachowanie ekspozycji i czytelności najcenniejszych obiektów i układów ruralistycznych.	Liczba obowiązujących planów miejscowych zawierających szczegółowe ustalenia dot. ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego; liczba decyzji WZ, w których zastosowano wytyczne konserwatorskie; liczba przypadków inwestycji negatywnie zaopiniowanych ze względu na ochronę dziedzictwa.

19. Zagospodarowanie wybranych stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej (np. punkty widokowe, tablice informacyjne, ścieżki dojściowe) w celach edukacyjnych, naukowych i turystycznych, we współpracy ze służbami konserwatorskimi.	Wykorzystanie potencjału stanowisk archeologicznych do edukacji i promocji gminy; wzrost świadomości historycznej mieszkańców; lepsza ochrona stanowisk dzięki ich oznakowaniu i udostępnieniu.	Liczba stanowisk archeologicznych udostępnionych w formie ścieżek lub punktów edukacyjnych; liczba tablic informacyjnych; liczba zorganizowanych lekcji terenowych i wycieczek; liczba uczestników działań edukacyjnych.
20. Realizacja działań adaptacyjnych do zmian klimatu, w tym analiza zagrożeń oraz projekty przeciwdziałające skutkom suszy i powodzi.	Zwiększenie odporności gminy na ekstremalne zjawiska pogodowe; ograniczenie strat materialnych i środowiskowych.	Opracowana diagnoza zagrożeń klimatycznych; liczba wdrożonych projektów adaptacyjnych; liczba zdarzeń związanych z suszą i powodzią po wprowadzeniu działań.
21. Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, w szczególności w zakresie nawożenia oraz składowania nawozów i kiszonek w pobliżu cieków wodnych.	Zmniejszenie spływu biogenów i substancji zanieczyszczających z terenów rolniczych do wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy.	Liczba gospodarstw rolnych objętych szkoleniami i działaniami informacyjnymi z zakresu Dobrej Praktyki Rolniczej; liczba gospodarstw stosujących zasady DPR; poprawa parametrów jakości wody w punktach monitoringu (spadek stężeń azotanów i fosforanów).
22. Zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł oraz wdrożenie tych działań przez wprowadzanie odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych gminy.	Zwiększona zdolność retencyjna terenu gminy, zmniejszenie ryzyka suszy i lokalnych podtopień oraz lepsza ochrona wód i siedlisk przyrodniczych.	Powierzchnia utworzonych i utrzymanych stref buforowych (ha); liczba obiektów (oczek wodnych, mokradeł) objętych ochroną lub rewitalizacją; odsetek nowych dokumentów planistycznych zawierających zapisy dotyczące ochrony wód i zwiększania retencji.

Źródło: opracowanie własne.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Przesłanki formułowania polityki przestrzennej gminy

Polityka przestrzenna gminy Mirów jest przede wszystkim odpowiedzią na konieczność uporządkowania rozwoju przestrzennego w warunkach silnych ograniczeń środowiskowych oraz aktualnych realiach prawnych i administracyjnych.

Drugą, bardzo istotną grupą przesłanek są wymagania zgodności z dokumentami nadrzędnymi i ustaleniami ponadlokalnymi. Choć polityka przestrzenna jest wyrazem polityki lokalnej, musi być prowadzona w sposób spójny z kierunkami wynikającymi z poziomu wojewódzkiego i krajowego. W praktyce oznacza to szczególne wyczulenie na ochronę terenów otwartych, przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, ochronę gruntów rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych i terenów leśnych, a także utrzymanie ładu przestrzennego oraz walorów krajobrazowych. Te przesłanki tworzą „ramy” dla lokalnych decyzji: rozwoju nie wyznacza się dowolnie, lecz w sposób ograniczony przez konieczność ochrony zasobów i racjonalnego gospodarowania przestrzenią.

W samym centrum uzasadnienia polityki przestrzennej gminy Mirów znajduje się jednak uwarunkowanie środowiskowe i wynikające z niego ograniczenia zagospodarowania. W diagnozie wskazano wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe i obszary objęte ochroną (w tym Obszar Chronionego Krajobrazu), co wprost przekłada się na ostrożność w wyznaczaniu nowych terenów inwestycyjnych. Równolegle jako realne bariery rozwoju przestrzennego wskazano m.in. lasy, wartościowe użytki rolne (klasy II–III), elementy systemu powiązań przyrodniczych i ekologicznych, obszary zagrożenia powodziowego, a także występowanie stanowisk archeologicznych. Wszystkie te elementy ograniczają swobodę lokalizacji zabudowy i wpływają na to, gdzie i w jakiej formie rozwój jest dopuszczalny. Ważnym kontekstem środowiskowym jest też jakość powietrza: polityka przestrzenna powinna być powiązana z potrzebą działań ograniczających ryzyko przekroczeń zanieczyszczeń oraz z kierunkami modernizacji źródeł ciepła i rozwoju OZE w ramach przyjętych funkcji terenów.

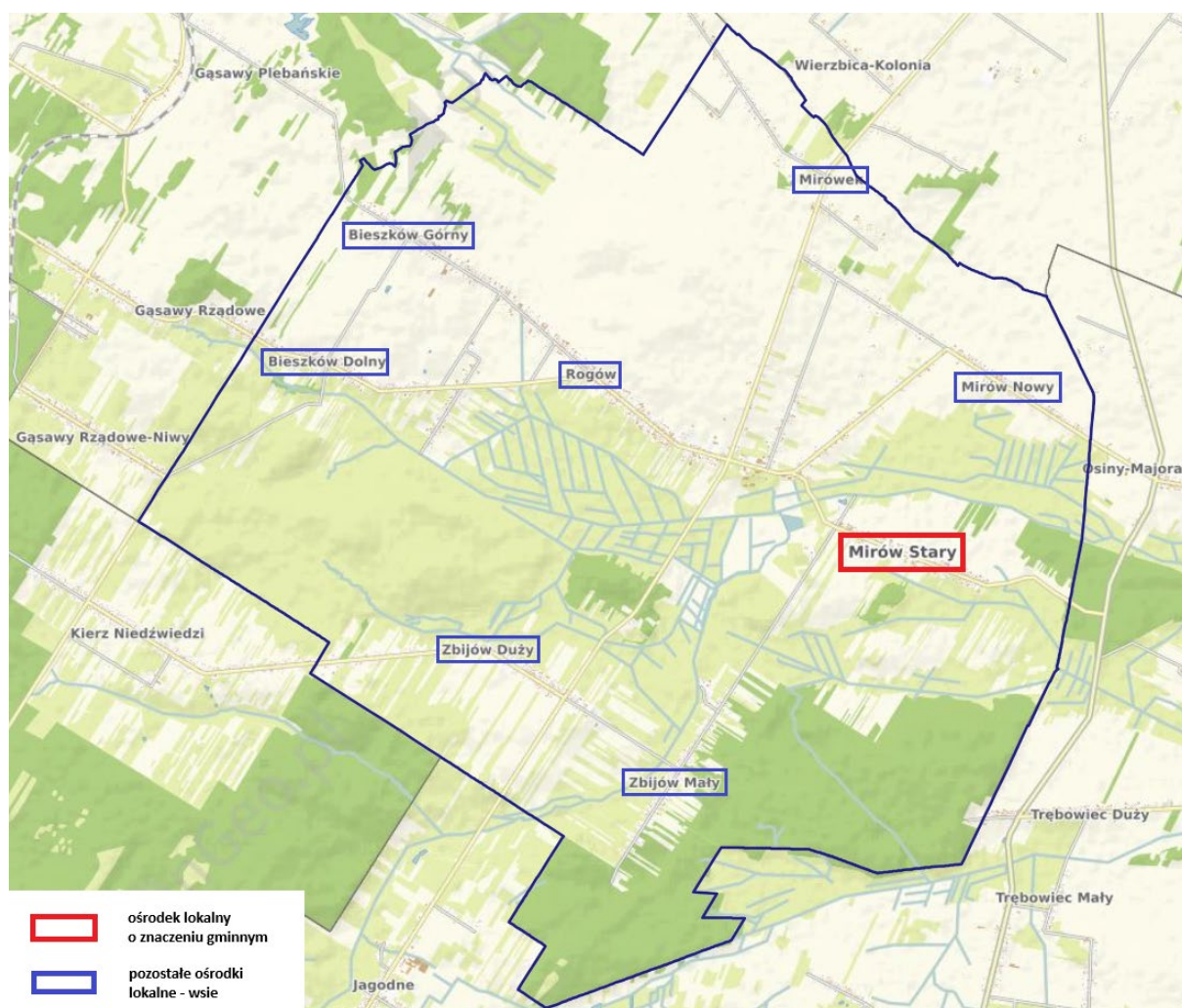
Kolejną przesłanką, która istotnie definiuje politykę przestrzenną, jest ochrona krajobrazu i dziedzictwa kulturowego oraz potrzeba zachowania tożsamości osadniczej wsi. Należy zauważyć, że ekspansja zabudowy, zwłaszcza niespójna z lokalnymi wzorcami, może prowadzić do zacierania historycznych układów ruralistycznych oraz tradycyjnych zasad sytuowania i formy zabudowy. Z tego wynika nacisk na porządkowanie i kontynuację zasad kształtowania zabudowy w sposób harmonijny, a także na ochronę obiektów i obszarów cennych kulturowo oraz stanowisk archeologicznych, które wprost wpływają na dopuszczalność i warunki zagospodarowania.

Na tym tle szczególnie czytelna jest przesłanka ładu przestrzennego rozumianego jako koncentracja rozwoju, a nie jego rozlewanie. Podstawowym założeniem polityki przestrzennej powinno pozostawać porządkowanie struktury osadniczej poprzez lokalizowanie nowej zabudowy przede wszystkim w obrębie istniejących, zwartych jednostek osadniczych, z dopuszczeniem rozwiązań wielofunkcyjnych (mieszkalnictwo z usługami nieuciążliwymi) oraz z dążeniem do czytelnych, centrotwórczych układów wsi. Takie podejście ma też wymiar ekonomiczny: koncentracja zabudowy ogranicza koszty infrastruktury (drogi, sieci, usługi publiczne) i pozwala lepiej planować nakłady w przeliczeniu na mieszkańca.

Nie można abstrahować również od uwarunkowań demograficznych i społecznych. W diagnozie wskazano spadek liczby ludności oraz starzenie się społeczeństwa, co przekłada się na potrzeby dotyczące dostępności usług i infrastruktury społecznej, a także na kierunek dostosowywania przestrzeni i usług publicznych do osób wymagających wsparcia. Innymi słowy, polityka przestrzenna ma nie tylko wyznaczać tereny, ale też tworzyć warunki dla funkcjonowania społeczności w zmieniającej się strukturze wieku i potrzeb.

Istotnym zestawem przesłanek są też kwestie infrastrukturalne i komunikacyjne. To przede wszystkim niedostatek infrastruktury pieszej i rowerowej oraz kluczowy problem gospodarki ściekowej, czyli brak sieci kanalizacyjnej przy jednocześnie wysokim poziomie zwodociągowania. Te uwarunkowania wpływają na kierunki zagospodarowania: rozwój nowych terenów powinien iść w parze z możliwością ich obsługi komunikacyjnej i technicznej, a inwestycje infrastrukturalne muszą być planowane etapowo, adekwatnie do skali uruchamianych terenów.

Rysunek 7. Sieć osadnicza gminy Mirów

Źródło: opracowanie własne na podstawie map <https://mirow.geoportal-krajowy.pl/>

Wreszcie, ważną przesłanką, nadającą polityce przestrzennej rygor racjonalności, jest bilans terenów i relacja między zapotrzebowaniem a chłonnością. Dla funkcji mieszkaniowej nie ma uzasadnienia do otwierania nowych obszarów poza zwartą strukturą osadniczą (z perspektywy bilansu i chłonności), natomiast dla funkcji produkcyjno-usługowych

dopuszcza się możliwość wyznaczenia nowych terenów poza zwartą strukturą w określonej skali jako odpowiedź na potrzeby rozwojowe i dywersyfikację miejsc pracy.

Podsumowując, przesłanki sformułowania polityki przestrzennej gminy Mirów można opisać jako równoważenie dwóch porządków: z jednej strony potrzeby rozwoju (w tym dywersyfikacji gospodarczej i poprawy jakości życia poprzez infrastrukturę), a z drugiej silnych uwarunkowań ochronnych (przyroda, krajobraz, gleby, lasy, dziedzictwo) oraz konieczności utrzymania ładu przestrzennego i racjonalności finansowej. Z tego wynika dominujący kierunek: rozwój przede wszystkim poprzez dogęszczanie i porządkowanie istniejących struktur osadniczych, a nie przez rozpraszanie zabudowy na terenach otwartych.

Hierarchia ośrodków osadniczych

W hierarchii ośrodków osadniczych centralną rolę pełni wieś Mirów Stary, które można sklasyfikować jako jednostkę z poziomu VII według metodyki wskazanej przez Obserwatorium Polityki Miejskiej i Regionalnej IRMiR⁴⁵, a które stanowi osobną gminę miejską.

W samej gminie wiejskiej Mirów gminie znajduje się 8 miejscowości wiejskich (uwzględnionych w rejestrze TERYT): Bieszków Dolny (0629086), Bieszków Górny (0629092), Mirów Nowy (0629123), Mirów Stary (0629152), Mirówek (0629117), Rogów (0629130), Zbijów Duży (0629169), Zbijów Mały (0629175).

Hierarchę ośrodków przedstawia rysunek 7.

Istniejąca i planowana sieć transportowa

Infrastrukturę komunikacyjną gminy Mirów tworzy system dróg powiatowych oraz gminnych szczegółowo opisanych w części diagnostycznej niniejszej strategii.

Drogi powiatowe to:

- 3556W - Wierzbica – Mirów – granica gminy Mirów;
- 4015W – Szydłowiec – Bieszków Dolny – Mirów Stary;
- 4016W - Mały Sadek – Kierz Niedźwiedzi – Zbijów Mały.

Drogi gminne to:

- 400302W: Stary Mirów - (Osiny);
- 400304W: Nowy Mirów – Mirówek - granica gminy Mirów (Lipienice);
- 400305W: Nowy Mirów – Mirówek - granica gminy Mirów (Nowy Dwór);
- 400306W: (Nowy Dwór) - granica gminy Mirów - Bieszków Dolny- Komorniki Rogowskie;
- 400307W: Bieszków Górny - Rogów;
- 400308W: Nowy Mirów - Zbijów Mały - (Gadka);
- 400311W: Komorniki Rogowskie - Zbijów Duży;
- 400314W: (Gąsawy Niwy) - granica gminy Mirów – Bieszków Dolny;
- 400315W: Mirów – Mirówek;
- Mirów - od drogi powiatowej 4015W;
- Mirów - od drogi gminnej 400304W

⁴⁵ Sobala-Gwosdz A., 2023, Pozycja miast jako ośrodków centralnych, Badania Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków.

Rysunek 8. Schemat istniejącej sieci transportowej w gminie Mirów

Źródło: opracowanie na podstawie: <https://zdpszydlowiec.pl/cms/2969/mapa-drog-powiatowych>.

Przez obszar gminy nie przebiega żadna trasa kolejowa.

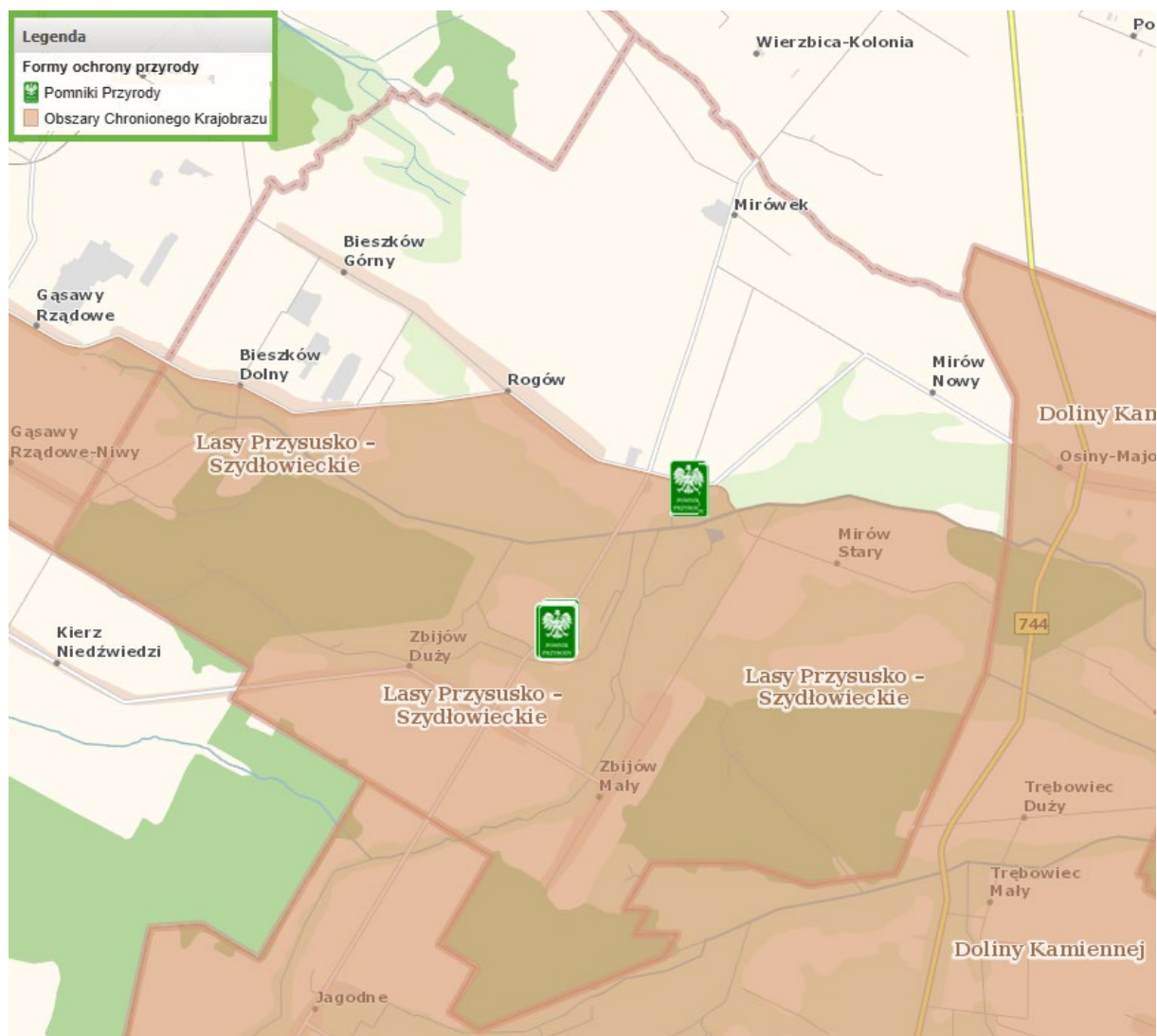
System powiązań przyrodniczych i wodnych w tym system obszarów chronionych

System powiązań przyrodniczych i wodnych gminy Mirów należy rozumieć jako spójny układ obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych (las, doliny rzeczne, łąki i siedliska wilgotne) połączonych korytarzami ekologicznymi oraz siecią hydrograficzną, który warunkuje funkcjonowanie ekosystemów i jednocześnie wyznacza podstawowe ograniczenia oraz preferencje zagospodarowania.

Rdzeniem tego systemu są Lasy Przysusko-Szydłowieckie, największe i najważniejsze struktury przyrodnicze na obszarze gminy, które jednocześnie stanowią zasadniczy komponent lokalnej retencji, kształtowania mikroklimatu i bazy siedliskowej dla gatunków leśnych. Struktura ta jest objęta ochroną w ramach Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie, co dodatkowo wzmacnia jej znaczenie planistyczne (ochrona przed presją inwestycyjną, zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych).

System obszarów chronionych ilustruje rysunek 9.

Rysunek 9. Schemat systemu obszarów chronionych (obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody na terenie gminy Mirów)

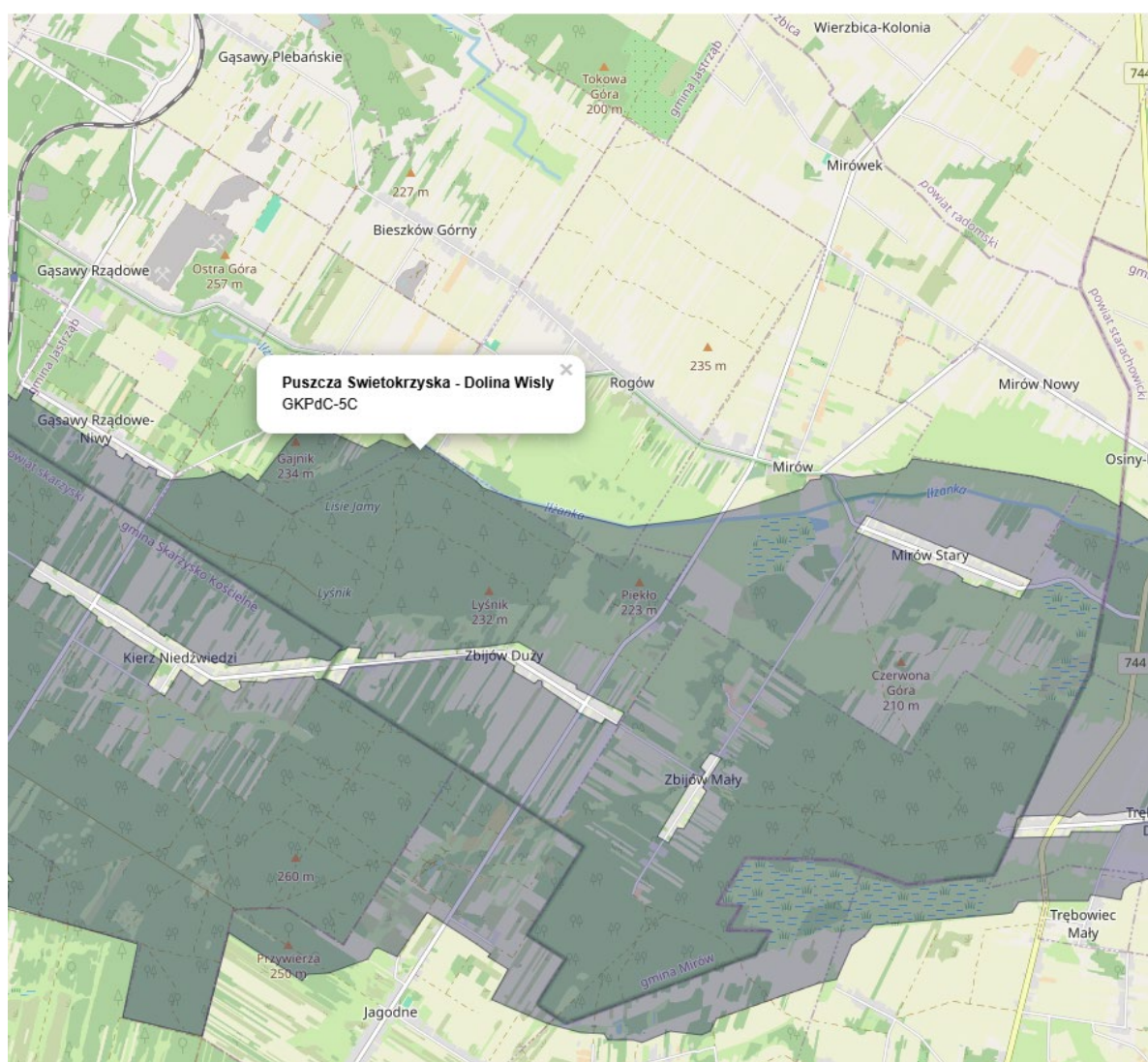

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Geoserwis GDOŚ - <https://geoserwis.gdos.gov.pl/>.

Drugim elementem o znaczeniu strategicznym dla ciągłości przyrodniczej jest korytarz ekologiczny „Puszcza Świętokrzyska – Dolina Wisły”, przebiegający przez południową część obszaru opracowania. W praktyce planistycznej występuje potrzeba traktowania tego pasma jako obszaru, w którym należy ograniczać bariery przestrzenne i konflikty z zagospodarowaniem. Przebieg korytarza ilustruje rysunek 10.

Uzupełnieniem układu podstawowego są struktury drugorzędne, które w skali gminy pełnią funkcję łączników ekologicznych i retencyjnych: przede wszystkim doliny rzek (m.in. Iłżanki i Szabasówki), a także sieć rowów i kanałów melioracyjnych wraz z towarzyszącymi im rozległymi obszarami łąk i pastwisk. To właśnie doliny oraz obniżenia terenowe, wraz z pasmami roślinności przywodnej i zadrzewieniami, tworzą najczytelniejsze lokalne powiązania między kompleksami leśnymi a krajobrazem rolniczym.

Rysunek 10. Przebieg korytarzy ekologicznych przez teren gminy Mirów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://mapa.korytarze.pl/>⁴⁶.

Część wodna systemu ma w gminie Mirów charakter względnie rozwinięty. Obszar gminy pozostaje w zasięgu Dorzecza Wisły (region wodny Środkowej Wisły), a układ cieków obejmuje liczne drobne cieki odwadniające wzniesienia, które zasilają potoki płynące dnami dolin. Główne osie hydrograficzne stanowią rzeki Łżanka (lewy dopływ Wisły) oraz Szabasówka (prawy dopływ Radomki).

System powiązań wodnych obejmuje również komponent podziemny w zasięgu Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 86 (PLGW200086), zasilanej głównie infiltracją opadów, przy czym naturalnymi strefami drenażu są rzeki i cieki powierzchniowe. Wskazać należy także występowanie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych GZWP 413 (Goszczewice–Szydłowiec) oraz GZWP 420 (Wierzbica–Ostrowiec), co wzmacnia przesłankę ostrożnego kształtowania zagospodarowania w kontekście ochrony zasobów i jakości wód.

⁴⁶ Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011.

Na podstawie map zagrożenia powodziowego ustalono, że teren gminy znajduje się w zasięgu występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią dla zalewu wodą Q1% oraz dla zalewu wodą Q10% (por. rysunek 5).

Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne planowane zagospodarowanie nie może m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym. Ponadto w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022. poz. 2739), zostały zidentyfikowane główne cele zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym cel główny obejmujący zapewnienie racjonalnego gospodarowania obszarami zagrożenia powodziowego.

W przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią m.in. nowych obiektów budowlanych oraz gromadzenia ścieków, niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy Prawo wodne.

Zróżnicowanie glebowe gminy również wpływa na kształtowanie systemu przestrzennego, wskazując na obszary, które powinny pozostać rolnicze ze względu na wyższą jakość gleb, oraz tereny, na których możliwa jest koncentracja zabudowy ze względu na mniejszą przydatność rolniczą. Dobre gleby powinny być chronione jako elementy systemu przyrodniczego zapewniające trwałość funkcji rolniczej i ekosystemowej.

System przyrodniczy gminy jest również kluczowy w kontekście przeciwdziałania zagrożeniom środowiskowym, takim jak powódzie, susze czy degradacja zasobów wodnych. Ważnym działaniem przestrzennym jest tu rozwijanie infrastruktury ekologicznej, takiej jak systemy małej retencji, zieleń ochronna czy infrastruktura hydrotechniczna, co wzmacnia odporność gminy na zmiany klimatyczne i presję antropogeniczną.

W konsekwencji, system powiązań przyrodniczych w gminie Mirów jest kluczowym wyznacznikiem strategicznych decyzji przestrzennych, sprzyjającym utrzymaniu równowagi pomiędzy rozwojem społeczno-gospodarczym a ochroną środowiska naturalnego.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Polityka przestrzenna gminy Mirów powinna być prowadzona w sposób konsekwentny i długofalowy, tak aby łączyć rozwój funkcji osadniczych i gospodarczych z ochroną zasobów środowiska, krajobrazu oraz dziedzictwa kulturowego. Podstawowym celem w tym zakresie jest poprawa ładu przestrzennego, rozumiana jako kształtowanie przejrzystej struktury osadniczej, ograniczenie rozpraszania zabudowy, racjonalizacja kosztów infrastruktury oraz minimalizacja konfliktów przestrzennych.

Zasady ogólne prowadzenia polityki przestrzennej

Przyjmuje się następujące zasady prowadzenia polityki przestrzennej:

- Koncentracja zabudowy i wzmocnienie zwartych struktur osadniczych jako podstawowy model rozwoju.
- Priorytet ochrony zasobów i uwzględniania ograniczeń: decyzje przestrzenne muszą wynikać z uwarunkowań środowiskowych, hydrologicznych, krajobrazowych i kulturowych.
- Zrównoważenie funkcji: dopuszczanie rozwoju usług i aktywności gospodarczej w sposób niekonfliktowy z funkcją mieszkaniową i środowiskiem.
- Efektywność infrastrukturalna i finansowa: uruchamianie nowych terenów rozwojowych w powiązaniu z realną możliwością ich obsługi komunikacyjnej i technicznej oraz z kosztami utrzymania w przeliczeniu na mieszkańca.
- Zgodność polityki przestrzennej gminy z rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej województwa zawartymi w Rozdziale 3.6.2. SRWM.⁴⁷

Struktura osadnicza i kierunki rozwoju zabudowy

Za kluczowe uznaje się porządkowanie i uzupełnianie istniejących układów osadniczych, w szczególności poprzez ograniczanie chaotycznych lokalizacji zabudowy na obrzeżach wsi i w strefach przejściowych między terenami zabudowanymi a otwartymi.

Rekomenduje się:

- kierowanie nowej zabudowy mieszkaniowej w pierwszej kolejności do obszarów o zwartej strukturze (w obrębie istniejących jednostek osadniczych),
- dopuszczanie dogęszczeń i uzupełnień zabudowy przy zachowaniu czytelnych zasad kompozycji przestrzennej, ochrony sąsiedztwa i standardów infrastrukturalnych,
- preferowanie struktur wielofunkcyjnych w obrębie wsi (mieszkanie i usługi nieuciążliwe, w tym usługi publiczne), co sprzyja dostępności usług i ogranicza transportochłonność,
- rozdzielanie w dokumentach planistycznych terenów stricte mieszkaniowych od terenów zabudowy zagrodowej, a w razie potrzeby także od terenów usługowych, tak aby ograniczać konflikty funkcjonalne.

⁴⁷ Strategia Rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze. (uchwała nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24.05.2022 r.).

W ramach dostosowania polityki przestrzennej gminy do kierunków zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Polski do 2035 r. przyjmuje się zasadę wzmocnienia policentrycznej sieci osadniczej poprzez rozwój funkcji usługowych i gospodarczych w wybranych miejscowościach stanowiących lokalne ośrodki drugiego rzędu. Takie podejście pozwoli na lepsze zrównoważenie rozwoju całego obszaru gminy, zmniejszenie dysproporcji w dostępie do usług między poszczególnymi sołectwami oraz efektywniejsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury.

Uwarunkowania wykluczające i ograniczające zagospodarowanie

Polityka przestrzenna powinna konsekwentnie stosować filtry ograniczające lokalizowanie nowej zabudowy na terenach wrażliwych lub konfliktowych.

Za obszary, na których rozwój zabudowy powinien być wykluczony lub istotnie ograniczony, uznaje się w szczególności:

- kompleksy leśne i tereny przeznaczone do zalesień,
- obszary zagrożenia powodziowego oraz tereny, na których występują ryzyka hydrologiczne,
- tereny stanowiące elementy systemu powiązań przyrodniczych (korytarze i ciągi ekologiczne, doliny cieków, obniżenia terenowe z roślinnością wilgotną),
- obszary o wysokiej wartości rolniczej, w tym użytki rolne klas II–III,
- obszary objęte ochroną konserwatorską oraz rejony stanowisk archeologicznych.

W praktyce oznacza to, że nowe tereny inwestycyjne należy wyznaczać wyłącznie tam, gdzie nie naruszają one powyższych ograniczeń, a w przypadku terenów warunkowo dopuszczalnych należy wprowadzać rygorystyczne standardy ochronne i kompensacyjne.

System przyrodniczy i wodny oraz zasady ochrony obszarów chronionych

Gmina dysponuje istotnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, których zachowanie jest warunkiem trwałego rozwoju. Rdzeń systemu przyrodniczego tworzą rozległe tereny leśne oraz powiązane z nimi doliny cieków i obszary łąkowe, uzupełnione zadrzewieniami śródpolnymi, przydrożnymi i nadwodnymi. Układ wodny opiera się na sieci cieków naturalnych oraz elementach systemu melioracyjnego, które poza funkcją odwadniającą wpływają na retencję i lokalny mikroklimat.

W obszarach objętych formami ochrony krajobrazu przyjmuje się bezwzględną zasadę respektowania reżimów ochronnych, w tym w szczególności:

- ochronę zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych (z ograniczeniem ich usuwania do sytuacji uzasadnionych bezpieczeństwem lub utrzymaniem infrastruktury),
- zakaz działań prowadzących do degradacji siedlisk wilgotnych, w tym ograniczanie likwidacji naturalnych zbiorników, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- unikanie działań powodujących nieuzasadnione zmiany stosunków wodnych, w szczególności takich, które pogarszają retencję, zwiększają ryzyko podtopień lub obniżają walory przyrodnicze dolin cieków,
- utrzymywanie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenach zabudowy oraz wprowadzanie zieleni towarzyszącej jako standardu.

Uzupełniając rekomenduje się prowadzenie działań sprzyjających poprawie jakości powietrza (w tym ograniczanie niskiej emisji i wspieranie modernizacji źródeł ciepła), przy

dopuszczaniu rozwiązań OZE w sposób niekolidujący z ochroną krajobrazu i funkcjami terenów.

Krajobraz, ład architektoniczno-urbanistyczny i dziedzictwo kulturowe

Jednym z głównych wyzwań jest ochrona krajobrazu wsi i przeciwdziałanie degradacji układów ruralistycznych wynikającej z rozpraszania zabudowy oraz wprowadzania form nieharmonijnych w stosunku do lokalnych cech przestrzennych.

W tym zakresie rekomenduje się:

- utrzymanie czytelności układów osadniczych, porządkowanie stref wjazdowych do wsi oraz wzmacnianie przestrzeni publicznych,
- stosowanie w dokumentach planistycznych parametrów zabudowy (m.in. wysokości, gabarytów, geometrii dachów, linii zabudowy) sprzyjających harmonii krajobrazowej,
- ochronę obiektów i obszarów o wartości historyczno-kulturowej oraz właściwe postępowanie na terenach stanowisk archeologicznych,
- prowadzenie działań porządkujących i rewitalizacyjnych w obszarach zdegradowanych lub dysharmonijnych, w tym poprawę estetyki przestrzeni publicznych.

Funkcje gospodarcze i tereny aktywności

Rozwój gospodarczy powinien wspierać dywersyfikację lokalnego rynku pracy, jednak bez przenoszenia uciążliwości na obszary mieszkaniowe i przyrodniczo wrażliwe.

Rekomenduje się:

- lokalizowanie usług nieuciążliwych w strukturze osadniczej (w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych), z zachowaniem standardów ochrony przed hałasem, ruchem ciężkim i innymi uciążliwościami,
- lokalizowanie funkcji produkcyjno-usługowych o potencjale oddziaływań w wyznaczonych strefach, z zapewnieniem obsługi komunikacyjnej i technicznej oraz z buforami funkcjonalnymi,
- zachowanie podejścia bilansowego: niegenerowanie nadpodaży terenów mieszkaniowych poza zwartą strukturą oraz dopuszczanie rozwoju terenów produkcyjno-usługowych w skali odpowiadającej rozpoznanym potrzebom (w tym przewidzianej rezerwie powierzchniowej dla tej funkcji).

Infrastruktura techniczna i mobilność jako warunek rozwoju

Rozwój przestrzenny powinien być ściśle uzależniony od możliwości zapewnienia infrastruktury technicznej i transportowej. Szczególną uwagę należy kierować na:

- poprawę warunków ruchu pieszego i rowerowego (ciągi pieszce, doświetlenia, uspokojenie ruchu, odcinki infrastruktury rowerowej),
- etapowanie rozbudowy infrastruktury wodno-ściekowej i deszczowej, w tym rozwiązań retencyjnych, adekwatnie do skali uruchamianych terenów inwestycyjnych,
- utrzymanie standardów dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w obiektach użyteczności publicznej oraz w przestrzeniach wspólnych.

Instrumenty prowadzenia polityki przestrzennej i standardy wdrożeniowe

W celu skutecznego kształtowania ładu przestrzennego rekomenduje się oparcie polityki przestrzennej na planowaniu miejscowym i jednolitych standardach urbanistycznych.

Priorytetowe działania instrumentacyjne:

- opracowywanie i uchwalanie dokumentów planistycznych w pierwszej kolejności dla obszarów presji inwestycyjnej, terenów wymagających uporządkowania oraz stref rozwoju aktywności gospodarczej,
- wprowadzanie w dokumentach planistycznych standardów ograniczających rozpraszanie zabudowy (m.in. minimalne wskaźniki powierzchni biologicznie czynnej, zasady obsługi komunikacyjnej, porządkowanie linii zabudowy, ochrona zadrzewień),
- precyzyjne zabezpieczanie korytarzy ekologicznych i dolin cieków poprzez zakazy i ograniczenia zabudowy oraz wymogi utrzymania zieleni i retencji,
- jednoznaczne regulowanie relacji funkcjonalnych: eliminacja konfliktów między zabudową mieszkaniową, zagrodową, usługową i produkcyjno-usługową.

Podsumowanie kierunkowe

Polityka przestrzenna gminy Mirów powinna konsekwentnie wzmacniać zwarty, uporządkowany model rozwoju osadnictwa, selektywnie wspierać rozwój gospodarczy w wyznaczonych strefach oraz chronić system przyrodniczy i wodny jako podstawę bezpieczeństwa ekologicznego i atrakcyjności krajobrazowej gminy. Wdrożenie tych założeń wymaga planowania opartego o jasne standardy oraz etapowania inwestycji infrastrukturalnych w ścisłym powiązaniu z uruchamianiem nowych terenów rozwojowych.

Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa mazowieckiego wraz z zakresem planowanych działań

Obszary strategicznej interwencji w gminie Mirów⁴⁸

Gmina Mirów leży w jednym z obszarów strategicznej interwencji (OSI) określonych w SRWM 2030+, tj. radomskim obszarze problemowym (podregion NUTS 3)⁴⁹. Znajduje się także na terenie OSI zdefiniowanych z poziomu krajowego⁵⁰, wskazanych w KSRR 2030, tj. zaktualizowanej liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. OSI określone na poziomie województwa obejmują także OSI z poziomu krajowego.

W SRWM 2030+ OSI zdefiniowano z wykorzystaniem definicji określonej w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju – jako obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do których jest kierowana interwencja publiczna.

OSI problemowe wyznaczone zostały w celu zniwelowania istniejących problemów i barier dla rozwoju nowych lub istniejących funkcji i poprawy warunków życia mieszkańców w podregionach województwa mazowieckiego. Interwencję w każdym OSI problemowym ograniczono do dwóch kluczowych obszarów tematycznych, których potencjał jest niedostatecznie wykorzystany bądź które negatywnie oddziałują na pozostałe sfery życia społeczno-gospodarczego z uwagi na kumulację niekorzystnych czynników, uniemożliwiając efektywne wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych podregionów.

Wyznaczenie OSI umożliwia lepszą koordynację działań strategicznych wpisujących się w politykę rozwoju i planowania przestrzennego regionu. Ułatwia także przyporządkowanie właściwych narzędzi interwencji publicznej, co wpływa na zwiększenie skuteczności i efektywności podejmowanych działań.

Radomski obszar strategicznej interwencji

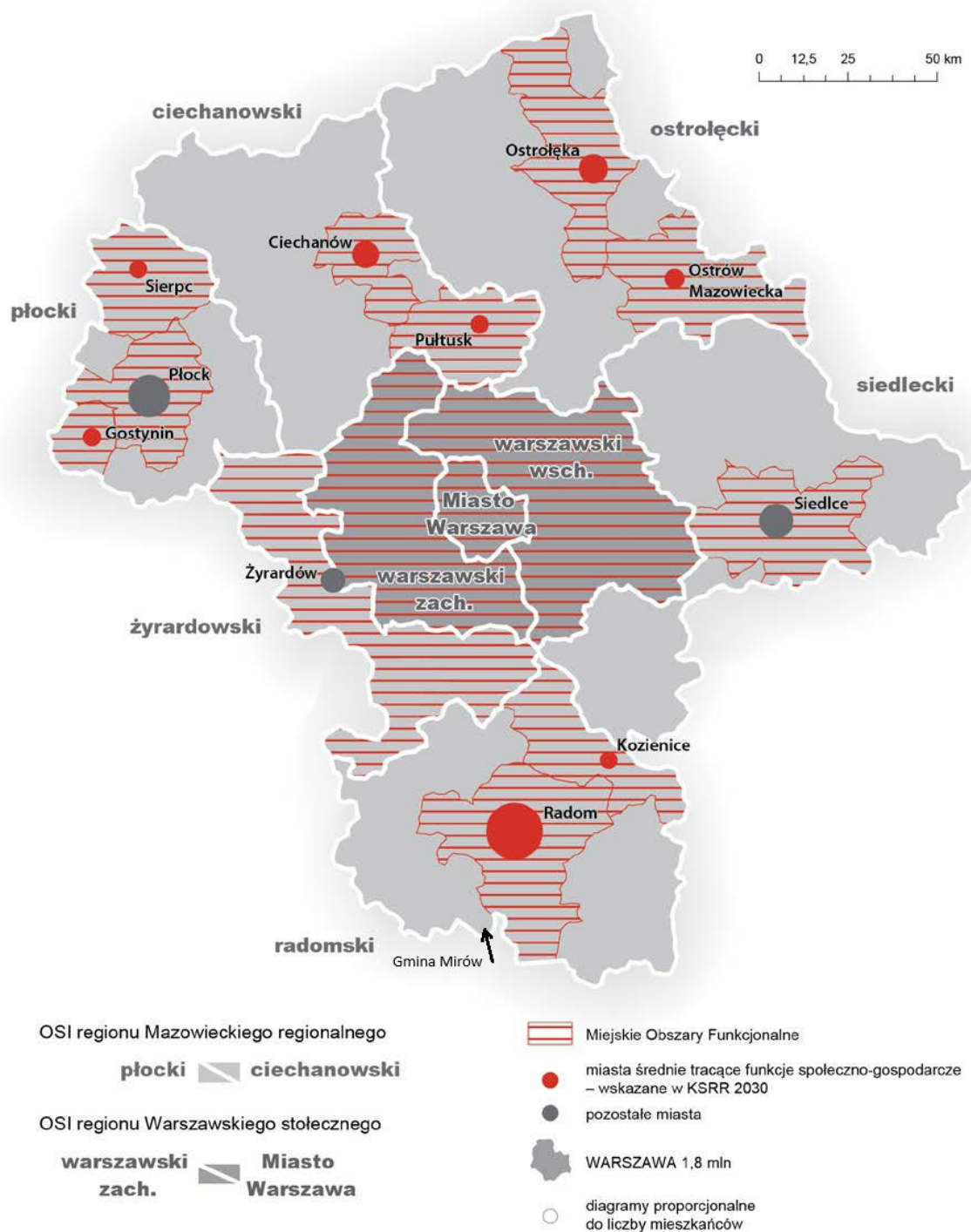
Interwencja w OSI radomskim zorientowana będzie na pobudzenie społeczno-gospodarcze, w tym restrukturyzację branż przemysłowych, aktywizację zawodową osób długotrwale bezrobotnych, wzmocnienie bazy dochodowej samorządów lokalnych i poprawę warunków życia mieszkańców. Wysoki potencjał w postaci bazy przemysłowej miast oraz funkcjonowanie uczelni wyższych, instytucji naukowych i klastrów powinny stanowić podstawę rozwoju nowych branż, w tym w obszarze przemysłu 4.0, w celu rozwoju lokalnych rynków pracy.

⁴⁸ Rozdział opracowano z bezpośrednim wykorzystaniem odpowiednich zapisów Strategii Rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze. (uchwała nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24.05.2022 r.).

⁴⁹ Pismo Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego: OTR-UO-401.112.2025.KW z dnia 9 października 2025 roku.

⁵⁰ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego> (dostęp 15.04.2025 r.)

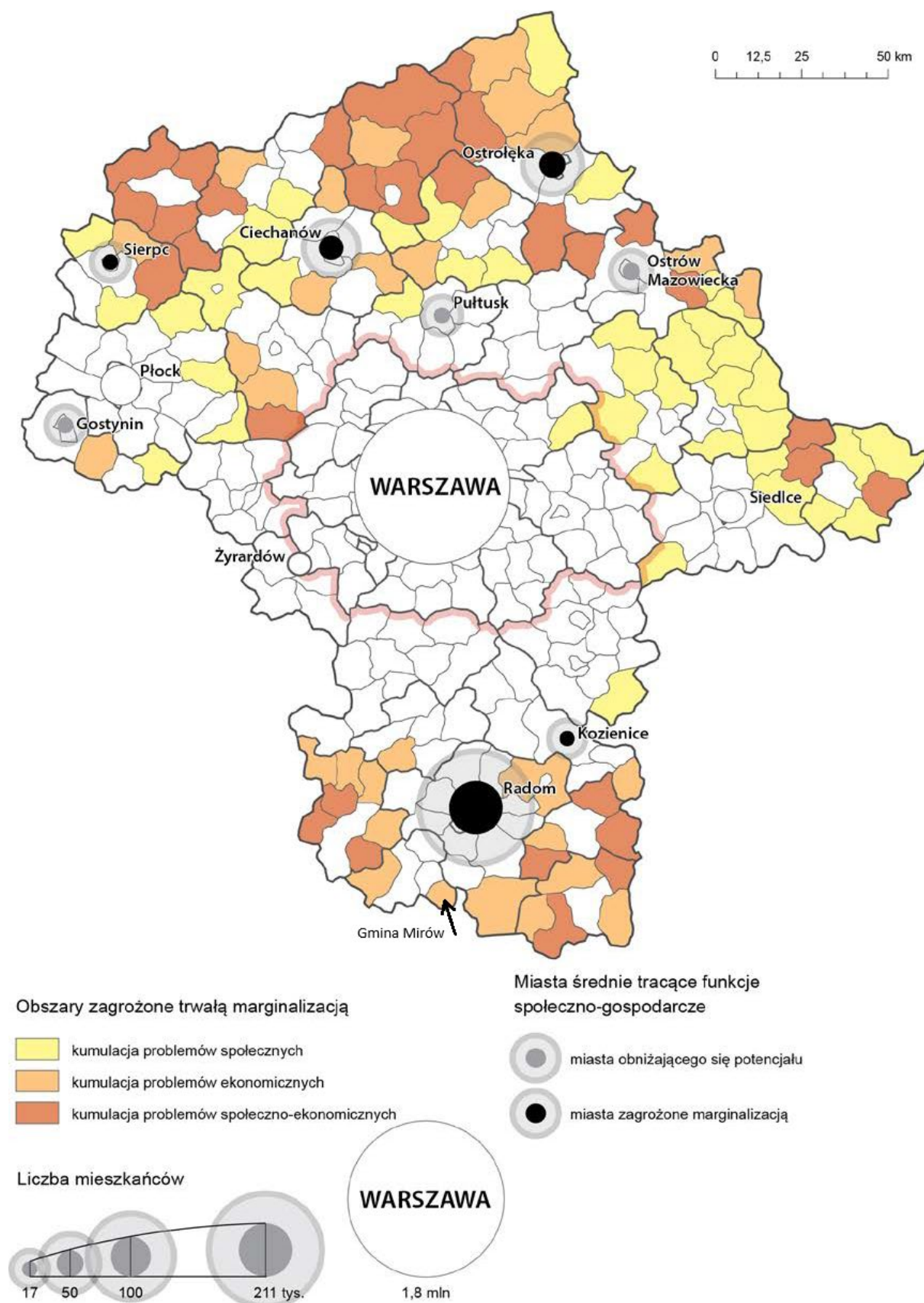
Rysunek 11. Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWM 2030+, s. 77.

Ponadto szansę na rozwój i wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym w zakresie przetwórstwa żywności, stwarzają specjalizacje produkcji rolniczej podregionu. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz obszaru, zwłaszcza za pomocą zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu publicznego i niezmotoryzowanego przyczyni się do zwiększenia mobilności mieszkańców i wpłynie pozytywnie na ich aktywizację społeczną oraz zawodową.

Rysunek 12. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją i miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWM 2030+, s. 78.

Wspierane będą działania na rzecz podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego, zwłaszcza poprzez rozwój oferty edukacyjnej, w tym ukierunkowanej na podnoszenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych osób dorosłych. Zapewnienie atrakcyjnej oferty edukacyjnej będzie także kluczowe dla zatrzymania ludzi młodych w podregionie. W tym celu niezbędna będzie także poprawa dostępności do usług i infrastruktury społecznej w zakresie ochrony zdrowia.

Działania w OSI radomskim skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach:

1. Wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez:
 - rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej,
 - zapewnienie atrakcyjnej oferty edukacyjnej i wzbogacenie bazy dydaktycznej,
 - aktywizację osób bezrobotnych i wspieranie przedsiębiorczości, w tym przez wspieranie uczenia się przez całe życie, doradztwo i kształcenie zawodowe, zapewnienie opieki nad dziećmi,
 - rozwój instytucji otoczenia biznesu,
 - poprawę dostępu do infrastruktury zdrowotnej i specjalistycznej opieki zdrowotnej,
 - rozwój strefy okołolotniskowej oraz budowę bazy logistycznej.
2. Poprawa dostępności obszaru poprzez:
 - rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych oraz uzupełnienie sieci przystanków,
 - rozwój i poprawę jakości zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego,
 - rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych.

W kontekście przynależności gminy do radomskiego obszaru strategicznej interwencji (OSI radomski) oraz kierunków określonych w projekcie Strategii Rozwoju Polski do 2035 r. szczególne znaczenie ma wzmacnianie policentrycznej sieci osadniczej. Przyjęcie zasady policentryczności jako jednego z filarów inkluzyjnego rozwoju terytorialnego pozwala na zrównoważone wykorzystanie potencjału poszczególnych miejscowości gminy jako lokalnych ośrodków usługowo-gospodarczych. Takie podejście bezpośrednio wspiera cele OSI radomskiego – przeciwdziałanie marginalizacji obszarów wiejskich, zmniejszanie dysproporcji w dostępie do usług oraz aktywizację społeczno-gospodarczą powiatu szydłowieckiego. W praktyce oznacza to rozwój funkcji usługowych i gospodarczych w wybranych miejscowościach stanowiących ośrodki drugiego rzędu, co przyczyni się do lepszego włączenia gminy w procesy rozwojowe całego radomskiego obszaru problemowego.

Spójność strategii rozwoju gminy Mirów ze strategią rozwoju województwa mazowieckiego

Strategia Rozwoju Gminy Mirów na lata 2026–2036 jest w pełni spójna z Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Poniższa tabela przedstawia zestawienie celów i kierunków działań gminy z priorytetami województwa mazowieckiego w pięciu obszarach tematycznych. Zestawienie potwierdza, że strategia gminy bezpośrednio wspiera realizację polityki rozwoju województwa, w tym cele radomskiego obszaru strategicznej interwencji.

Tabela 24. Zestawienie spójnych celów z dokumentów strategicznych na poziomie gminy i województwa

Zestawienie spójnych celów i kierunków działań	
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+	Strategia rozwoju gminy Mirów na lata 2026-2036
Gospodarka Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	
1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości	2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych 2.2 Cyfryzacja i zwiększenie efektywności świadczenia usług urzędu dla lepszej administracji
2. Rozwój zintegrowanego systemu sprzyjającego generowaniu i absorpcji innowacji	2.2 Cyfryzacja i zwiększenie efektywności świadczenia usług urzędu dla lepszej administracji 1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin 2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych
3. Cyfryzacja gospodarki	2.2 Cyfryzacja i zwiększenie efektywności świadczenia usług urzędu dla lepszej administracji 1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin
4. Rozwój konkurencyjnej gospodarki	2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych 2.3 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców zagrożonych długotrwałym bezrobociem 3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej
5. Rozwój miast jako centrów aktywności gospodarczej	2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych 3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej
6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich	2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych 2.3 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców zagrożonych długotrwałym bezrobociem
Dostępność Dostępne i mobilne Mazowsze Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	
7. Zwiększenie dostępności transportowej i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni	3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej 2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych
8. Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu	3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej 1.1 Poprawa dostępności i przewidywalności usług zdrowotnych, społecznych i opiekuńczych

	1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin
9. Udrożnienie systemu tranzytowego i ograniczenie ruchu tranzytowego na pozostałych trasach	3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej 1.3 Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, więzi sąsiedzkich i zaangażowania obywatelskiego mieszkańców
Środowisko i energetyka Zielone i niskoemisyjne Mazowsze Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	
10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska	3.3 Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii 3.1 Modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej oraz systemu gospodarowania odpadami
11. Proekologiczna transformacja energetyki	3.3 Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii 3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej
12. Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu	3.3 Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii 3.1 Modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej oraz systemu gospodarowania odpadami 3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej
13. Poprawa jakości środowiska	3.1 Modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej oraz systemu gospodarowania odpadami 3.3 Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii
14. Podnoszenie efektywności energetycznej	3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej 3.3 Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii 2.2 Cyfryzacja i zwiększenie efektywności świadczenia usług urzędu dla lepszej administracji
Społeczeństwo Mazowsze zintegrowane społecznie Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	
15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin 1.3 Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, więzi sąsiedzkich i zaangażowania obywatelskiego mieszkańców

16. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszanie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych	1.1 Poprawa dostępności i przewidywalności usług zdrowotnych, społecznych i opiekuńczych 3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej
17. Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców	2.3 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców zagrożonych długotrwałym bezrobociem 1.3 Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, więzi sąsiedzkich i zaangażowania obywatelskiego mieszkańców 2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych
18. Rozwój priorytetowych dla województwa dziedzin nauki	1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin 2.2 Cyfryzacja i zwiększenie efektywności świadczenia usług urzędu dla lepszej administracji
19. Włączenie i integracja społeczna	1.1 Poprawa dostępności i przewidywalności usług zdrowotnych, społecznych i opiekuńczych 1.3 Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, więzi sąsiedzkich i zaangażowania obywatelskiego mieszkańców 2.3 Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców zagrożonych długotrwałym bezrobociem
Kultura i dziedzictwo Mazowsze bogate kulturowo Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia	
20. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego	1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin 3.3 Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii 2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych
21. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa	2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych 3.3 Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu gminy oraz rozwój zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii 3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej
22. Upowszechnianie kultury i twórczości	1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin 1.3 Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, więzi sąsiedzkich i zaangażowania obywatelskiego mieszkańców
23. Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej	1.2 Rozwój edukacji oraz oferty wychowawczej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci, młodzieży i rodzin 2.1 Przyjazne warunki dla zrównoważonej przedsiębiorczości z wykorzystaniem walorów lokalnych 3.2 Poprawa stanu dróg, chodników, oświetlenia ulicznego i transportu publicznego oraz rozwój bezpiecznej infrastruktury pieszo-rowerowej

Źródło: opracowanie własne.

System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Skuteczna i efektywna realizacja przyjętych założeń Strategii rozwoju gminy Mirów na lata 2026-2036 będzie możliwa dzięki odpowiedniemu systemowi jej wdrażania, a następnie monitoringowi oraz ewaluacji i ewentualnej aktualizacji w związku ze zmianami zachodzącymi w gminie lub jej otoczeniu. Podobnie jak inne jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminy wdrażające strategię rozwoju, Urząd Gminy Mirów będzie gromadził i na bieżąco analizował dane dotyczące realizacji celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działania. Wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli on na wczesne zdiagnozowanie nieprawidłowości, a następnie przeciwdziałanie im oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Należy pamiętać, że niniejszy dokument ma charakter ponadkadencyjny. Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym, wymagającym ciągłej pracy nad wprowadzeniem zmian i podnoszeniem jego jakości. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadgminne. Wdrażanie wytyczonych planów zakłada potrzebę nie tylko inwestycji, ale też zmiany mentalności, stosunków społecznych oraz kultury lokalnej, co jest procesem rozłożonym na wiele lat.

Podstawowym elementem wdrażania niniejszej Strategii będzie obowiązek pracowników Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów odpowiedzialności. Dodatkowo, wskazane jest przyjęcie lub aktualizacja szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji każdego celu strategicznego.

Wskazane wyżej działania mogą rodzić w przyszłości konieczność rewizji dokumentów o charakterze strategicznym zarówno wielorocznych, jak i jednorocznych. Na dzień tworzenia niniejszej strategii jest ona zgodna z dokumentami strategicznymi funkcjonującymi w przestrzeni instytucjonalnej gminy.

Ważna dla powodzenia procesu realizacji strategii będzie dobra współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym (m. in. lokalnymi organizacjami pozarządowymi, a także z innymi jednostkami samorządu terytorialnego i administracją rządową). Ponadto gmina powinna aktywnie uczestniczyć w konsultacjach strategii rozwoju oraz innych dokumentów strategicznych przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, w tym szczególnie gminy sąsiednie oraz powiat radomski. Da to możliwość zagwarantowania spójności wszystkich przyjmowanych w otoczeniu gminy programów rozwoju. W chwili przyjęcia dokumentów przez ww. podmioty, gmina może nadal weryfikować zgodność z nimi zapisów swojej strategii rozwoju i w razie potrzeby dokonać jej aktualizacji.

Dla wdrożenia zasady angażowania organizacji pozarządowych we wspólne przedsięwzięcia na rzecz rozwoju gminy (partycypacji podmiotów trzeciego sektora), wybrane projekty mogą być realizowane w partnerstwach z NGO. Da to szansę na dotarcie do i aktywację większej liczby odbiorców.

System monitorowania strategii będzie pełnił zadania kontrolne oraz służył weryfikacji skuteczności wdrażanych przedsięwzięć. Efekty realizacji Strategii mogą być monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych

wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Dodatkowo gmina może dążyć do wprowadzenia rozwiązań związanych z inteligentnym zarządzaniem, wykorzystując nowoczesne technologie teleinformatyczne, które są coraz bardziej dostępne nawet dla niewielkich podmiotów wśród jednostek samorządu terytorialnego. Narzędzia te mogą wpływać na sprawną pracę Urzędu, jednostek podległych, ale również usprawniać ochronę środowiska i dawać możliwości pomiaru jakości życia w gminie.

W przypadku pojawiania się nowych wyzwań rozwojowych Wójt Gminy Mirów we współpracy z odpowiednimi referatami Urzędu Gminy może identyfikować potrzebę aktualizacji zapisów Strategii. W celu zapewnienia wsparcia merytorycznego oraz uspołecznienia procesu oceny realizacji Strategii proces ten może być działaniem sformalizowanym lub prowadzonym ad hoc. W takiej sytuacji zadaniem wójta lub zespołu może być określenie propozycji aktualizacji Strategii. Podstawą ewentualnych zmian będą wnioski poszczególnych referatów realizujących zadania oraz wyniki monitoringu i raport z realizacji Strategii. Propozycje weryfikacji Strategii przedstawiane będą przez Wójta Radzie Gminy w formie projektu zmian, zgodnie z procedurą wprowadzania zmiany do uchwały po przeprowadzeniu konsultacji społecznych i zebraniu w jej wyniku wniosków i uwag.

Należy podkreślić, że celowo w niniejszej Strategii nie narzuca się nadmiernie sformalizowanych procedur, wymagających tworzenia stałych komisji czy zespołów. Ich istnienie w wielu samorządach ma charakter fasadowy, utrudniający oddolne inicjatywy czy sprawne realizowanie zmian.

W zakresie systemu realizacji strategii proponowany jest następujący podział kompetencji:

Strategia powinna stanowić główny punkt odniesienia przy tworzeniu lub aktualizowaniu gminnych dokumentów strategicznych, planistycznych lub operacyjnych. Z założenia, tworzone w przyszłości dokumenty powinny być zgodne z treścią Strategii – mają one bowiem w stosunku do Strategii charakter dokumentów wykonawczych.

Ramy finansowe i źródła finansowania

Ze względu na uwarunkowania wynikające z ograniczonej wysokości dochodów własnych, Gmina Mirów – jako gmina wiejska w województwie mazowieckim, w powiecie szydłowieckim – prowadzi i będzie kontynuować systematyczne działania ukierunkowane na pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania dla zadań oraz kierunków interwencji przewidzianych w Strategii, zarówno o charakterze bieżącym, jak i inwestycyjnym. Działania te obejmują stały monitoring dostępnych instrumentów wsparcia, analizę zgodności projektów z kryteriami naborów, przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej oraz rozwój kompetencji organizacyjnych niezbędnych do skutecznej absorpcji środków.

W szczególności analizowane i wykorzystywane będą możliwości aplikowania o:

- środki Unii Europejskiej w perspektywie 2021–2027, w tym w szczególności w ramach programów krajowych i regionalnych, takich jak:
 - Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), finansowany z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF),
 - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS),
 - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
 - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS),
 - Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 (FEM) – jako regionalny program operacyjny właściwy dla województwa mazowieckiego (m.in. projekty infrastrukturalne, środowiskowe, społeczne, cyfrowe i rozwojowe, w zależności od osi priorytetowych oraz typów projektów);
- pozostałe programy i instrumenty europejskie, w tym m.in. programy tematyczne (np. środowiskowe, badawczo-rozwojowe, społeczne), programy współpracy terytorialnej oraz mechanizmy finansowe, takie jak Fundusze Norweskie i EOG oraz kolejne edycje Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy;
- środki z budżetu państwa, w szczególności dotacje celowe właściwych ministerstw oraz programy rządowe wspierające inwestycje lokalne, w tym m.in.:
 - Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych,
 - Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg,
 - programy sektorowe w obszarach: ochrony środowiska, gospodarki wodno-ściekowej, bezpieczeństwa publicznego, sportu, kultury, edukacji, infrastruktury społecznej i zdrowia;
- środki funduszy celowych i instytucji finansujących, w szczególności:
 - Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
 - Banku Gospodarstwa Krajowego (w tym instrumenty zwrotne i mieszane, a także programy wsparcia budownictwa, infrastruktury i efektywności energetycznej – w zakresie zależnym od aktualnych naborów),
 - Funduszu Pracy,
 - Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
 - Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej;
- środki w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, w szczególności w ramach Planu Strategicznego dla WPR 2023–2027, w tym instrumenty rozwoju obszarów wiejskich oraz inicjatywy oddolne, w szczególności realizowane przez Lokalne Grupy Działania (np. podejście LEADER – w zakresie właściwym terytorialnie);

- środki z programów dedykowanych organizacjom pozarządowym i inicjatywom lokalnym (granty społeczne, kulturalne, edukacyjne, środowiskowe), które mogą uzupełniać przedsięwzięcia realizowane przez gminę lub być wdrażane w partnerstwie z podmiotami społecznymi;
- środki jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym w szczególności instrumenty i programy Samorządu Województwa Mazowieckiego (np. konkursy i programy wsparcia dla gmin w obszarach infrastruktury lokalnej, ochrony środowiska, bezpieczeństwa, kultury, sportu, polityki senioralnej i rozwoju sołectw – w zakresie wynikającym z corocznych naborów);
- instrumenty zwrotne i mieszane (pożyczki, preferencyjne kredyty, gwarancje, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe), dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne, wykorzystywane w szczególności w projektach infrastrukturalnych i środowiskowych;
- środki prywatne i społeczne, w tym inwestycje realizowane przez podmioty prywatne oraz przedsięwzięcia oparte o partnerstwa lokalne, w uzasadnionych przypadkach także projekty realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP).

Powyższe instrumenty, uzupełnione o środki własne zabezpieczane corocznie w budżecie gminy, stanowią potencjalne źródła finansowania działań przewidzianych w Strategii. Należy przyjąć, że w ujęciu ogólnym istotnym komponentem finansowania pozostaną dochody własne gminy (w tym m.in. udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatek od nieruchomości), przy czym skala realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych będzie w znaczącym stopniu zależna od skuteczności pozyskiwania środków zewnętrznych oraz zdolności gminy do zapewnienia wkładu własnego.

Realizacja Strategii będzie w dużej części prowadzona w ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy. Jednocześnie część zadań, zwłaszcza infrastrukturalnych, środowiskowych i społecznych, może wymagać ścisłej współpracy i koordynacji z partnerami publicznymi i społecznymi, w tym z gminami sąsiednimi, Powiatem Szydłowieckim oraz Samorządem Województwa Mazowieckiego (i ich jednostkami organizacyjnymi), a także związkami międzygminnymi, spółkami komunalnymi i stowarzyszeniami, których członkiem jest gmina. Współpraca ta może mieć również wymiar finansowy, obejmując wspólne przygotowanie projektów, porozumienia międzyjednostkowe, przekazywanie dotacji na zadania realizowane w imieniu gminy oraz wspólne aplikowanie o środki zewnętrzne.

Podstawę określania ram finansowych realizacji Strategii stanowić będzie coroczny budżet Gminy Mirów oraz wieloletnia prognoza finansowa (WPF), w której ujmowane będą cele długookresowe i priorytetowe przedsięwzięcia inwestycyjne. Planowanie finansowe będzie prowadzone z uwzględnieniem możliwości absorpcji środków zewnętrznych, etapowania inwestycji oraz zachowania stabilności i bezpieczeństwa finansów gminy.

Przyjęte w WPF (por. tabela 25) podejście ma charakter ostrożny: dla 2026 roku bazą są wartości z budżetu, natomiast dla kolejnych lat dochody i wydatki bieżące są prognozowane z wykorzystaniem wskaźników indeksacyjnych, przy jednoczesnym założeniu, że dochody majątkowe (w tym sprzedaż mienia) nie stanowią stałego, gwarantowanego źródła finansowania rozwoju. Horyzont prognozy jest powiązany z okresem spłaty zobowiązań, co umożliwia zarządzanie długiem i planowanie inwestycji w sposób zapewniający stabilność finansową.

Tabela 25. Prognozowane środki budżetowe w okresie realizacji Strategii w PLN

Rok	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	Wydatki bieżące
Plan 3 kw. 2025	35 228 699,03	33 713 008,71	7 009 417,00	26 703 591,71
2026	29 736 619,90	29 626 773,80	3 628 911,00	25 997 862,80
2027	27 954 735,00	27 348 735,00	560 105,00	26 788 630,00
2028	28 765 422,00	28 144 722,00	433 003,00	27 711 719,00
2029	29 570 853,00	28 870 853,00	237 576,00	28 633 277,00
2030	30 369 266,00	29 669 266,00	274 974,00	29 394 292,00
2031	31 128 498,00	30 528 498,00	368 749,00	30 159 749,00
2032	31 906 711,00	31 306 711,00	378 150,00	30 928 561,00
2033	32 704 378,00	32 104 378,00	413 345,00	31 691 033,00
2034	33 521 987,00	32 921 987,00	456 922,00	32 465 065,00
2035	34 360 036,00	33 760 036,00	509 528,00	33 250 508,00
2036	35 219 038,00	34 869 038,00	823 045,00	34 045 993,00
Ogółem	380 466 242,93	372 864 006,51	15 093 725,00	357 770 281,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Zarządzenie Nr 58/2025 Wójta Gminy Mirów z dnia 14 listopada 2025 roku w sprawie przedłożenia projektu Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Mirów na lata 2026-2036.

W praktyce oznacza to, że skala i tempo realizacji przedsięwzięć strategicznych będą w dużym stopniu zależeć od skutecznego montażu finansowego i pozyskiwania środków zewnętrznych (UE, programy krajowe, fundusze celowe, instrumenty zwrotne), przy zapewnieniu wymaganego wkładu własnego i utrzymaniu bezpiecznych relacji finansowych. Prognoza zakłada utrzymanie dodatniego wyniku bieżącego oraz spełnianie ustawowych ograniczeń dotyczących równowagi budżetowej i zadłużenia, a także spadek zadłużenia w horyzoncie prognozy. Jednocześnie wykaz przedsięwzięć wieloletnich w obecnym kształcie koncentruje się głównie na okresie do 2026 roku, co wskazuje, że uruchamianie większych zadań w kolejnych latach będzie następować etapowo, po potwierdzeniu źródeł finansowania, i wymagać będzie każdorazowego ujęcia w budżecie oraz aktualizacji WPF wraz z limitami wydatków i harmonogramami realizacji.

Załączniki

Załącznik 1. Wzór ankiety

Część merytoryczna

1. Czy w ciągu ostatniego roku załatwiał/a Pan/i jakąś sprawę w Urzędzie Gminy?
(osobiście bądź zdalnie)
☐ Tak
☐ Nie
☐ Nie pamiętam / trudno powiedzieć
2. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan/i pracę urzędników zatrudnionych w Urzędzie Gminy?
☐ Bardzo źle
☐ Źle
☐ Średnio
☐ Dobrze
☐ Bardzo dobrze
☐ Nie mam zdania

Prosimy o wskazanie, co możemy w powyższym zakresie poprawić:

.....

.....

.....

3. Jak ocenia Pan/i w swoim miejscu zamieszkania stan środowiska naturalnego?

Obszar/element	Bardzo źle	Źle	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze	Nie dotyczy / nie mam zdania
Czystość środowiska naturalnego	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jakość wody pitnej	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dbłość instytucji publicznych o stan środowiska przyrodniczego	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Estetykę budynków publicznych (ich wygląd)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Czystość miejsc publicznych (np. placów, parków, ulic)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Odbiór śmieci z gospodarstw domowych	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Prosimy o wskazanie, co możemy w powyższym zakresie poprawić:

.....

.....

.....

4. Jak ocenia Pan/i w swoim miejscu zamieszkania jakość i dostępność infrastruktury?

Obszar/element	Bardzo źle	Źle	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze	Nie dotyczy / nie mam zdania
Dostępność transportu zbiorowego na terenie gminy (np. komunikacji publicznej)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jakość / stan nawierzchni dróg / ulic	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostępność tras rowerowych	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpieczeństwo na drogach	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utrzymanie dróg publicznych w zimie (np. odśnieżanie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jakość / stan dróg dla pieszych / chodników (dostępność, oświetlenie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jakość infrastruktury komunalnej (wodociągi, kanalizacja)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostęp do Internetu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Prosimy o wskazanie, co możemy w powyższym zakresie poprawić:

.....

.....

.....

5. Jak ocenia Pan/i w swoim miejscu zamieszkania usługi dla dzieci i młodzieży?

Obszar/element	Bardzo źle	Źle	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze	Nie dotyczy / nie mam zdania
Jakość nauczania w szkole podstawowej	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostępność przedszkoli, w tym czas ich otwarcia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostępność żłobków, w tym czas ich otwarcia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostępność placów zabaw dla dzieci	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jakość infrastruktury oświatowej (stan i wyposażenie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostępność różnych form ciekawego spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Prosimy o wskazanie, co możemy w powyższym zakresie poprawić:

.....

.....

.....

6. Jak ocenia Pan/i w swoim miejscu zamieszkania usługi społeczne i zdrowotne?

Obszar/element	Bardzo źle	Źle	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze	Nie dotyczy / nie mam zdania
Działalność instytucji pomocy społecznej	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Przystosowanie budynków publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pomoc udzielaną przez instytucje gminne osobom znajdującym	☐	☐	☐	☐	☐	☐

się w gorszym położeniu						
Zainteresowanie instytucji gminnych problemami seniorów	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostęp do lekarzy pierwszego kontaktu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostęp do lekarzy specjalistów	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Funkcjonowanie aptek / punktu aptecznego	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Prosimy o wskazanie, co możemy w powyższym zakresie poprawić:

.....

.....

.....

7. Jakie problemy społeczne są największymi wyzwaniami w Pana/i miejscu zamieszkania? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ Alkoholizm
- ☐ Narkomania
- ☐ Ubóstwo
- ☐ Bezdomność
- ☐ Wandalizm / niszczenie mienia publicznego
- ☐ Bezrobocie
- ☐ Przemoc w rodzinie
- ☐ Niepełnosprawność i długotrwała choroba
- ☐ Niska aktywność społeczna i obywatelska
- ☐ Migracje młodych mieszkańców do większych ośrodków
- ☐ Zaburzenia psychiczne (w tym m.in. depresja, nerwica, demencja, zaburzenia snu, odżywiania)
- ☐ Zaśmieszenie okolicy
- ☐ Samotność, wykluczenie osób starszych
- ☐ Przestępczość
- ☐ Inne (jakie?)

Jeśli „Inne”, prosimy doprecyzować:

.....

8. Jak ocenia Pan/i w swoim miejscu zamieszkania instytucje kultury, sportu i rekreacji?

Obszar/element	Bardzo źle	Źle	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze	Nie dotyczy / nie mam zdania
Działalność gminnych	☐	☐	☐	☐	☐	☐

instytucji kultury						
Możliwość czynnego uprawiania sportu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostęp do miejsc rekreacji w najbliższej okolicy zamieszkania	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jakich wydarzeń kulturalnych / rozrywkowych brakuje na terenie gminy? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- ☐ Festynów rodzinnych i pikników integracyjnych
- ☐ Kiermaszów i jarmarków regionalnych
- ☐ Warsztatów i pokazów związanych z dawnymi rzemiosłami
- ☐ Imprez sportowych i rekreacyjnych
- ☐ Spotkań historycznych i edukacyjnych
- ☐ Festiwalu lub koncertów
- ☐ Letnich seansów filmowych „pod chmurką”
- ☐ Zajęć dla młodzieży
- ☐ Tematycznych imprez okolicznościowych
- ☐ Inne (jakie?)

Jeśli „Inne”, prosimy doprecyzować:

.....

9. Jak ocenia Pan/i w miejscu zamieszkania warunki ekonomiczne i inwestycyjne?

Obszar/element	Bardzo źle	Źle	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze	Nie dotyczy / nie mam zdania
Dostępność miejsc pracy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Warunki dla zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Wsparcie udzielane przedsiębiorcom przez gminę	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Wysokość zarobków	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Możliwość znalezienia satysfakcjonującej pracy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dostępność terenów inwestycyjnych do	☐	☐	☐	☐	☐	☐

prowadzenia działalności gospodarczej						
Dostępność terenów do zamieszkania (działki budowlane)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Czy gmina Mirów jest dobrze promowana na zewnątrz?

- ☐ Tak
☐ Raczej tak
☐ Raczej nie
☐ Nie
☐ Nie mam zdania

11. Prawo nakłada na gminę obowiązek równoczesnej realizacji wielu zadań. Nie można z żadnego zrezygnować, ale przy planowaniu budżetu można niektóre z nich traktować priorytetowo. Które dziedziny, Pana/i zdaniem, powinny być szczególnie wspierane? Prosimy zaznaczyć nie więcej niż trzy najważniejsze pozycje:

- ☐ Bezpieczeństwo publiczne
☐ Pomoc społeczna
☐ Infrastruktura drogowa
☐ Oświata i opieka przedszkolna
☐ Sport i rekreacja
☐ Wodociągi i kanalizacja
☐ Zajęcia pozalekcyjne dla dzieci
☐ Ochrona i profilaktyka zdrowia
☐ Rozwój turystyki
☐ Działalność instytucji kultury
☐ Tereny zielone, rekreacyjne
☐ Wsparcie organizacji społecznych
☐ Czystość ulic i terenów publicznych
☐ Inna sfera (jaka?)

Jeśli „Inna sfera”, prosimy doprecyzować:

.....

12. Jakie konkretne przedsięwzięcia wymagają realizacji, aby w gminie żyło się lepiej?

Odpowiedź:

.....

13. Co jest dla Pana/i największym problemem związanym z życiem w gminie?

Odpowiedź:

.....

.....

.....

14. Jaki według Pana/i jest największy atut gminy?

Odpowiedź:

.....

.....

.....

15. Czy chciałby Pan/i zwrócić uwagę władzom gminy na jakąś sprawę, która nie została poruszona w tej ankiecie?

Odpowiedź:

.....

.....

.....

Metryczka (dane anonimowe)